

การออกแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ

ในแต่ละช่วงวัย

นางสาวคานธีชา บุญยาว

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2554

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository(CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

ART ACTIVITY DESIGN TO ENHANCE SELF ESTEEM OF THE ELDERLY
IN DIFFERENT AGE GROUPS

MISS GANDHICHA BOONYAO

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Art Education
Department of Art, Music and Dance Education
Faculty of Education
Academic Year 2011
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การออกแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็น

คุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย

โดย

นางสาวคานธีชา บุญยาว

สาขาวิชา

ศิลปศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร.ปยุตต์รัตน์ พิชญ์ไพบุญย์

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....คณบดีคณะครุศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.วัชรินทร์ ฐิติอดิศัย)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปยุตต์รัตน์ พิชญ์ไพบุญย์)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.รัตนา พุ่มไพศาล)

คานธีชา บุญยาว : การออกแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง
 ของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย. (ART ACTIVITY DESIGN TO ENHANCE SELF ESTEEM
 OF THE ELDERLY IN DIFFERENT AGE GROUPS) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก :
 รศ.ดร. ปุณณรัตน์ พิชญไพบุลย์, 209 หน้า.

งานวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการออกแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็น
 คุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุที่พักอาศัยในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการ
 ผู้สูงอายุบ้านบางแค จำนวน 37 คน แบ่งผู้สูงอายุออกเป็น 4 ช่วงวัย ได้แก่ 1) ผู้สูงอายุ อายุ 60-69 ปี
 2) ผู้สูงอายุ อายุ 70-79 ปี 3) ผู้สูงอายุ อายุ 80-89 ปี และ 4) ผู้สูงอายุ อายุ 90-99 ปี ระยะเวลา
 ในการทดลอง 5 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการ
 เห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย จำนวน 17 แผน ซึ่งพัฒนามาจากทฤษฎีกระบวนการ
 ทำงานศิลปะของ John A. Michael ทฤษฎีการเห็นคุณค่าในตนเองของ Coopersmith แบบวัดการเห็น
 คุณค่าในตนเอง แบบสังเกตพฤติกรรม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน
 มาตรฐาน และการทดสอบค่า (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ ทุกช่วงวัยหลังการทดลองสูงกว่า
 ก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สรุปว่ากิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่า
 ในตนเองสามารถนำไปใช้เพื่อเป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย การจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองให้ได้ดีนั้น
 ผู้สอนจำเป็นต้องมีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องของศิลปะ การเห็นคุณค่าในตนเอง รวมถึง
 สมรรถภาพของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย เพื่อให้สามารถสร้างกิจกรรมที่เหมาะสม สอดคล้องกับความ
 สนใจของผู้สูงอายุ บรรยากาศขณะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะควรมีความสนุกสนานและเป็นกันเอง ทั้งต่อ
 ผู้สอนกับผู้สูงอายุ หรือผู้สูงอายุภายในกลุ่มเอง เพราะจะทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกผ่อนคลายรวมถึงกล้าแสดง
 ความคิดเห็นร่วมกัน รวมถึงการจัดนิทรรศการศิลปะเพื่อจัดแสดงผลงานของผู้สูงอายุมีความสำคัญมาก
 เพราะเป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจ รู้สึกว่าตนเองยังมีคุณค่าและเป็นส่วนหนึ่งของ
 สังคม

ภาควิชา...ศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา...ลายมือชื่อนิสิต.....
 สาขาวิชา...ศิลปศึกษา.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
 ปีการศึกษา...2554.....

5383316727 : MAJOR ART EDUCATION

KEYWORDS: ART ACTIVITY / SELF ESTEEM / THE ELDERLY

GANDHICHA BOONYAO: ART ACTIVITY DESIGN TO ENHANCE SELF ESTEEM OF THE ELDERLY IN DIFFERENT AGE GROUPS. ADVISOR: ASSOC.PROF POONNARAT PICHAYAPAIBOON, Ed.D., 209 pp.

The purpose of this research was to study the result of art activity designed to enhance self-esteem of the elderly in different age groups.

The sample of the study was 37 elderly living in Ban Bang Khae Social Welfare Development. They were categorized into 4 groups which are 60-69 years, 70-79 years, 80-89 years and 90-99 years. The duration of the art activities was 5 weeks. The research instruments were 17 lessons of art activities designed to enhance the elderly self-esteem in different age groups referring to John A. Michael's theory work of art, and Coopersmith's self-esteem theory, self-esteem measurement test, the observation inventory, and the questionnaires. The obtained data were analyzed into means, standard deviations compare means and t-test.

The research found that self-esteem of all groups of elderly after participating in the art activities were increased at the .05 level of significance. In conclusion, those art activities could be used to promote self-esteem in elderly.

The research suggested that: the art activities designed to enhance self-esteem could be effective on the condition that the course instructors need to have the basic knowledge of the art, self-esteem and performance of the elderly in different age groups which finally they would be capable of creating the most appropriate activities in according with their interests. Fun and friendly environment while conducting the activities, moreover, could be considered as an important factor since it could encourage them to express their true ideas and feelings. Furthermore, the art exhibition showing their achievements would be one of the most important factors seeing that it results in the pride among them as being a part of the society.

Department : Art, Music and Dance Education Student's Signature.....

Field of Study : Art Education.....Advisor's Signature.....

Academic Year : 2011.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ปณณรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งกรุณาให้ คำปรึกษา คำแนะนำ ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย ตลอดจนสละเวลาตรวจทานแก้ไข ข้อบกพร่องต่างๆ ในงานวิจัยด้วยความเอาใจใส่ ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนให้กำลังใจแก่ผู้วิจัย เสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณและความเมตตาของท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบพระคุณ อย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.วัชรินทร์ ลือติอติศัย ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.รัตนา พุ่มไพศาล กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาตรวจสอบ และให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 4 ท่าน ที่กรุณาตรวจสอบเครื่องมือวิจัยให้มีความ สมบูรณ์ และคำแนะนำตลอดจนข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย

ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านอธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาการ จัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางแค ตลอดจนเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาการสวัสดิการสังคม ผู้สูงอายุบ้านบางแคที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และให้ความช่วยเหลือทำให้การดำเนินการทดลอง เป็นไปด้วยดีและขอขอบคุณผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางแค ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ผู้วิจัยขอขอบคุณ บิดา มารดา ที่ให้การสนับสนุนผู้วิจัยและคอยช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ ตลอดจนมอบความรักความห่วงใยและกำลังใจให้ผู้วิจัยเสมอมา ขอขอบคุณ ผศ.ดร.อำไพ ธีรณ สาร และอาจารย์สาขาศิลปศึกษาทุกท่าน ตลอดจนเพื่อนที่ถือเป็นกัลยาณมิตรที่คอยช่วยเหลือ ให้คำแนะนำตลอดจนให้กำลังใจให้คำปรึกษา ซึ่งมีส่วนทำให้งานวิจัยครั้งนี้ประสบความสำเร็จ ซึ่งได้แก่ คุณปฏิพัทธ์ ศรีวินิช, คุณทรงยศ ชัยวงศ์ ตลอดจนบุคคลท่านอื่น ที่ได้เอ่ยนามในครั้ง นี้

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้แด่ทุกท่านที่กล่าวนามมาทั้งหมดนี้ ด้วยความเคารพอย่างสูง

อนึ่ง ค่าใช้จ่ายส่วนหนึ่งของการทำวิจัยได้รับมาจากทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์จากบัณฑิต วิทยาลัย ซึ่งผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ณ โอกาสนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
สมมติฐานของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
1. กิจกรรมศิลปะ.....	9
1.1 ความหมายของศิลปะ.....	9
1.2 ประเภทของศิลปะ.....	10
1.3 คุณค่าของศิลปะ.....	12
1.4 ความหมายของกิจกรรมศิลปะ.....	15
1.5 ประเภทของกิจกรรมศิลปะ.....	16
1.6 กระบวนการสอนศิลปะปฏิบัติ.....	18
1.7 แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมศิลปะสำหรับผู้สูงอายุ.....	23
2. ผู้สูงอายุและสถานสงเคราะห์คนชรา.....	28
2.1 ความหมายของผู้สูงอายุ.....	28
2.2 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับผู้สูงอายุและภาวะผู้สูงอายุ.....	30
2.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ.....	32
2.4 ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ.....	37

	หน้า
2.5 ผู้สูงอายุและสถานสงเคราะห์คนชรา.....	38
3. การเห็นคุณค่าในตนเอง.....	41
3.1 ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง.....	41
3.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเอง.....	43
3.3 องค์ประกอบของการเห็นคุณค่าในตนเอง.....	45
3.4 การพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง.....	46
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	49
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	56
1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น.....	56
2. สมมุติฐานการวิจัย.....	57
3. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย.....	57
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	57
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	62
6. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	63
7. การสรุป อภิปรายผล และนำเสนอรายงานการวิจัย.....	64
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	65
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	90
รายการอ้างอิง.....	109
ภาคผนวก.....	116
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	117
ภาคผนวก ข หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย.....	119
ภาคผนวก ค การพัฒนากรอบแนวคิดการออกแบบกิจกรรมศิลปะ เพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง.....	122
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย: แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง.....	127
ภาคผนวก จ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย: แบบสังเกตพฤติกรรม.....	132
ภาคผนวก ฉ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย: แบบสัมภาษณ์.....	135
ภาคผนวก ช เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย: แผนการจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้าง การเห็นคุณค่าในตนเอง.....	137

ภาคผนวก ซ ภาพการจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่า ในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย.....	201
ภาคผนวก ฉ ตัวอย่างผลงานของผู้สูงอายุ.....	204
ภาคผนวก ญ ข้อความความรู้สึกของผู้สูงอายุต่อการเข้าร่วมกิจกรรม ศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง.....	207
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	209

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	ค่าความถี่และค่าร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ..... 66
2	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับการเห็นคุณค่า ในตนเองก่อนการทดลองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย..... 68
3	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับการเห็นคุณค่า ในตนเองหลังการทดลองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย..... 68
4	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุก่อนและหลัง การเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ ในช่วงอายุ 60-69 ปี..... 78
5	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุก่อนและหลัง การเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ ในช่วงอายุ 70-79 ปี..... 78
6	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุก่อนและหลัง การเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะของเพื่อเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ ในช่วงอายุ 80-89 ปี..... 79
7	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุก่อนและหลัง การเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ ในช่วงอายุ 90-99 ปี..... 79
8	ค่าความถี่ ของค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลพฤติกรรมผู้สูงอายุ ขณะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ ในช่วงอายุ 60-69 ปี..... 80
9	ค่าความถี่ ของค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลพฤติกรรมผู้สูงอายุ ขณะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ ในช่วงอายุ 70-79 ปี..... 82
10	ค่าความถี่ ของค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลพฤติกรรมผู้สูงอายุ ขณะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง ของผู้สูงอายุในช่วงอายุ 80-89 ปี..... 84

ตารางที่	หน้า	
11	ค่าความถี่ ของค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลพฤติกรรมผู้สูงอายุ ขณะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง ของผู้สูงอายุในช่วงอายุ 90-99 ปี.....	86
12	ค่าความถี่ของข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะ เพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ.....	88
13	การสังเคราะห์สมรรถภาพของผู้สูงอายุเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานศิลปะ.....	124
14	การสังเคราะห์แผนการจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่า ในตนเองของผู้สูงอายุ.....	125

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1	ภาพกิจกรรมการเรียนการสอนกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้าง การเห็นคุณค่าในตนเอง..... 202
2	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับการเห็นคุณค่า ในตนเองก่อนการทดลองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย..... 205
3	ภาพข้อความความรู้สึของผู้สูงอายุต่อการเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะ เพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง..... 208

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันผู้คนในโลกมีอายุยืนยาวกว่าแต่ก่อนนี้มาก ซึ่งเป็นผลจากการที่วิทยาการทางการแพทย์ดีขึ้น และจะยิ่งยืนยาวมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะคนไทยเมื่อปี พ.ศ.2490 มีอายุเฉลี่ยชาย 48.50 ปี หญิง 51.38 ปี เมื่อมาถึงปี พ.ศ.2546 ปรากฏว่าอายุไขเฉลี่ยคนไทยยืดยาวออกไปอีก เป็นชาย 68 ปี หญิง 75 ปี ยิ่งประเทศของเรามีการวางแผนครอบครัว ทำให้อัตราการเกิดลดลง ดังนั้นจึงมีสัดส่วนทำให้อัตราของผู้สูงอายุมีมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราส่วนเดิม (บรรลุ ศิริพานิช, 2553)

การศึกษาขนาดและแนวโน้มของประชากรผู้สูงอายุจากสำมะโนประชากรประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ.2503 จนถึง พ.ศ.2543 และการคาดประมาณประชากรของประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ.2543 ถึง พ.ศ. 2573 แสดงให้เห็นว่าในปี พ.ศ.2530 ประชากรอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปมีเพียง 1.5 ล้านคนหรือประมาณร้อยละ 5.4 ของประชากรทั้งหมดเท่านั้น แต่ขนาดของประชากรตั้งแต่อายุ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มเป็น 7 เท่าตัว หรือประมาณ 7.6 ล้านคนในปี พ.ศ.2552 หรือคิดเป็นร้อยละ 11.5 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวนี้ทำให้ปี พ.ศ.2552 เป็นปีที่ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) อย่างสมบูรณ์ซึ่งหมายถึงประเทศไทยมีผู้สูงอายุ (ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป) มากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด (Shryock, 2004) การเพิ่มขนาดและสัดส่วนประชากรสูงอายุไทยยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผลจากการคาดประมาณประชากรไทยระหว่างปี พ.ศ.2543 ถึง พ.ศ.2573 แสดงว่าอีก 15 ปีข้างหน้า หรือในปี พ.ศ.2568 จำนวนผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นเป็น 14.9 ล้านคนหรือคิดเป็น 2 เท่าของประชากรสูงอายุในปี พ.ศ.2552 และในปี พ.ศ.2573 จะเพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 17.8 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 25 (ประมาณ 1 ใน 4) ของประชากรไทยทั่วประเทศ (สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์, 2553)

จากแนวโน้มของสังคมที่เปลี่ยนแปลงและลักษณะโครงสร้างของประชากรในปัจจุบัน ทำให้อาชีพผู้สูงอายุต้องอยู่คนเดียวและไม่ได้อยู่กับครอบครัวมากขึ้น พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ร้อยละ 92.3 มีสมาชิกอยู่ร่วมกันหลายคนในครัวเรือน และร้อยละ 7.7 ของผู้สูงอายุอยู่คนเดียวตามลำพัง สัดส่วนของผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวนี้เพิ่มขึ้นประมาณเท่าตัว จากร้อยละ 3.7 ในช่วงสิบกว่าปีที่ผ่านมาและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์, 2551)

ผู้สูงอายุต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สืบเนื่อง มาจากความเจริญก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ตลอดจนรูปแบบของครอบครัวสิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนมีเกี่ยวเนื่องกันและส่งผลต่อการดำเนินชีวิตและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้งด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้านความมั่นคงของรายได้และการทำงาน ด้านสังคม วัฒนธรรม ด้านสวัสดิการสังคม นอกจากนี้ผู้สูงอายุยังต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ และสติปัญญา การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ล้วนมีผลต่อผู้สูงอายุ ทั้งนี้ถ้าผู้สูงอายุไม่สามารถปรับตัวได้ จะเกิดความเครียด 3 ลักษณะ คือ ความเครียดทางร่างกาย ได้แก่ความเครียดที่เกิดขึ้นทันทีทันใดมักมาจากสาเหตุของความเจ็บป่วยกะทันหัน การเป็นโรค และความเครียดอย่างต่อเนื่อง เป็นความเครียดที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของวัยสูงอายุความเจ็บป่วย เรื้อรังที่ผู้สูงอายุต้องใช้ระยะเวลานานในการปรับตัว ลักษณะต่อมาคือความเครียดทางด้านจิตใจที่เกิดขึ้นอย่างเฉียบพลันที่จะต้องยอมรับและปรับตัวให้ได้ สาเหตุของความเครียดอาจเกิดขึ้นได้ทั้งทางร่างกายและสิ่งแวดล้อมภายนอก ลักษณะสุดท้ายคือความเครียดทางสังคม ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากรูปแบบของสังคมที่เปลี่ยนไป

(นภาพร ชโยวรรณและจอห์น โนเดล, 2539)

ถึงแม้ว่าการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่ผ่านมาเน้นผลที่เห็นได้ชัดเจนคือคุณภาพชีวิตด้านร่างกายของผู้สูงอายุดีขึ้น ส่วนคุณภาพชีวิตด้านอารมณ์และจิตใจนั้นยังเห็นไม่แน่ชัด เนื่องจากเป็นเรื่องส่วนบุคคลและเป็นนามธรรมที่วัดยาก และจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติเมื่อ พ.ศ.2550 พบว่าผู้สูงอายุเป็นกลุ่มประชากรที่มีโอกาสเกิดโรคซึมเศร้าได้มากกว่าวัยอื่นๆ โดยพบว่า ร้อยละ 30 ของผู้สูงอายุ มีประสบการณ์ภาวะซึมเศร้าที่รุนแรงส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันอย่างน้อย 1 ครั้ง ผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้ามีอาการเศร้าหรือหดหู่ออย่างต่อเนื่อง (ศิริพันธ์ กิตติสุขสถิต, 2553) ผู้สูงอายุที่มีอายุมากขึ้น มักจะมีปัญหาทางสุขภาพจิต ซึ่งมีตั้งแต่ความวิตกกังวล ซึมเศร้า สับสน และหลงลืม ซึ่งอาการซึมเศร้าอาจเกิดขึ้นได้เอง หรือเป็นปฏิกิริยาต่อเหตุการณ์ในชีวิตที่เกิดขึ้น (บรรลุ ศิริพานิช, 2553) อารมณ์เหงาและว้าเหวเป็นอารมณ์ที่มักเกิดร่วมกัน อารมณ์เหงามักเกิดกับผู้สูงอายุได้ง่าย และผู้สูงอายุมีอารมณ์เหงามากกว่าคนในวัยอื่นๆ ถ้าหากไม่รู้จักระบายกับชีวิตของตน ทั้งนี้เพราะอาชีพและภารกิจต่างๆ มากกว่าคนวัยต่างๆ ได้ประสบการณ์พลัดพรากจากกันของผู้ที่อยู่ใกล้ชิดและผู้ที่ตนรัก (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549)

ผู้สูงอายุเป็นวัยอันควรที่ต้องออกจากการทำงาน ขณะเดียวกันความสัมพันธ์ทางสังคมก็ลดน้อยลงเนื่องจากหมดภาระติดต่อกิจการงานหรือภาระหน้าที่รับผิดชอบ ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกสูญเสียตำแหน่งหน้าที่ไร้คุณค่าไม่มีความหมายในชีวิต นอกจากนี้ยังมีผลให้ผู้สูงอายุขาดเพื่อน ขาดความผูกพันที่เคยมีต่อสังคม ผลจากสิ่งเหล่านี้ ทำให้ผู้สูงอายุต้องพยายามปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (สุรกุล เจนอบรม, 2541)

การเห็นคุณค่าในตนเองมีความสำคัญอย่างมากต่อบุคคลในการดำเนินชีวิต (Lindenfield, 2000) ในการปรับตัวทางอารมณ์ สังคม และการเรียนรู้ เพราะการเรียนรู้เป็นพื้นฐานของการมองชีวิตความสามารถด้านสังคมและอารมณ์เกิดจากการเห็นคุณค่าในตนเอง บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองสูงจะสามารถเผชิญกับอุปสรรคที่ผ่านเข้ามาในชีวิตได้ สามารถยอมรับเหตุการณ์ที่ทำให้ตนเองรู้สึกผิดหวัง ท้อแท้ใจ มีความเชื่อมั่นในตนเองมีความหวังและมีความกล้าหาญ ทำให้เป็นคนที่มีสุข สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขตามที่ตนปรารถนา (ปริญญา โตมานะ, 2548)

จากการศึกษาพบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้สามารถเปลี่ยนแปลงได้ และพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ จากประสบการณ์ที่บุคคลได้รับ นักจิตวิทยาได้เสนอแนวทางในการพัฒนา การเห็นคุณค่าในตนเอง เช่น การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยอาจใช้กิจกรรมคลายเครียดต่างๆ เพื่อให้เกิดความสดใสสงบและเกิดความสมดุล ระหว่างร่างกายและจิตใจ หรือการจัดกิจกรรมเพื่อให้มีโอกาสในการแก้ปัญหา (วลัยพร นันศุภวัฒน์, 2535)

กิจกรรมศิลปะเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุสามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดได้อย่างเต็มที่ เกิดความรู้สึกผ่อนคลาย และเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการสื่อสารในเรื่องที่มีความยากลำบากในการพูด รวมทั้งสร้างความภูมิใจให้กับผู้สร้างสรรค์งาน เกิดการยอมรับและนับถือตนเอง (Leitner and Leitner, 2004) ศิลปะในแง่ความ “ปราศจากอายุขัย” ไม่มีกฎเกณฑ์กำหนดว่าเมื่อไรการทำงานศิลปะนั้นถึงวัยเกษียณอายุการทำงาน ศิลปะเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เพราะจะช่วยให้ผู้สูงอายุลดอคติอายุขัย (Taylor, 1987) รวมทั้งกิจกรรมศิลปะสามารถทำให้เกิดการแสดงออกที่ปลดปล่อยอารมณ์ มีการพัฒนาความคิดด้านสติปัญญา การเข้าสังคม และสิ่งสำคัญคือความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง (Schmid, 2005 : Kaukou and Sanderson, 2006) ซึ่งต้องมีการวางแผนกิจกรรมที่มีคุณภาพให้แก่ผู้สูงอายุ มิใช่แต่กิจกรรมยามว่างเท่านั้น แต่เสริมสร้างและสนองประสบการณ์ด้านสุนทรีย์ การสนทนาถกปัญหาวิจารณ์ผลงานศิลปะ รวมทั้งปฏิบัติงานศิลปะที่วางแผนอย่างให้ความนับถือ

ผู้สูงอายุ (Greenberg, 1987) ศิลปศึกษาช่วยให้ผู้เรียนเกิดความภูมิใจ และมีความมั่นใจในตนเอง รวมทั้งช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มเดียวกันเนื่องจากอายุของบุคคลมิได้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ (Thondike, 1982) ศิลปะมีประโยชน์ต่อจิตใจทั้งผู้สร้างสรรค์งานศิลปะและผู้ชมงานศิลปะเป็นอย่างมาก เนื่องจากศิลปะเป็นเรื่องของความงาม ความรู้สึก และอารมณ์ดังนั้นในขณะที่ศิลปินสร้างสรรค์งานศิลปะ จิตใจของผู้สร้างก็จะได้รับการขัดเกลาให้มีจิตใจที่อ่อนโยน อ่อนไหว ต่อความรู้สึกและอารมณ์ สำหรับผู้ชมงานศิลปะนั้น ถึงแม้ว่าจะไม่ได้เป็นผู้สร้างสรรค์ผลงาน แต่การได้มีโอกาสรับรู้ความหมาย อารมณ์ ความรู้สึก ก็สามารถทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกซาบซึ้ง อ่อนไหวและกลมกลืนจิตใจให้คล้อยตามได้เช่นกัน (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2545)

แนวคิดในการจัดกิจกรรม เพื่อให้ผู้สูงอายุตอบสนองต่อความต้องการในด้านต่างๆ เมื่อกิจกรรมใดสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุจะทำให้ผู้สูงอายุเกิดแรงจูงใจที่จะเข้ามา ร่วมในกิจกรรมนั้น และรู้สึกพึงพอใจในการที่ได้เป็นส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น

(สุภาวดี พุฒิน้อย และคณะ, 2546) ความต้องการของผู้สูงอายุคือต้องการเป็นที่ยอมรับนับถือ จากสังคม ตลอดจนการทำตนเป็นประโยชน์ต่อบุคคลอื่น (สมพร เทพสิทธิ์า, 2549)

ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จ หรือความต้องการเข้าใจและเป็นตัวของตัวเองอย่างถ่องแท้ เช่น การแสดงความสามารถที่มีอยู่สูงสุดของตนเองให้ผู้อื่นในสังคมเป็นต้น (Maslow, 1970)

ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 ในมาตราที่ 11 ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และสนับสนุนในด้านต่างๆ ในข้อที่ 2 ระบุว่า “การศึกษา ศาสนา และ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต” และในข้อที่ 4 ซึ่งระบุว่า “การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน”

(กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2548) รวมถึงจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดกลุ่มการวิจัยสหสาขาทางด้านสังคมผู้สูงวัยขึ้น โดยกลุ่มนี้มีวิสัยทัศน์ 2 ประการ คือความมุ่งมั่น เพื่อจะพัฒนาด้านสุขภาพ และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและความต้องการผลักดันนโยบาย เพื่อนำสังคมไทย ไปสู่สังคมผู้สูงวัยที่มีคุณภาพ ไว้ 3 ประการ ประการแรกคือการสร้างผลงานวิจัยที่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตและผลักดันนโยบายสาธารณะสำหรับผู้สูงอายุ ประการที่ 2 คือ การบุกเบิกองค์ความรู้ใหม่ และบูรณาการองค์รู้นั้นเพื่อเกิดประโยชน์กับผู้สูงอายุและองค์กรที่เกี่ยวข้อง และพันธกิจข้อสุดท้ายเป็นการถ่ายโอนองค์ความรู้สู่สาธารณะ โดยเน้นการมีส่วนร่วม เพื่อช่วยพัฒนาสังคมไทยไปสู่สังคมผู้สูงวัยที่มีคุณภาพ และยั่งยืน (วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553)

หน่วยงานทุกภาคส่วนที่รับผิดชอบในการแก้ปัญหาผู้สูงอายุ ควรสนใจประเด็นเล็กน้อย บางประเด็น ที่สามารถเชื่อมโยงคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจของผู้สูงอายุ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่อง ละเอียดอ่อน ที่บอบช้ำและซึ่มลึกคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจของผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้สูงอายุแม้จะได้รับการดูแลสุขภาพชีวิตด้านร่างกายดีและครบถ้วน แต่ถ้าคุณภาพชีวิต ด้านจิตใจไม่ดีก็ไม่สามารถทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตดีพร้อมที่จะนำไปสู่ความสุขได้ การดูแล คุณภาพชีวิตด้านจิตใจของผู้สูงอายุเป็นเรื่องที่ผู้สูงอายุต้องดูแลตัวเองเป็นหลัก การดูแลนี้จึงเป็น ประเด็นปัญหาใหญ่ที่ผู้ใหญ่ที่วางแผนและแก้ปัญหาต้องตระหนัก และคำนึงถึงการเข้าถึงมิติ คุณภาพชีวิตด้านจิตใจที่ละเอียดอ่อนของผู้สูงอายุ (ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต, 2553)

จากการทบทวนวรรณกรรมและจากการศึกษางานวิจัยของ ขวัญฤทัย อิมสมโภชน์ (2549) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับผลของศิลปะเพื่อการบำบัดต่อการเพิ่มคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในเพศ หญิง พบว่าศิลปะเพื่อการบำบัดสามารถนำไปใช้ส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ และการศึกษาของ Aissen (1987) เรื่องการฝึกฝนผู้สูงอายุในการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ทางศิลปะ ลักษณะของโปรแกรม เป็นศิลปะอย่างง่าย เริ่มต้นด้วย การให้ความรู้ด้านศิลปะ แก่ผู้สูงอายุ เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้สร้างสรรค์ผลงานอย่างเต็มที่ด้วยตนเอง และมีส่วนร่วมกันแสดงผลงาน ภายนอกกลุ่ม จากผลการศึกษาพบว่า เป็นการสร้างประสบการณ์ในด้านบวกให้กับผู้สูงอายุ เกิดการเรียนรู้วิธีการเทคนิค เกิดความมั่นใจในตนเองมากขึ้น Wikstrom (2004) ได้ศึกษาผล ของศิลปะต่อผู้สูงอายุที่เน้นความสำคัญด้านสุนทรียศาสตร์ในบ้านปลายชีวิต โดยใช้วิธีสัมภาษณ์ ความคิดเห็นผลการศึกษาพบว่า ดนตรี การเดินรำ การอ่านหนังสือ และกิจกรรมด้านทัศนศิลป์ (Visual Art) ทำให้ผู้สูงอายุเกิดสุนทรียภาพในชีวิตและส่งผลต่อสุขภาพทางกาย อีกทั้งการทำ กิจกรรมทางศิลปะทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกเพลิดเพลิน และได้ใช้เวลาอย่างเป็นประโยชน์ และศิลปะ ทำให้ผู้สูงอายุเกิดสุนทรียภาพทำให้ผู้สูงอายุเกิดความสุข คลายความเหงา และทำให้ผู้สูงอายุ แยกตัวออกจากสังคมลดน้อยลง

จากการศึกษาข้อมูลพบว่า กิจกรรมศิลปะจะช่วยให้ผู้สูงอายุเกิดความภูมิใจจากการสร้าง ผลงานศิลปะ เกิดการยอมรับนับถือตนเอง มีความมั่นใจในตนเองและเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของ ผู้สูงอายุเพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุเพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในกาส่งเสริม การจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับผู้สูงอายุในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการออกแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย
2. เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย

สมมติฐานของการวิจัย

ภายหลังการจัดกิจกรรมศิลปะแล้ว ผู้สูงอายุมีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองในระดับที่สูงขึ้น โดยวัดจากแบบวัดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Preexperimental Research) โดยใช้แผนการทดลองที่เรียกว่า One Group Pretest – Posttest Design ศึกษากลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่พักอาศัยในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางแค มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดและมีความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม
2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่
 - ตัวแปรต้น คือ กิจกรรมศิลปะ
 - ตัวแปรตาม คือ ระดับการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

กิจกรรมศิลปะ หมายถึง กิจกรรมศิลปะที่ประยุกต์มาจากทฤษฎีการสอนศิลปะปฏิบัติ ผสมผสานกับทฤษฎีทางสุนทรียศาสตร์ และกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะ เพื่อเพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ โดยกิจกรรมดังกล่าวจะต้องมีการวางแผนให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ และการดำเนินกิจกรรมที่สนองความต้องการและแก้ไขปัญหาอย่างเบ็ดเสร็จ เพื่อให้ผู้สูงอายุปฏิบัติกิจกรรมจนสำเร็จลุล่วงเกิดความภาคภูมิใจ

การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นการทำบุคคลประเมินตนเองตามความรู้สึกและทัศนคติที่มีต่อตน ยอมรับตนเองว่ามีคุณค่า มีความสามารถ มีความสำคัญ และสามารถกระทำการต่างๆ ให้ประสบผลสำเร็จ

ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์และมีสัญชาติไทย ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นการสร้างนวัตกรรมของรูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัยที่สามารถนำไปใช้จัดการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ
2. ได้รูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะที่เสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย
3. เป็นแนวทางในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับผู้สูงอายุ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การออกแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมศิลปะ

- 1.1 ความหมายของศิลปะ
- 1.2 ประเภทของศิลปะ
- 1.3 คุณค่าของศิลปะ
- 1.4 ความหมายของกิจกรรมศิลปะ
- 1.5 ประเภทของกิจกรรมศิลปะ
- 1.6 กระบวนการสอนศิลปะปฏิบัติ
- 1.7 แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมศิลปะสำหรับผู้สูงอายุ

2. ผู้สูงอายุและสถานสงเคราะห์คนชรา

- 2.1 ความหมายของผู้สูงอายุ
- 2.2 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับผู้สูงอายุและภาวะผู้สูงอายุ
- 2.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ
- 2.4 ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ
- 2.5 ผู้สูงอายุและสถานสงเคราะห์คนชรา

3. การเห็นคุณค่าในตนเอง

- 3.1 ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง
- 3.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเอง
- 3.3 องค์ประกอบของการเห็นคุณค่าในตนเอง
- 3.4 การพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยต่างประเทศ

1. กิจกรรมศิลปะ

1.1 ความหมายของศิลปะ

พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2530 ให้ความหมาย ศิลปะ คือผลแห่งพลังความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่แสดงออกในรูปลักษณะต่างๆ ให้ปรากฏ ซึ่งสุนทรีย์ภาพ ความประทับใจหรือความสะเทือนใจอารมณ์ตามอัจฉริยภาพ พุทธิปัญญา ประสบการณ์ ขนบธรรมเนียมประเพณีหรือความเชื่อในลัทธิศาสนา โดยศิลปะสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือวิจิตรศิลป์ (Fine Arts) และประยุกต์ศิลป์ (Applied Art)

ชะลูด นิมิเสมอ (2531) กล่าวว่าศิลปะหมายถึง ความมีคุณภาพ หรือคุณค่าทางศิลปะของผลงาน เช่น นักวิจารณ์บางคน จะแสดงความคิดเห็นต่อผลงานศิลปะชิ้นหนึ่งว่า “รูปนี้ไม่ใช่ศิลปะ” หรือ “ประติมากรรมนี้เป็นศิลปะที่แท้จริง” เป็นต้น ซึ่งก็หมายความว่า “รูปนี้ไม่มีคุณค่าดีพอทางศิลปะ” หรือ “ประติมากรรมชิ้นนี้มีคุณค่าทางศิลปะสูงนั่นเอง”

วิรุณ ตั้งเจริญ (2539) Art ในภาษาอังกฤษมีรากศัพท์ มาจากภาษาละตินว่า Ars ซึ่งมีความหมายถึง ทักษะหรือความชำนาญหรือความสามารถพิเศษ ศิลปะทางภาษาจีนคำว่า “ยิ - ชิน” มีความหมายถึง การฝึกฝนทางทักษะเช่นกัน ส่วนคำว่า “ศิลปะ” ภาษาบาลีว่า “สิป” มีความหมายว่า ฝีมืออย่างยอดเยี่ยม ซึ่งจากตัวอย่างข้างต้นจะพบว่า ศิลปะเกี่ยวข้องกับทักษะหรืองานฝีมือ

พจนานุกรมศัพท์ศิลปะ พ.ศ. 2541 ศิลปะ คือ ผลแห่งพลังความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่แสดงออกในรูปลักษณะต่างๆที่ปรากฏในสุนทรีย์ภาพ ความประทับใจ หรือความสะเทือนอารมณ์ ความมีอัจฉริยภาพ พุทธิปัญญา ประสบการณ์ รสนิยม และทักษะของแต่ละคน เพื่อความเข้าใจ ความรื่นรมย์ ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี หรือความเชื่อในลัทธิศาสนา

Tolsloy (อ้างใน ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2543) ให้ทรรศนะว่าศิลปะเป็นการแสดงออก (Art Expression) ด้านอารมณ์และความรู้สึก เพื่อสื่อสารไปยังผู้อื่นให้เกิดการรับรู้ร่วมกับศิลปิน ศิลปะเป็นวิธีการสื่อสารระหว่างมนุษย์ ในขณะที่ภาษาสื่อสารความคิด แต่ศิลปะสื่อสารความรู้สึก

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้สรุปได้ว่า ศิลปะ คือสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อความงามและความพึงพอใจ เป็นการแสดงออกของมนุษย์ ด้านอารมณ์ ความรู้สึก ปัญญา ทศนคติ และการสร้างสรรค์ผลงานออกมาในรูปแบบต่างๆ ให้ปรากฏซึ่งสุนทรีย์ภาพ ความประทับใจหรือความสะเทือนใจอารมณ์ตามอัจฉริยภาพ เป็นงานที่สื่อให้ผู้ชมเกิดจินตนาการ นอกจากนั้นแล้วงานศิลปะที่ดีควรมีคุณค่าทางความงามซึ่งเกิดจากการใช้องค์ประกอบของสุนทรีย์ภาพ

1.2 ประเภทของศิลปะ

การจัดแบ่งประเภทของศิลปะ ชาลนอร์มัล พรูจโรจน์, (2543) ได้สรุปเป็น 2 แนวคิด ดังนี้

1. วิจิตรศิลป์ แต่เดิมเรียกว่าประณีตศิลป์ หมายถึง ผลงานศิลปะที่มุ่งเน้นคุณค่าทางความงาม (Aesthetic Value) เป็นสำคัญเป็นผลงานที่ตอบสนองด้านจิตใจมากกว่าประโยชน์ใช้สอยประกอบไปด้วย

ทัศนศิลป์ (Visual Art) เป็นผลงานการสร้างสรรค์ทางศิลปะเพื่อสนองการรับรู้ทางสายตาประกอบไปด้วย

1.1 จิตรกรรม (Painting) หมายถึง ผลงานการสร้างสรรค์โดยใช้เทคนิควาดเส้น ระบายสี เพื่อให้เกิดรูปร่าง รูปทรง ซึ่งในอดีตมักมีลักษณะเป็นงาน 2 มิติ โดยใช้กระดาษ ผ้าใบ พู่กัน แปรงและสี เป็นต้น แต่ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาโดยมีลักษณะทั้ง 2 มิติ และ 3 มิติ

1.2 ประติมากรรม (Sculpture) หมายถึง ผลงานศิลปะกรรม 3 มิติ ที่เกิดจากการปั้น การแกะสลัก การหล่อ การปะ การเคาะเชื่อมหรือการผสมผสานวิธีต่างๆ เข้าด้วยกัน เป็นต้น

1.3 ภาพพิมพ์ (Printing) หมายถึง งานศิลปะอันเกิดจากการออกแบบใช้เส้น ลวดลาย สี แสงเงา รูปแบบ เพื่อถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ลงบนแม่พิมพ์ จากนั้นจึงถ่ายทอดจากแม่พิมพ์ไปสู่กระดาษ หรือพื้นรองรับอื่นๆ ผลงานภาพพิมพ์จึงต่างจากผลงานจิตรกรรมซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากการแสดงออกโดยตรงในขณะที่ผลงานภาพพิมพ์เป็นการถ่ายทอดขั้นที่สองจากแม่พิมพ์

1.4 ภาพถ่าย (Photography) หมายถึง กระบวนการที่ทำให้เกิดภาพถ่ายขึ้นบนวัตถุไวแสงด้วยการทำให้วัตถุไวแสงนั้นถูกกับแสงสว่างหรือถูกกับรังสีอัลตราไวโอเล็ต

1.5 ผลงานสื่อผสม (Mixed Media) หมายถึง เป็นงานศิลปะกรรมสมัยใหม่ ที่ผสมผสานระหว่างศิลปะหลายๆแขนง โดยใช้วัสดุเป็นสื่อรองรับให้เป็นรูปแบบใหม่

1.6 ดุริยางคศิลป์ (Music) หมายถึง ดนตรี คือเสียงที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกของมนุษย์เป็นการร้อยเรียงกลุ่มเสียงเข้าหากันอย่างมีจังหวะลีลา มีทำนองหนึ่งหรือหลายทำนองประกอบซ้อนกัน อาจเป็นรูปการขับร้องประกอบการบรรเลงหรือในรูปของการบรรเลงด้วยดนตรีล้วนๆ

1.7 นาฏศิลป์ (Dance) หมายถึง การร่ายรำและการเคลื่อนไหวไปมาอย่างมีจังหวะจะโคน ซึ่งมนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นด้วยความประณีตเกิดเป็นการเคลื่อนไหวที่สวยงาม น่าชม สื่อความหมายสู่ผู้ชมเพื่อก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันอาจจะเป็นอารมณ์สะท้อนใจ เศร้าใจ สุขใจ สนุกสนานเพลิดเพลิน เป็นต้น

1.8 วรรณศิลป์ (Literature) หมายถึง บทประพันธ์อันประกอบด้วยศิลปะแห่งการนิพนธ์อันประณีตและเนื้อเรื่องมีอำนาจน่าดูใจให้เกิดเป็นความรู้สึกรู้จักคิดและอารมณ์ต่างๆ มิใช่เป็นหนังสือที่ให้เพียงความรู้อย่างเดียว ดังนั้น หนังสืออันเป็นตำราทางวิชาการ เช่น ตำราวิทยาศาสตร์ ตำราคณิตศาสตร์ เหล่านี้ไม่ถือเป็นวรรณกรรมเพราะแต่งขึ้นจากวัตถุประสงค์เพื่อค้นคว้ารวบรวมความรู้เป็นหมวดหมู่ไม่ได้แต่งขึ้นโดยมุ่งเน้นถ้อยคำสละสลวย

1.9 สถาปัตยกรรม (Architecture) หมายถึง การออกแบบซึ่งเน้นความงามร่วมกับการจัดการพื้นที่ว่าง ก็สามารถจัดอยู่ในงานทัศนศิลป์ได้เช่นกัน อาทิ อาคาร บ้านเรือน วัด โบสถ์ วิหาร สนามกีฬา และอนุสาวรีย์ เป็นต้น

2. ประยุกต์ศิลป์ หมายถึง สิ่งที่มีประโยชน์ใช้สอยซึ่งประกอบด้วยความงาม ความประณีต ความแตกต่างประการสำคัญระหว่างประยุกต์ศิลป์กับวิจิตรศิลป์ คือ ประยุกต์ศิลป์มุ่งประโยชน์ใช้สอยเป็นอันดับแรก ในขณะที่วิจิตรศิลป์นั้นมุ่งเน้นคุณค่าด้านความงามเป็นสำคัญ งานประยุกต์ศิลป์ มีทั้งลักษณะสองมิติและสามมิติ ประกอบด้วย

2.1 มัณฑนศิลป์ (Decorative Art) เป็นศิลปะตกแต่ง เช่นการออกแบบเครื่องเรือน ตกแต่งอาคาร สถานที่ โดยใช้วัสดุ สี รูปแบบ ให้เหมาะสมกับสถานที่ ประโยชน์ใช้สอย และจุดประสงค์ที่ใช้

2.2 อุตสาหกรรมศิลป์ (Industrial Art) เป็นงานศิลปะที่เกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ โดยทั่วไปในชีวิตประจำวัน เช่น เครื่องตกแต่ง บ้าน ตู้ โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องปั้นดินเผา เคลือบงานโลหะ งานไม้ งานจักสานและอื่นๆ งานชนิดนี้ต้องการนำเอาหลักศิลปะมาใช้ตั้งแต่การวางรูปแบบ ออกแบบสร้างประกอบขึ้น ตกแต่งให้สวยงาม เหมาะกับประโยชน์ใช้สอยและอาจใช้เพื่อการพาณิชย์ ซึ่งอาจจะผลิตด้วยเครื่องจักร เป็นต้น

2.3 พาณิชยศิลป์ (Commercial Art) เป็นงานศิลปะทางการค้า เช่น ป้ายโฆษณา การจัดตู้โชว์ จัดตกแต่งอาคารร้านค้า เป็นต้น

2.4 หัตถศิลป์ (Crafts) คืองานศิลปะที่นำไปใช้ในงานหัตถกรรม โดยใช้มือทำเป็นส่วนใหญ่ มีมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ เช่น เครื่องปั้นดินเผา งานแกะสลักไม้ งานถักทอ งานหวายรวมถึงงานช่าง 10 หมู่ของไทย

2.5 งานออกแบบ (Design) เป็นการจัดส่วนประกอบต่างๆ ให้ลงตัว เป็นความกลมกลืน เพื่อตอบสนองความต้องการเฉพาะเจาะจง การออกแบบลายผ้า การออกแบบบรรจุภัณฑ์ งานออกแบบถูกนำไปใช้มากในการประยุกต์ศิลป์ เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม และให้เกิดประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่า ศิลปะสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ วิจิตรศิลป์ หมายถึง ผลงานศิลปะที่มุ่งเน้นคุณค่าทางความงามเป็นสำคัญเป็นผลงานที่ตอบสนองด้านจิตใจมากกว่าประโยชน์ใช้สอย และประยุกต์ศิลป์ หมายถึง ศิลปะที่ตอบสนองด้านร่างกาย วิถีชีวิตและเศรษฐกิจ โดยถือเอาคุณค่าทางประโยชน์ใช้สอยเป็นสำคัญซึ่งประกอบด้วย ความงาม ความประณีต ความแตกต่างประการสำคัญระหว่างประยุกต์ศิลป์กับวิจิตรศิลป์ คือ ประยุกต์ศิลป์มุ่งประโยชน์ใช้สอยเป็นอันดับแรก ในขณะที่วิจิตรศิลป์นั้นมุ่งเน้นคุณค่าด้านความงามเป็นสำคัญ

1.3 คุณค่าของศิลปะ

คุณค่าและความสำคัญของศิลปะต่อการดำรงชีวิตมนุษย์ มีการกล่าวถึงอย่างกว้างขวาง ส่วนใหญ่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถสรุปประเด็นคุณค่าของศิลปะได้ดังนี้

วิรุณ ตั้งเจริญ (2542) ได้กล่าวถึงคุณค่าของศิลปะสามารถสรุปประเด็นได้ดังนี้

1. เพื่อการพักผ่อนและระบายความรู้สึกนึกคิด โดยมีการระบายความรู้สึกนึกคิดข้างในจิตใจออกมา เพราะมนุษย์นั้นมีความรู้สึกสุข ความทุกข์ ความเจ็บปวด ความฝัน ความหวัง ความรู้สึกเหล่านี้สามารถระบายออกมาได้โดยส่งผ่านศิลปะอย่างอิสระ และอาจทำให้ค้นพบตัวตน ที่แท้จริงของตนเอง ผู้สร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะจึงควรส่งเสริมและเปิดโอกาสในการแสดงความรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคล นอกจากนั้นแล้วยังช่วยผ่อนคลายความรู้สึกของตนเอง

2. เพื่อพัฒนาจิตใจ ความสำคัญของศิลปะในแง่ของการพัฒนานั้นเป็นส่วนหนึ่งของการที่ทำให้มนุษย์มีความคิดละเอียดลออ ในการรับรู้และเข้าใจถึงความงาม ความ ประณีต การทำงานศิลปะช่วยพัฒนากระบวนการคิดของมนุษย์ ทำให้เกิดความคิดยืดหยุ่นรอบด้าน รวมถึงยังรู้จักการยอมรับ เข้าใจในความแตกต่างของแต่ละบุคคล อีกทั้งยังสามารถทำให้ผู้สร้างสรรค์ศิลปะ

ได้อยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักการช่วยเหลือการเสียสละการมีน้ำใจและสามารถยอมรับความคิดเห็น
 คิดเห็นจากบุคคลรอบข้าง

3. เพื่อพัฒนาสังคม ศิลปะเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยในการสร้างสัมพันธ์อันดีภายในสังคม เพราะศิลปะเป็นตัวกลางในการจัดกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ทำให้เกิดการเรียนรู้ในการอยู่
 สังคมร่วมกับผู้อื่น

4. เพื่อพัฒนาร่างกาย ขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ ร่างกายมีการเคลื่อนไหวอยู่
 ตลอดเวลา ดังนั้นในการปฏิบัติกิจกรรมสามารถพบข้อบกพร่องทางร่างกายจากการทำงานศิลปะ
 ได้

5. เพื่อการบำบัด การบำบัดด้วยศิลปะ หมายถึงการใช้กิจกรรมศิลปะ หรือผลงาน
 ศิลปะเพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่องของบุคคลที่มีปัญหาทางด้านร่างกายหย่อนยานสมรรถภาพ ซึ่งมีสาเหตุ
 มาจากความผิดปกติของจิตใจ และใช้กิจกรรมศิลปะที่เหมาะสมช่วยในการรักษาให้มีสภาพที่ดีขึ้น
 การนำเอาศิลปะบำบัดมาใช้นั้นจะช่วยให้ผู้ที่มีปัญหาทางด้านจิตใจได้ระบายปัญหา อารมณ์
 ความรู้สึกที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในใจ เป็นการปลดปล่อยด้านซ่อนเร้นของชีวิต และทำให้ไม่ต้องอดทน
 ออกล้นไว้ในใจเพียงลำพัง

6. เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ จะเห็นได้ว่าวิทยาศาสตร์ได้แบ่งการทำงานของ
 ของสมองมนุษย์ออกเป็น 2 ซีก คือสมองซีกซ้ายมีประสิทธิภาพด้านภาษาและการวิเคราะห์
 ส่วนสมองซีกขวาคือตอบสนองเรื่องของความรู้สึกสัมผัสต่างๆ ซึ่งสมองซีกขวานับว่าเป็นส่วน
 สำคัญในการใช้ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ กิจกรรมศิลปะจึงเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญ
 ในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ เพราะความคิดสร้างสรรค์เป็นส่วนหนึ่ง
 ในความสามารถพิเศษของมนุษย์ที่มีทั้ง จินตนาการ การเรียนรู้ และการสร้างสรรค์สิ่งใหม่
 ประสบการณ์เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนาทางความคิดสร้างสรรค์

ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2543) ได้ศึกษาถึงประโยชน์และคุณค่าของศิลปะต่อการ
 ดำรงชีวิตสามารถสรุปประเด็นคุณค่าของศิลปะได้ดังนี้

1. ศิลปะเพื่อการผ่อนคลาย โดยการระบายความรู้สึกนึกคิด หรือความคับข้องใจ
 ออกมา เพราะความรู้สึกของมนุษย์นั้นมีทั้งความสุข ความทุกข์ ความเจ็บปวด ความฝัน และ
 ความหวัง ความรู้สึกเหล่านี้สามารถระบายออกได้ โดยผ่านสื่อทางศิลปะอย่างอิสระ

2. ศิลปะเพื่อการพัฒนาจิตใจ ความสำคัญของศิลปะในแง่การพัฒนาจิตใจนั้น
 (Bernard) นักจิตวิทยาได้กล่าวไว้ว่า คนที่มีสุขภาพจิตดีคือคนที่ทำงานในหน้าที่ได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ มีความชื่นชมยินดีในงานที่ทำมีความเอื้อเพื่อเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และไม่มีอารมณ์
เครียดจนเกินไปนัก ดังนั้น ถ้าจิตใจปกติทำงานต่างๆ ก็จะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

3. ศิลปะเพื่อพัฒนาสังคม ศิลปะเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้สัมพันธภาพของคน
ในสังคมดำเนินไปอย่างสงบสุข เพราะสามารถใช้ศิลปะเป็นตัวกลางในการจัดกิจกรรมต่างๆ
ร่วมกันดังเห็นได้จาก เอเชียัน ที่ได้รวมเอาประเทศทั้ง 10 ประเทศมารวมกลุ่มกัน โดยใช้ศิลปะ และ
วัฒนธรรมเป็นสื่อเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีของแต่ละประเทศ

4. ศิลปะเพื่อการบำบัด ความสำคัญของศิลปะในเรื่องของการบำบัดสารนุกรม
ศึกษาศาสตร์ ปี 2539 ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า การบำบัดด้วยศิลปะ (Art
Therapy) หมายถึงการใช้กิจกรรมศิลปะ หรือผลงานศิลปะ เพื่อวิจัยหาข้อบกพร่องของบุคคล
ที่กลไกการทำงานของร่างกายหย่อนสมรรถภาพ ซึ่งมีสาเหตุเนื่องมาจากความผิดปกติบางประการ
ของกระบวนการทางจิตและเพื่อใช้กิจกรรมศิลปะที่เหมาะสมช่วยในการรักษาให้มีสภาพดีขึ้น

ประสพ ลีเหม็ดภัย (2543) กล่าวว่าศิลปะเป็นสิ่งสวยงาม อันสามารถกล่อมเกล้ออารมณ์
และจิตใจให้อ่อนโยนไม่หยาบกร้านได้ ศิลปะจึงกลายเป็นพื้นฐานทางศีลธรรม เป็นเหตุให้มนุษย์
สร้างสรรค์ศิลปะ ก่อให้เกิดประโยชน์สำหรับผู้อื่นและตนเอง ดังนี้

1. ให้ความเพลิดเพลิน ศิลปะทุกแขนงต่างให้ความเพลิดเพลินทั้งแก่ผู้ผลิตและ
ผู้บริโภค คือทั้งศิลปินและผู้ชื่นชมต่างก็เพลิดเพลินกับผลงานศิลปะ

2. ให้ความปิติยินดี แม้จะเกิดขึ้นชั่วขณะหนึ่งแล้วสลายไปเมื่อเรารู้สิ่งใหม่
เข้ามาแทนที่ แต่ภาวะที่มีคุณค่าต่อจิตใจ เพราะความอึ้งใจ ปลื้มใจ ซึ่งเกิดจากการรับรู้
ความสามารถของคนอื่น เป็นความไม่เห็นแก่ตัว ไม่อิจฉา ไม่ริษยา หากเกิดขึ้นบ่อยๆ สุขภาพจิต
และกายก็ดีไปด้วย

3. ให้ความภาคภูมิใจ ผู้สร้างสรรค์งานดีย่อมได้รับการยกย่องสรรเสริญและ
ชมเชยจากสังคม ผู้สร้างสรรค์ย่อมเกิดความภูมิใจ ความภูมิใจนี้เป็นบรรทัดฐานควบคุม
การสร้างสรรค์ผลงานของศิลปิน เพื่อความภูมิใจครั้งต่อไปอีก

4. ให้ความสะดวกสบาย คือการนำประยุกต์ศิลปะมาใช้กับสิ่งแวดล้อมประจำวัน
ให้เกิดประโยชน์ใช้สอยและมีความงาม มีความสะดวกสบายเมื่อใช้สอย

5. ให้ผลทางเศรษฐกิจ ศิลปะทุกสาขาใช้สร้างสรรค์ประกอบเป็นอาชีพได้
โดยอาศัยการผลิตเป็นสินค้าเพื่อขายหรือแลกเปลี่ยน หรือค่าตอบแทนในการแสดง

6. ให้ความรู้ด้านข่าวสารข้อมูล การสร้างสรรค์ศิลปะใดๆ แม้จะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจบันทึกหรือสื่อความหมายเลยก็ตาม ผลงานศิลปะแต่ละยุคสมัยก็สามารถสะท้อนความเจริญ ความเสื่อมถอย ความเชื่อ ค่านิยม ความสามารถ และสติปัญญา ในคนรุ่นอื่นหรือสังคมอื่นได้นอกเหนือไปจากการบันทึกด้วยอักษร

คูดม เพชรสังหาร (2548) กล่าวว่ากิจกรรมศิลปะทำให้เกิดการพัฒนาจินตนาการของมนุษย์ ก่อให้เกิดความอ่อนโยนทางอารมณ์ เกิดสุนทรีย์ภาพและความประทับใจ นอกจากนี้ยังทำให้อวัยวะส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมเกิดการเคลื่อนไหว ซึ่งโดยสรุปแล้วเราก็ยังมองเห็นไม่ชัดเจนว่าเกิดอะไรขึ้นในสมองมนุษย์ ในมุมมองของนักวิทยาศาสตร์ด้านสมอง บอกว่ากิจกรรมศิลปะก่อให้เกิดการเชื่อมต่อกันของเซลล์สมองในส่วนที่รับผิดชอบเกี่ยวกับจินตนาการ ความซาบซึ้งประทับใจ การเคลื่อนไหวประสานกันของมือไม้แขนขาที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะ ไม่ว่าจะเป็นสมองส่วนหน้า (cerebral cortex) สมองส่วนกลาง (parietal lobe) สมองน้อย (cerebellum) หรือสมองส่วนที่รับผิดชอบเกี่ยวกับอารมณ์ (amygdala) นี่คือการชัดเจนของกิจกรรมศิลปะที่มีต่อสมองมนุษย์ที่นักวิทยาศาสตร์ด้านสมองได้กล่าวไว้

จากข้อความข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ศิลปะ มีคุณค่าและประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตทำให้เกิดการพัฒนาจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดความอ่อนโยนทางอารมณ์ เกิดสุนทรีย์ภาพและความประทับใจ เกิดการผ่อนคลายระบายความรู้สึกนึกคิด ช่วยพัฒนาจิตใจ อารมณ์ และเกิดการพัฒนาด้านการอยู่ร่วมกันในสังคม นอกจากนี้ยังส่งผลทางด้านร่างกายอีกด้วย

1.4 ความหมายของกิจกรรมศิลปะ

ดนู จีระเดชากุล (2541) กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ที่จะช่วยเป็นแนวทางในการแสดงความสามารถ ความรู้สึกนึกคิดของตนเองออกมาในรูปแบบของกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมเหล่านั้นอาจแสดงอยู่ในรูปวัตถุ สิ่งของหรือรูปภาพ ที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กได้เกิดการค้นคว้าทดลองและสื่อความคิดของตนเองให้แก่ผู้อื่นและสิ่งที่อยู่รอบตัว เป็นการพัฒนาความคิด การสังเกต เพิ่มพูนทักษะการเรียนรู้ เกิดการพัฒนาของระบบกล้ามเนื้อ ระบบประสาท มีความสัมพันธ์ระหว่างอวัยวะ ร่างกายและสมอง

วิรุณ ตั้งเจริญ (2527) ให้ความหมายว่า กิจกรรมศิลปะหมายถึง การจัดประสบการณ์ทางศิลปะให้แก่ผู้เรียนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะ ทักษะคิด ความคิด และรูปแบบพฤติกรรม

ที่มุ่งส่งเสริมลักษณะนิสัยไปในทางที่ดีพร้อม ๆ กัน ในทุก ๆ ด้าน มีความเจริญงอกงามในทางสร้างสรรค์อย่างสูงสุดและส่งเสริมความเจริญเติบโตตามวุฒิภาวะ

เกสร ธิจะจारी (2543) ให้ความหมายของกิจกรรมศิลปะว่า กิจกรรมศิลปะ หมายถึง งานศิลปะที่จะต้องปฏิบัติทั้งภาคทฤษฎีหรือภาคปฏิบัติเพื่อฝึกให้เกิดความชำนาญทั้งด้านฝีมือ และความคิด การเรียนศิลปะจะขาดการฝึกปฏิบัติไม่ได้เลย ดังนั้นทุกครั้งที่เราเรียนเนื้อหาที่นั้นจนจบ ก็ต้องปฏิบัติกิจกรรมออกมาเพื่อแสดงให้เห็นว่าเข้าใจเนื้อหาที่นั้น โดยแสดงออกมาเป็นผลงาน

จากความหมายของกิจกรรมศิลปะข้างต้นสรุปได้ว่า กิจกรรมศิลปะเป็นอีกแนวทาง ในการแสดงออกทางความสามารถทางศิลปะ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะ ทศนคติ ความคิด และสร้างสรรค์ออกมาผ่านผลงานศิลปะ รวมถึงเกิดการพัฒนาระบบกล้ามเนื้อ ระบบประสาท มีความสัมพันธ์ระหว่างอวัยวะร่างกายและสมอง

1.5 ประเภทของกิจกรรมศิลปะ

การจัดกิจกรรมศิลปะให้กับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง เกิดทักษะ ในการใช้วัสดุ อุปกรณ์ และเทคนิคการปฏิบัติงานที่หลากหลาย ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้รวบรวม ความคิด จินตนาการ ประสบการณ์ และความคิดสร้างสรรค์แสดงออกมาโดยผ่านสื่อทางศิลปะ ออกมาเป็นผลงานศิลปกรรม ศิลปะปฏิบัติมีความจำเป็นมากในกระบวนการศึกษาทางศิลปะ เพราะผลงานศิลปะที่เป็นรูปธรรม ทำให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น อันจะส่งผล ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เป็นระบบระเบียบและเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งจะเชื่อมโยงต่อไปจนเป็นนิสัยทำให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพในสังคม วุฒิ วัฒนสิน (2541) จำแนกงานศิลปะปฏิบัติหรือประเภทของกิจกรรมศิลปะดังนี้

1. กิจกรรมศิลปะประเภทจิตรกรรม เป็นการสร้างสรรค์ผลงานโดยใช้เทคนิค วาดเส้น ระบายสี เพื่อให้เกิดรูปร่าง รูปทรง ซึ่งในอดีตมักมีลักษณะเป็นงาน 2 มิติ โดยใช้กระดาษ ผ้าใบ พู่กัน แปรงและสี เป็นต้น แต่ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาโดยมีลักษณะทั้ง 2 มิติ และ 3 มิติ

2. กิจกรรมศิลปะประเภทการพิมพ์ภาพ งานศิลปะอันเกิดจากการออกแบบใช้เส้น ลวดลาย สี แสงเงา รูปแบบ เพื่อถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ลงบนแม่พิมพ์ จากนั้น จึงถ่ายทอดจากแม่พิมพ์ไปสู่กระดาษ หรือพื้นรองรับอื่นๆ ผลงานภาพพิมพ์จึงต่างจากผลงาน จิตรกรรมซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากการแสดงออกโดยตรงในขณะที่ผลงานภาพพิมพ์เป็น การถ่ายทอดขึ้นที่สองจากแม่พิมพ์

3. กิจกรรมศิลปะประเภทประติมากรรม ผลงานศิลปกรรม 3 มิติ ที่เกิดจากการปั้น การแกะสลัก การหล่อ การปะ การเคาะเชื่อมหรือการผสมผสานวิธีต่างๆ เข้าด้วยกัน เป็นต้น

4. กิจกรรมศิลปะประเภทการประดิษฐ์ เป็นการแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ ในการสร้างผลงาน มีรูปแบบทั้ง 2 มิติ และ 3 มิติ ผสมผสานเทคนิคต่างๆ ออกมาเป็นผลงานศิลปะประดิษฐ์

กิจกรรมต่างๆ ครอบคลุมในส่วนของทัศนศิลป์อันได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์และงานประดิษฐ์

พิรพงษ์ กุลพิศาล (2545) กิจกรรมทัศนศิลป์หรือกิจกรรมศิลปะ สามารถจำแนกประเภทเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. กิจกรรมศิลปะสองมิติ หมายถึง กิจกรรมที่มุ่งให้เด็กสร้างสรรค์ผลงานบนพื้นระนาบ เช่น กระจก กระดาษ ผ้า ผืนปูน พื้นทราย เป็นต้น โดยใช้วิธีการ วาดเส้น ระบายสี พิมพ์ หรือกดทับให้เป็นสี หยดสี ปะติดด้วยกระดาษสี เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมศิลปะประเภทนี้ได้แก่ การวาดภาพด้วยนิ้วมือ หรือมือ การวาดภาพด้วยเส้นด้าย ดินสอสีสีเทียน ระบายสีด้วยสีเทียน สีฝุ่น สีน้ำ สีโปสเตอร์ การพิมพ์ภาพด้วยเศษวัสดุต่างๆ เป็นต้น ผลงานจะเป็นแบนราบเห็นมิติของความกว้าง

2. กิจกรรมศิลปะสามมิติ หมายถึง กิจกรรมที่มุ่งให้เด็กสร้างสรรค์ผลงานให้มีลักษณะลอยตัว นูนหรือเว้าไปในพื้น มีลักษณะเป็นรูปทรง โดยใช้วัสดุและกลวิธีต่างๆ ที่เหมาะสมกับวัสดุนั้นๆ เช่น การปั้นทราย ดินน้ำมัน แป้ง การสาน การพับกระดาษ โดยประกอบวัสดุต่างๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ไม่ซับซ้อน สามารถทำได้อย่างรวดเร็ว ง่าย และไม่เสี่ยงต่ออันตราย ผลงานที่ได้สามารถมองเห็นได้หลายทิศทางและสัมผัสจับต้องได้ เช่น รูปปั้น รูปแกะสลัก เป็นต้น

3. กิจกรรมศิลปะผสมผสานสองมิติสามมิติ หมายถึง กิจกรรมที่สร้างสรรค์โดยใช้วัสดุและกลวิธีทางกิจกรรมศิลปะสองมิติและสามมิติรวมเข้าด้วยกัน เช่น ใช้สีโปสเตอร์ ระบายรูปปั้น ดินเหนียว

จากการศึกษาพบว่า ประเภทของกิจกรรมศิลปะสำหรับผู้สูงอายุโดยตรงนั้นยังไม่มีระบุชัดเจน ส่วนใหญ่เป็นการแยกประเภทกิจกรรมศิลปะของวัยเด็ก อย่างไรก็ตามการจะเห็นได้ว่าการแบ่งประเภทของกิจกรรมศิลปะออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ คือ กิจกรรมวาดภาพ กิจกรรมปั้น กิจกรรมภาพพิมพ์ และกิจกรรมประดิษฐ์

1.6 กระบวนการสอนศิลปะปฏิบัติ

ศิลปะเป็นวิชาที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดทักษะและความเชี่ยวชาญในการใช้วัสดุอุปกรณ์ เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์ หรือประกอบอาชีพ ตลอดจนกระทั่งสามารถถ่ายทอด ความรู้สึกนึกคิดและจินตนาการของแต่ละบุคคลให้ออกมาเป็นผลงานที่สัมผัสได้ การสร้างสรรค์ ผลงานศิลปะยังก่อให้เกิดประสบการณ์ตรงที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ เนื่องมาจาก กระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะเป็นกระบวนการต่อเนื่อง เป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะบุคคล โดยใช้จินตนาการและประสบการณ์พื้นฐานของแต่ละคน การสอนศิลปะจึงมีลักษณะเฉพาะ ที่แตกต่างจากการสอนวิชาอื่นๆ โดยเฉพาะวิชาศิลปะปฏิบัตินั้นถือได้ว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญ ในการเรียนศิลปะทุกสาขาวิชา

วิรัตน์ พิชญ์ไพญญ์ (2520) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ทางศิลปะเป็นการเสริมสร้างลักษณะนิสัยให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมอันดีงาม ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ จากการที่ผู้เรียน ได้ทำกิจกรรม ได้มีโอกาสสร้างสรรค์ แก้ปัญหา และได้สัมผัสกับสภาพความเป็นจริง สิ่งเหล่านี้ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนากิจการทางด้านอารมณ์ สังคมและสติปัญญา

John A. Michael (1983) กล่าวว่าศิลปะทุกแขนงต่างมีหลักการหรือกระบวนการสร้างสรรค์งานที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันกระบวนการทำงานศิลปะ จึงเป็นกิจกรรมเริ่มต้น ที่เกิดจากความต้องการในการทำงานศิลปะและถ่ายทอดผ่านกระบวนการทางศิลปะจนกระทั่ง ออกมาเป็นผลงานศิลปะในที่สุด โดยได้ศึกษากระบวนการทำงานศิลปะของผู้เรียนว่าจะมี องค์ประกอบของการทำงานศิลปะดังต่อไปนี้

1. ความรู้สึก- แรงจูงใจ (Sensitive Motivation) ซึ่งเป็นพื้นฐานและเป็นจุดเริ่มต้น ของการทำงานศิลปะ โดยมีที่มาจากความเป็นตัวเอง ประสบการณ์ สิ่งแวดล้อม และทักษะการใช้ สื่อต่างๆ
2. กระบวนการทางศิลปะ (Art Process) เป็นการแสดงออกส่วนตัวทางด้าน ความคิดความรู้สึก และการรับรู้ที่เกี่ยวกับการจัดองค์ประกอบทางศิลปะ
3. ผลงานศิลปะ (Art Product) เป็นสิ่งที่ปรากฏขึ้นมาจากสุนทรียภาพส่วนบุคคล ที่เกี่ยวกับสถานการณ์บางอย่างที่เราต้องการแสดงออก

John A. Michael (1983) ยังได้กล่าวถึงคุณสมบัติและบทบาทของผู้สอนศิลปะที่ดีว่าจะต้องเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่แสดงออกถึงความกระตือรือร้น ความตั้งใจ มีชีวิตชีวากับการสอน เปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีจิตใจพร้อมรับการเรียนรู้เรื่องใหม่ มีความเมตตาและ

อดทน ยืดหยุ่นต่อการแก้ปัญหา มีความไวต่อการรับรู้ สามารถจัดสรรประสบการณ์ทางการเรียน ให้ผู้เรียนได้ตามโอกาสที่เหมาะสม สามารถกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนให้มีความสุขสนุกสนานในการเรียนด้วยมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีท่าทีที่อบอุ่นและมีอารมณ์ขัน มีทักษะในการถามตอบ สามารถเชื่อมโยงความรู้ในศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสามารถอธิบายได้อย่างชัดเจน และมีความยุติธรรมในการประเมินผลการเรียนของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี สำหรับบทบาทของผู้สอน ศิลปะนั้น ควรต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาด้านการถ่ายทอด การแสดงออกทางความคิด การสื่อความหมายที่ผู้เรียนพยายามแสดงออก ผู้สอนจึงมีหน้าที่อันสำคัญที่จะต้องศึกษาหาความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติงาน รวมถึงสามารถสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทำงานศิลปะ ผู้สอนมีหน้าที่สำคัญที่จะต้องช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจในกระบวนการทำงานและรับรู้ว่าเกิดอะไรขึ้นบ้างในระหว่างการปฏิบัติงาน โดยมีขั้นตอนการสอนอยู่ 5 ขั้นตอน คือ

1. **ขั้นสร้างแรงจูงใจ (Motivation)** มีบางสิ่งบางอย่างที่ผู้เรียนพยายามพูด โดยอาศัยการสร้างสรรค์ ถ่ายทอดและแสดงออกทางศิลปะ ซึ่งหมายถึง การสื่อสาร ภาษาทางการเห็น ผู้เรียนมีบางสิ่งบางอย่างก่อนที่เริ่มลงมือปฏิบัติ อาจจะไม่ชัดเจนหรือเป็นภาพที่ไม่แม่นยำ ความคิดยังเป็นรูปร่างในนามธรรม ดังนั้นจึงต้องถ่ายทอดเรื่องราวบางอย่างด้วยสื่อและความคิดที่ถูกกระตุ้นและรู้สึกได้ถึงสิ่งเหล่านั้นจากการศึกษาสื่อในสภาพแวดล้อมนั้นเป็นความจำเป็นที่ผู้สอนกำหนดผู้เรียนในสถานการณ์หนึ่งที่จะทำให้ผู้เรียนมีความคิดและความรู้สึกเกี่ยวกับประสบการณ์ที่เขามี การจูงใจเป็นสิ่งที่ไม่มีขอบเขต ผู้เรียนส่วนใหญ่มีการสั่งสมประสบการณ์ที่ผู้สอนสามารถดึงออกมาได้

2. **ขั้นแสดงความมั่นใจในการแสดงออกทางศิลปะ (Confidence in one's ability to express with art media)** การที่ผู้เรียนรู้สึกมั่นใจในการสร้างสรรค์งานศิลปะเป็นสิ่งจำเป็น การทำเช่นนั้นจะทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการทำงานศิลปะ สำหรับผู้เรียนที่ขาดความมั่นใจ ผู้สอนจะต้องสนับสนุนช่วยเหลือในขณะที่มีการริเริ่มประสบการณ์นั้น โดยการชมเชยหรือส่งเสริมการค้นหาความคิดของผู้เรียน เพราะผู้เรียนแต่ละคนมีความมั่นใจในการแสดงออกทางศิลปะ ไม่เท่ากัน บางคนชอบวาดภาพ บางคนชอบการปั้น ฉะนั้น ผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนมีการแสดงออกได้ในระดับที่สูงขึ้น

3. **ขั้นการให้ความรู้เกี่ยวกับศิลปะ กระบวนการทำงานศิลปะและวิธีการทำงานศิลปะ (Knowledge of art and art process and procedures)** ผู้เรียนศิลปะไม่เพียงแต่จะมีบางสิ่งบางอย่างที่จะพูด และมีความมั่นใจในการสื่อสารเท่านั้น สิ่งที่เป็นจุดมุ่งหมาย คือ

ผู้เรียนเลือกที่จะใช้สื่อและวิธีการทางศิลปะ ซึ่งเป็นสิ่งที่สัมพันธ์กัน สิ่งเหล่านี้ถ่ายทอดการอธิบายแต่ไม่ควรละเลย ตั้งแต่ความสำคัญในการพิจารณาเกี่ยวกับกระบวนการศิลปะ ทั้งด้านขอบเขต ลักษณะของสื่อและวิธีการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจทำให้ผู้เรียนท้อแท้และหมดกำลังใจ อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับความรู้ทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ และขอบเขตของศิลปะทั้งหมดควรแนะนำให้ผู้เรียน เพื่อที่เขาจะได้เห็นสิ่งที่เขาทำและงานของเขาบนความต่อเนื่องของศิลปะสาขานั้น เมื่อการเรียนรู้ได้พัฒนาภายใต้แนวทางที่เหมาะสม ผู้เรียนสามารถที่จะแยกแยะงานศิลปะและสัมผัสกับมันได้ เห็นความสำคัญและความแตกต่างระหว่างผลงานของตนเองกับสิ่งอื่น สร้างความเป็นตัวของตัวเองและเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนา การตั้งใจ ความเข้าใจและการเข้าถึงงานศิลปะจากกระบวนการทำงานศิลปะ ทักษะในการสื่อ (Skill the use of media) ผู้เรียนต้องพัฒนาทักษะในการใช้สื่ออย่างเพียงพอเพื่อที่จะแสดงออกได้ตามความต้องการ

4. ขั้นการฝึกทักษะในการใช้สื่อทำงานศิลปะ กระบวนการทำงานศิลปะ สิ่งที่สำคัญ อีกประการหนึ่งคือการฝึกทักษะในการปฏิบัติผลงานเพื่อฝึกให้เกิดความชำนาญ ทั้งด้านฝีมือและความคิด การเรียนศิลปะจะขาดการฝึกปฏิบัติไม่ได้เลย เมื่อผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่องแล้ว จะทำให้เกิดการแก้ปัญหาและเกิดทักษะหรือความชำนาญในการปฏิบัติ สามารถเลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์ที่เหมาะสมกับการสร้างผลงาน

5. ขั้นการฝึกให้ผู้เรียนมีความสามารถในการประเมินความพยายามและความสำเร็จในผลงานของตนเอง ด้วยวิธีการต่างๆ คือ การได้รับรู้ความสมบูรณ์ทางเทคนิค การได้แก้ไขปัญหาของการทำงาน ความสมบูรณ์ของการแสดงออกทางความคิดของผู้สร้าง ความพึงพอใจทางสุนทรียศาสตร์ และองค์ประกอบศิลป์ ความพึงพอใจด้านสุนทรียภาพที่เกิดขึ้นตามความพอใจของแต่ละบุคคลเปรียบเทียบความสมบูรณ์ ทั้งด้านเทคนิคสุนทรียภาพของผลงานใหม่ให้มีความสมบูรณ์มากกว่าชิ้นเดิม สิ่งที่ได้คือเทคนิคและความพอดีสำหรับการสร้างผลงานชิ้นใหม่

John A. Michael (1983) ได้แบ่งวิธีการสอนศิลปะภาคปฏิบัติออกเป็น 3 แบบ ดังนี้

1. การสอนแบบบอกโดยตรง (Direct method) เป็นวิธีการสอนแบบที่ผู้สอนบอกให้ผู้เรียนทำโดยตรง ให้ผู้เรียนปฏิบัติหรือทำตามคำแนะนำของผู้สอนด้วยวิธีการลอกเลียนแบบจากหนังสือ จากแบบจำลอง จากแบบที่ผู้สอนเขียน หรือจากของจริง เช่น ดอกไม้ ใบไม้ ทิวทัศน์ ฯลฯ การสอนแบบนี้เป็นการสอนตามทฤษฎีเหมือนจริงไร้มายา (Naive realism) คือการถ่ายทอดตามธรรมชาติที่เด็กรับรู้ ตามวุฒิภาวะของวัย โดยมีได้มีความรู้ในด้านศิลปะมาก่อน การสอนด้วย

วิธีการนี้มีความเชื่อพื้นฐานว่าผู้เรียนจะเกิดความคิดสร้างสรรค์ขึ้นได้เอง เมื่อได้เห็นและลองทำตามแบบอย่างหลายๆ ครั้ง และเมื่อผู้เรียน เรียนรู้ไปถึงจุดที่เกิดความคิดสร้างสรรค์นั้นก็แสดงออกมาอย่างอิสระ วิธีการสอนแบบนี้เหมาะสมกับผู้เรียนที่เพิ่งเริ่มเรียน และยังไม่มีแนวคิดใดๆ การได้เห็นแบบอย่างและการเรียนรู้ถึงหลักเกณฑ์การใช้เครื่องมือ และอุปกรณ์ต่างๆ ตามคำบอกเล่าของผู้สอนเป็นการปูพื้นฐานความรู้ และได้ปฏิบัติตามซ้ำๆ หลายครั้งจะทำให้ผู้เรียนเกิดแนวความคิดสร้างสรรค์ของตนเองออกมา การสอนด้วยวิธีการแบบนี้ บางครั้งผู้สอนไม่ยอมให้ผู้เรียนแสดงออกตามความคิดสร้างสรรค์ของตน จนอาจจะกลายเป็นวิธีบั่นทอนศิลปะให้ตกต่ำลงในตัวของผู้เรียน เพราะไม่มีโอกาสที่จะแสดงออกทางด้านความคิดสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง

2. การสอนแบบการแสดงออกอย่างเสรี (Free expression method) เป็นวิธีการสอนที่มีความตรงกันข้ามกับวิธีการสอนแบบแรก คือ เป็นวิธีที่ปราศจากการบังคับควบคุม ผู้เรียนจะได้รับอิสระในการทำงานอย่างเต็มที่ตามความพอใจของตัวเอง วิธีนี้ยึดกระบวนการมากกว่าการผลิต เป็นวิธีการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเพลิดเพลิน และเกิดความสนใจที่จะเรียนในระยะเวลาเริ่มต้นก่อนที่จะเริ่มสอนเนื้อหาสาระหรืองานที่เป็นชิ้นงานในโอกาสต่อไป

3. การสอนแบบมีความมุ่งหมายในการเรียน (Meaningful art education) เป็นวิธีการสอนศิลปะที่มีเหตุผลเป็นที่พึงพอใจ เพราะผู้เรียนจะมีเสรีภาพอย่างเพียงพอ ในด้านอารมณ์ และความคิดการสอนศิลปะแบบนี้ขึ้นอยู่กับหลัก 2 ประการคือ การกระทำนั้นต้องมีความมุ่งหมายเป็นสิ่งสำคัญและต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล การสอนศิลปะแบบมีความมุ่งหมายนี้มีเป้าหมายเพื่อให้ศิลปะมีความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับสังคม ในด้านการสอนต้องการที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้สึกในสิ่งที่ดีงามเป็นรายบุคคล และรู้จักคุณค่าที่มีต่อศิลปะที่มีสังคม ต้องการให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในความรู้สึกของวัตถุและรูปทรง โดยสนับสนุนให้ทำงานจนประสบผลสำเร็จ ผู้เรียนจะได้รับการส่งเสริมให้รู้จักความหมายในสิ่งที่ตนเองเขียนมากกว่ากฎเกณฑ์ในการเขียนภาพนั้นๆ แต่การที่ผู้เรียนจะสามารถแสดงความหมายของภาพได้ดีนั้น ผู้สอนจะต้องจัดประสบการณ์ให้ตรงกับความมุ่งหมายที่ต้องการให้ผู้เรียนแสดงออก ประสบการณ์นั้นอาจจะนำมาแสดงเป็นภาพหรือการบันทึกความรู้สึกในการสร้างสรรค์ของผู้เรียนก็จะแสดงออกมาเมื่อสามารถปฏิบัติงานได้ก็จะสามารถสร้างรูปอย่างมีความหมายได้

John A. Michael (1983) ยังได้จำแนกวิธีการสอนตามระดับความสามารถของผู้เรียนไว้ 5 วิธี ดังนี้

1. การสอนแบบปฏิบัติตามคำสั่ง (Authoritarian-Dictatorial method) เป็นวิธีการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติงานตามคำสั่งอย่างเป็นลำดับขั้นตอน วิธีการนี้เหมาะสำหรับการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนที่มีทักษะค่อนข้างต่ำ เป็นการปรับพื้นฐานให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น

2. วิธีการสอนแบบกำหนดหัวข้อ (The assigned topic) เป็นการสอนด้วยการกำหนดหัวข้องานเป็นโจทย์ให้ผู้เรียนจินตนาการและสร้างสรรค์ออกมาเป็นผลงาน ผู้สอนมีหน้าที่จะต้องสร้างแรงจูงใจด้วยการให้ผู้เรียนได้ร่วมกันระดมความคิด (Brainstorming) เกี่ยวกับเรื่องที่ตนเองมีความสนใจ ให้มีการนำเสนอผลงานร่วมกันแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ผลงานตามความเหมาะสม

3. วิธีการสอนแบบเน้นการใช้สื่อ (The media method) เป็นวิธีการสอนที่ให้ผู้เรียนใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะที่หลากหลายแปลกใหม่ เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนสนใจที่จะปฏิบัติงาน เพื่อเรียนรู้ถึงวิธีการใช้สื่ออุปกรณ์ทางศิลปะ และได้ศึกษาถึงผลจากการใช้เทคนิคผ่านสื่อที่แตกต่างกัน และสามารถนำวิธีการดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม

4. วิธีการสอนแบบให้คำแนะนำที่เป็นแนวทางในการทำงาน (The guide-facilitator method) เป็นวิธีการสอนที่ให้ผู้เรียนมีอิสระในการเลือกหัวข้อการทำงาน แนวคิด หรือเทคนิคทางศิลปะลงมือวางแผนการทำงานและการปฏิบัติงานด้วยตนเองตั้งแต่ต้นจนสำเร็จ ผู้สอนมีหน้าที่ให้คำแนะนำคำวิจารณ์ และให้ความรู้ด้านศิลปะที่ผู้เรียนจะสามารถนำมาพัฒนาผลงานของตนสู่ขั้นสูงได้

5. วิธีการสอนแบบให้ผู้เรียนมีอิสระในการปฏิบัติงาน (The laissez-faire method) เป็นวิธีการสอนที่ให้อิสระกับผู้เรียนที่สุด ทั้งด้านของแนวความคิด การแสดงออก เทคนิคการทำงาน การปฏิบัติงาน ผู้เรียนสามารถเลือกผู้สอนที่มีความสามารถทางทักษะ และวิธีคิดสูง มีความรับผิดชอบต่อการทำงาน และมีความตั้งใจจริงที่จะพัฒนาทักษะการแสดงออกทางความคิดให้พัฒนายิ่งขึ้น

จากการศึกษากระบวนการทำงานศิลปะของ John A. Michael สามารถสรุปองค์ประกอบหลักของกระบวนการทำงานศิลปะ คือ การความรู้สึกรัก- แรงจูงใจ กระบวนการทางศิลปะและผลงานศิลปะ

1.7 แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมศิลปะสำหรับผู้สูงอายุ

โดยทั่วไปแล้วเมื่อพูดถึงผู้สูงอายุส่วนใหญ่มักคิดถึงคนกลุ่มหนึ่งที่ไม่มีกิจกรรม ผู้ว่างงาน อยู่เฉยๆ ดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุและนอนกลางวัน ซึ่งความเข้าใจดังกล่าวถือว่าไม่ถูกต้องนัก ทั้งนี้จากรายงาน ที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นความต้องการของผู้สูงอายุ พบว่าต้องการทำให้ชีวิตของตน มีความสดชื่นมีชีวิตชีวาและมีประโยชน์มากขึ้น (สุภาวดี พุฒิน้อย, 2546)

กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ

การดำเนินกิจกรรมถือเป็นหัวใจสำคัญของผู้สูงอายุที่อยู่ในชมรมหรือกลุ่มผู้สูงอายุ เพราะกิจกรรมจะนำผู้สูงอายุไปสู่การพบปะสังสรรค์ ได้ประโยชน์ทั้งร่างกายจิตใจ กิจกรรมของผู้สูงอายุ มีหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้สูงอายุแต่ละกลุ่ม (บรรลุ ศิริพานิช, 2542) ซึ่งสามารถประมวลกิจกรรมต่างๆ ได้ดังนี้

1. กิจกรรมทางศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม จัดขึ้นตามวันสำคัญทางศาสนาและตามประเพณีนิยมของแต่ละท้องถิ่น เป็นกิจกรรมที่นิยมกันมากโดยเฉพาะผู้สูงอายุในชมรมหรือท้องถิ่น
2. กิจกรรมนันทนาการ จัดขึ้นเพื่อความสนุกสนานรื่นเริงตามแต่โอกาสและความพึงพอใจของสมาชิกกิจกรรมนี้มักรวมไปถึงการร่วมรับประทานอาหาร การแสดงเล็กลง น้อยๆ และร่วมกันร้องเพลงตามอัธยาศัย
3. กิจกรรมเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ได้แก่การเชิญแพทย์ พยาบาล หรือผู้เชี่ยวชาญมาบรรยายในหัวข้อต่างๆ ในเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพที่น่าสนใจ
4. กิจกรรมกีฬาหรือการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ เป็นกิจกรรมที่ทำต่อเนื่องหรือวันเว้นวัน กิจกรรมประเภทนี้เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพผู้สูงอายุมากที่สุด ทั้งนี้ต้องมีผู้ดำเนินการ ที่เหมาะสม
5. กิจกรรมเสริมรายได้ เป็นกิจกรรมที่กลุ่มผู้สูงอายุร่วมกันประดิษฐ์สิ่งของแล้วนำไปจำหน่าย
6. กิจกรรมศิลปะต่างๆ ที่อยู่ในความสนใจของผู้สูงอายุ เช่น วาดภาพ การเล่นดนตรี เหมาะสำหรับผู้สูงอายุที่มีศักยภาพและมีใจรักด้านศิลปะ
7. กิจกรรมท่องเที่ยว เนื่องจากผู้สูงอายุมีเวลาว่างมาก การจัดหมู่คณะออกไปท่องเที่ยววนอกจากเสริมความสามัคคียังได้ความรู้เท่าทันโลกอีกด้วย
8. กิจกรรมการกุศล เช่น การบำเพ็ญบุญกุศลแก่สมาชิกที่ถึงแก่กรรม

เป็นการเชื้ออาหารต่อกันจึงเห็นได้ว่าผู้สูงอายุมีความต้องการด้านกิจกรรมต่างๆ ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้สูงอายุแต่ละกลุ่มและสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย

ดังนั้นควรมีการจัดกิจกรรมที่เป็นไปในลักษณะที่ส่งเสริมศักยภาพและความสามารถของผู้สูงอายุในทุกๆ ด้านเพื่อให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตนเองมีประโยชน์และมีคุณค่าต่อสังคม เพื่อให้กิจกรรมมีประโยชน์และมีคุณค่าอย่างแท้จริงควรเลือกกิจกรรมที่มีประโยชน์และสอดคล้องกับวัยผู้สูงอายุ (สุภาวดี พุฒิน้อย, 2546) โดยอาศัยแนวคิดด้านต่างๆ ดังนี้

1. แนวคิดเรื่องความต้องการของผู้สูงอายุ ความต้องการของมนุษย์แต่ละวัยนั้นมีความต้องการที่มีลักษณะร่วมกันอยู่หลายประการ ในด้านความต้องการพื้นฐานในเรื่องปัจจัยสี่สำหรับประชากรผู้สูงอายุก็เช่นเดียวกันนอกจากนี้ยังมีความต้องการสนองตอบต่อบทบาท สภาพชีวิตประจำวัน

2. แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพของผู้สูงอายุ แนวคิดนี้มองว่าผู้สูงอายุเป็นบุคคลกลุ่มหนึ่งในสังคมที่มีพลังความคิด มีความสามารถและมีประสบการณ์สูงในการพัฒนาตนเองและสังคมส่วนรวม แนวคิดนี้อาจกล่าวได้โดยสรุปคือ

2.1 ผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่ควรได้รับการยกย่องนับถือ และยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งในสังคม

2.2 ผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่จะต้องได้รับการดูแลและเอาใจใส่ด้านสุขภาพ และใช้ความรู้ ประสบการณ์ของคนเป็นประโยชน์ต่อสังคม

2.3 ผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่ต้องมีโอกาสเข้าทำงานหรือเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสังคมตามกำลังและตามความสามารถของตน

จารุพรรณ ทรัพย์ปลุง (2542) กล่าวว่านักวิชาการทางด้านการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ศึกษาวิจัยพบว่า กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุควรมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. เป็นกิจกรรมที่เน้นความเพลิดเพลิน เพื่อผลทางด้านจิตใจ
2. เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีการเคลื่อนไหวอย่างอิสระ
3. เป็นกิจกรรมที่ไม่ต้องใช้กำลังมากเกินไป
4. เป็นกิจกรรมที่ไม่ต้องนั่งหรือยืนนานๆ
5. เป็นกิจกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดความผิดปกติของโครงสร้าง และสภาพของร่างกาย

6. เป็นกิจกรรมที่ผู้สูงอายุสนใจและสามารถปฏิบัติกิจกรรมนั้นได้ เพราะการจัดกิจกรรมตามความสนใจและความสามารถ จะช่วยให้ผู้สูงอายุเกิดการปรับตัวทั้งทางร่างกายและจิตใจ รวมทั้งช่วยกระตุ้นให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับความเพลิดเพลินได้

จากแนวคิดดังกล่าว ทำให้เกิดความเชื่อในศักยภาพของผู้สูงอายุว่าควรมีการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้แสดงศักยภาพในตนเองออกมา โดยนำเอาทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory) ซึ่งหมายถึง การที่บุคคลพึงพอใจในการทำกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันของตน กิจกรรมจึงมีความสำคัญต่อผู้สูงอายุทั้งทางร่างกาย จิตใจ ทำให้เกิดความพึงพอใจ ทั้งนี้เพราะการที่ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมใดนั้น หมายถึงการมีบทบาทในสังคม ทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกว่าเป็นบุคคลที่มีคุณค่าและเป็นที่ยอมรับจากสังคม ศิลปศึกษาช่วยให้ผู้เรียนเกิดความภูมิใจ และมีความมั่นใจในตนเอง รวมทั้งช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มเดียวกัน เนื่องจากอายุของบุคคลมิได้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ (Thondike, 1982)

กิจกรรมศิลปะสำหรับผู้สูงอายุ

กิจกรรมศิลปะมีประโยชน์ต่อจิตใจของทั้งผู้สร้างสรรค์งานศิลปะและผู้ชมงานศิลปะเป็นอย่างมาก เนื่องจากศิลปะเป็นเรื่องของความงามความรู้สึกและอารมณ์ดังนั้นในขณะที่ศิลปินสร้างสรรค์งานศิลปะ ใจของผู้สร้างก็จะได้รับการขัดเกลาให้มีจิตใจที่อ่อนโยน อ่อนไหวต่อความรู้สึกและอารมณ์ สำหรับผู้ชมงานศิลปะนั้น ถึงแม้ว่าจะไม่ได้เป็นผู้สร้างสรรค์ผลงานขึ้นก็ตาม แต่การได้มีโอกาสรับรู้ความหมาย อารมณ์ ความรู้สึก ก็สามารถทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกซาบซึ้ง อ่อนไหวและกล่อมเกลาจิตใจให้คล้อยตามได้เช่นกัน (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2545)

กิจกรรมศิลปะก่อให้เกิดการพัฒนาจินตนาการของมนุษย์ ก่อให้เกิดความอ่อนโยนด้านอารมณ์เกิดสุนทรีย์ภาพและความประทับใจ นอกจากนี้ยังทำให้อวัยวะส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมเกิดการเคลื่อนไหว (อุดม เพชรสังหาร, 2548)

จากรุพรรณ ทรัพย์ปลั่ง (2542) จากการศึกษาของนักวิชาการด้านศิลปศึกษาพบว่า จิตรกรรมเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ และเป็นกิจกรรมที่ผู้สูงอายุให้ความสนใจเข้าร่วมและต้องการเรียนรู้มากที่สุด เนื่องจาก

1. เป็นกิจกรรมที่เปิดกว้างในทางปฏิบัติมากที่สุด มีความยืดหยุ่น และมีเทคนิคมากมาย ไม่ว่าจะเด็กหรือผู้สูงอายุ ผู้ป่วยหรือคนปกติ ทุกคนสามารถสร้างสรรค์งานจิตรกรรมได้
2. เป็นกิจกรรมที่มีรูปแบบการแสดงความรู้สึกที่ลึกซึ้งได้มากที่สุด เป็นการแสดงออกเฉพาะบุคคล ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ และความเพลิดเพลินได้

3. เป็นกิจกรรมที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนกระบวนการพัฒนาความสามารถทางความคิดความต้องการทางการศึกษาของผู้สูงอายุ ความรอบรู้ที่ได้มาจากการประสบการณ์ในชีวิตสามารถช่วยผู้สูงอายุในกระบวนการเรียนรู้ได้
4. เป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าสำคัญ เป็นสื่อช่วยให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจและมีความมั่นใจในตนเอง รวมทั้งช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในระหว่างกลุ่มอายุเดียวกันด้วย เนื่องจากอายุของบุคคลมิได้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้
5. เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญในการสร้างความรู้สึกรวมถึงและสร้างการรับรู้ทางความคิดและการวิเคราะห์ รวมทั้งช่วยให้เกิดทักษะมากกว่าที่จะเป็นเพียงกิจกรรมนันทนาการในเวลาว่างของผู้สูงอายุ

จากการศึกษาสามารถนำรูปแบบการจัดกิจกรรมไปใช้ในการดำเนินการวางแผนการดำเนินงานต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับวัย ไม่รู้สึกท้อแท้หรือเกิดความรู้สึกว่าตนเองถูกทอดทิ้ง มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีความภาคภูมิใจว่าตนเองยังคงเป็นบุคคลที่สามารถจะทำประโยชน์ให้กับตนเอง ครอบครัว สังคมและประชาชาติได้

วิธีการส่งเสริมการสร้างสรรค์ทางศิลปะสำหรับผู้สูงอายุ

การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะและเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นสิ่งสำคัญ จารุพรรณ ททรัพย์ปรง (2542) ได้กล่าวว่าวิธีการส่งเสริมการสร้างสรรค์ทางศิลปะของผู้สูงอายุ ดังนี้

1. ให้ผู้สูงอายุได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นอิสระ เนื่องจากสิ่งแวดล้อมที่เป็นอิสระจะทำให้ผู้สูงอายุมีโอกาสรู้จักศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ กิจกรรมศิลปะที่จัดให้ผู้สูงอายุควรจะให้และส่งเสริมผู้สูงอายุในการตัดสินใจและการแสดงออกด้วยตนเอง
2. เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้เกิดการเรียนรู้โดยการมองเห็นความสัมพันธ์ของโลกกับประสบการณ์ของตน
3. มีการสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะกับผู้สูงอายุ
4. ให้เสรีภาพในการทำงานศิลปะ โดยให้อิสระในการเลือกวิธีการและวัสดุในการทำงาน
5. ช่วยเสนอแนะและกระตุ้นให้สร้างสรรค์อย่างอิสระเต็มศักยภาพ

6. ให้ทำงานร่วมกับผู้อื่น มีเสรีภาพในการช่วยกันคิดช่วยกันวางแผนและช่วยกันสร้างสรรค์

7. หลีกเลี่ยงการใช้คำพูดในเชิงตำหนิ แต่ควรให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้สูงอายุอย่างให้เกียรติ

การจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุควรมีควรมีกระบวนการตามขั้นตอน แต่ทั้งนี้ อาจจะมีการดำเนินการซ้ำในบางขั้นตอนขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของสถานการณ์ในการจัดกิจกรรม (สุภาวดี พุฒิน้อย, 2546) โดยมีขั้นตอนทั้งหมด 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การประเมินความต้องการของผู้สูงอายุ การประเมินนี้หมายถึงการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นความสามารถในการทำกิจกรรม ปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกักิจกรรม ทั้งนี้สามารถรวบรวมข้อมูลจากวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต การทดสอบ การค้นจากบันทึกหรือแฟ้มประวัติ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกักิจกรรม และบริบทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และสรุปความต้องการของผู้สูงอายุ

2. การตั้งเป้าประสงค์และวัตถุประสงค์ การตั้งเป้าประสงค์และวัตถุประสงค์เป็นสิ่งจำเป็นมากที่ต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ล่วงหน้าในแผนกิจกรรมใดๆ โดยต้องคำนึงถึงความสอดคล้องและความต้องการของผู้สูงอายุ

3. การวิเคราะห์และคัดเลือกกิจกรรม เมื่อประเมินผู้สูงอายุและวิเคราะห์เลือกกิจกรรมที่มีอยู่เดิมแล้วการจัดหาว่ากิจกรรมใดจะเหมาะกับผู้อยู่แต่ละบุคคล

4. การวางแผนการทำกิจกรรมให้แต่ละบุคคล ขั้นตอนนี้เป็นการมองความสามารถข้อบกพร่อง ที่ผู้จัดกิจกรรมแต่ละคนต้องมีการวางแผนปรับกิจกรรมให้สอดคล้องกับระดับความสามารถและศักยภาพของผู้สูงอายุ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานความเป็นไปได้ ลักษณะของกิจกรรมไม่ยากหรือง่ายเกินไป ดังนั้นผู้จัดกิจกรรมจึงต้องปรับและประยุกต์กิจกรรมให้เหมาะสม สามารถสร้างแรงจูงใจใ้มนั่ชวนชักจูงให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วม เพื่อให้ผู้สูงอายุตระหนักถึงคุณค่าและความสามารถในตนเอง

5. การดำเนินกิจกรรมตามแผนที่กำหนด การนำแผนกิจกรรมที่กำหนดไว้ข้างต้นมาใช้ให้เกิดประสิทธิผลดีที่สุุดนั้นเป็นเรื่องที่ทำหายสำหรับผู้จัดกิจกรรม ทั้งนี้ต้องบูรณาการให้ด้ระหว่างเป้าประสงค์ของกิจกรรมแต่ละกิจกรรม ทั้งนี้ผู้จัดกิจกรรมต้องมีการวางแผนการจัดกิจกรรม โดยกำหนดเวลา สถานที่ และตารางปฏิทินในการปฏิบัติงานให้ชัดเจน และจัดกิจกรรมตามแผนที่กำหนดไว้ข้างต้น

6. การประเมินผลการจัดกิจกรรม การประเมินผลข้างต้นนี้เป็นการประเมินผลของกิจกรรมที่วางไว้ โดยดูจากจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้ง ความสำเร็จของกิจกรรมที่จัด ความพึงพอใจในกิจกรรม ความร่วมมือของผู้เข้าร่วมกิจกรรม และคู่มือการดำเนินงานที่งบประมาณ ทั้งนี้เพื่อย้อนกลับสู่กระบวนการขั้นที่ 2 ต่อไป

7. การบันทึกและเสนอรายงาน ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งควรมีการบันทึก รายงานเพราะถือเป็นหัวใจสำคัญในการจัดกิจกรรม โดยสามารถนำไปเป็นหลักฐานในการ ตรวจสอบ การปฏิบัติงาน และควบคุมคุณภาพของการจัดกิจกรรม

การดำเนินงานต่างๆ ควรเป็นไปตามลำดับขั้นตอน แต่ทั้งนี้อาจมีการดำเนินดำเนินงานซ้ำ ในบางขั้นตอนได้ เมื่อเห็นว่ามีจำเป็นและเหมาะสม

จากการศึกษากิจกรรมศิลปะที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุสรุปได้ว่า กิจกรรมศิลปะเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมในหลายๆ กิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความชอบ ความพึงพอใจของผู้สูงอายุแต่ละบุคคล แต่เนื่องจากศิลปะมีหลายประเภท สามารถแบ่งออกเป็น 2 สาขาใหญ่ๆ ได้แก่ สาขาจิตรศิลป์ คือ ศิลปะที่สร้างขึ้นเพื่อความงาม และสาขาประยุกตศิลป์ คือ ศิลปะที่สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอย แต่ยังไม่มีการศึกษาว่ากิจกรรมใดดีที่สุดและเหมาะสมที่สุดกับผู้สูงอายุ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความชอบและประสบการณ์ของผู้สูงอายุแต่ละบุคคล เพื่อให้กิจกรรมศิลปะเกิดประโยชน์และมีคุณค่าอย่างแท้จริงควรเลือกกิจกรรมที่มีประโยชน์และสอดคล้องกับผู้สูงอายุแต่ละบุคคลแต่ละกลุ่ม จึงควรมีการส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมศิลปะให้มีความหลากหลายเพื่อจะได้ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุแต่ละบุคคลหรือแต่ละกลุ่ม

1. ผู้สูงอายุและสถานสงเคราะห์คนชรา

2.1 ความหมายของผู้สูงอายุ

คำว่า “ผู้สูงอายุ” (Elderly) ถูกบัญญัติขึ้นครั้งแรกในประเทศไทย โดย พล.ต.ต.อรรถสิทธิ์ สิทธิสุนทร ในการประชุมระหว่างแพทย์อาวุโสและผู้สูงอายุจากวงการต่างๆ เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2505 จนเป็นที่เข้าใจ ยอมรับและใช้กันแพร่หลายมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้

เชก ธนะศิริ (2530) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ชราและสูงอายุ” ว่าสองคำนี้ไม่เหมือนกัน กล่าวคือ สมมุติว่าผู้หนึ่งอายุ 50 ปี แล้วปล่อยเนื้อปล่อยตัวไม่สนใจในความเป็นอยู่ของตนตามควรแก่กรณีอาทิเช่น ปล่อยยให้พินหลอและแต่งกายรุ่มร่าม ปล่อยตัวเป็นตาเฒ่า ตาแก่ ก็ย่อมเป็นคนชราหรือคนแก่ หากเปรียบเทียบกับผู้ที่อายุ 75 ปี แต่ยังคงไวโรระดับกระฉ่าง ระมัดระวังสุขภาพ

อนามัยและแต่งกายดี อย่างนี้เรียกว่าผู้สูงอายุหรือผู้อาวุโส ในประเทศตะวันตกบางประเทศได้กำหนดอายุผู้สูงอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นวัยเกษียณจากงาน แต่ในประเทศไทยถือเอาอายุ 60 ปี เป็นเกณฑ์ของการเกษียณอายุราชการ

สุพัตรา สุภาพ (2540) ให้ความหมายผู้สูงอายุว่า ผู้สูงอายุหรือวัยชรา (The old age) ในแต่ละประเทศหรือแต่ละสังคมกำหนดไว้แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับการทำงานหรือสภาพร่างกาย ในบางครั้งอายุมิได้บอกว่าใครเป็นผู้สูงอายุแต่เป็นเพียงแนวทางให้เราทราบว่าใครสมควรเป็นคนชราหรือผู้สูงอายุ

สุรกุล เจนอบรม (2541) ได้ให้ความหมายของคนชราหรือผู้สูงอายุ หมายถึงบุคคลที่อยู่ในวัยสุดท้ายของวงจรชีวิต ซึ่งวงจรชีวิตนั้น เริ่มตั้งแต่วัยทารก วัยเด็ก วัยหนุ่มสาว วัยผู้ใหญ่และวัยชรา การกำหนดเกณฑ์ว่าเมื่อใดจึงจะเรียกว่าผู้สูงอายุนั้น ในสังคมเดิมได้กำหนดการเป็นผู้สูงอายุโดยให้บทบาทที่บุคคลนั้นๆ ทำอยู่ในสังคมเป็นเกณฑ์ ซึ่งบทบาทเหล่านี้มักเป็นบทบาทที่แสดงถึงความเป็นผู้นำความรับผิดชอบสูงในสังคม ส่วนในปัจจุบันมักจะใช้อายุเป็นเกณฑ์นี้ก็จะแตกต่างกันไปในสังคมของแต่ละประเทศ เช่น บางประเทศกำหนด 55 ปี บางประเทศกำหนด 65 ปี หรือ 70 ปี และตัวเลขเหล่านี้คือเกณฑ์อายุที่ใช้เพื่อการเกษียณตัวเองออกจากการทำงานตามที่แต่ละประเทศกำหนดไว้นั่นเอง

เพ็ญแข ประจันปัจฉนิก (2545) ได้ให้ความหมายของผู้สูงอายุ ว่าหมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งถือเป็นช่วงวัยสุดท้ายของชีวิตและเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม ซึ่งอาจแบ่งเป็นวัยสูงอายุตอนต้น ตอนกลาง และตอนปลาย

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2548) พระราชบัญญัติผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2546 กำหนดว่าผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุเกิน 60 ปี บริบูรณ์ และมีสัญชาติไทย

บรรลุ ศิริพานิช (2553) กล่าวว่าคำว่าแก่ เป็นคุณศัพท์ขยายความคำนาม “คน” ว่ามีลักษณะทางชีวภาพเป็นอย่างไรบางคนอายุมากแล้วแต่ดูไม่แก่ บางคนอายุน้อยแต่หน้าตาทำทางดูแก่ ดังนั้น องค์การสหประชาชาติจึงลงมติว่าเอาอายุเป็นหลัก ผู้ใดอายุเกิน 60 ปีขึ้นไป เรียกว่าเป็นผู้สูงอายุ (Elderly หรือ Aging หรือ Aged ในระยะหลังตกลงเรียกกันว่า Older Persons)

Barrow and Smith (1979) นักวิชาการด้านการศึกษาผู้สูงอายุ กล่าวว่าผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่ก้าวสู่สภาพหรือบทบาทใหม่ในสังคม

จากความหมายข้างต้น มีผู้ให้ความหมายของผู้สูงอายุไว้มากมาย ซึ่งเกณฑ์ในการกำหนดความเป็นผู้สูงอายุมีความแตกต่างกัน ตามสภาพสังคม แต่การเปลี่ยนแปลง

ทางชีวภาพเนื่องจากความชราไม่สามารถกำหนดขอบเขตว่าเกิดขึ้นกับร่างกายมนุษย์ตั้งแต่เมื่อใด สำหรับผู้สูงอายุไทยสรุปได้ว่าผู้สูงอายุคือผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

2.2 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับผู้สูงอายุและภาวะผู้สูงอายุ

ความสูงอายุ (Aging) หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในระยะสุดท้ายของช่วงอายุมนุษย์ ดังนั้น ความสูงอายุหรือชราภาพจึงเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงต่อสุขภาพทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นตามอายุ เช่น เมื่อบุคคลอายุมากขึ้น ความสามารถทางร่างกาย ความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมต่างๆ จะลดลง ดังนั้น ความสูงอายุ (Aging) หรือความชราภาพ จึงมี 2 ลักษณะ คือ (สุรกุล เจนอบรม, 2541)

1. ความชราภาพแบบปฐมภูมิ (Primary Aging) เป็นความสูงอายุหรือความชราภาพที่เกิดขึ้นและเป็นไปตามธรรมชาติ หลีกเลี่ยงไม่ได้ กล่าวคือ เมื่ออวัยวะและเซลล์ต่างๆ ในร่างกายถูกใช้งานมานานก็ย่อมจะเกิดความเสื่อมโทรม หรือเสื่อมสภาพไปตามอายุขัยของการใช้งาน ซึ่งการเสื่อมโทรมของร่างกายนี้จะเห็นได้ชัดขึ้นทีละน้อยเมื่ออายุขัยเพิ่มขึ้นความเสื่อมที่ปรากฏให้เห็นเช่น ผิวหนังเริ่มเหี่ยวย่น ผมเริ่มเปลี่ยนเป็นสีขาว สายตาเริ่มยาวกำลังเริ่มลดถอยน้อยลง

2. ความชราภาพแบบทุติยภูมิ (Secondary Aging) เป็นความชราภาพที่มนุษย์เราสามารถหลีกเลี่ยงได้ ความสูงอายุหรือความชราภาพลักษณะนี้ มักจะเกิดขึ้นจากการปล่อยปละละเลย ไม่สนใจหรือไม่รักษาสุขภาพของร่างกาย เช่น การใช้ร่างกายทำงานหนักเกินไป การรับประทานอาหารมากเกินไป ดื่มสุราจัด สูบบุหรี่จัด พักผ่อนไม่เพียงพอ ไม่ออกกำลังกาย หรือแม้กระทั่งการมีโรคภัยไข้เจ็บมาเบียดเบียนเป็นต้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้ก่อให้เกิดความชราภาพแบบทุติยภูมิได้

ความสูงอายุหรือชราภาพ จึงเป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อนและน่าสนใจเพราะเป็นสิ่งที่มนุษย์เราทุกคนจะต้องประสบและไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ความสลับซับซ้อนเนื่องจากกระบวนการของความสูงอายุมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ (Physiological) ทางอารมณ์ (Emotion) การเรียนรู้และสติปัญญา (Cognitive) เศรษฐกิจ (Economic) และความเป็นส่วนตัว (Interpersonal) สิ่งต่างๆ ที่เกิดจากกระบวนการของความสูงอายุเหล่านี้จะส่งอิทธิพลต่อสภาพการดำรงชีวิตและสภาพทางสังคมของผู้สูงอายุ ซึ่งแน่นอนที่สุดจะต้องแตกต่างกันไป

ในแต่ละบุคคล ด้วยเหตุนี้คำกล่าวที่ว่า ยิ่งมีอายุมากขึ้นเท่าไรก็ยิ่งจะแตกต่างกันมากขึ้นเท่านั้น จึงเป็นคำกล่าวที่ได้รับการยอมรับอย่างมาก

คนชราหรือผู้สูงอายุ (Elderly) หมายถึงบุคคลที่อยู่ในวัยสุดท้ายของวงจรชีวิตซึ่งวงจรมันนั้น เริ่มตั้งแต่วัยทารก วัยเด็ก วัยหนุ่มสาว วัยผู้ใหญ่ และวัยชรา นักชราวิทยาจึงแบ่งช่วงสูงอายุ ออกเป็น 4 ช่วง โดยใช้เกณฑ์ลักษณะจิตสังคม ชีววิทยา (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549) ดังนี้

1. ผู้สูงอายุช่วงต้น (The young-old)

ช่วงนี้อายุประมาณ 60-69 ปี เป็นช่วงที่คนต้องประสบกับความเปลี่ยนแปลงของชีวิตที่เป็นภาวะวิกฤตหลายด้าน เช่น เกษียณอายุ การจากไปของมิตรสนิท คู่ครอง รายได้ลดลง การสูญเสีย ตำแหน่งทางสังคม โดยทั่วไป ช่วงนี้บุคคลยังเป็นคนที่แข็งแรง แต่อาจต้องพึ่งพิงผู้อื่นบ้าง อย่างไรก็ตาม สำหรับบุคคลที่มีการศึกษาสูง รู้จักปรับตัว ช่วงนี้ยังเป็นช่วงที่เราจะมีสมรรถภาพด้านต่างๆ ใกล้เคียงกับคนหนุ่มสาวมาก การปรับตัวในช่วงนี้มีข้อเสนอแนะว่าควรใช้แบบ “Engagement” คือ ยังเข้าร่วมกับกิจกรรมต่างๆ ทางสังคมทั้งในครอบครัวและนอกครอบครัว

2. ผู้สูงอายุช่วงกลาง (The middle-aged old)

อายุประมาณตั้งแต่ 70-79 ปี เป็นช่วงที่คนเริ่มเจ็บป่วย เพื่อนและสมาชิกในครอบครัวที่อายุใกล้ๆ กันอาจเริ่มล้มหายตายจากมากขึ้น เข้าร่วมกิจกรรมของสังคมน้อยลง การปรับตัวในระยะนี้มักเป็นไปในรูปแบบ “Disengagement” คือไม่ค่อยยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมของครอบครัวและสังคมมากนักอีกต่อไป

3. ผู้สูงอายุช่วงปลาย (The old-old)

อายุประมาณ 80-90 ปี ผู้มีอายุยืนถึงระดับนี้ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เพราะสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับคนอายุถึงขั้นนี้ต้องมีความเป็นส่วนตัวมากขึ้น ไม่วุ่นวาย แต่ก็ต้องอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ยังกระตุ้นความมีสมรรถภาพในแง่ต่างๆ ตามวัย ผู้สูงอายุนี้อาจต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่นมากกว่าวัยที่ผ่านมา เริ่มย้อนนึกถึงอดีตมากขึ้น

4. ผู้สูงอายุช่วงสุดท้าย (The very old)

อายุประมาณ 90-99 ปี ผู้มีอายุยืนถึงระดับนี้มีจำนวนค่อนข้างน้อย ความรู้ต่างๆ ด้านชีววิทยาสังคม และจิตใจของคนวัยนี้ยังไม่มีการศึกษามากนัก แต่อาจกล่าวได้ว่าเป็นระยะที่มักมีปัญหาทางด้านสุขภาพ ผู้สูงอายุในวัยนี้ควรทำกิจกรรมที่ไม่ต้องมีการแข่งขัน ไม่ต้องการมีการบีบบังคับเรื่องเวลาที่ต้องทำให้เสร็จ ควรทำกิจกรรมอะไรๆ ที่พอออกพอใจและอยากทำในชีวิต

สำหรับผู้สูงอายุกลุ่มนี้ที่ได้พบผ่านวิกฤตต่างๆ ของชีวิตมาแล้วด้วยดีมากมาย จะเป็นคาบระยะแห่งความสุขสงบพอใจในตนเอง

ประชากรในกลุ่มผู้สูงอายุทุกวัยมีตั้งแต่ผู้ที่ยังมีสมรรถภาพ เต็มไปด้วยความรู้สึกนึกคิด ความเชี่ยวชาญ ความมีชีวิตชีวา เรื่อยไปถึงผู้ที่มีปัญหาทางอารมณ์ จิตใจ สุขภาพ สังคม ไปจนถึงผู้แก่หง่อมที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้หรือผู้ที่เลอะเลือน

2.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

จากการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้สูงอายุ มีทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในลักษณะของเนื้อหาสาระที่แตกต่างกันไป ทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ เกิดจากความสนใจในการศึกษาเรื่องผู้สูงอายุและภาวะผู้สูงอายุในปัจจุบัน เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุที่สนใจกันอย่างกว้างขวางตามจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น จึงมีการศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุในด้านต่างๆ จนเกิดเป็นศาสตร์ขึ้นใหม่คือ “พฒณาวิทยา” หรือ “วิทยาการผู้สูงอายุ” (Gerontology) (ศิริพันธ์ุ สาสัตย์, 2551), (บรรลุ ศิริพานิช, 2542) ซึ่งแบ่งการศึกษาเป็นหลายสาขา เช่น ชีววิทยา สังคมวิทยา แพทย์ พยาบาล และสาขาการศึกษา เป็นต้น

ทฤษฎีต่างๆ แบ่งตามศาสตร์ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุ สามารถสรุปและแบ่งเป็น 5 กลุ่ม ทฤษฎีใหญ่ ดังนี้

1. ทฤษฎีด้านชีววิทยา (Biological Theory) เป็นทฤษฎีที่อธิบายสาเหตุของความชราในเชิงชีววิทยา ดังนี้

1.1 ทฤษฎีพันธุศาสตร์ (Genetic Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า คนชราเกิดขึ้นตามพันธุกรรมมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง อวัยวะบางส่วนของร่างกาย คล้ายคลึงกันหลายชั่วอายุคน แสดงออกเมื่ออายุเพิ่มขึ้น เช่น ผมหงอก ศีรษะล้าน เป็นต้น

1.2 ทฤษฎีเนื้อเยื่อด้วยคอลลาเจน (Collagen Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ความชราเกิดขึ้นจากการมีสารประกอบของเนื้อเยื่อกระดูกเพิ่มขึ้น และมีการรวม Collagen Fiber หมดสั้นไปในวัยสูงอายุ ทำให้เกิดริ้วรอยเหี่ยวย่น ตึงบริเวณโคนกระดูก

1.3 ทฤษฎีทำลายตัวเอง (Auto-Immune Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ความชรา เกิดขึ้นจากการที่ร่างกายสร้างภูมิคุ้มกันปกติลดน้อยลง ทำให้ร่างกายต่อสู้เชื้อโรคและสิ่งแปลกปลอมได้ไม่ดี ทำให้เกิดการเจ็บป่วยได้ง่ายและเมื่อเกิดขึ้นอาจเกิดความรุนแรงถึงชีวิต

1.4 ทฤษฎีความผิดพลาด (Error Catastrophe Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าเมื่อบุคคลอายุมากขึ้น จะค่อยๆ เกิดความผิดพลาด และผิดพลาดมากขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งทำให้เซลล์ต่างๆ ของร่างกายเสื่อมและหมดอายุลง

1.5 ทฤษฎีอนุมูลอิสระ (Free Radical Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าภายในร่างกายของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ประกอบด้วยสิ่งแวดล้อมที่มีชื่อว่าเป็นอนุมูลอิสระซึ่งจะเป็นโมเลกุลที่ไม่มีคู่ และโมเลกุลเหล่านี้จะไปจับคู่กับโมเลกุลอื่นทำให้เกิดกระบวนการ Oxidation ส่งผลเสียต่อโครงสร้างดั้งเดิมและหน้าที่ของเซลล์ และการสะสมผลเสียจากกระบวนการนี้จะไม่สามารถกลับคืนสู่สภาพเดิมได้ ทำให้เกิดการสูงอายุขึ้น ซึ่งอนุมูลอิสระเหล่านี้ทำให้ยีนผิดปกติ ทำให้คอลลาเจนและอีลาสตินซึ่งเป็นโปรตีนองค์ประกอบของเนื้อเยื่อยึดเหนี่ยวเกิดขึ้นมาก ทำให้เสียความยืดหยุ่น

2. ทฤษฎีทางด้านจิตวิทยาสังคม (Social Theories of Aging) ซึ่งกล่าวถึงจิตวิทยาทางสังคมของผู้สูงอายุ ซึ่งนักชราภาพวิทยาสังคม (Social Gerontologist) ได้เสนอเป็นหลายแนวคิดทฤษฎีดังนี้ (สุรกุล เจนอบรม, 2541)

2.1 ทฤษฎีบทบาท (Role Theory) เสนอว่า ผู้สูงอายุรับบทบาทสังคมที่แตกต่างกันในตลอดชีวิต เช่น บทบาทของการเป็นนักเรียน พ่อ แม่ ภรรยา ลูกสาว นักธุรกิจ ปู่ ย่า ตา ยาย ฯลฯ โดยที่อายุเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่ง ในการที่กำหนดบทบาทของแต่ละคนแต่ละช่วงชีวิตที่ดำเนินไปของบุคคลนั้น ดังนั้นบุคคลจะปรับตัวต่อบทบาทของผู้สูงอายุได้ดี ขึ้นอยู่กับการยอมรับบทบาทที่ผ่านมาของตนเอง อันส่งผลไปถึงการยอมรับบทบาทที่ผ่านมานั้นในแต่ละช่วงชีวิตของตนเองที่กำลังจะเปลี่ยนไปในอนาคต

2.2 ทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ผู้สูงอายุจะมีความสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งได้จากการมีกิจกรรมและเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขและตระหนักว่าตนเองเป็นประโยชน์ต่อสังคม

2.3 ทฤษฎีการแยกตัว (Disengagement Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ผู้สูงอายุส่วนมากค่อยๆ ถดถอยออกจากสังคม ทั้งในผู้สูงอายุและในกลุ่มคนวัยอื่นๆ ด้วยการลดภาวะกดดันทางสังคมบางประการ และหนีความตึงเครียดโดยการถอนตัวออกจากสังคม

2.4 ทฤษฎีความต่อเนื่อง (Continuity Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ผู้สูงอายุมีความสุขได้ต่อเมื่อได้ทำกิจกรรมหรือปฏิบัติตัวแบบที่เคยทำมาก่อน บุคคลใดคุ้นเคยกับการอยู่ร่วมกับคนหมู่มากจะกระทำต่อไป บุคคลใดพอใจชีวิตที่สุขสงบ สันโดษ อาจแยกตนเองออกมาอยู่

ตามลำพัง ทฤษฎีนี้กล่าวถึงพฤติกรรมของผู้สูงอายุอย่างกว้างๆ ว่าต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงมากมายที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น การตายของสามี ภรรยา การเกษียณอายุ และรายได้ที่ลดลง เป็นต้น

2.5 ทฤษฎีระดับชั้นอายุ (Age Stratification Theory) ทฤษฎีนี้ศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นระหว่างชั้นอายุที่แตกต่างกัน โดยถืออายุเป็นเกณฑ์สากลในการกำหนดบทบาท หน้าที่ สิทธิ ฯลฯ เช่น อายุที่ต้องทำบัตรประชาชน อายุที่ต้องเกณฑ์ทหาร อายุที่ต้องเกษียณ ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงทฤษฎีกับอายุโดยตรง

3. ทฤษฎีทางจิตวิทยา (Psychological Theory) เป็นทฤษฎีที่สามารถอธิบายถึงสาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุมีบุคลิกภาพที่เปลี่ยนไป ประกอบด้วย

3.1 ทฤษฎีบุคลิกภาพ (Personality Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าผู้สูงอายุจะเป็นสุข หรือเป็นทุกข์นั้น ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิหลังและพัฒนาการทางจิตของผู้นั้น ถ้าผู้สูงอายุเติบโตมาด้วยความอบอุ่นมั่นคง มีความรักผู้อื่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มักจะเป็นผู้สูงอายุที่มีความสุข สามารถอยู่กับลูกหลานหรือผู้อื่นได้ ในทางกลับกันหากผู้สูงอายุไม่เคยร่วมมือกับใคร จิตใจคับแคบ รู้สึกว่าตนเองทำคุณกับใครไม่ค่อยขึ้น มักจะเป็นผู้สูงอายุที่ไม่มีความสุข

3.2 ทฤษฎีความปราดเปรื่อง (Intelligence Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าผู้สูงอายุยังปราดเปรื่องและคงความเป็นปราชญ์อยู่ได้ ด้วยความที่เป็นผู้ที่สนใจเรื่องราวต่างๆ อยู่ตลอดเวลา มีการค้นคว้าและสนใจในการเรียนอยู่ตลอดเวลา ทำให้ผู้มีลักษณะเช่นนี้ได้ต้องเป็นผู้ที่มีสุขภาพดี และมีฐานะทางเศรษฐกิจดีพอเป็นเครื่องเกื้อหนุน

3.3 ทฤษฎีของอีริกสัน (Erikson's Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การพัฒนาด้านจิตวิทยาสังคมของผู้สูงอายุนั้น เป็นช่วงชีวิตที่ผู้สูงอายุรู้สึกว่าชีวิตมีคุณค่า มั่นคง หรือท้อแท้หมดกำลังใจ สำหรับบุคคลที่มีความรู้ที่ชีวิตนั้นมีคุณค่า ถ้ามีความมั่นคง จะมีความรู้สึกพึงพอใจในผลของความสำเร็จจากช่วงชีวิตที่ผ่านมา เกิดความรู้สึกสุขสงบทางใจ และสามารถยอมรับได้ว่าความตายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต และไม่ต้องการให้ชีวิตยืดยาวออกไปอีก เกิดความท้อถอยสิ้นหวัง คับข้องใจ รู้สึกว่าตนไม่มีคุณค่าและความสามารถที่จะเผชิญกับภาวะสูงอายุลดน้อยลงด้วย

4. ทฤษฎีวิวัฒนาการ (Evaluations Theory) เป็นทฤษฎีที่มีแนวคิดว่ามีมนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีวิวัฒนาการอยู่เสมอ และขั้นตอนการพัฒนามนุษย์ได้กำหนดไว้เรียบร้อยแล้ว โดยเริ่มต้นเป็นขั้นตอนตั้งแต่ เกิด แก่ และตายในที่สุด

5. ทฤษฎีของเพค (Peck's Development Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าผู้สูงอายุวัยต้น (55-75 ปี) มีความแตกต่างกันทั้งลักษณะนิสัย และผู้สูงอายุวัยปลาย (75 ปีขึ้นไป) มีความแตกต่างกันทั้งด้านลักษณะนิสัยและการปฏิสัมพันธ์ ทางด้านสังคม มีความเชื่อว่าผู้สูงอายุมีพัฒนาการ 3 ประการ คือ

5.1 ความสามารถในการแยกความแตกต่างของตนกับบทบาทช่วงชีวิตที่ผ่านมา ความภาคภูมิใจในตนเอง และความรู้สึกว่าตนเองนั้นมีคุณค่า ขึ้นอยู่กับบทบาทของหน้าที่การงาน ในทางตรงกันข้าม เมื่อเกษียณอายุ บางคนมีความรู้สึกที่ตนเองไร้คุณค่าและถ้าความรู้สึกภาคภูมิใจและความมีคุณค่าของงานไม่ได้มาจากตำแหน่งหน้าที่ที่เคยทำหลังเกษียณอายุ ความรู้สึกนั้นยังคงมีอยู่ เช่น ผู้สูงอายุที่ชอบปลูกต้นไม้ จะพึงพอใจหลังเกษียณอายุที่ได้ทำสิ่งที่ต้องการแทนงานอาชีพที่เคยทำประจำ

5.2 ความสามารถทางด้านร่างกายที่มีการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ ถ้าผู้สูงอายุนี้ถึงสภาพร่างกายยังมีความแข็งแรง จะทำให้ผู้สูงอายุยอมรับความสามารถทางร่างกายที่ลดลง และพยายามปรับตัวให้เหมาะสม ชีวิตจะมีความสุข แต่ถ้าผู้สูงอายุนี้ถึงความถดถอยของร่างกายทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขและความพึงพอใจ

5.3 ความสามารถในการยอมรับว่าร่างกายของตนเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติกับร่างกายก่อนสูงอายุ การยอมรับร่างกายตามธรรมชาตินี้ ทำให้ผู้สูงอายุยอมรับความตายโดยไม่รู้สึกหวาดกลัว การยอมรับนี้ รวมไปถึงกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับความตายด้วย ในทางตรงกันข้ามผู้ที่ยึดติดกับสภาพร่างกายขณะที่อยู่ในวัยน้อยกว่า จะพยายามยึดชีวิตไว้ให้ยาวนานที่สุด โดยไม่พึงพอใจกับสภาพที่เป็นอยู่และมีความหวาดกลัวกับความตาย

ทฤษฎีเกี่ยวกับการปรับตัวเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุมี 3 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีปล่อยวาง (Disengagement theory) ทฤษฎีกิจกรรม (Engagement theory) และทฤษฎีตำแหน่งบทบาท (Role theory) มีรายละเอียดดังนี้ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549)

1. ทฤษฎีปล่อยวาง (Disengagement theory) ทฤษฎีนี้อธิบายว่า การปรับตัวยามสูงวัยคือ การปล่อยวาง ผู้สูงอายุควรลดบทบาทต่างๆ ทางสังคม (Social roles) (เก็บตัว) เพราะวิธีนี้เหมาะสมกับดีกับร่างกายที่เริ่มเสื่อมถอย นอกจากนั้นแล้วกิจกรรมงานและกิจกรรมสังคมก็ได้รับการละวางแล้ว ดังนั้นผู้สูงอายุจึงควรอยู่อย่างเรียบง่าย ไม่เข้าไปยุ่งวุ่นวายกับ

ภารกิจทางสังคมและครอบครัวมากนัก เมื่อผู้สูงอายุมีความต้องการและเกี่ยวข้องกับทางสังคมน้อย วิธีนี้จะเป็นวิธีที่จะรักษาคุณภาพแห่งชีวิต อารมณ์ จิตใจและร่างกาย

2. ทฤษฎีกิจกรรม (Engagement theory) ทฤษฎีนี้มีแนวความคิดว่าหากผู้สูงอายุและสังคม โลกและสังคมก็จะละทิ้งเขา โดยเชื่อว่าความต้องการเป็นจริงในส่วนลึกของจิตใจแล้ว ผู้สูงอายุยังต้องการสังคม ผู้สูงอายุจะพอใจและมีความสุขในตนเอง ถ้าเขายังคงทำกิจกรรมในสังคมและเพื่อสังคม ทฤษฎีนี้เชื่อว่าความสุขในยามสูงวัย ตัดสินได้จากความสามารถที่ผู้สูงอายุต้องการอะไร ให้แก่สังคมได้มากน้อยเพียงไร ดังนั้นถ้าเขาว่างมือจากงานอย่างหนึ่งเขาก็ควรหางานอย่างอื่นทดแทน

3. ทฤษฎีตำแหน่ง (Role theory) ทฤษฎีนี้คล้ายคลึงกับทฤษฎีกิจกรรมแต่มองในแง่สังคมวิทยา โดยมีฐานแนวคิดว่ามนุษย์มักผูกพันความสุขความพอใจของตนกับตำแหน่งบทบาททางสังคม บุคคลมีบทบาทและตำแหน่งต่างๆ มากมายก่อนวัยสูงอายุ ทั้งเชิงสังคม ในบ้าน นอกบ้าน ในงานอาชีพ แต่ต้องลดบทบาทลงเมื่อสูงวัย การต้องลดบทบาททำให้ตนเสียความมั่นคงของชีวิตด้านต่างๆ ดังนั้น วิธีการปรับตัวที่ดีก็คือการหาบทบาทตำแหน่งใหม่ๆ ต่อไป เช่น การหาความสนใจใหม่ๆ หากกลุ่มสังคมใหม่ๆ หางานใหม่ๆ แนวคิดของทฤษฎีนี้ก็คือ อัตลักษณ์ (Identity) ของบุคคล ตระหนักผู้ได้จากบทบาทตำแหน่งของคน และคนเราจะปรับตัวได้เมื่อผูกพันตนเองกับบทบาทเท่านั้น

นักชราวิทยาที่มีชื่อเสียง เช่น Butler (1974) Neugarten (1977) ได้ให้ความเห็นว่าแนวทางในการปรับตัวตามทฤษฎีต่างๆ นั้นไม่เหมาะกับทุกๆ คน แต่ละทฤษฎีมีจุดดีและจุดด้อยในตัวเอง และเหมาะสมกับบุคลิกภาพของบุคคลเป็นกลุ่มๆ ไป บางครั้งในช่วงหนึ่งการปรับตัวใช้ทฤษฎีกิจกรรมดีที่สุดในช่วงเวลาๆ ทฤษฎีปล่อยวางอาจดีที่สุดใน อย่างไรก็ตามทฤษฎีกิจกรรมเป็นทฤษฎีที่นักจิตวิทยาส่วนใหญ่ เห็นว่าเป็นทฤษฎีที่ดีที่สุดที่ทำให้บุคคลสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยความกระฉับกระเฉง มีสุขภาพดี ชะลอความแก่ได้นานที่สุด ร่างกายและสมองเสื่อมช้าที่สุด

ถึงกระนั้นทฤษฎีนี้ก็อาจใช้ไม่ได้เลยสำหรับบุคคลที่มีลักษณะเก็บตัว มีเพื่อนน้อยมาตลอดชีวิต การที่จะให้เขาเริ่มปรับตัวตามทฤษฎีกิจกรรมในยามสูงวัยคงไม่มีทางที่จะเป็นไปได้และอาจทำให้เขามีทุกข์มากกว่าสุข

2.4 ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ

ปัจจุบันมีการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุอย่างกว้างขวาง (บวรล ศิริพานิช, 2553), (สุรกุล เจนอบรม, 2541), (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, 2544) ซึ่งสามารถสรุป ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุได้ดังนี้

1. ความต้องการด้านร่างกาย เมื่อผู้สูงอายุก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุ การเปลี่ยนแปลงทางอวัยวะต่างๆ ในร่างกายไม่สามารถทำงานปกติได้ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงในระบบสมอง ซึ่งอาการเจ็บป่วยเหล่านี้เป็นผลทำให้เกิดปัญหาทางด้านจิตใจตามมา

2. ความต้องการด้านจิตใจของผู้สูงอายุ ส่วนหนึ่งมาจากการเสื่อมถอยของอวัยวะต่างๆ ความผิดปกติของระบบประสาทสมอง รวมถึงสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การลดบทบาท ในสังคม และการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักล้วนส่งผลต่อสภาพจิตใจผู้สูงอายุแทบทั้งสิ้น

3. ความต้องการด้านเศรษฐกิจ จากโครงสร้างของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปส่งผลกระทบต่อสภาพของผู้สูงอายุ ผู้ที่ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ ส่งผลกระทบโดยตรงกับผู้ที่ไม่สามารถหารายได้จึงรู้สึกว่าเขาเองไม่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านสภาพจิตใจตามมา

4. ปัญหาการปรับตัว เมื่อผู้สูงอายุเข้าสู่วัยสูงอายุซึ่งเป็นวัยที่พ้นจากหน้าที่ต่างๆ จากที่เคยติดต่อกับสื่อสารกับบุคคลต่างๆ ที่เคยร่วมงานกันก็ต้องอยู่ตามลำพัง ผู้สูงอายุส่วนมากไม่สามารถปรับตัวกับสภาพที่กะทันหันเกินไปเมื่อพ้นจากหน้าที่การทำงานมาแล้ว จึงเป็นเรื่องยากสำหรับผู้สูงอายุที่ไม่ได้วางแผนหรือเตรียมตัวมาก่อน

จากสภาพปัญหาและความต้องการที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่าผู้สูงอายุต้องเผชิญกับทั้งสภาพจิตใจ และด้านสังคมที่เปลี่ยนแปลง ทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถทำงานได้ปกติสภาพผู้สูงอายุจึงเหมือนไร้ความสามารถ ไม่สามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้ตามปกติ ซึ่งเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย โรคภัยไข้เจ็บ และส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของผู้สูงอายุด้วย

นักจิตวิทยาการเรียนรู้อบรมรับว่าผู้สูงอายุมีความสามารถในการจำสิ่งที่เรียนใหม่ๆ ได้ด้อยกว่าคนหนุ่มสาว แต่ปัญหาที่ว่าผู้สูงอายุเรียนวิชาต่างๆ ใหม่ๆ ได้หรือไม่ นั่นไม่เป็นที่สงสัยอีกต่อไป สิ่งที่สำคัญสำหรับการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ของผู้สูงอายุคือ ผู้สูงอายุต้องใช้กระบวนการเรียนรู้เพื่อจำสิ่งที่แตกต่างกับวัยหนุ่มสาวและต้องใช้สถานการณ์ที่ไม่เหมือนกันด้วย ข้อควรคำนึงเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุคือ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549)

1. ผู้สูงอายุเรียนรู้ได้ช้าหรือเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ที่ต้องใช้สมรรถภาพทางตา หู การประสานงานกันของกล้ามเนื้อและประสาทสัมผัส หรือการเรียนรู้ที่ต้องใช้สมาธิหลายด้านในเวลาเดียวกัน การเรียนรู้ที่ผู้สูงอายุทำได้ดี จำได้ดี เรียนได้เร็ว คือการเรียนรู้ที่เจาะจงเฉพาะอย่างโดยไม่เร่งรัดแต่เป็นไปตามกำลังของตน (Self-Paced) การเรียนรู้แบบเร่งรัดทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถนำสิ่งที่ได้เรียนไปเก็บไว้ในคลังความจำได้ หรือเอาออกมาจากคลังความจำมาใช้ไม่ได้
2. ผู้สูงอายุจะยังคงตื่นตัวกับการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ถ้ามีสิ่งใหม่ๆ ที่ทำให้ผู้สูงอายุสนใจได้เรียนปัญหาที่มักประสบเสมอ ก็คือสาระเนื้อหาสำหรับเพิ่มพูนฝึกทักษะทางสติปัญญาของผู้สูงอายุมักมีผู้จัดทำขึ้นน้อย สิ่งที่ดีทำมักเป็นสิ่งซ้ำๆ กับที่ผู้สูงอายุเคยพบเห็นมาแล้ว จึงทำให้ขาดแรงจูงใจเพื่อการเรียนรู้

2.5 ผู้สูงอายุและสถานสงเคราะห์คนชรา

สถานสงเคราะห์คนชรา เป็นการอุปการะผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อน เช่น ถูกทอดทิ้ง ไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีผู้อุปการะดูแล ที่มีความสมัครใจเข้าอยู่ในสถานสงเคราะห์โดยบริการที่จัดให้ประกอบด้วย บริการด้านปัจจัย 4 บริการดูแลสุขภาพทั่วไป การรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย บริการด้านกายภาพบำบัด บริการให้คำแนะนำปรึกษา บริการด้านสังคมสงเคราะห์ กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมเสริมรายได้ บริการด้านศาสนกิจ บริการฌาปนกิจศพ เป็นต้น (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2554) ซึ่งการอุปการะจะแบ่งออกเป็น 3 ประเภทดังนี้

1. ประเภทสามัญ ให้การอุปการะเลี้ยงดูผู้สูงอายุ โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ โดยให้ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ร่วมกัน ห้างละหลายคน ชาย-หญิง ไม่ปะปนกัน

2. ประเภทเสียค่าบริการ เป็นการบริการในลักษณะห้องพัก โดยชำระค่าบริการ ประเภทเตียงเดี่ยว อัตราคนละ 550 บาท/เดือน ประเภทเตียงคู่อัตรา 1,060 บาท/เดือน มีเฉพาะ สถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแคเพียงแห่งเดียว จำนวน 40 ห้อง

3. ประเภทพิเศษ โดยผู้สูงอายุปลูกบ้านอยู่เองตามแบบแปลนที่กรม ประชาสงเคราะห์ (เดิม) กำหนด ปลูกในที่ดินของสถานสงเคราะห์ โดยทำสัญญาปลูกสร้างเสร็จ แล้วยกกรรมสิทธิ์ให้กับทางราชการ และผู้ปลูกสร้างสามารถอาศัยอยู่ได้จนตลอดชีวิต

ปัจจุบันรัฐบาลได้แบ่งหน้าที่รับผิดชอบสถานสงเคราะห์คนชรา ในหน่วยงานต่างๆ ดังนี้ (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2554)

1. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีหน้าที่รับผิดชอบตาม พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 มาตรา 11 (4)(5)(8)(9)(10) และ (12) ปัจจุบันมีสถาน สงเคราะห์เป็นศูนย์สาธิตด้านคนชราของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการจำนวน 12 แห่งดังนี้

- 1.1 ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางแค กรุงเทพมหานคร
- 1.2 ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางละมุง จังหวัดชลบุรี
- 1.3 ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านธรรมปกรณ์เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
- 1.4 ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักซิณ จังหวัดยะลา
- 1.5 ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุวาสนะเวศม์จังหวัด พระนครศรีอยุธยา
- 1.6 ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต
- 1.7 ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
- 1.8 ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
- 1.9 ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี
- 1.10 ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุนครพนม จังหวัดนครพนม
- 1.11 ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุลำปาง จังหวัดลำปาง

1.12 ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุสงขลา จังหวัดสงขลา

2. กรุงเทพมหานคร รับถ่ายโอนจากกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (ในปี 2546) คือ สถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค 2

3. กระทรวงมหาดไทย ในปี 2546 กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ถ่ายโอนภารกิจสถานสงเคราะห์คนชราและศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล หรือองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มีความพร้อม 12 แห่ง ดังนี้

- 3.1 สถานสงเคราะห์คนชราบ้านโพธิ์กลาง จังหวัดนครราชสีมา
- 3.2 สถานสงเคราะห์คนชราบ้านธรรมปกรณวัดม่วง จังหวัดนครราชสีมา
- 3.3 สถานสงเคราะห์คนชราบ้านเขาบ่อแก้ว จังหวัดนครสวรรค์
- 3.4 สถานสงเคราะห์คนชราบ้านจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี
- 3.5 สถานสงเคราะห์คนชราบ้านอุ้มทอง-พนักตัก จังหวัดชุมพร
- 3.6 สถานสงเคราะห์คนชราบ้านมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม
- 3.7 สถานสงเคราะห์คนชราบ้านนครปฐม จังหวัดนครปฐม
- 3.8 สถานสงเคราะห์คนชราบ้านศรีตรัง จังหวัดตรัง
- 3.9 สถานสงเคราะห์คนชราบ้านลพบุรี จังหวัดลพบุรี
- 3.10 สถานสงเคราะห์คนชราเฉลิมราชกุมารี จังหวัดนครปฐม
- 3.11 สถานสงเคราะห์คนชราเฉลิมราชกุมารี จังหวัดเชียงใหม่
- 3.12 สถานสงเคราะห์คนชราวัยทองนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่

การจัดบริการสวัสดิการต่างๆ ในสถาบัน ต้องมีการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ และแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งทางร่างกายจิตใจ รวมทั้งความเครียดความกังวล ดังนั้นควรมีการบริหารจัดการทั้งด้านกายภาพสิ่งแวดล้อมและบริการด้าน เช่น การบริการด้านข่าวสาร บริการด้านจิตใจ และบริการด้านกิจกรรมนันทนาการต่างๆ (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, 2544)

ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางแค

บ้านบางแค เดิมใช้ชื่อว่า สถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อ วันที่ 1 มิถุนายน 2496 ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีการจัดตั้งสถานสงเคราะห์แห่งนี้ นับเป็นสถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุแห่งแรกของประเทศไทย เพื่อให้การสงเคราะห์ผู้สูงอายุตามนโยบายสวัสดิการสังคมของรัฐ โดยเริ่มเปิดดำเนินการในสมัยของ นายปกรณ อังศุสิงห์ เป็นอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ จนกระทั่งเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2546 บ้านบางแค ได้ปรับเปลี่ยนบทบาทจากหน่วยงานปฏิบัติการดูแลผู้สูงอายุ มาเป็นงานส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ และในวันที่ 2 พฤศจิกายน 2548 ได้เปลี่ยนชื่อเป็นศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางแค (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2553)

ซึ่งปัจจุบันยังมีปัญหาในการจัดกิจกรรมหรือนันทนาการไปใช้กับผู้สูงอายุ ดังนี้คือรูปแบบการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ ยังขาดการดูแลและสนับสนุนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ขาดการดูแลที่ครอบคลุมหลายมิติ คงเน้นเพียงมิติใดบางมิติเท่านั้น และที่สำคัญในบางครั้งยังขาดการมีส่วนร่วมจากผู้รับบริการ โดยจะเป็นการจัดกิจกรรมตามแต่ที่เจ้าหน้าที่เห็นสมควรเป็นหลัก ทำให้ผู้สูงอายุบางส่วนไม่สนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมอย่างจริงจัง เป็นต้น

ดังนั้น เพื่อเป็นการรองรับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ประกอบกับปัญหาการให้บริการดังกล่าวของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางแค จึงควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

3. การเห็นคุณค่าในตนเอง

3.1 ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง

เกียรตวิวรรณ อมาตยกุล (2543) กล่าวว่า การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นความต้องการของคนที่มีจิตใจละเอียดอ่อนลึกซึ้ง มีการพัฒนาด้านจิตใจสูงขึ้น รู้จักศึกษาจิตใจตนเอง ควบคุมตนเอง รู้จักใช้ชีวิตให้อยู่เหนืออิทธิพลของความตึงเครียดขั้นต่ำกว่าได้ สามารถจะเห็นว่าตนเองมีคุณค่า มีความสามารถ มีความภูมิใจในความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง มีความมั่นใจในการกระทำต่างๆ ของตนเองได้โดยไม่ต้องรอพึ่งผู้อื่นหรือสิ่งอื่น

อนุรักษ์ บัณฑิตยชาติ (2542) อธิบายการเห็นคุณค่าของตนเองว่า การตระหนักในคุณค่าของตนเอง (Self Esteem) เป็นความรู้สึกที่บุคคลมีต่อ ตนเอง เกิดจากการเปรียบเทียบตนจริง (Real Self) กับตนในอุดมคติ (Idea self) โดยการประเมินคุณค่าของตนจากลักษณะทางกายภาพ

จิตใจ ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม ความสามารถทางด้านสติ ปัญญา และความสามารถด้านต่างๆ นอกจากนี้ ความตระหนักในคุณค่าของตนเอง ยังเกิดจากการยอมรับของบุคคลรอบข้าง การรู้สึกว่ามีคนรัก การได้รับการยกย่องหรือประสบความสำเร็จ บุคคลที่ประเมินตนเองในด้านดีจะเห็นคุณค่าของตนเอง แต่ถ้าประเมินตนเองออกมาในด้านลบจะเกิดความรู้สึกไร้ค่า เช่น ไม่มีใครสนใจ ไม่ได้รับการยอมรับ ถูกเหยียดหยาม หรือทำอะไรไม่สำเร็จ ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลต่างๆ กัน

Maslow (1970) กล่าวว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความเข้มแข็ง มีสมรรถภาพในการกระทำสิ่งต่างๆ มีความเชี่ยวชาญ และมีความสามารถ ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วนด้วยกันคือ

1. ความรู้สึกนับถือตนเอง (Self respect) เป็นทัศนคติของบุคคลที่มีต่อตนเอง มีความเคารพ ยอมรับมนตนเองว่ามีความสำคัญ และความสามารถในการกระทำสิ่งต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งเริ่มแสดงออกมาในลักษณะต่างๆ ได้แก่ การมองเห็นคุณค่าของตนเอง การเป็นคนเข้มแข็ง มั่นคง มีความสามารถมีความชื่นชมตนเอง มีความเชื่อมั่น พึ่งพาตนเองได้ และมีความเป็นอิสระ

2. ความรู้สึกต่อคุณค่าที่บุคคลอื่นมีต่อตน (Esteem from others) ซึ่งเห็นได้จากการมีเกียรติ มีชื่อเสียง มีตำแหน่ง มีอำนาจ ความรุ่งเรือง ได้รับการยอมรับความเอาใจใส่ ให้มีความสำคัญ มีศักดิ์ศรี และเป็นที่ยกย่องของสังคม

Cooper Smith (1981) กล่าวว่า การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นการที่บุคคลพิจารณาประเมินตนเองในเรื่องความสามารถ ความสำคัญ ความสำเร็จ และการมีคุณค่าเป็นการพิจารณาตัดสิน คุณค่าของตน แล้วแสดงออกให้เห็นในรูปของทัศนคติที่มีต่อตนเองเป็นประสบการณ์ที่บุคคลอื่นสามารถรับรู้ได้ โดยพิจารณาจากคำพูดและพฤติกรรมแสดงออกของบุคคลนั้น

Lawrence (1987) กล่าวถึงคุณค่าในตนเอง ว่าเป็นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันระหว่างอัตมโนทัศน์ ลักษณะรวมบุคคลทั้งร่างกายและจิตใจ ประกอบด้วย ความคิด ความรู้สึกและการกระทำ สิ่งที่ตนคาดหวัง และสิ่งที่ตนเป็น โดย Lawrence กล่าวถึงอัตมโนทัศน์ ของบุคคลว่าประกอบขึ้นจากส่วนต่างๆ 3 ส่วน คือส่วนที่เป็นความรู้สึกนึกคิด และพฤติกรรม เขากล่าวว่าอัตมโนทัศน์ (Self Concept) นี้พัฒนาขึ้นมาจากลักษณะการมองตนเองของบุคคลใน 3 แง่มุม คือ

1. ส่วนที่เป็นตัวตนที่แท้จริง (Self Image) หรือที่ตอบคำถามว่า “ฉันเป็นใคร”
2. ส่วนที่เป็นตัวตนในความคาดหวัง (Idea Self) หรือที่ตอบคำถามว่า “ฉันอยากเป็นใคร”
3. ส่วนที่เป็นคุณค่าในตนเอง (Self Esteem) เป็นส่วนต่างของความคลาดเคลื่อนของตัวตนที่แท้จริงและตัวตนที่อยากเป็น

จากความหมายต่างๆ ของการเห็นคุณค่าในตนเองข้างต้นสรุปได้ว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง คือ ความรู้สึกเคารพและยอมรับนับถือของบุคคลที่มีต่อตนเอง ความเชื่อและความมั่นใจว่าตนมีคุณค่า โดยตัดสินคุณค่าในตนเองจากการประเมินในเรื่องความสามารถ ความสำคัญ การประสบความสำเร็จ และใช้ความสามารถที่มีอยู่กระทำการต่างๆ ให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้โดยได้รับการยอมรับจากบุคคลในสังคม

3.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเอง

Maslow (1970) มีความเชื่อว่าทุกคนในสังคมมีความปรารถนาที่จะได้รับความสำเร็จในตนเองสูงและต้องการให้ผู้อื่นยอมรับนับถือในความสำเร็จของตนด้วย ถ้าความต้องการนี้ได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจก็จะทำให้บุคคลนั้นมีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกว่าตนเองนั้นมีความสามารถ และมีประโยชน์ต่อสังคมแต่ถ้าความต้องการนี้ถูกขัดขวางก็จะทำให้เกิดความรู้สึกว่ามีปมด้อย สูญเสียความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับตัวของบุคคลนั้นๆ ด้วย กล่าวคือ คนที่มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองต่ำมีแนวโน้มที่จะโทษคนอื่นและเชื่อว่าคนอื่น ๆ มีความคิดเกี่ยวกับตัวเขาในทางที่ด้อยกว่า บุคคลประเภทนี้มักจะหลีกเลี่ยงการที่จะต้องตกเป็นเป้าสายตาของผู้อื่นหรือหลบพาทเด่นๆ เพื่อที่จะระงับความวิตกกังวลอันเนื่องมาจากความเชื่อนั้น คนที่มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองต่ำจึงจะเป็นคนที่ขาดความมั่นใจในตนเองไปด้วยและอาจจะเป็นสาเหตุให้ประสบความล้มเหลวในชีวิตไม่ยาก ไม่ว่าจะในด้านอาชีพการงานส่วนตัวหรือสังคม

ซึ่งตามแนวคิดของ Coopersmith (1981) ได้ให้ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเองที่เป็นเงื่อนไขที่นำไปสู่การพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง ได้แก่

1. การประสบความสำเร็จ (Success) คือ ความรู้สึกด้านจิตวิญญาณ เป็นความรู้สึกว่าได้รับการชื่นชม ยกย่องตลอดจนได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญ รวมทั้งการได้แสดงความคิดเห็นของตนได้ (individual expression) และการแสดงความสามารถของตนเอง

(capacity and performance) ในการควบคุมพฤติกรรมตนเองและผู้อื่นที่ถูกต้องเหมาะสมซึ่งตัดสินจากมาตรฐานด้านคุณธรรม ศีลธรรมหรือความเชื่อในสิ่งที่เคารพนับถือ

2. การมีคุณค่า (Values) คือ สิ่งที่ให้คุณค่า (social norms/group norms) ซึ่งเป็นความฉลาด ความสามารถ หรือสัมฤทธิ์ผลในด้านต่างๆ (achievement) และความสำเร็จทางสังคม

3. ความปรารถนา (Aspiration) คือ การประเมินตนเองตามมาตรฐานที่ตั้งไว้ว่าได้ถึงเป้าหมายมากน้อยเพียงใด (Personal goals) ผู้ที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงมักจะมีเป้าหมายในชีวิตสูงตามด้วย

4. การปกป้องตนเอง (Defence) คือ ความสามารถในการเผชิญความล้มเหลวรวมทั้งภาวะความเครียดความวิตกกังวล และความไม่แน่นอนในสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันที่ทำให้สูญเสียการมีความสามารถ การมีอำนาจ การมีความสำคัญ และการมีคุณความดี

ซึ่งเงื่อนไข ดังกล่าวจะเป็นตัวชี้วัดหรือเป็นแหล่งสำคัญที่บุคคลใช้ตัดสินว่าตนประสบความสำเร็จมีคุณลักษณะพื้นฐานของการเห็นคุณค่าในตนเอง 4 ประการคือ

1. การมีความสำคัญ (significance) หมายถึง การได้รับการยอมรับ ได้รับการเอาใจใส่เป็นวิถีทางที่บุคคลรู้สึก ว่า ตนเองยังเป็นที่รัก ซึ่งพิสูจน์ได้โดยการให้ผู้อื่นเห็นความสำคัญของตน

2. การมีอำนาจ (power) หมายถึง การที่บุคคลสามารถมีอิทธิพลเหนือผู้อื่นรวมทั้งสามารถควบคุมผู้อื่นได้

3. การมีความสามารถ (competence) หมายถึง การประสบความสำเร็จในการทำสิ่งต่างๆ

4. การมีคุณความดี (virtue) หมายถึง การยึดมั่นตามมาตรฐานด้านคุณธรรมและศีลธรรมของสังคม

สรุปได้ว่าการเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นการประเมินคุณค่าของบุคคลและทัศนคติที่ดีต่อตนเองในด้านการยอมรับหรือไม่ยอมรับเกี่ยวกับตนเอง การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นการแสดงออกของแต่ละบุคคลที่มีต่อตนเอง ซึ่งเกี่ยวเนื่องมาจากประสบการณ์และสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิต เกิดการเปรียบเทียบตนเองระหว่างตนเองในความเป็นจริงและตนเองในอุดมคติ

3.3 องค์ประกอบของการเห็นคุณค่าในตนเอง

Gate quoted (Gate quoted in Barry, 1989) ได้แบ่งการเห็นคุณค่าในตนเองเป็น 4 องค์ประกอบ คือ

1. ความรู้สึกต่อร่างกายตนเอง (The Body Self) หมายถึง บุคลิกและรู้สึกต่อรูปร่างและหน้าที่ของร่างกาย ตลอดจนความสามารถของหน้าที่พื้นฐานของร่างกาย
2. ความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้อื่น (The Interpersonal Self) เป็นส่วนหนึ่งของการเห็นคุณค่าในตนเอง ที่บุคคลรู้สึกเกี่ยวกับวิธีที่เขามีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นคนสนิทสนมคุ้นเคยหรือบุคคลที่พบกันโดยบังเอิญ
3. ความสำเร็จของตน (The Achieving Self) หมายถึง สิ่งที่บุคคลรู้สึกเกี่ยวกับความสามารถของเขานำเขาไปสู่ความสำเร็จในชีวิตครอบครัว การทำงาน การศึกษา
4. ความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง (The Identification Self) เป็นความรู้สึกทางนามธรรมและพฤติกรรม แสดงความสนใจทางศีลธรรมและจิตวิญญาณ

Maslow (1970) ได้แบ่งความต้องการการเห็นคุณค่าในตนเองออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. ความต้องการมีคุณค่าในตนเอง เป็นความต้องการที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกรับรู้คุณค่าของตนเอง การยอมรับนับถือและการประเมินคุณค่าด้วยตนเอง เช่น ความแข็งแกร่ง การประสบความสำเร็จ มีความเชี่ยวชาญหรือเป็นผู้ได้รับชัยชนะ มีทรัพย์สินสมบัติ มีความมั่นใจในการเผชิญหน้ากับโลก สามารถพึ่งตนเองได้และมีสิทธิเสรีภาพจะเห็นได้ว่าความต้องการในส่วนนี้ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ได้แก่ การมีจุดเด่น (Strength) ผลสัมฤทธิ์ (Achievement) ความสามารถที่เหมาะสมต่อสภาพการณ์ต่างๆ (Adequacy) การบรรลุเป้าหมายและสามารถ (Mastery and Competence) ความเชื่อมั่น (Confidence) การพึ่งตนเองและควมมีอิสระเสรี (Independence and Freedom)

2. ความต้องการการยอมรับนับถือหรือต้องการให้ผู้อื่นเห็นคุณค่า เป็นความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการได้รับการตัดสินว่ามีคุณค่าจากผู้อื่น เช่น ในด้านสถานภาพทางสังคม ต้องการเป็นที่ยอมรับ ได้รับความสนใจ มีผู้ให้ความสำคัญและเป็นที่ยอมรับ

การเห็นคุณค่าในตนเองมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตเพื่อนำไปสู่เป้าหมายด้วยความสุขและความสำเร็จในชีวิต บุคคลที่มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองสูง จะสามารถเผชิญกับอุปสรรคต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตโดยไม่ย่อท้อ และสามารถยอมรับต่อสถานการณ์ที่ทำให้ตนเองรู้สึกผิดหวังท้อแท้ใจ และสร้างความหวังใหม่ในชีวิต ส่วนบุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองต่ำ

จะไม่ค่อยมีความเชื่อมั่นในตนเอง จะมองว่าตนเองเป็นคนไม่ดี รู้สึกว่าตนเองไร้ค่า
 ไม่มีความสามารถ มีข้อบกพร่อง ทำอะไรก็ล้มเหลว มีความวิตกกังวลสูง เครียด รู้สึกไม่เป็นสุข
 ไม่มีความพยายามในการทำงานที่ยากลำบากเพื่อพบอุปสรรคก็ละทิ้ง หลีกเลี่ยงการแก้ไขปัญหา
 ไม่มีความคิดยืดหยุ่น ยึดติดกับสิ่งที่รู้จักหรือคุ้นเคย เพื่อความรู้สึกปลอดภัย หลีกเลี่ยงการคบหา
 สماعคมกับบุคคลอื่น บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองต่ำจึงมีความอายสูง ไม่กล้าปฏิเสธสิ่งที่ตน
 ไม่ต้องการ กลัวการตัดสินใจของคนอื่นที่มีต่อตนเอง รู้สึกว่าตนเองด้อย กลัวการเข้าสังคม
 มักนำความคิดบุคคลอื่นมาใส่ใจ รู้สึกว่าสังคมไม่ยอมรับ ไม่ให้ความสนใจ และรู้สึกเสียใจบ่อย
 (Coopersmith, 1981)

3.4 การพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง

Maslow (1987) มีแนวคิดในการมองมนุษย์โดยอธิบายว่า มนุษย์มีธรรมชาติใฝ่ดี
 สร้างสรรค์ความดี ปราบปรามความเจริญแห่งตน รู้คุณค่าในตนเอง รู้จักรับผิด ชอบ ชั่ว ดี มีความ
 รับผิดชอบในชีวิตและการกระทำของตน Maslow พบว่าพฤติกรรมของมนุษย์ทุกรูปแบบเกิดจาก
 แรงจูงใจของตนเองแรงจูงใจต่างกันทำให้บุคลิกภาพไม่เหมือนกัน แรงจูงใจของมนุษย์มีลำดับ
 ขึ้นตอนตั้งแต่ขั้นต่ำสุดจนถึงขั้นสูง 5 ขั้นตอนด้วยกัน แรงจูงใจลำดับขั้นต้นต้องได้รับการ
 ตอบสนองก่อนแรงจูงใจลำดับสูงจึงพัฒนาตามมา ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการ
 ขั้นพื้นฐานได้แก่ อากาศ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และความต้องการทางเพศ

ขั้นตอนที่ 2 ความต้องการด้านความมั่นคงและปลอดภัย (Security and Safety Need)
 เป็นความต้องการขั้นที่สอง หลังจากได้รับการสนองความต้องการขั้นที่หนึ่งแล้ว

ขั้นตอนที่ 3 ความต้องการความรักและการยอมรับ (Love and Belonging Need) บุคคล
 ต้องการความรู้สึกพิเศษและเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

ขั้นตอนที่ 4 ความต้องการการยอมรับนับถือ (Esteem Need) การต้องการความยกย่อง
 นับถือความต้องการความมีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับจากสังคม

ขั้นตอนที่ 5 ความต้องการความสำเร็จและสมหวังในชีวิต (Self Actualization) เป็นความ
 ต้องการขั้นสุดท้ายเป็นความต้องการสูงสุดในการแสดงศักยภาพที่มีอยู่ในตนเองให้ผู้อื่นในสังคม

ขั้นที่ 3 และ ขั้นที่ 4 มาสโลว์เรียกว่า ค่านิยมพื้นฐานคือ ความรัก และการมองเห็นคุณค่า
 ในตนเองเมื่อบุคคลได้รับความพึงพอใจใน 2 ขั้นนี้แล้วจึงพัฒนาไปสู่ขั้นที่ 5

Bruno (1980 อ้างใน วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา, 2538) ได้เสนอแนวทางการเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. มีการเสนอแนะหรือให้ข้อคิดโดยตรง (Direct Suggestion) อาจจะเป็นการให้ข้อคิดหรือข้อเสนอแนะโดยผู้อื่น (Outer Suggestion) หรือโดยตนเอง (Auto Suggestion) เป็นการให้ข้อมูลที่มีผลกระทบให้เกิดกำลังใจและสร้างเสริมการเห็นคุณค่าในตนเอง
2. สร้างผลสำเร็จให้กับตนเองมากขึ้น
3. ลดความคาดหวังลงเป็นการลดความยากได้หรือความคาดหวังต่างๆ ลงซึ่งเป็นการลดความทุกข์ที่ตรงกับหลักการและปรัชญาของชาวตะวันออก
4. การยุติการประเมินค่าตนเอง ซึ่งอธิบายได้โดยหลักทฤษฎีว่าด้วยเหตุผลและอารมณ์

Felker (1974) ได้กล่าวถึงรูปแบบ 3 ลักษณะของความเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งองค์ประกอบที่จำเป็นต่อกระบวนการตัดสินใจเห็นคุณค่าในตนเองของบุคคลประกอบด้วย

1. ความรู้สึกที่มีต่อตนเองว่า ตนเองเป็นผู้มีประสบการณ์และเป็นจุดศูนย์กลางของความสนใจ ทั้งในขณะที่อยู่ในกลุ่มและนอกกลุ่ม
2. ความรู้สึกที่มีต่อตนเองว่า ตนเองสามารถแสดงพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสมเมื่อตนประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในเป้าหมายที่ตั้งไว้
3. ความรู้สึกที่มีต่อตนเองว่า ตนสามารถปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับสภาพการณ์เมื่อประเมินตนเองว่าเป็นบุคคลที่มีคุณค่าหรือไม่มีคุณค่า

นอกจากนี้ยังได้อธิบายเพิ่มเติมถึงขอบเขตการเรียนรู้ ที่ทำให้เกิดความพึงพอใจมี 5 ประการ คือ

1. การทำงานที่สร้างสรรค์ เป็นความรู้สึกว่าตนมีประสิทธิภาพในการใช้ระดับสติปัญญา และสามารถทำด้วยตนเอง ซึ่งเกิดจากความชอบและความต้องการในสิ่งที่กระทำให้สำเร็จอยู่ตลอดเวลา โดยไม่มีความกลัวหรือต้องการหลีกเลี่ยง
2. ทางมนุษยสัมพันธ์ เป็นความพึงพอใจที่เป็นตัวของตัวเองไม่ว่าจะอยู่กับบุคคลหรือในสถานการณ์ใดๆ เพื่อความต้องการประสบความสำเร็จที่จะควบคุมด้วยตนเอง
3. ความพึงพอใจที่สามารถมองเห็นความแตกต่าง มีการตระหนักรู้และการตัดสินใจด้วยตนเองทุกครั้ง
4. ศิลปะ เป็นศักยภาพสูงสุดของบุคคลที่จะสะท้อนให้เห็นสิ่งที่เขาน่าจะเป็นและ

ควรจะเป็น เป็นการแสดงออกถึงศักยภาพและเป็นการให้คุณค่า อันเนื่องมาจากการที่เขาเป็นคนให้คุณค่าเป็นตัวของตัวเองให้มากที่สุด

5. การมีความรัก เป็นความรู้สึกผูกพันอย่างมากของบุคคล เป็นความรู้สึกภาคภูมิใจ ชื่นชมซึ่งกันและกัน

โดยสรุปแล้วความพึงพอใจเป็นส่วนที่เชื้อให้เกิดประสิทธิภาพในตนเองที่จะประสบความสำเร็จผลของความพึงพอใจของบุคคลทำให้เกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง จะเป็นรางวัลและทัศนคติทางบวกของชีวิต

Cooper Smith (1981) กล่าวว่าบุคคลสามารถพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองได้ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1. การได้รับการนับถือ การยอมรับ การได้รับการปฏิบัติตอบจากบุคคลที่มีความสำคัญในชีวิต
2. การประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งมีผลให้บุคคลเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายและมีผลต่อสถานภาพ และตำแหน่งในสังคม
3. การได้รับการกระทำที่สอดคล้องกับค่านิยม และความปรารถนาของตน
4. ลักษณะการตอบสนองต่อการถูกลดคุณค่าบุคคลอาจได้รับการกระทบกระเทือนหรือถูกลดคุณค่าการกระทำ อันอาจทำให้ความรู้สึกว่าลดคุณค่าของตนเองลงไป บุคคลอาจปฏิเสธหรือไม่ใส่ใจกับการตัดสินของคนอื่นที่มีต่อตน ตรงข้ามอาจเพิ่มการรับรู้ หรือตระหนักต่อการตัดสินใจของบุคคลอื่นมากขึ้น ซึ่งการกระทำเช่นนี้จะเป็นการปกป้อง การเห็นคุณค่าในตนเองของบุคคลและสามารถรักษาดุลยภาพแห่งตนได้

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า การเห็นคุณค่าในตนเองสามารถพัฒนาให้เพิ่มขึ้นได้ ซึ่งการเห็นคุณค่าในตนเองนั้นเกิดขึ้นได้จากการที่บุคคลหนึ่งพึงพอใจในบทบาทหน้าที่ความสามารถของตนเองรวมถึงการได้รับการยอมรับ การนับถือจากบุคคลรอบข้าง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

อารี เกษมรติ (2533) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มและกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันและแบบรักทะนุถนอมผลปรากฏว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันเมื่อทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบทะนุถนอม เมื่อทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม มีความเชื่อมั่นสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักทะนุถนอม เมื่อทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติ

จารุพรรณ ททรัพย์ปลั่ง (2536) ศึกษาผลการสอนจิตรกรรมที่มีต่อการรับรู้ทางศิลปะศึกษาของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค เป็นงานวิจัยกึ่งทดลอง โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแคที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนจิตรกรรม จำนวน 20 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 10 คน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจิตรกรรมของผู้สูงอายุที่ได้รับการสอนจิตรกรรมตามแผนการสอนอยู่ในระดับดีมากในทุกๆ ด้าน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจิตรกรรมของผู้สูงอายุที่ได้รับการสอนจิตรกรรมตามแผนการสอนสูงกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการสอนจิตรกรรมตามแผนการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้สังเกตการณ์มีความเห็นเกี่ยวกับผลการสอนจิตรกรรมว่ามีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุมากที่สุด

พรเทพ มนตร์วัชรินทร์ (2547) ศึกษาการสำรวจคุณภาพชีวิตและความต้องการด้านการศึกษ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบสอบถามเพื่อถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตและความต้องการด้านการศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตจากผู้สูงอายุที่ได้รับการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจำนวน 450 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุรับรู้ว่าอยู่ในระดับดีมี 1 ด้านคือ ด้านคุณธรรม ระดับปานกลาง 4 ด้าน คือ ด้านสติปัญญา สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สุขภาพอนามัย และสังคม ส่วนคุณภาพด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับพอใช้ 2) ผู้สูงอายุมีความต้องการด้านการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย สิ่งแวดล้อมทางกายภาพคุณธรรม สติปัญญา และสังคม ในระดับปานกลาง ขณะที่ความต้องการด้านการศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับน้อย 3) ผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ระหว่างผู้สูงอายุที่มีภูมิลำเนาต่างกันด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้
 กรรมสิทธิ์ในบ้านพักอาศัย เขตที่อยู่อาศัย ภาวะพึ่งพาโรคประจำตัว หลักประกันสุขภาพ และ
 การเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ 4) ผลการเปรียบเทียบความต้องการด้านการศึกษาเพื่อส่งเสริม
 คุณภาพชีวิตพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ระหว่างผู้สูงอายุที่มี
 ภูมิลำเนาต่างกันด้านเพศ อายุ สถานภาพสมรส รายได้ กรรมสิทธิ์ ในบ้านพักอาศัย เขตที่อยู่อาศัย
 ภาวะพึ่งพา และการเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ 5) ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเสนอ
 แนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตว่าควรจัดกิจกรรมด้านข่าวสารข้อมูลมาก
 ที่สุด รองลงมาตามลำดับ คือกิจกรรมด้านการฝึกทักษะ และกิจกรรมด้านความรู้พื้นฐาน
 ซึ่งผู้สูงอายุส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าต้องการข่าวสารข้อมูลเพื่อทันโลกทันเหตุการณ์และนำมาปรับใช้
 ในการดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ
 สติปัญญา คุณธรรม และสังคม

ขวัญฤทัย อิมสมโภช (2549) ศึกษาผลของศิลปะเพื่อการบำบัดต่อการเพิ่มคุณค่า
 ในตนเองของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางแค เป็นการวิจัยเชิง
 ทดลองเพื่อศึกษาผลของศิลปะเพื่อการบำบัดต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในศูนย์
 พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางแค โดยเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของ
 ผู้สูงอายุในกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะ เพื่อการบำบัดและได้รับข้อมูลการเพิ่มการเห็นคุณค่า
 ในตนเองกับการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในกลุ่มที่ได้รับข้อมูลเพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเอง
 เพียงอย่างเดียว กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุ ในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ จำนวน 30 คน
 โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์ในการคัดเลือกและ
 เลือกผู้สูงอายุที่สมัครใจเข้าร่วมการทดลอง จำนวน 30 คน และแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุม
 และกลุ่มทดลองกลุ่มละ 15 คน กลุ่มทดลองจะได้เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะเพื่อการบำบัด
 ครั้งละ 1 ชั่วโมง สัปดาห์ละ 2 ครั้ง รวมทั้งหมด 10 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้การทดลองคือ
 แบบสอบถาม ข้อมูลส่วนบุคคลแบบประเมินระดับภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ (Geriatric
 Depression Scale) แบบประเมินการเห็นคุณค่าในตนเอง และกิจกรรมศิลปะเพื่อการบำบัด
 วิเคราะห์ข้อมูลความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเอง ของผู้สูงอายุในกลุ่ม
 ทดลองและกลุ่มควบคุมระหว่างและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ ANCOVA และวิเคราะห์ความ
 ต่างกันของคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในกลุ่มทดลองก่อน ระหว่างและ
 หลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Repeated ANOVA ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลอง กลุ่มทดลอง

มีคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และกลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่ากลุ่มทดลองมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่ากลุ่มควบคุม จากผลการวิจัยสรุปว่ากิจกรรมศิลปะเพื่อการบำบัดสามารถนำไปใช้เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ

ญาดาวัฒน์ บาลจ่าย (2549) ศึกษาเรื่อง ผลของการใช้โปรแกรมกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่มต่อความก้าวหน้าที่ของผู้สูงอายุ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีกิจกรรมของผู้สูงอายุ ตามรูปแบบของ McClelland แนวคิดกิจกรรมศิลปะสำหรับผู้สูงอายุของ Leitner and Leitner และแนวทางการทำกิจกรรมกลุ่ม กับผู้สูงอายุของ Corey and Corey กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุวาระสนะเวศม์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยทดลองจัดกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่ม เป็นเวลา 6 สัปดาห์ และวัดระดับความก้าวหน้าที่ของผู้สูงอายุด้วยแบบวัดความก้าวหน้าที่ของผู้สูงอายุ ที่ได้พัฒนามาจากแบบวัดความก้าวหน้าที่ของ วิลลิกวาล โคสิตานันท์ นำมาวัดก่อนและหลังการทดลอง ผลการวิจัยพบว่า 1) คะแนนเฉลี่ยความก้าวหน้าที่หลังการเข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่มลดลงต่ำกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) คะแนนเฉลี่ยความก้าวหน้าที่ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่มครั้งที่ 1 และก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่มครั้งที่ 2 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3) คะแนนเฉลี่ยความก้าวหน้าที่หลังการเข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่มครั้งที่ 1 และหลังการเข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่ม ครั้งที่ 2 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อาชญญา รัตนอุบล (2552) การศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ และรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษา นอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุของผู้ใหญ่วัยแรงงาน เป็นงานวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) ในการออกแบบแผนการวิจัยที่เป็นแบบการประยุกต์ลักษณะพหุ (Multiple Application) ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการด้านการเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุของผู้ใหญ่วัยแรงงานในเขตชนบท พบว่าสังคมไทย มีอัตราผู้สูงอายุสูงขึ้นทุกฝ่ายจึงต้องเตรียมความพร้อมในเรื่องนี้ อีกทั้งพบปัญหาและความต้องการในการจัดกิจกรรมการศึกษาทั้งนอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุในแต่ละกลุ่ม ตอนที่ 2 ผลการนำเสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกกระบบและการศึกษา

ตามอรรถาธิบายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุของผู้ใหญ่ วัยแรงงาน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสำรวจสภาพ ปัญหาและความต้องการของการเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ 2) การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ 3) การกำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ 4) การกำหนดกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านกิจกรรมการศึกษานอกระบบ และกิจกรรมการศึกษิตตามอรรถาธิบาย 5) การวัดและประเมินผล และ 6) การถอดบทเรียน การใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถาธิบายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุของผู้ใหญ่ วัยแรงงาน ต้องคำนึงถึงปัจจัยเกื้อหนุนและปัจจัยภายนอก ตอนที่ 3 ผลการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การนำรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถาธิบาย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุของผู้ใหญ่ วัยแรงงาน ไปสู่การปฏิบัติ มี 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการกำหนดนโยบาย 2) ด้านกระบวนการมีส่วนร่วม 3) ด้านการบูรณาการสู่การจัดการศึกษา 4) ด้านงบประมาณ

ผจญจิตต์ ช้างมงคล (2553) ศึกษาเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยกิจกรรมพับกระดาษที่มีต่อพฤติกรรมชอบสังคมของเด็กปฐมวัย เพื่อศึกษาพฤติกรรมชอบสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยกิจกรรมพับกระดาษก่อนและหลังการทดลอง และเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมชอบสังคมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยกิจกรรมพับกระดาษ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุ 4 - 5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 ของโรงเรียนอนุบาลช้างมงคล เขตหนองจอก กรุงเทพมหานครสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จำนวน 15 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มหลายขั้นตอน โดยทำการทดลองระยะเวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 25-30 นาที รวม 24 ครั้ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยกิจกรรมพับกระดาษและแบบสังเกตพฤติกรรมชอบสังคมของเด็กปฐมวัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นกิจกรรมเชิงทดลองแบบ One – Group Present – Posttest Design สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่า t – test สำหรับ Dependent Samples ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมชอบสังคมของเด็กปฐมวัยหลังทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยกิจกรรมพับกระดาษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เสาวณี เตชะพัฒน์วณิช (2553) ศึกษาเรื่อง ผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎี ยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ เพื่อเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ ก่อนและหลังการเข้าร่วมให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์ตนชราบ้านบางแค ที่มีคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม การเห็นคุณค่าในตนเอง ของผู้สูงอายุ และโปรแกรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลางที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ t-test แบบกลุ่มตัวอย่างที่ไม่อิสระต่อกัน ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง ผู้สูงอายุมีการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเปิดเผยตนเองด้านการเชื่อมั่นในตนเองด้านการยอมรับตนเองและผู้อื่นและด้านความต้องการ กระทำตนให้เป็นประโยชน์ ต่อสังคมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการยอมรับสถานการณที่ทำให้รู้สึกผิดหวัง ท้อแท้ใจเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้อง พบว่า งานวิจัยเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ มีความหลากหลาย แต่เน้นไปที่การสำรวจ ศึกษาปัญหาความต้องการของผู้สูงอายุ ส่วนการจัดกิจกรรมศิลปะให้กับผู้สูงอายุยังพบค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่เน้นไปที่การจัดกิจกรรมนันทนาการในรูปแบบกลุ่ม กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาพ กิจกรรมการให้คำปรึกษาซึ่งเน้นกระบวนการแบบกลุ่มมากกว่าโดยให้ผู้สูงอายุได้มีสัมพันธภาพแบบกลุ่ม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเองส่วนใหญ่จะใช้กิจกรรมนันทนาการในรูปแบบอื่น ยังไม่พบบางงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองโดยตรง

งานวิจัยต่างประเทศ

Meaney, David P (1982) ได้ศึกษาการสร้างคู่มือหลักสูตรสำหรับการจัดกิจกรรม 200 กิจกรรมเพื่อเปลี่ยนทัศนคติเชิงลบที่เด็กมีต่อผู้สูงอายุ เป็นแนวทางการสอนแบบใหม่ กระบวนการเตรียมตัวเข้าสู่ผู้สูงอายุ และลักษณะกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ทั้ง ศิลปะ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ การอ่าน ดนตรี การศึกษาทางกายภาพ สังคมและคำแนะนำของแต่ละกิจกรรม ภายใต้วัตถุประสงค์และวัตถุประสงค์ที่จำเป็น วิธีการสอน แหล่งข้อมูลที่เป็นสำหรับการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้สูงอายุ การพัฒนาและการจัดกิจกรรมต่างๆ สำหรับผู้สูงอายุ

Aissen (1987) ได้ศึกษาเรื่องการฝึกฝนผู้สูงอายุในกิจกรรมสร้างสรรค์ทางศิลปะ กลุ่มตัวอย่างคือกลุ่มผู้สูงอายุผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมฝึกฝนงานด้านศิลปะของ Hitherto programmes ลักษณะของโปรแกรม คือ เป็นศิลปะอย่างง่าย เริ่มต้นด้วย การให้ความรู้ ด้านศิลปะ แก่ผู้สูงอายุ เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้สร้างสรรค์ผลงานอย่างเต็มที่ด้วยตนเอง และมีส่วนร่วมกันแสดงผลงานภายในกลุ่ม จากผลการศึกษาพบว่า เป็นการสร้างประสบการณ์ ในด้านบวกให้กับผู้สูงอายุ เกิดการเรียนรู้วิธีการและเทคนิค เกิดความมั่นใจในตนเองมากขึ้น มีความมั่นคงทางอารมณ์ และพบว่าการใช้ศิลปะบำบัดเป็นแนวทางการรักษาที่เหมาะสมกับกลุ่ม ผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะซึมเศร้า ว้าเหว และแยกตัวออกจากสังคม

Wikstrom (2004) ศึกษาผลของศิลปะต่อผู้สูงอายุที่เน้นความสำคัญด้านสุนทรียศาสตร์ ในบ้านปลายชีวิตกลุ่มตัวอย่างคือผู้สูงอายุในประเทศสวีเดนอายุระหว่าง 65- 89 คน จำนวน 166 คน โดยใช้วิธีสัมภาษณ์ความคิดเห็น ผลการศึกษาพบว่า ดนตรี การเดินรำ การอ่านหนังสือ และ กิจกรรมด้านทัศนศิลป์ (Visual arts) ทำให้ผู้สูงอายุเกิดสุนทรียภาพในชีวิตและส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ทางกาย อีกทั้งการทำกิจกรรมทางศิลปะทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกเพลิดเพลิน และได้ใช้เวลาอย่างเป็น ประโยชน์ และศิลปะทำให้ผู้สูงอายุเกิดสุนทรียภาพทำให้ผู้สูงอายุเกิดความสุข คลายความเหงา ว้าเหวและทำให้ผู้สูงอายุแยกตัวออกจากสังคม ลดน้อยลง

Onishi (2006) ได้ทำการศึกษาเรื่อง กิจกรรมนันทนาการต่อความพึงพอใจของผู้สูงอายุ ที่อาศัยในชุมชน ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นคว้าหาความชัดเจนของกิจกรรมนันทนาการที่ผู้สูงอายุ เข้าร่วมและเพื่อสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมเหล่านั้นและคุณภาพชีวิตโดยสอบถาม ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในชุมชนชนบทของญี่ปุ่น เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับความพึงพอใจสำหรับกิจกรรมที่หลากหลายและคุณภาพชีวิตของพวกเขา คุณภาพชีวิตได้รับการประเมินจากมาตรวัดของ Philadelphia Geriatric Center ระหว่างความ พึงพอใจที่ได้รับในกิจกรรมหลักๆ เช่น การสนทนากับครอบครัวหรือกับเพื่อนบ้าน โดยมีนัยสำคัญ เกี่ยวเนื่องกับคะแนนความสุข แต่มีกิจกรรมเพียงเล็กน้อยที่แสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวเนื่องเกี่ยวกับ ศิลธรรมและความเพลิดเพลิน การวิเคราะห์การถดถอยได้บ่งชี้ว่าระหว่างความเพลิดเพลินในการ ออกกำลังกาย ความลำบากในการบริการการเงินและระหว่างความเพลิดเพลินที่ได้รับการดู โทรมทัศน์เป็นตัวแปรที่มีนัยสำคัญในการทำนายคะแนนความสุข ผลลัพธ์แสดงให้เห็นว่า ระหว่างความเพลิดเพลินของผู้สูงอายุที่ได้รับประสบการณ์เมื่อเข้าร่วมในกิจกรรม เช่น การสนทนา กับครอบครัวหรือเพื่อนบ้าน แสดงให้เห็นถึงความมีนัยสำคัญกับความสุขของผู้สูงอายุ ผลลัพธ์

เหล่านี้สามารถช่วยให้เกิดความเข้าใจในการสนับสนุนกิจกรรมที่หลากหลายไปยังมุมมองของความเพลิดเพลินของผู้สูงอายุ

De Guzman, Allan B. and other (2011) ได้ศึกษาการใช้ศิลปะแบบดั้งเดิมของฟิลิปปินส์ในการรักษาด้วยผู้สูงอายุที่มีปัญหาการซึมเศร้าในสถานดูแลผู้สูงอายุ โดยการเลือกผู้สูงอายุชาวฟิลิปปินส์ในสถานดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้ามาเป็นกลุ่มตัวอย่างและใช้ศิลปะแบบดั้งเดิมของฟิลิปปินส์ในการช่วยเหลือรักษาภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุผ่อนคลาย ผ่านงานศิลปะการรักษาที่เหมือนการฝึกฝนและระบายความรู้สึกทางลบออกมา รวมถึงมีการสัมภาษณ์และใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมพบว่าการใช้ศิลปะถือว่าเป็นจิตวิทยาอย่างหนึ่งในการเอาชนะความท้าทายของภาวะซึมเศร้าและทำให้พวกเขาที่มีความคิดเชิงบวกมากขึ้น

จากการศึกษางานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจที่จะหาความเกี่ยวเนื่องการใช้กิจกรรมศิลปะทำให้เกิดความพึงพอใจของผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตามการศึกษาค้นคว้าความต้องการของผู้สูงอายุเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งที่จะนำไปสู่การจัดกิจกรรมที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับความต้องการของผู้สูงอายุ ซึ่งกิจกรรมด้านทัศนศิลป์ก็เป็นหนึ่งในกิจกรรมที่ทำให้ผู้สูงอายุเกิดสุนทรียภาพในชีวิตและส่งผลกระทบต่อสุขภาพทางกาย อีกทั้งการทำกิจกรรมทางศิลปะทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกเพลิดเพลิน และได้ใช้เวลาอย่างเป็นประโยชน์ และศิลปะทำให้ผู้สูงอายุเกิดสุนทรียภาพทำให้ผู้สูงอายุเกิดความสุข คลายความเหงา ว้าเหว่และทำให้ผู้สูงอายุแยกตัวออกจากสังคมน้อยลง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (pre-experimental research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการออกแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัยโดยมีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น
2. สมมุติฐานการวิจัย
3. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล
7. การสรุป อภิปรายผล และนำเสนอรายงานการวิจัย

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1.1 ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุ พัฒนาการของผู้สูงอายุ จากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

1.2 ศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองของคูเปอร์สมิท ฉบับที่ใช้กับผู้ใหญ่ (Cooper Smith Self-Esteem Inventory-Adult)

1.3 ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมศิลปะ การจัดกิจกรรมศิลปะ และกิจกรรมศิลปะสำหรับผู้สูงอายุจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

1.4 ศึกษาทฤษฎีการสอนศิลปะปฏิบัติจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

1.5 ศึกษารายละเอียด แนวคิด และการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางแค จากผู้ปกครองศูนย์ นักสังคมสงเคราะห์ และนักจิตวิทยา รวมทั้งศึกษาสภาพสถานที่ และกลุ่มประชากรที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. สมมติฐานการวิจัย

ภายหลังการจัดกิจกรรมศิลปะแล้ว ผู้สูงอายุมีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองในระดับที่สูงขึ้น โดยวัดจากแบบวัดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่พักอาศัยศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางแค โดยผ่านการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อเข้าร่วมการทดลองดังนี้

3.1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยคัดเลือกกลุ่มผู้สูงอายุออกเป็น 4 กลุ่มตามช่วงวัย ได้แก่ 1) ผู้สูงอายุ อายุ 60-69 ปี 2) ผู้สูงอายุ อายุ 70-79 ปี 3) ผู้สูงอายุ อายุ 80-89 ปี และ 4) ผู้สูงอายุ อายุ 90-99 ปี ซึ่งกำหนดให้มีสมาชิกกลุ่มช่วงวัยละ 10 คน โดยไม่จำแนกเพศ

3.2 ไม่มีอาการเจ็บป่วยรุนแรง และมีสภาพร่างกายที่ไม่เป็นอุปสรรคในการเข้าร่วมกิจกรรม

3.3 ให้ผู้สูงอายุศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางแค ทำแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง

3.4 เลือกเฉพาะผู้สูงอายุที่มีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรม

ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 40 คน โดยแบ่งเป็น ผู้สูงอายุ อายุ 60-69 ปี จำนวน 10 คน ผู้สูงอายุ อายุ 70-79 ปี จำนวน 10 คน ผู้สูงอายุ อายุ 80-89 ปี จำนวน 10 คน และ ผู้สูงอายุ อายุ 90-99 ปี จำนวน 10 คน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

- 4.1 แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง
- 4.2 แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับผู้สูงอายุ
- 4.3 แบบสังเกตพฤติกรรม
- 4.4 แบบสัมภาษณ์

4.1 แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง ประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ ได้แก่ ชื่อ เพศ อายุ ศาสนา สถานภาพสมรส และระดับการศึกษา จำนวน 6 ข้อ ส่วนที่ 2 แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองของคูเปอร์สมิท ฉบับที่ใช้กับผู้ใหญ่ (Cooper Smith Self-Esteem Inventory-Adult) และครอบคลุมสาเหตุของการเกิดการเห็นคุณค่าในตนเองตามทฤษฎีของคูเปอร์สมิท มีขั้นตอนการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ ดังนี้

4.1.1 ประสานงานจัดซื้อแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองของคูเปอร์สมิท ฉบับที่ใช้กับผู้ใหญ่ (Cooper Smith Self-Esteem Inventory-Adult)

4.1.2 นำแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองของคูเปอร์สมิท แปลเป็นภาษาไทยและนำไปตรวจสอบแก้ไขกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ขึ้น

4.1.3 นำแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองที่สร้างไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ จำนวน 1 ท่าน ตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา และโครงสร้างเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข

4.1.4 นำแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลอง (Try out) กับผู้สูงอายุที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน และตรวจสอบความตรงของแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง โดยสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มผู้สูงอายุที่ผู้วิจัยได้ทำการ (Try-out) เพื่อสะท้อนสิ่งที่เห็นว่า เป็นคนที่มีลักษณะการเห็นคุณค่าในตนเองควรมีลักษณะตามแบบสอบถามมากน้อยเพียงใด

4.1.5 นำแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองที่ทดลองใช้แล้วไปตรวจสอบความเที่ยงของแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง โดยใช้สูตรอัลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาช (Cronbach) Cronbach's alpha (1970)

4.1.6 นำแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นและนำไปใช้จริง

4.1.7 ลักษณะของแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง

แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองประกอบด้วยคำถาม 58 ข้อ เป็นข้อคำถามทางบวกจำนวน 19 ข้อ และข้อคำถามเชิงลบจำนวน 31 ข้อ และมีข้อคำถามที่ต้องการตรวจสอบการตอบไม่ตรงตามความจริงของผู้ตอบจำนวน 8 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตั้งแต่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยกำหนดให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียงคำตอบเดียว แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง ประกอบด้วยข้อกระทงที่มี

ความหมายบวกจำนวน 19 ข้อ ได้แก่ ข้อกระทงที่ 2, 4, 5, 10, 11, 14, 18, 19, 21, 23, 24, 28, 29, 32, 36, 45, 47, 55, 57 ข้อกระทงที่มีความหมายด้านลบจำนวน 31 ข้อ ได้แก่ ข้อกระทงที่ 3, 7, 8, 9, 12, 15, 16, 17, 22, 25, 26, 30, 31, 33, 35, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 44, 46, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 58 ข้อกระทงที่ต้องการตรวจสอบการตอบไม่ตรงตามความจริงของผู้ตอบ ได้แก่ข้อกระทงที่ 1, 6, 13, 20, 27, 34, 41, 48 ซึ่งทั้ง 8 ข้อ นี้จะคิดคะแนนแยกต่างหาก ไม่รวมกับข้อกระทงที่ใช้วัดการเห็นคุณค่าในตนเอง

วิธีการตอบและเกณฑ์การให้คะแนน

ลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตั้งแต่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยกำหนดให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียงคำตอบเดียว มีความหมายของตัวเลือกดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง ท่านเห็นว่าข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกมากที่สุด
มาก	หมายถึง ท่านเห็นว่าข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกมาก
ปานกลาง	หมายถึง ท่านเห็นว่าข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกปานกลาง
น้อย	หมายถึง ท่านเห็นว่าข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกน้อย
น้อยที่สุด	หมายถึง ท่านเห็นว่าข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกน้อยที่สุด

เนื่องจากแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองนี้ประกอบด้วยข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับตนเอง ทั้งด้านบวกและด้านลบ เกณฑ์การให้คะแนนจะแตกต่างกันคือ ข้อกระทงที่มีความหมายด้านบวก ถ้าผู้ตอบตอบ “มากที่สุด” จะได้ 5 คะแนน “มาก” จะได้ 4 คะแนน “ปานกลาง” จะได้ 3 คะแนน “น้อย” จะได้ 2 คะแนน “น้อยที่สุด” จะได้ 1 คะแนน และข้อกระทงที่มีความหมายด้านลบ การให้คะแนนจะตรงกันข้ามกับทางบวก “มากที่สุด” จะได้ 1 คะแนน “มาก” จะได้ 2 คะแนน “ปานกลาง” จะได้ 3 คะแนน “น้อย” จะได้ 4 คะแนน “น้อยที่สุด” จะได้ 5 คะแนน ส่วนกระทงที่ไม่ตอบก็จะไม่ได้คะแนน

4.2 แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับผู้สูงอายุ แบ่งออกเป็น 17 แผน สำหรับผู้สูงอายุ ทั้งหมด 4 ช่วงวัย จำนวนช่วงวัยละ 4 แผน รวม 16 แผน และมีการจัดนิทรรศการร่วมกันทั้งหมด จำนวน 1 ครั้ง รวมทั้งหมด 17 แผน เพื่อใช้ในการสอน 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมงโดยมีโครงสร้างที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจากทฤษฎีการสอนศิลปะของ John A. Michael (1983) กับกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะ รวมถึงทฤษฎีการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ

โดยศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสร้างกิจกรรมศิลปะ มีขั้นตอนดังนี้

4.2.1 ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับทฤษฎีการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับผู้สูงอายุ พัฒนาการของผู้สูงอายุ และการเห็นคุณค่าในตนเอง จากหนังสือเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

4.2.2 สรุปเนื้อหาที่สำคัญจากการทบทวนวรรณกรรม เพื่อกำหนดกรอบความคิด ในการสร้างแผนการจัดกิจกรรมศิลปะ ประกอบด้วยหลักการและเหตุผล ขั้นตอนการจัดกิจกรรม วัตถุประสงค์ การเตรียม วิธีการในแต่ละขั้นตอน และระยะเวลาในการดำเนินการ

4.2.3 จัดทำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะ จำนวน 17 แผน โดยมีโครงสร้าง ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ทั่วไป วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม รายละเอียดขั้นตอนวิธีการปฏิบัติ กิจกรรม สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม นำแผนการจัดกิจกรรมที่สร้างขึ้นตรวจสอบ แก้ไขโดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อ ปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4.2.4 นำแผนการจัดกิจกรรมที่สร้างขึ้นทั้ง 17 แผน ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ความถูกต้อง เหมาะสมของกิจกรรม ตั้งแต่การเตรียม ขั้นตอนวิธีการปฏิบัติของกิจกรรม สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ ระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข

4.2.5 นำแผนการจัดกิจกรรมที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับ ผู้สูงอายุที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน

4.2.6 ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดกิจกรรมศิลปะให้สมบูรณ์และเสนอต่ออาจารย์ ที่ปรึกษาเป็นครั้งสุดท้าย เพื่อพิจารณาอนุมัติ ให้ผู้วิจัยนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่ม ตัวอย่างต่อไป

4.2.7 นำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

4.3 แบบสังเกตพฤติกรรม เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมแบบบันทึกความถี่ของพฤติกรรม ที่คาดหวัง โดยผู้สอนและผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้สังเกตและบันทึกที่ระหว่างกรร่วมกิจกรรมการเรียน การสอน ในแต่ละครั้ง แบบสังเกตพฤติกรรมประกอบด้วย ตารางแสดงรายละเอียดของพฤติกรรม ที่คาดหวัง ซึ่งสังเคราะห์การเห็นคุณค่าในตนเองทั้ง 4 ด้าน และตารางบันทึกความถี่ของพฤติกรรม ที่คาดหวังโดยมีขั้นตอนดังนี้

4.3.1 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรม และตัวอย่างแบบ สังเกตพฤติกรรม จากหนังสือ วารสาร เอกสารและงานวิจัยต่างๆ

4.3.2 กำหนดขอบข่ายพฤติกรรมที่ต้องการสังเกตจากวัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง นำมาสรุปวิเคราะห์เพื่อใช้เป็นกรอบในการกำหนดวัตถุประสงค์

4.3.3 สร้างแบบสังเกตพฤติกรรม สำหรับการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนระหว่างการจัดกิจกรรมศิลปะแต่ละแผนการสอน นำแบบสังเกตที่สร้างขึ้นตรวจแก้ไขโดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4.3.4 นำแบบสังเกตพฤติกรรมที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงความตรงด้านเนื้อหา และโครงสร้าง

4.3.5 นำแบบสังเกตพฤติกรรมที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มผู้สูงอายุที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน

4.3.6 ปรับปรุงแก้ไขแบบสังเกตพฤติกรรมให้สมบูรณ์และเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาอนุมัติ ให้ผู้วิจัยนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4.4. แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะและการเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นแบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยผู้สอนหรือผู้ช่วยวิจัยสัมภาษณ์จากการร่วมกิจกรรมศิลปะในแต่ละครั้ง โดยอ้างอิงจากวัตถุประสงค์ของแผนการจัดกิจกรรมศิลปะ โดยมีขั้นตอนดังนี้

4.4.1 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์

4.4.2 กำหนดขอบเขตการสัมภาษณ์จากวัตถุประสงค์การจัดกิจกรรม

4.4.3 สร้างแบบสัมภาษณ์สำหรับการสัมภาษณ์ผู้เรียนระหว่างการจัดกิจกรรมศิลปะในแต่ละแผนการสอน นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นตรวจแก้ไขโดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4.4.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงความตรงด้านเนื้อหา และโครงสร้าง

4.4.5 นำแบบสัมภาษณ์ไปปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มผู้สูงอายุที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน เพื่อสะท้อนสิ่งที่เห็นว่าเป็นแบบสัมภาษณ์มีลักษณะตรงตามเนื้อหาที่ต้องการ

4.4.6 ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง

คุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือในการทดลอง ในการวิจัยครั้งนี้มีผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 4 ท่าน เพื่อตรวจสอบเครื่องมือความถูกต้องเหมาะสม ความตรง (Validity) ตามโครงสร้างของเนื้อหา และมีเกณฑ์การพิจารณาผู้ทรงคุณวุฒิ แบ่ง ออกแบบ 2 กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง

1. อาจารย์หรือนักวิชาการที่มีความรู้ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง จำนวน 1 ท่าน (ตรวจสอบเฉพาะแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ)

กลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดกิจกรรมศิลปะ

1. นักวิชาการด้านศิลปศึกษา ผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมศิลปะ จำนวน 1 ท่าน

2. อาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 1 ท่าน

3. นักวิชาการที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับผู้สูงอายุ จำนวน 1 ท่าน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากได้ทดลองใช้และปรับปรุงเครื่องมือแล้ว ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองตามขั้นตอนดังนี้

5.1 ผู้วิจัยให้ผู้สูงอายุที่พักอาศัยในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางแค ทำแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองรวมถึงแนะนำและชักชวนให้เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง

5.2 ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยและชี้แจงเกี่ยวกับรายละเอียดของกิจกรรมศิลปะรวมถึงแจ้ง วันเวลาและสถานที่ในการจัดกิจกรรมศิลปะให้ผู้สูงอายุแต่ละท่านทราบ

5.3 ผู้วิจัยนำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะไปสอนกับกลุ่มประชากรโดยทำการปฏิบัติการสอนทั้งหมด 17 ครั้ง สำหรับผู้สูงอายุทั้งหมด 4 ช่วงวัย จำนวนช่วงวัยละ 4 แผน รวม 16 แผน และมีการจัดนิทรรศการร่วมกันทั้งหมดจำนวน 1 ครั้ง รวมทั้งหมด 17 แผน เพื่อใช้ในการสอน 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง ซึ่งในแต่ละสัปดาห์จะมีกิจกรรมที่แตกต่างกัน โดยมีผู้วิจัยควบคุมและติดตามผล ในขณะที่ทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยอีก

1 ท่าน ได้ทำการสังเกตพฤติกรรมและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างโดยสัมภาษณ์หลังจากจัดกิจกรรม ศิลปะไปแล้ว

5.4 หลังจากเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมศิลปะทั้งหมดตามแผนการจัดกิจกรรม ผู้วิจัยให้กลุ่ม ตัวอย่างทำแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองหลังการจัดกิจกรรม (Post Test) ฉบับเดิม เพื่อวัด ระดับการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุหลังจากที่จัดกิจกรรมศิลปะเสร็จสิ้นแล้ว

5.5 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองแบบสังเกตพฤติกรรม และแบบสัมภาษณ์ แล้วจึงนำมาวิเคราะห์ผลต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองมาวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยมีกรวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

6.1. ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำมาแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ

6.2. แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง

6.2.1 วิเคราะห์แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ ก่อนการจัดกิจกรรม (Pre-Test) และหลังการจัดกิจกรรม (Post-Test) มาเปรียบเทียบเพื่อสังเกตความแตกต่างของ ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

6.2.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองก่อนการจัดกิจกรรม (Pre-Test) และหลังการจัดกิจกรรม (Post-Test) โดยใช้สถิติเปรียบเทียบ T-test

$$\text{สูตร} \quad t = \frac{\bar{x} - \mu}{\frac{S}{\sqrt{N}}} \quad \text{เมื่อ } df = n - 1$$

* กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

6.2.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเอง ระหว่างกลุ่ม ผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย โดยทำการสลับคะแนนในข้อกระทงที่เป็นข้อความเชิงลบก่อนทำการ เปรียบเทียบ

6.3 การวัดระดับความสำคัญของแต่ละปัจจัยจะใช้มาตรวัดแบบประมาณ และมีเกณฑ์การแบ่งค่าตอบออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยมีหลักเกณฑ์การแปลผลและค่าเฉลี่ยในแต่ละระดับดังนี้

ระดับที่มีอิทธิพล	เกณฑ์การให้คะแนน(ค่าเฉลี่ย)
มากที่สุด	4.50 – 5.00
มาก	3.50 – 4.49
ปานกลาง	2.50 – 3.49
น้อย	1.50 – 2.49
น้อยที่สุด	1.00 – 1.49

7. การสรุป อภิปรายผล และนำเสนอรายงานการวิจัย

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลตามสถิติที่กำหนดแล้ว ผู้วิจัยจึงสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ คือศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ ส่วนการอภิปรายผลการวิจัย เป็นการสรุปรวมผลจากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้รับจากการเก็บรวบรวมข้อมูลและสาระสำคัญจากการลงไปปฏิบัติกิจกรรมและอภิปรายถึงการสังเกตและการสัมภาษณ์ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ในเรื่องของกิจกรรมศิลปะที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุการรายงานผลนำเสนอในรูปแบบความเรียงและตารางประกอบคำอธิบาย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการออกแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย โดยมีผู้สูงอายุทั้งหมดจำนวน 40 คน แบ่งผู้สูงอายุออกเป็น 4 ช่วงวัย จำนวนช่วงวัยละ 10 คน ได้แก่ 1) ผู้สูงอายุ อายุ 60-69 ปี 2) ผู้สูงอายุ อายุ 70-79 ปี 3) ผู้สูงอายุ อายุ 80-89 ปี และ 4) ผู้สูงอายุ อายุ 90-99 ปี โดยใช้แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองประเมินก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะ ทั้ง 4 กลุ่ม การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมของผู้สูงอายุขณะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ เพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะ เพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ

ตารางที่ 1 ค่าความถี่และค่าร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (n=37)	ร้อยละ
อายุ		
60-69	10	27
70-79	10	27
80-89	8	21.6
90-99	9	24.3
เพศ		
ชาย	12	32.4
หญิง	25	67.6
ศาสนา		
พุทธ	37	100
สถานภาพสมรส		
โสด	17	29.7
หม้าย	16	43.2
หย่าร้าง	6	16.2
แยกกันอยู่	4	10.8
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	6	16.2
ระดับประถมศึกษา	20	54.1
ระดับมัธยมศึกษา	7	18.9
ระดับประกาศนียบัตร	2	5.4
ระดับปริญญาตรี	2	5.4

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผู้สูงอายุมีจำนวนทั้งหมด 37 คน อายุ 60-69 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 27 อายุ 70-79 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 27 รองลงมา คือ อายุ 90-99 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 24.3 อายุ 80-89 ปี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 21.6 เป็นเพศหญิงจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 67.6 เพศชายจำนวน 12 คิดเป็นร้อยละ 32.4 ผู้สูงอายุทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 100

สถานภาพสมรสส่วนใหญ่หม้าย จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 43.2 รองลงมา คือ โสด จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 29.7 หย่าร้าง จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 16.2 และน้อยที่สุด คือ แยกกันอยู่ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 10.8 ตามลำดับ

จบการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุดจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 54.1 รองลงมา คือ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 18.9 ไม่ได้รับการศึกษา จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 16.2 และน้อยที่สุดมีจำนวนเท่ากันคือ จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตร จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 5.4 และจบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 5.4 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย
ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองก่อนการทดลองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย

ข้อความ	อายุ 60-69 ปี			อายุ 70-79 ปี			อายุ 80-89 ปี			อายุ 90-99 ปี		
	\bar{X}	S.D	ความคิดเห็น	\bar{X}	S.D	ความคิดเห็น	\bar{X}	S.D	ความคิดเห็น	\bar{X}	S.D	ความคิดเห็น
1.ข้าพเจ้ามักใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการผีนกลางวัน	2.20	1.23	น้อย	2.30	1.16	น้อย	2.50	1.20	ปานกลาง	1.44	0.73	น้อยที่สุด
2.ข้าพเจ้าค่อนข้างมั่นใจในตนเอง	3.50	1.27	มาก	4.00	1.25	มาก	3.12	1.13	ปานกลาง	3.77	0.97	มาก
3.บ่อยครั้งที่ข้าพเจ้าอยากจะเป็นบุคคลอื่น	1.80	1.23	น้อย	2.00	0.94	น้อย	2.62	1.19	ปานกลาง	2.66	1.22	ปานกลาง
4.ข้าพเจ้าเป็นที่ชื่นชอบของผู้อื่น	3.20	0.92	ปานกลาง	2.70	1.25	ปานกลาง	2.75	0.71	ปานกลาง	3.11	1.05	ปานกลาง
5.ข้าพเจ้าและครอบครัวมีช่วงเวลาที่มีความสุขร่วมกัน	2.10	1.10	น้อย	2.80	1.40	ปานกลาง	2.37	1.19	น้อย	1.88	1.36	น้อย
6.ข้าพเจ้าไม่ค่อยมีความกังวลใจ	2.90	1.37	ปานกลาง	4.00	0.82	มาก	3.12	0.99	ปานกลาง	2.88	1.45	ปานกลาง
7.ข้าพเจ้าคิดว่าเป็นการยากที่จะพูดต่อหน้ากลุ่มบุคคล	3.80	1.32	มาก	3.10	1.45	ปานกลาง	2.62	1.41	ปานกลาง	3.00	1.00	ปานกลาง
8.ข้าพเจ้าอยากมีอายุน้อยกว่าที่เป็นอยู่	2.10	1.29	น้อย	2.80	1.32	ปานกลาง	3.00	1.07	ปานกลาง	2.00	1.22	น้อย
9.ข้าพเจ้าอยากเปลี่ยนแปลงหลายสิ่งหลายอย่างในตัวข้าพเจ้าหากสามารถทำได้	3.70	1.34	มาก	3.30	1.34	ปานกลาง	2.87	1.13	ปานกลาง	3.33	0.71	ปานกลาง
10.ข้าพเจ้าสามารถตัดสินใจได้โดยไม่เกิดปัญหามากนัก	3.70	1.16	มาก	3.60	0.84	มาก	2.62	0.52	ปานกลาง	3.77	0.83	มาก
11.ข้าพเจ้าเป็นคนที่ใครอยู่ด้วยแล้วสนุกสนาน	3.60	1.35	มาก	3.50	0.85	มาก	2.62	0.74	ปานกลาง	2.77	0.67	ปานกลาง
12.ข้าพเจ้ามักจะอารมณ์เสียง่ายขณะอยู่บ้าน	2.00	1.05	น้อย	2.40	1.07	น้อย	3.00	0.53	ปานกลาง	2.44	1.42	น้อย
13.ข้าพเจ้ามักจะทำสิ่งที่ถูกต้องเสมอ	3.30	0.48	ปานกลาง	3.70	0.95	มาก	3.62	0.52	มาก	4.22	0.83	มาก

ข้อความ	อายุ 60-69 ปี			อายุ 70-79 ปี			อายุ 80-89 ปี			อายุ 90-99 ปี		
	\bar{X}	S.D	ความคิดเห็น	\bar{X}	S.D	ความคิดเห็น	\bar{X}	S.D	ความคิดเห็น	\bar{X}	S.D	ความคิดเห็น
14.ข้าพเจ้าภูมิใจในผลงานของตัวเอง	3.80	0.63	มาก	3.30	1.25	ปานกลาง	3.25	0.71	ปานกลาง	3.89	0.93	มาก
15.ข้าพเจ้าต้องมีคนอื่นบอกเสมอว่าข้าพเจ้าต้องทำอะไร	1.90	0.88	น้อย	2.10	1.29	น้อย	2.37	0.92	น้อย	2.22	0.67	น้อย
16.ข้าพเจ้าใช้เวลาอย่างมากในการคุ้นเคยกับสิ่งใหม่ๆ	2.80	1.40	ปานกลาง	2.90	1.29	ปานกลาง	3.87	0.64	มาก	2.89	1.27	ปานกลาง
17.ข้าพเจ้ามักจะเสียใจในสิ่งที่ข้าพเจ้าทำบ่อยๆ	2.00	0.94	น้อย	2.10	1.10	น้อย	2.50	0.93	ปานกลาง	2.22	0.97	น้อย
18.ข้าพเจ้าเป็นที่นิยมในหมู่เพื่อนที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน	3.20	1.03	ปานกลาง	3.30	1.25	ปานกลาง	3.00	0.93	ปานกลาง	2.88	0.33	ปานกลาง
19.ครอบครัวของข้าพเจ้ามักจะคำนึงถึงความรู้สึกของข้าพเจ้า	3.10	1.10	ปานกลาง	3.00	1.25	ปานกลาง	2.00	0.93	น้อย	2.11	0.93	น้อย
20.ข้าพเจ้าไม่เคยมีความสุขเลย	2.70	0.82	ปานกลาง	2.70	1.42	ปานกลาง	2.62	0.92	ปานกลาง	2.00	1.00	น้อย
21.ข้าพเจ้ามักจะทำงานอย่างเต็มความสามารถ	4.00	1.05	มาก	3.50	1.08	มาก	4.00	0.76	มาก	4.33	0.50	มาก
22.ข้าพเจ้ามักยอมแพ้อย่างง่าย ๆ	1.70	0.82	น้อย	3.00	1.49	ปานกลาง	2.87	1.25	ปานกลาง	2.11	1.05	น้อย
23.โดยปกติข้าพเจ้าสามารถดูแลตนเองได้	3.80	0.92	มาก	3.60	1.07	มาก	3.87	0.64	มาก	4.22	0.83	มาก
24.ข้าพเจ้าค่อนข้างมีความสุข	3.40	0.97	ปานกลาง	3.70	0.95	มาก	3.50	0.53	มาก	4.00	0.71	มาก
25.ข้าพเจ้าชอบทำงานกับบุคคลที่มีอายุน้อยกว่าข้าพเจ้า	3.00	1.25	ปานกลาง	3.10	1.37	ปานกลาง	3.62	1.06	มาก	2.44	1.01	น้อย
26.ครอบครัวของข้าพเจ้าคาดหวังในตัวฉันมากเกินไป	2.70	1.34	ปานกลาง	2.90	1.20	ปานกลาง	2.87	1.25	ปานกลาง	2.11	0.93	น้อย
27.ข้าพเจ้าชอบทุกคนที่ข้าพเจ้ารู้จัก	3.10	0.99	ปานกลาง	3.50	0.71	มาก	3.12	0.64	ปานกลาง	3.66	0.50	มาก
28.ข้าพเจ้าชอบให้ผู้ร่วมงานเรียกให้ช่วยเหลือ	3.50	0.85	มาก	2.90	1.20	ปานกลาง	3.25	0.89	ปานกลาง	3.22	0.97	ปานกลาง
29.ข้าพเจ้าเข้าใจตนเอง	3.30	1.25	ปานกลาง	3.80	0.63	มาก	3.62	0.74	มาก	4.22	0.67	มาก

ข้อความ	อายุ 60-69 ปี			อายุ 70-79 ปี			อายุ 80-89 ปี			อายุ 90-99 ปี		
	\bar{X}	S.D	ความคิดเห็น	\bar{X}	S.D	ความคิดเห็น	\bar{X}	S.D	ความคิดเห็น	\bar{X}	S.D	ความคิดเห็น
30.มันลำบากที่เป็นข้าพเจ้า	2.10	1.10	น้อย	2.50	0.97	ปานกลาง	2.75	0.89	ปานกลาง	2.33	1.12	น้อย
31.สิ่งต่างๆในชีวิตของข้าพเจ้าค่อนข้างสับสนวุ่นวาย	3.00	1.25	ปานกลาง	2.80	1.23	ปานกลาง	3.50	1.20	มาก	3.55	0.73	มาก
32.คนอื่นมักทำตามความคิดของข้าพเจ้า	3.20	0.92	ปานกลาง	3.00	0.94	ปานกลาง	2.50	0.93	ปานกลาง	2.55	0.88	ปานกลาง
33.ไม่มีใครใส่ใจในตัวข้าพเจ้าขณะอยู่บ้าน	2.80	1.32	ปานกลาง	3.20	1.14	ปานกลาง	3.00	1.07	ปานกลาง	2.89	1.45	ปานกลาง
34.ข้าพเจ้าไม่เคยถูกตำหนิหรือถูกว่ากล่าว	3.10	1.45	ปานกลาง	2.90	1.29	ปานกลาง	3.00	0.76	ปานกลาง	3.22	1.09	ปานกลาง
35.ผลการทำงานของข้าพเจ้าไม่ดีเท่าที่ข้าพเจ้าอยากให้เป็น	3.20	1.40	ปานกลาง	2.90	1.10	ปานกลาง	3.25	1.39	ปานกลาง	3.00	1.00	ปานกลาง
36.ข้าพเจ้าสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองและมั่นใจในการตัดสินใจนั้นได้	4.30	0.67	มาก	4.10	0.99	มาก	3.50	0.76	มาก	4.00	0.71	มาก
37.ข้าพเจ้าไม่ชอบที่จะเป็นผู้หญิง/ผู้ชาย	1.80	1.32	น้อย	2.30	1.42	น้อย	2.50	1.20	ปานกลาง	1.33	0.71	น้อยที่สุด
38.ข้าพเจ้าไม่ค่อยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวข้าพเจ้าเอง	2.40	1.17	น้อย	3.00	0.94	ปานกลาง	2.87	0.35	ปานกลาง	2.66	1.00	ปานกลาง
39.ข้าพเจ้าไม่ชอบอยู่กับคนอื่น	3.10	1.52	ปานกลาง	3.10	1.45	ปานกลาง	3.12	1.25	ปานกลาง	4.00	1.00	มาก
40.บ่อยครั้งที่ข้าพเจ้าอยากหนีไปจากบ้าน	2.50	1.65	ปานกลาง	3.00	1.25	ปานกลาง	2.25	0.89	น้อย	2.33	1.12	น้อย
41.ข้าพเจ้าไม่เคยรู้สึกเหินอาย	3.00	1.33	ปานกลาง	3.30	1.25	ปานกลาง	2.62	0.92	ปานกลาง	3.22	1.20	ปานกลาง
42.ข้าพเจ้ามักจะรู้สึกอารมณ์เสียบ่อยๆ	2.80	1.32	ปานกลาง	2.00	0.67	น้อย	2.62	1.06	ปานกลาง	2.77	1.39	ปานกลาง
43.ข้าพเจ้ามักจะรู้สึกละอายใจตนเอง	2.60	1.26	ปานกลาง	2.10	0.99	น้อย	2.75	0.71	ปานกลาง	3.11	1.17	ปานกลาง
44.ข้าพเจ้ามักจะดูไม่ดีเหมือนคนส่วนใหญ่	2.60	1.26	ปานกลาง	2.60	1.17	ปานกลาง	2.37	0.52	น้อย	2.88	0.78	ปานกลาง
45.หากข้าพเจ้ารู้สึกอย่างไรข้าพเจ้ามักจะพูดอย่างนั้น	3.80	1.23	มาก	3.80	1.32	มาก	3.75	0.46	มาก	4.11	1.27	มาก

ข้อความ	อายุ 60-69 ปี			อายุ 70-79 ปี			อายุ 80-89 ปี			อายุ 90-99 ปี		
	\bar{x}	S.D	ความคิดเห็น	\bar{x}	S.D	ความคิดเห็น	\bar{x}	S.D	ความคิดเห็น	\bar{x}	S.D	ความคิดเห็น
46.บ่อยครั้งที่เพื่อนๆ มักกล่าวหาข้าพเจ้า	2.70	1.64	ปานกลาง	2.30	1.06	น้อย	2.87	0.99	ปานกลาง	2.88	1.05	ปานกลาง
47.ครอบครัวของข้าพเจ้าเข้าใจข้าพเจ้า	3.30	1.42	ปานกลาง	3.50	1.27	มาก	3.00	1.07	ปานกลาง	3.22	1.30	ปานกลาง
48.ข้าพเจ้ามักจะพูดความจริงเสมอ	4.30	0.67	มาก	4.30	0.95	มาก	4.25	0.71	มาก	4.55	0.53	มากที่สุด
49.นายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณพเจ้า ยังไม่ได้พอ	2.20	1.48	น้อย	2.50	1.35	ปานกลาง	2.75	1.04	ปานกลาง	2.22	0.67	น้อย
50.ข้าพเจ้าไม่สนใจว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับข้าพเจ้า	4.10	1.10	มาก	3.50	1.35	มาก	3.50	1.07	มาก	3.55	1.13	มาก
51.ข้าพเจ้าเป็นคนล้มเหลว	2.20	1.40	น้อย	2.00	1.25	น้อย	2.00	0.93	น้อย	2.11	1.17	น้อย
52.ข้าพเจ้าอารมณ์เสียง่ายเมื่อข้าพเจ้าถูกตำหนิ	2.70	1.34	ปานกลาง	2.80	1.55	ปานกลาง	2.50	1.07	ปานกลาง	3.22	1.09	ปานกลาง
53.คนส่วนใหญ่มักคิดว่าข้าพเจ้า	2.40	1.51	น้อย	3.20	1.32	ปานกลาง	3.25	1.04	ปานกลาง	2.66	1.00	ปานกลาง
54.ข้าพเจ้ารู้สึกว่าครอบครัวของข้าพเจ้าผลักดันข้าพเจ้า อยู่เสมอ	2.10	1.52	น้อย	2.50	1.43	ปานกลาง	2.25	0.71	น้อย	2.88	1.17	ปานกลาง
55.ข้าพเจ้ามักจะรู้ว่าควรจะทำอะไรกับผู้อื่น	2.90	0.99	ปานกลาง	3.60	0.70	มาก	3.25	1.16	ปานกลาง	4.11	0.60	มาก
56.ข้าพเจ้ามักรู้สึกท้อแท้หมดกำลังใจ	2.50	1.35	ปานกลาง	2.20	1.03	น้อย	2.25	0.71	น้อย	2.66	1.41	ปานกลาง
57.ข้าพเจ้าไม่ใช่คนขี้อาย	3.10	1.29	ปานกลาง	2.50	1.08	ปานกลาง	3.00	0.76	ปานกลาง	3.55	1.24	มาก
58.ข้าพเจ้าไม่สามารถเป็นที่พึ่งพาได้	2.90	1.29	ปานกลาง	2.50	1.35	ปานกลาง	2.75	1.04	ปานกลาง	2.44	1.01	น้อย

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองของ
ผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย

ผู้สูงอายุในช่วงอายุ 60-69 ปี ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ($2.50 < \bar{x} < 3.49$) รองลงมา
คือ ระดับมาก ($3.50 < \bar{x} < 4.49$) และระดับน้อย ($1.50 < \bar{x} < 2.49$) ตามลำดับ

ผู้สูงอายุในช่วงอายุ 70-79 ปี ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ($2.50 < \bar{x} < 3.49$) รองลงมา
คือ ระดับมาก ($3.50 < \bar{x} < 4.49$) และระดับน้อย ($1.50 < \bar{x} < 2.49$) ตามลำดับ

ผู้สูงอายุในช่วงอายุ 80-89 ปี ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ($2.50 < \bar{x} < 3.49$) รองลงมา
คือ ระดับมาก ($3.50 < \bar{x} < 4.49$) และระดับน้อย ($1.50 < \bar{x} < 2.49$) ตามลำดับ

ผู้สูงอายุในช่วงอายุ 90-99 ปี ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ($2.50 < \bar{x} < 3.49$) รองลงมา
คือ ระดับมาก ($3.50 < \bar{x} < 4.49$) และระดับน้อย ($1.50 < \bar{x} < 2.49$) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองหลังการทดลองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย

ข้อความ	อายุ 60-69 ปี			อายุ 70-79 ปี			อายุ 80-89 ปี			อายุ 90-99 ปี		
	\bar{x}	S.D	ความคิดเห็น	\bar{x}	S.D	ความคิดเห็น	\bar{x}	S.D	ความคิดเห็น	\bar{x}	S.D	ความคิดเห็น
1.ข้าพเจ้ามักใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการฝึกกลางวัน	2.00	1.33	น้อย	1.90	1.10	น้อย	2.25	1.28	น้อย	1.44	0.73	น้อยที่สุด
2.ข้าพเจ้าค่อนข้างมั่นใจในตนเอง	4.70	0.48	มากที่สุด	4.70	0.67	มากที่สุด	4.12	0.64	น้อย	4.55	0.53	มากที่สุด
3.บ่อยครั้งที่ข้าพเจ้าอยากจะเป็นบุคคลอื่น	1.20	0.42	น้อยที่สุด	1.20	0.42	น้อยที่สุด	1.75	0.89	น้อย	1.88	0.78	น้อย
4.ข้าพเจ้าเป็นที่ชื่นชอบของผู้อื่น	4.60	0.70	มากที่สุด	3.90	0.74	มาก	3.87	0.83	น้อย	3.66	1.00	มาก
5.ข้าพเจ้าและครอบครัวมีช่วงเวลาที่มีความสุขร่วมกัน	3.50	1.18	มาก	3.20	1.14	ปานกลาง	2.50	1.20	น้อย	1.88	1.36	น้อย
6.ข้าพเจ้าไม่ค่อยมีความกังวลใจ	3.00	1.41	ปานกลาง	4.50	0.53	มากที่สุด	3.37	1.19	น้อย	3.55	1.33	มาก
7.ข้าพเจ้าคิดว่าเป็นการยากที่จะพูดต่อหน้ากลุ่มบุคคล	2.20	0.92	น้อย	2.30	0.95	น้อย	2.12	0.99	น้อย	2.33	0.71	น้อย
8.ข้าพเจ้าอยากมีอายุน้อยกว่าที่เป็นอยู่	1.50	0.71	น้อย	1.70	0.67	น้อยที่สุด	2.00	1.31	น้อย	1.33	0.50	น้อยที่สุด
9.ข้าพเจ้าอยากเปลี่ยนแปลงหลายสิ่งหลายอย่างในตัวข้าพเจ้าหากสามารถทำได้	1.50	0.53	น้อย	1.30	0.48	น้อย	2.00	1.31	น้อย	2.00	0.71	น้อย
10.ข้าพเจ้าสามารถตัดสินใจได้โดยไม่เกิดปัญหามากนัก	4.50	0.53	มากที่สุด	4.50	0.53	มากที่สุด	4.37	0.52	น้อย	4.22	0.67	มาก
11.ข้าพเจ้าเป็นคนที่ใครอยู่ด้วยแล้วสนุกสนาน	4.80	0.42	มากที่สุด	4.40	0.97	มาก	4.00	0.93	น้อย	3.88	0.93	มาก
12.ข้าพเจ้ามักจะอารมณ์เสียง่ายขณะอยู่บ้าน	1.30	0.48	น้อยที่สุด	2.50	1.43	ปานกลาง	2.25	0.71	น้อย	2.00	1.00	น้อย
13.ข้าพเจ้ามักจะทำสิ่งที่ถูกต้องเสมอ	3.50	0.53	มาก	3.90	0.99	มาก	3.75	1.04	น้อย	4.44	0.88	มาก

ข้อความ	อายุ 60-69 ปี			อายุ 70-79 ปี			อายุ 80-89 ปี			อายุ 90-99 ปี		
	\bar{X}	S.D	ความคิดเห็น	\bar{X}	S.D	ความคิดเห็น	\bar{X}	S.D	ความคิดเห็น	\bar{X}	S.D	ความคิดเห็น
14.ข้าพเจ้าภูมิใจในผลงานของตัวเอง	5.00	0.00	มากที่สุด	4.60	0.84	มากที่สุด	4.62	0.74	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
15.ข้าพเจ้าต้องมีคนอื่นบอกเสมอว่าข้าพเจ้าต้องทำอะไร	1.90	0.74	น้อย	2.40	1.43	น้อย	1.75	0.89	น้อย	1.55	0.53	น้อย
16.ข้าพเจ้าใช้เวลาอย่างมากในการคุ้นเคยกับสิ่งใหม่ๆ	1.50	0.53	น้อย	2.50	1.08	ปานกลาง	1.87	0.83	น้อย	1.55	0.53	น้อย
17.ข้าพเจ้ามักจะเสียใจในสิ่งที่ข้าพเจ้าทำบ่อยๆ	1.10	0.32	น้อยที่สุด	2.70	1.16	ปานกลาง	1.37	0.52	น้อยที่สุด	1.44	0.53	น้อยที่สุด
18.ข้าพเจ้าเป็นที่นิยมในหมู่เพื่อนที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน	4.00	0.82	มาก	3.80	1.03	มาก	3.62	0.92	มาก	3.66	0.50	มาก
19.ครอบครัวของข้าพเจ้ามักจะคำนึงถึงความรู้สึกของข้าพเจ้า	3.20	0.79	ปานกลาง	3.20	1.03	ปานกลาง	2.50	0.76	ปานกลาง	2.55	0.88	ปานกลาง
20.ข้าพเจ้าไม่เคยมีความสุขเลย	2.20	0.92	น้อย	2.20	1.03	น้อย	1.25	0.46	น้อยที่สุด	1.33	0.50	น้อยที่สุด
21.ข้าพเจ้ามักจะทำงานอย่างเต็มความสามารถ	5.00	0.00	มากที่สุด	4.10	1.52	มาก	4.62	0.52	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
22.ข้าพเจ้ามักยอมแพ้อย่างง่าย ๆ	1.10	0.32	น้อยที่สุด	2.10	1.60	น้อย	1.12	0.35	น้อยที่สุด	1.44	0.53	น้อยที่สุด
23.โดยปกติข้าพเจ้าสามารถดูแลตนเองได้	4.80	0.42	มากที่สุด	4.20	1.03	มาก	4.50	0.53	มากที่สุด	4.44	0.53	มาก
24.ข้าพเจ้าค่อนข้างมีความสุข	4.80	0.42	มากที่สุด	4.50	0.71	มากที่สุด	4.50	0.76	มากที่สุด	4.77	0.44	มากที่สุด
25.ข้าพเจ้าชอบทำงานกับบุคคลที่มีอายุน้อยกว่าข้าพเจ้า	2.40	0.84	น้อย	2.30	1.06	น้อย	2.50	0.93	ปานกลาง	2.11	0.93	น้อย
26.ครอบครัวของข้าพเจ้าคาดหวังในตัวฉันมากเกินไป	1.80	1.14	น้อย	2.50	0.85	ปานกลาง	2.25	1.28	น้อย	2.11	0.93	น้อย
27.ข้าพเจ้าชอบทุกคนที่ข้าพเจ้ารู้จัก	2.90	0.88	ปานกลาง	3.40	0.70	ปานกลาง	3.25	0.71	ปานกลาง	3.66	0.50	มาก
28.ข้าพเจ้าชอบให้ผู้ร่วมงานเรียกให้ช่วยเสมอ	3.90	0.74	มาก	3.40	0.84	ปานกลาง	3.50	0.76	มาก	3.44	0.73	ปานกลาง
29.ข้าพเจ้าเข้าใจตนเอง	4.80	0.42	มากที่สุด	4.00	0.82	มาก	4.37	0.74	มาก	4.44	0.53	มาก

ข้อความ	อายุ 60-69 ปี			อายุ 70-79 ปี			อายุ 80-89 ปี			อายุ 90-99 ปี		
	\bar{X}	S.D	ความคิดเห็น	\bar{X}	S.D	ความคิดเห็น	\bar{X}	S.D	ความคิดเห็น	\bar{X}	S.D	ความคิดเห็น
30.มันลำบากที่เป็นข้าพเจ้า	1.30	0.48	น้อยที่สุด	1.40	0.52	น้อยที่สุด	1.50	1.07	น้อย	1.44	0.53	น้อยที่สุด
31.สิ่งต่างๆในชีวิตของข้าพเจ้าค่อนข้างสับสนวุ่นวาย	1.80	0.79	น้อย	1.80	0.92	น้อย	2.12	0.64	น้อย	2.00	0.71	น้อย
32.คนอื่นมักทำตามความคิดของข้าพเจ้า	3.40	0.52	ปานกลาง	3.80	1.03	มาก	3.12	0.83	ปานกลาง	3.22	0.83	ปานกลาง
33.ไม่มีใครใส่ใจในตัวข้าพเจ้าขณะอยู่บ้าน	1.60	0.70	น้อย	3.10	1.37	ปานกลาง	2.62	1.06	ปานกลาง	2.66	1.32	ปานกลาง
34.ข้าพเจ้าไม่เคยถูกตำหนิหรือถูกว่ากล่าว	2.30	0.82	น้อย	3.00	1.63	ปานกลาง	3.37	0.74	ปานกลาง	3.88	0.78	มาก
35.ผลการทำงานของข้าพเจ้าไม่ดีเท่าที่ข้าพเจ้าอยากให้เป็น	1.40	0.52	น้อยที่สุด	1.80	1.03	น้อย	1.87	0.83	น้อย	1.11	0.33	น้อยที่สุด
36.ข้าพเจ้าสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองและมั่นใจในการตัดสินใจนั้นได้	4.60	0.51	มากที่สุด	4.50	1.27	มากที่สุด	3.87	0.64	มาก	4.66	0.71	มากที่สุด
37.ข้าพเจ้าไม่ชอบที่จะเป็นผู้หญิง/ผู้ชาย	1.30	0.483	มากที่สุด	1.30	0.483	น้อยที่สุด	1.87	1.356	น้อย	1.00	0.000	น้อยที่สุด
38.ข้าพเจ้าไม่ค่อยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวข้าพเจ้าเอง	2.20	0.63	น้อย	2.00	0.67	น้อย	2.37	0.52	น้อย	1.88	0.93	น้อย
39.ข้าพเจ้าไม่ชอบอยู่กับคนอื่น	1.30	0.48	น้อยที่สุด	1.60	0.52	น้อย	1.75	0.71	น้อย	2.22	0.67	น้อย
40.บ่อยครั้งที่ข้าพเจ้าอยากหนีไปจากบ้าน	1.20	0.42	น้อยที่สุด	1.80	1.32	น้อย	1.50	0.53	น้อย	1.55	0.73	น้อย
41.ข้าพเจ้าไม่เคยรู้สึกเขินอาย	3.40	0.84	ปานกลาง	3.10	1.45	ปานกลาง	2.75	1.04	ปานกลาง	3.22	1.20	ปานกลาง
42.ข้าพเจ้ามักจะรู้สึกอารมณ์เสียบ่อยๆ	1.20	0.42	น้อยที่สุด	1.50	0.53	น้อย	1.87	0.83	น้อย	2.22	0.83	น้อย
43.ข้าพเจ้ามักจะรู้สึกละอายใจตนเอง	1.30	0.67	น้อยที่สุด	1.30	0.48	น้อยที่สุด	2.00	1.07	น้อย	2.22	0.67	น้อย
44.ข้าพเจ้ามักจะดูไม่ดีเหมือนคนส่วนใหญ่	1.40	0.52	น้อยที่สุด	1.70	0.67	น้อย	1.62	0.74	น้อย	2.11	0.60	น้อย
45.หากข้าพเจ้ารู้สึกอย่างไรข้าพเจ้ามักจะพูดอย่างนั้น	4.20	0.79	มาก	4.10	0.57	มาก	3.75	0.71	มาก	4.44	0.73	มาก

ข้อความ	อายุ 60-69 ปี			อายุ 70-79 ปี			อายุ 80-89 ปี			อายุ 90-99 ปี		
	\bar{x}	S.D	ความคิดเห็น	\bar{x}	S.D	ความคิดเห็น	\bar{x}	S.D	ความคิดเห็น	\bar{x}	S.D	ความคิดเห็น
46.บ่อยครั้งที่เพื่อนๆ มักกล่าวหาข้าพเจ้า	1.60	0.52	น้อย	1.40	0.70	น้อยที่สุด	1.87	0.64	น้อย	2.33	0.71	น้อย
47.ครอบครัวของข้าพเจ้าเข้าใจข้าพเจ้า	3.80	1.03	มาก	3.60	1.17	มาก	3.00	1.07	ปานกลาง	3.33	1.32	ปานกลาง
48.ข้าพเจ้ามักจะพูดความจริงเสมอ	4.20	0.63	มาก	4.00	1.25	มาก	4.50	0.76	มากที่สุด	4.44	1.01	มาก
49.นายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกที่ข้าพเจ้ายังไม่ดีพอ	1.40	0.52	น้อยที่สุด	1.80	0.92	น้อย	1.63	0.74	น้อย	1.55	0.73	น้อย
50.ข้าพเจ้าไม่สนใจว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับข้าพเจ้า	2.80	0.92	ปานกลาง	2.20	0.92	น้อย	2.87	0.83	ปานกลาง	2.33	0.71	น้อย
51.ข้าพเจ้าเป็นคนล้มเหลว	1.10	0.32	น้อยที่สุด	1.10	0.32	น้อยที่สุด	1.62	1.06	น้อย	1.44	0.53	น้อยที่สุด
52.ข้าพเจ้าอารมณ์เสื่อง่ายเมื่อข้าพเจ้าถูกตำหนิ	1.50	0.53	น้อย	1.80	0.79	น้อย	2.25	1.04	น้อย	2.33	0.87	น้อย
53.คนส่วนใหญ่มักดีกว่าข้าพเจ้า	1.40	0.52	น้อยที่สุด	1.50	0.53	น้อย	2.00	1.31	น้อย	1.77	0.67	น้อย
54.ข้าพเจ้ารู้สึกว่าครอบครัวของข้าพเจ้าผลักดันข้าพเจ้าอยู่เสมอ	1.70	0.82	น้อย	1.80	1.23	น้อย	2.00	0.53	น้อย	2.66	1.00	ปานกลาง
55.ข้าพเจ้ามักจะรู้ว่าควรจะทำอะไรกับผู้อื่น	4.50	0.53	มากที่สุด	4.10	0.57	มาก	3.75	0.89	มาก	4.44	0.53	มาก
56.ข้าพเจ้ามักรู้สึกท้อแท้หมดกำลังใจ	1.80	0.79	น้อย	1.60	0.52	น้อย	1.87	1.13	น้อย	1.66	1.00	น้อย
57.ข้าพเจ้าไม่ใช่คนขี้ระแวง	4.10	0.88	มาก	3.90	1.20	มาก	4.50	0.53	มากที่สุด	4.00	0.71	มาก
58.ข้าพเจ้าไม่สามารถเป็นที่พึ่งพาได้	1.40	0.52	น้อยที่สุด	1.50	0.71	น้อย	1.87	0.83	น้อย	1.66	0.71	น้อย

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย

ผู้สูงอายุในช่วงอายุ 60-69 ปี ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย ($1.50 < \bar{x} < 2.49$) รองลงมา คือระดับน้อยที่สุด ($1.00 < \bar{x} < 1.49$) ระดับมากที่สุด ($4.50 < \bar{x} < 5.00$) ระดับมาก ($3.50 < \bar{x} < 4.49$) และน้อยที่สุดคือระดับปานกลาง ($2.50 < \bar{x} < 3.49$) ตามลำดับ

ผู้สูงอายุในช่วงอายุ 70-79 ปี ส่วนใหญ่อยู่ในระดับระน้อย ($1.50 < \bar{x} < 2.49$) รองลงมา คือระดับน้อยที่สุด ($1.00 < \bar{x} < 1.49$) ระดับมาก ($3.50 < \bar{x} < 4.49$) ระดับปานกลาง ($2.50 < \bar{x} < 3.49$) และน้อยที่สุดคือระดับมากที่สุด ($4.50 < \bar{x} < 5.00$) ตามลำดับ

ผู้สูงอายุในช่วงอายุ 80-89 ปี ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย ($1.50 < \bar{x} < 2.49$) รองลงมา คือระดับปานกลาง ($2.50 < \bar{x} < 3.49$) เท่ากัน 2 ระดับ คือระดับมาก ($3.50 < \bar{x} < 4.49$) และระดับมากที่สุด ($4.50 < \bar{x} < 5.00$) น้อยที่สุดคือระดับน้อยที่สุด ($1.00 < \bar{x} < 1.49$) ตามลำดับ

ผู้สูงอายุในช่วงอายุ 90-99 ปี ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย ($1.50 < \bar{x} < 2.49$) รองลงมา คือระดับมาก ($3.50 < \bar{x} < 4.49$) ระดับน้อยที่สุด ($1.00 < \bar{x} < 1.49$) ระดับปานกลาง ($2.50 < \bar{x} < 3.49$) และน้อยที่สุดคือระดับมากที่สุด ($4.50 < \bar{x} < 5.00$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมการการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในช่วงอายุ 60-69 ปี

การเห็นคุณค่า ในตนเอง	N	\bar{X}	S.D	t	P
ก่อนการทดลอง	10	3.35	.45		
หลังการทดลอง	10	4.30	.30	-6.278	.000

*P<.05

จากตารางที่ 4 พบว่าค่าเฉลี่ยแบบทดสอบเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในช่วงอายุ 60-69 ปี หลังการทดลองมีคะแนนค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนทำการทดลองเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมการการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในช่วงอายุ 70-79 ปี

การเห็นคุณค่า ในตนเอง	N	\bar{X}	S.D	t	P
ก่อนการทดลอง	10	3.35	.39		
หลังการทดลอง	10	4.17	.30	-7.778	.000

*P<.05

จากตารางที่ 5 พบว่าค่าเฉลี่ยแบบทดสอบเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในช่วงอายุ 70-79 ปี หลังการทดลองมีคะแนนค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนทำการทดลองเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะของเพื่อเสริมการการเห็นคุณค่าในตนเองผู้สูงอายุในช่วงอายุ 80-89 ปี

การเห็นคุณค่า ในตนเอง	N	\bar{X}	S.D	t	P
ก่อนการทดลอง	8	3.15	.28	-4.190	.005
หลังการทดลอง	8	3.98	.48		

*P<.05

จากตารางที่ 6 พบว่าค่าเฉลี่ยแบบทดสอบเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในช่วงอายุ 80-89 ปี หลังการทดลองมีคะแนนค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนทำการทดลองเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 7 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมการการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในช่วงอายุ 90-99 ปี

การเห็นคุณค่า ในตนเอง	N	\bar{X}	S.D	t	P
ก่อนการทดลอง	9	3.37	.28	-12.158	.000
หลังการทดลอง	9	4.73	.24		

*P<.05

จากตารางที่ 7 พบว่าค่าเฉลี่ยแบบทดสอบเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในช่วงอายุ 90-99 ปี หลังการทดลองมีคะแนนค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนทำการทดลองเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมของผู้สูงอายุขณะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย
ตารางที่ 8 ค่าความถี่ ของค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลพฤติกรรมผู้สูงอายุขณะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่า
 ในตนเองของผู้สูงอายุในช่วงอายุ 60-69 ปี

กิจกรรม ที่	ชื่อกิจกรรม	ด้านความสามารถ					ด้านความสำคัญ					ด้านอำนาจ		คุณความดี		รวมคะแนนทั้งหมด	
		มั่นใจในผลงานของตนเอง	คุ้นเคยกับสิ่งใหม่ๆ ได้ดี	แก้ไขปัญหาได้ดี	พึ่งพาตนเองและช่วยเหลือเพื่อนร่วม	รวมคะแนน	ชื่นชมผลงานของตนเอง	แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างปฏิบัติ	ตอบสนองต่อวิจารณ์อย่างเหมาะสม	ปฏิบัติตามกิจกรรมด้วยความสนุกสนาน	รวมคะแนน	สร้างผลงานตามเป้าหมายที่ตั้งไว้	รวมคะแนน	ได้รับการชื่นชมผลงานจากเพื่อนร่วมกิจกรรม	ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม		รวมคะแนน
1.	สมุดบันทึกวันวานยังหวานอยู่	3	5	4	3	15	2	4	4	6	16	1	1	2	6	8	40
2.	นาฬิกาแห่งความทรงจำ	8	6	5	4	23	10	6	8	10	34	10	10	6	8	14	81
3.	บ้านฝัน(บันไดดินญี่ปุ่นติดตู้เย็น)	8	8	4	5	25	10	8	8	10	36	10	10	4	10	14	85
4.	โมบายแสนสวย	10	6	3	3	22	8	6	8	10	32	10	10	4	10	14	78
5.	นิทรรศการศิลปะ	10	3	2	0	15	10	9	9	9	37	0	0	10	9	19	71
	รวม	39	28	18	15	100	40	33	37	45	155	31	31	26	43	69	355
	\bar{X}	7.8	5.6	3.6	3	20	8	6.6	7.4	9	31	6.2	6.2	5.2	8.6	13.8	71
	S.D.	2.86	1.82	1.14	1.87	4.69	3.46	1.95	1.95	1.73	8.60	5.22	5.22	3.03	1.67	3.89	18.07

จากตารางที่ 8 พบว่า ค่าความถี่ ของพฤติกรรมผู้สูงอายุขณะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในช่วงอายุ 60-69 ปี มีความแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของแผนการจัดกิจกรรมศิลปะ เมื่อดูแยกเป็นรายด้านตามประเด็นด้านการเห็นคุณค่าในตนเองทั้ง 4 ด้าน พบว่า ด้านที่ 1 ด้านความสามารถ กิจกรรมปั้นดินมีความถี่สูงสุด รวมทั้งในประเด็นย่อย 1.2) ค้นคว้ากับสิ่งใหม่ๆ ได้ดี และ 1.4) การพึ่งตนเองและช่วยเหลือเพื่อนร่วมกิจกรรม ประเด็นย่อย 1.1) มั่นใจในผลงานของตนเอง กิจกรรมโอบายแสนสวยและกิจกรรมนิทรรศการศิลปะ มีความถี่สูงสุด ด้านที่ 2 ด้านความสำคัญ กิจกรรมนิทรรศการศิลปะมีความถี่สูงสุด รวมทั้งในประเด็น 2.1) ชื่นชมผลงานของตนเอง 2.2) แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างปฏิบัติ และ 2.3) ตอบสนองคำวิจารณ์อย่างเหมาะสม ประเด็นย่อย 2.4) ปฏิบัติกิจกรรมด้วยความสนุกสนาน กิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรงจำ กิจกรรมปั้นดิน และกิจกรรมโอบายแสนสวย มีความถี่สูงสุด ด้านที่ 3 ด้านการมีอำนาจ มีความถี่สูงสุดเท่ากัน 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรงจำ กิจกรรมปั้นดิน และกิจกรรมโอบายแสนสวย ด้านที่ 4 ด้านคุณความดี กิจกรรมนิทรรศการศิลปะมีความถี่สูงสุดที่สุุดรองลงมาที่มีความถี่เท่ากัน 3 คือ กิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรงจำ กิจกรรมปั้นดิน และกิจกรรมโอบายแสนสวย ประเด็นย่อย 4.1) ได้รับการชื่นชมผลงานจากเพื่อนร่วมกิจกรรมนิทรรศการศิลปะมีความถี่สูงสุดที่สุุด 4.2) ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม กิจกรรมปั้นดิน และกิจกรรมโอบายแสนสวยมีความถี่สูงสุดที่สุุด

ตารางที่ 9 ค่าความถี่ ของค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลพฤติกรรมผู้สูงอายุขณะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในช่วงอายุ 70-79 ปี

กิจกรรม ที่	ชื่อกิจกรรม	ด้านความสามารถ					ด้านความสำคัญ					ด้านอำนาจ		คุณความดี		รวมคะแนนทั้งหมด	
		มั่นใจในผลงานของตนเอง	คุ้นเคยกับสิ่งใหม่ๆ ได้ดี	แก้ไขปัญหาได้ดี	พึ่งพาตนเองและช่วยเหลือเพื่อนร่วมกิจกรรม	รวมคะแนน	ชื่นชมผลงานของตนเอง	แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างปฏิบัติกิจกรรม	ตอบสนองคำวิจารณ์อย่างเหมาะสม	ปฏิบัติกิจกรรมด้วยความสนุกสนาน	รวมคะแนน	สร้างผลงานตามเป้าหมายที่ตั้งไว้	รวมคะแนน	ได้รับการชื่นชมผลงานจากเพื่อนร่วมกิจกรรม	ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม		รวมคะแนน
1.	สมุดบันทึกวันวานยังหวานอยู่	4	8	4	6	22	6	4	8	8	26	4	4	6	10	16	68
2.	นาฬิกาแห่งความทรงจำ	10	6	5	8	29	10	8	10	9	37	10	10	8	8	16	92
3.	บ้านฝัน(บ้านดินญี่ปุ่นติดตู้เย็น)	5	6	4	5	20	4	8	8	10	30	6	6	5	10	15	71
4.	โมบายแสนสวย	8	8	5	6	27	8	8	8	8	32	10	10	5	9	14	83
5.	นิทรรศการศิลปะ	10	8	0	5	23	10	10	10	10	40	0	0	10	10	20	83
	รวม	37	36	18	30	121	38	38	44	45	165	30	30	34	47	81	397
	\bar{X}	7.4	7.2	3.6	6	24.2	7.6	7.6	8.8	9	33	6	6	6.8	9.4	16.2	79.4
	S.D.	2.79	1.10	2.07	1.22	3.70	2.61	2.19	1.10	1.00	5.57	4.24	4.24	2.17	0.89	2.28	9.81

จากตารางที่ 9 พบว่า ค่าความถี่ ของพฤติกรรมผู้สูงอายุขณะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในช่วงอายุ 70-79 ปี มีความแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของแผนการจัดกิจกรรมศิลปะ เมื่อดูแยกเป็นรายด้านตามประเด็นด้านการเห็นคุณค่าในตนเองทั้ง 4 ด้าน พบว่า ด้านที่ 1 ด้านความสามารถ กิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรงจำมีความถี่สูงที่สุด รวมทั้งในประเด็นย่อย 1.1) มั่นใจในผลงานของตนเอง และ 1.4) พึ่งพาตนเองและช่วยเหลือเพื่อนร่วมกิจกรรม ประเด็น 1.2) ค้นเคยกับสิ่งใหม่ใหม่ได้ดี มีความถี่สูงในกิจกรรมสมุดบันทึกกิจกรรมโมบายแสนสวย และกิจกรรมนิทรรศการศิลปะ ด้านที่ 2 ด้านความสำคัญ กิจกรรมนิทรรศการศิลปะมีความถี่สูงที่สุด รวมทั้งในประเด็นย่อย 2.1) ชื่นชมผลงานของตนเอง 2.2) แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างปฏิบัติ 2.3) ตอบสนองคำวิจารณ์อย่างเหมาะสม และ 2.4) ปฏิบัติกิจกรรมด้วยความสนุกสนาน ด้านที่ 3 ด้านการมีอำนาจ มีความถี่สูงสุดเท่ากัน 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรงจำและกิจกรรมโมบายแสนสวย ด้านที่ 4 ด้านคุณความดี กิจกรรมนิทรรศการศิลปะมีความถี่สูงที่สุด ในประเด็นย่อย 4.1) ได้รับการชื่นชมผลงานจากเพื่อนร่วมกิจกรรม มีความถี่สูงในกิจกรรมนิทรรศการศิลปะประเด็นย่อย 4.2)ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม มีความถี่สูงเท่ากัน 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมสมุดบันทึกกิจกรรมบันได และกิจกรรมนิทรรศการศิลปะ

ตารางที่ 10 ค่าความถี่ ของค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลพฤติกรรมผู้สูงอายุขณะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในช่วงอายุ 80-89 ปี

กิจกรรม ที่	ชื่อกิจกรรม	ด้านความสามารถ					ด้านความสำคัญ					ด้านอำนาจ		คุณความดี		รวมคะแนนทั้งหมด	
		มั่นใจในผลงานของตนเอง	คุ้นเคยกับสิ่งใหม่ๆ ได้ดี	แก้ปัญหาได้ดี	พึ่งพาตนเองและช่วยเหลือเพื่อนร่วมกิจกรรม	รวมคะแนน	ชื่นชมผลงานของตนเอง	แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างปฏิบัติกิจกรรม	ตอบสนององค์วิจารณ์อย่างเหมาะสม	ปฏิบัติกิจกรรมด้วยความสนุกสนาน	รวมคะแนน	สร้างผลงานตามเป้าหมายที่ตั้งไว้	รวมคะแนน	ได้รับการชื่นชมผลงานจากเพื่อนร่วมกิจกรรม	ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม		รวมคะแนน
1.	สมุดบันทึกวันวานยังหวานอยู่	6	8	6	6	26	6	6	4	6	22	4	4	4	8	12	64
2.	นาฬิกาแห่งความทรงจำ	8	8	7	4	27	8	8	4	8	28	6	6	6	8	14	75
3.	บ้านฝัน(บันไดนฤปุ่นติดตู้เย็น)	8	8	6	8	30	8	8	6	8	30	6	6	6	8	14	80
4.	โมบายแสนสวย	4	8	6	4	22	8	8	4	8	28	4	4	6	8	14	68
5.	นิทรรศการศิลปะ	8	8	4	0	20	8	8	6	9	31	0	0	8	8	16	67
	รวม	34	40	29	22	125	38	38	24	39	139	20	20	30	40	70	354
	\bar{X}	6.8	8	5.8	4.4	25	7.6	7.6	4.8	7.8	27.8	4	4	6	8	14	70.8
	S.D.	1.79	0.00	1.10	2.97	4.00	0.89	0.89	1.10	1.10	3.49	2.45	2.45	1.41	0.00	1.41	6.53

จากตารางที่ 10 พบว่า ค่าความถี่ ของพฤติกรรมผู้สูงอายุขณะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในช่วงอายุ 80-89 ปี มีความแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของแผนการจัดกิจกรรมศิลปะ เมื่อดูแยกเป็นรายด้านตามประเด็นด้านการเห็นคุณค่าในตนเองทั้ง 4 ด้าน พบว่า ด้านที่ 1 ด้านความสามารถ กิจกรรมปั้นฝันมีความถี่สูงสุด รวมทั้งในประเด็นย่อย 1.1) มั่นใจในผลงานของตนเอง 1.2) ค้นคว้ากับสิ่งใหม่ๆ ได้ดี และ 1.4) พึ่งพาตนเอง และช่วยเหลือเพื่อนร่วมกิจกรรม ประเด็นย่อย 1.3) แก้ไขปัญหาได้ดี มีความถี่สูงสุดในกิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรงจำ ด้านที่ 2 ด้านความสำคัญ กิจกรรมนิทรรศการศิลปะมีความถี่สูงสุด รวมทั้งในประเด็นย่อย 2.1) ชื่นชมผลงานของตนเอง 2.2) แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างปฏิบัติ 2.3) ตอบสนองคำวิจารณ์อย่างเหมาะสม และ 2.4) ปฏิบัติกิจกรรมด้วยความสนุกสนาน ด้านที่ 3 ด้านการมีอำนาจ มีความถี่สูงสุดเท่ากัน 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรงจำ และกิจกรรมปั้นฝัน ด้านที่ 4 ด้านคุณความดี กิจกรรมนิทรรศการศิลปะมีความถี่สูงสุด รวมทั้งในประเด็นย่อย 4.1) ได้รับการชื่นชมผลงานจากเพื่อนร่วมกิจกรรม และ 4.2) ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม

ตารางที่ 11 ค่าความถี่ ของค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลพฤติกรรมผู้สูงอายุขณะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในช่วงอายุ 90-99 ปี

กิจกรรม ที่	ชื่อกิจกรรม	ด้านความสามารถ					ด้านความสำคัญ					ด้านอำนาจ		คุณความดี		รวมคะแนนทั้งหมด	
		มั่นใจในผลงานของตนเอง	คุ้นเคยกับสิ่งใหม่ๆ ได้ดี	แก้ไขปัญหาได้ดี	พึ่งพาตนเองและช่วยเหลือเพื่อนร่วมกิจกรรม	รวมคะแนน	ชื่นชมผลงานของตนเอง	แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างปฏิบัติกิจกรรม	ตอบสนองคำวิจารณ์อย่างเหมาะสม	ปฏิบัติตามกิจกรรมด้วยความสนุกสนาน	รวมคะแนน	สร้างผลงานตามเป้าหมายที่ตั้งไว้	รวมคะแนน	ได้รับการชื่นชมผลงานจากเพื่อนร่วมกิจกรรม	ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม		รวมคะแนน
1.	สมุดบันทึกวันวานยังหวานอยู่	3	2	2	2	9	2	6	4	6	18	3	3	2	6	8	38
2.	นาฬิกาแห่งความทรงจำ	9	6	3	4	22	9	6	8	10	33	8	8	4	8	12	75
3.	บ้านฝัน(บันไดดินญี่ปุ่นติดตู้เย็น)	2	4	2	3	11	4	6	8	10	28	6	6	3	8	11	56
4.	โมบายแสนสวย	6	4	4	4	18	4	6	8	10	28	9	9	5	8	13	68
5.	นิทรรศการศิลปะ	6	5	0	0	11	9	9	9	9	36	0	0	9	8	17	64
	รวม	26	21	11	13	71	28	33	37	45	143	26	26	23	38	61	301
	\bar{X}	5.2	4.2	2.2	2.6	14.2	5.6	6.6	7.4	9	28.6	5.2	5.2	4.6	7.6	12.2	60.2
	S.D.	2.77	1.48	1.48	1.67	5.54	3.21	1.34	1.95	1.73	6.84	3.70	3.70	2.70	0.89	3.27	14.18

จากตารางที่ 11 พบว่า ค่าความถี่ ของพฤติกรรมผู้สูงอายุขณะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในช่วงอายุ 90-99 ปี มีความแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของแผนการจัดกิจกรรมศิลปะ เมื่อดูแยกเป็นรายด้านตามประเด็นด้านการเห็นคุณค่าในตนเองทั้ง 4 ด้าน พบว่า ด้านที่ 1 ด้านความสามารถ กิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรงจำ มีความถี่สูงสุด รวมทั้งในประเด็นย่อย 1.1) มั่นใจในผลงานของตนเอง 1.2) ค้นเคยกับสิ่งใหม่ๆ ได้ดี และ 1.4) พึงพาดตนเองด้านที่ ประเด็นย่อย 1.3) แก้ไขปัญหาได้ดี มีความถี่สูงสุด ในกิจกรรมโมบาย - แسنสวย ด้านที่ 2 ด้านความสำคัญ กิจกรรมนิทรรศการศิลปะมีความถี่สูงสุด รวมทั้งในประเด็นย่อย 2.1) ชื่นชมผลงานของตนเอง 2.2) แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างปฏิบัติ 2.3) ตอบสนองคำวิจารณ์อย่างเหมาะสม ประเด็นย่อย 2.4) ปฏิบัติกิจกรรมด้วยความสนุกสนาน มีความถี่สูงสุด 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรงจำ กิจกรรมปั้นฝัน และ กิจกรรมโมบายแสนสวย ด้านที่ 3 ด้านการมีอำนาจ กิจกรรมบายแสนสวยมีความถี่สูงสุด กิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรงจำ มีความถี่สูงสุด ด้านที่ 4 ด้านคุณความดี กิจกรรมนิทรรศการศิลปะมีความถี่สูงสุด รวมทั้งในประเด็นย่อย 4.1) ได้รับการชื่นชมผลงานจากเพื่อนร่วมกิจกรรม และ 4.2) ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย

ตารางที่ 12 ค่าความถี่ของข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ

ข้อคำถาม-ตอบ	จำนวน (n=37)
ความรู้สึกระยะแรกของการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ	
เฉยๆ อยู่ว่างๆ ไม่มีอะไรทำเลยลองเข้าร่วมกิจกรรม	15
คิดว่าจะทำออกมาได้ไม่ดี กลัวทำไม่ได้	25
อยากรู้ว่าทำอะไร อยากทำเป็น	17
รู้สึกดี ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	9
ความรู้สึกระยะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ	
ชอบ สนุก เพลิดเพลิน	37
บรรยากาศดี มีเพลงฟัง อากาศเย็นสบาย	16
ได้ใช้ความคิดในการออกแบบผลงาน	8
ได้ความรู้ในสิ่งที่ไม่รู้มาก่อน มีประโยชน์ดี	7
ได้เจอเพื่อน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น	19
ดีใจมากจากที่เราทำไม่เป็นเลยเราสามารถทำได้	37
บาทก็รู้สึกว่ายากแต่ก็ตั้งใจทำ	6
อาจารย์คอยให้กำลังใจและให้คำแนะนำทำให้ไม่เครียด	13
ความรู้สึกระยะหลังการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ	
คิดว่าเราก็มีความสามารถเหมือนกัน	24
ดีใจ มีผลงานที่ทำเอง	29
รู้สึกสนุก และมีความสุขที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม	35
ภูมิใจได้แสดงผลงานของตนเอง	19
มีความสุขอยากให้มีกิจกรรมแบบนี้อีก	18

จากตารางที่ 12 แสดงให้เห็นความรู้สึกในระยะแรกของผู้สูงอายุในการการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง พบว่า ผู้สูงอายุคิดว่าจะทำออกมาได้ไม่ดีกลัวทำไม่ได้ จำนวน 25 คน รองลงมาคืออยากรู้ว่าทำอะไร อยากทำเป็น จำนวน 17 คน เฉยๆ อยู่ว่างๆ ไม่มีอะไรทำเลยลองเข้าร่วมกิจกรรม 15 คนและรู้สึกดี ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ จำนวน 9 คน

ความรู้สึกในขณะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง พบว่า ทั้งหมดของผู้สูงอายุ รู้สึกว่าชอบ สนุก เพลิดเพลินและดีใจมากจากที่เราทำไม่เป็นเลยเราสามารถทำได้ รองลงมาคือได้เจอเพื่อน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น จำนวน 19 คน บรรยากาศดี มีเพลงฟัง อากาศเย็นสบาย จำนวน 16 คน อาจารย์คอยให้กำลังใจและให้คำแนะนำทำให้ไม่เครียด จำนวน 13 คน ได้ใช้ความคิดในการออกแบบผลงาน จำนวน 8 คน ได้ความรู้ในสิ่งที่ไม่รู้มาก่อน มีประโยชน์ดีจำนวน 7 คน และบางที่ก็รู้สึกว่ายากแต่ก็ตั้งใจทำจำนวน 6 คน

ความรู้สึกภายหลังการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง พบว่า ผู้สูงอายุรู้สึกสนุกและมีความสุขที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 35 คน ดีใจ มีผลงานที่ทำเอง จำนวน 29 คน คิดว่าเราก็มีความสามารถเหมือนกันจำนวน 24 คน ภูมิใจได้แสดงผลงานของตนเอง จำนวน 19 คน และมีความสุขอยากให้มีกิจกรรมแบบนี้อีก จำนวน 18 คน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การออกแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการออกแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย
2. เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย

สมมุติฐานการวิจัย

ภายหลังการจัดกิจกรรมศิลปะแล้ว ผู้สูงอายุมีความรู้สึกรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองในระดับที่สูงขึ้น โดยวัดจากแบบวัดความรู้สึกรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่พักอาศัยศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางแค

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้จากการคัดเลือกผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงที่พักอาศัยอยู่ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางแค จำนวน 40 คน โดยมีขั้นตอนในการคัดเลือกดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกประชากรเข้ากลุ่มตัวอย่าง จากผู้ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ ดังนี้
 - 1.1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยคัดเลือกกลุ่มผู้สูงอายุออกเป็น 4 กลุ่มตามช่วงวัย ได้แก่ 1) ผู้สูงอายุ อายุ 60-69 ปี 2) ผู้สูงอายุ อายุ 70-79 ปี 3) ผู้สูงอายุ อายุ 80-89 ปี และ 4) ผู้สูงอายุ อายุ 90-99 ปี ซึ่งกำหนดให้มีสมาชิกกลุ่มช่วงวัยละ 10 คน
 - 1.2 ไม่มีอาการเจ็บป่วยรุนแรง และมีสภาพร่างกายที่ไม่เป็นอุปสรรคในการเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะ

1.3 ให้ผู้สูงอายุศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางแค ทำแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง

1.4 ผู้สูงอายุมีความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม

2. จากเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ได้คัดเลือกผู้สูงอายุเข้าเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งหมด 40 คน เนื่องจากมีผู้สูงอายุบางคนที่มีปัญหาด้านสุขภาพไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ จึงทำให้เหลือประชากรกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 37 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ เพื่อใช้วัดระดับการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ ก่อน (pre-test) และหลัง (post-test) การเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะ ลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ มีคำถามเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองทั้งเชิงลบและเชิงบวก โดยกำหนดให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียงคำตอบเดียว ระดับการให้คะแนนมีตั้งแต่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด เนื่องจากแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองนี้ประกอบด้วยข้อความที่บรรยายเกี่ยวกับตนเองทั้งด้านบวกและด้านลบ เกณฑ์การให้คะแนนจะแตกต่างกันคือ ข้อกระทงที่มีความหมายด้านบวก ถ้าผู้ตอบตอบ “มากที่สุด” จะได้ 5 คะแนน “มาก” จะได้ 4 คะแนน “ปานกลาง” จะได้ 3 คะแนน “น้อย” จะได้ 2 คะแนน “น้อยที่สุด” จะได้ 1 คะแนน และข้อกระทงที่มีความหมายด้านลบ การให้คะแนนจะตรงกันข้ามกับทางบวก “มากที่สุด” จะได้ 1 คะแนน “มาก” จะได้ 2 คะแนน “ปานกลาง” จะได้ 3 คะแนน “น้อย” จะได้ 4 คะแนน “น้อยที่สุด” จะได้ 5 คะแนน

2. แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับผู้สูงอายุ จำนวน 17 แผน สำหรับผู้สูงอายุทั้งหมด 4 ช่วงวัย จำนวนช่วงวัยละ 4 แผน รวม 16 แผน และมีการจัดนิทรรศการร่วมกันทั้งหมด จำนวน 1 ครั้ง รวมทั้งหมด 17 แผน เพื่อใช้ในการสอน 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง โดยมีโครงสร้างประกอบด้วย แนวคิด วัตถุประสงค์ วัสดุอุปกรณ์ สื่อการสอน ขั้นตอนการปฏิบัติ กิจกรรม ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจากทฤษฎีการสอนศิลปะของ John A. Michael (1983) กับกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะ รวมถึงทฤษฎีการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ

3. แบบสังเกตพฤติกรรม เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมแบบบันทึกความถี่ของพฤติกรรมที่คาดหวัง โดยผู้สอนและผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้สังเกตและบันทึกระหว่างการทำกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละครั้ง แบบสังเกตพฤติกรรมประกอบด้วย ตารางแสดงรายละเอียดของพฤติกรรมที่คาดหวัง ซึ่งสังเคราะห์การเห็นคุณค่าในตนเองทั้ง 4 ด้าน และตารางบันทึกความถี่ของพฤติกรรมที่คาดหวัง

4. แบบสัมภาษณ์ แบบสัมภาษณ์ความรู้สึกของผู้สูงอายุต่อการเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรม ศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง เพื่อให้ข้อมูลที่ได้ประกอบการอภิปรายผล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง ก่อนการจัดกิจกรรม (Pre Test) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้สูงอายุทำก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะ นำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะไปสอนกับกลุ่มตัวอย่างโดยทำการปฏิบัติการสอนทั้งหมด 17 ครั้ง สำหรับผู้สูงอายุทั้งหมด 4 ช่วงวัย จำนวนช่วงวัยละ 4 แผน รวม 16 แผน และมีการจัดนิทรรศการร่วมกันทั้งหมดจำนวน 1 ครั้ง รวมทั้งหมด 17 แผน เพื่อใช้ในการสอน 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง ซึ่งในแต่ละสัปดาห์จะมีกิจกรรมที่แตกต่างกัน โดยมีผู้วิจัยควบคุมและติดตามผล ในขณะที่ทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยอีก 1 ท่าน ได้ทำการสังเกตพฤติกรรม และบันทึกภาพระหว่างการปฏิบัติกิจกรรม หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุทั้งหมดโดยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองหลังการจัดกิจกรรม (Post Test) ฉบับเดิม เพื่อวัดระดับการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุหลังจากที่จัดกิจกรรมศิลปะเสร็จสิ้นแล้วรวมถึงสัมภาษณ์ความรู้สึกของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง แบบสังเกตพฤติกรรมและแบบสัมภาษณ์ แล้วจึงนำมาวิเคราะห์ผลต่อไป

สรุปผลการวิจัย

ศึกษารายละเอียดแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย พบว่า

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ผลการวิจัยพบว่า จำนวนผู้สูงอายุในกลุ่มทดลองทั้งหมด 37 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุในช่วงอายุ 60-69 ปี และผู้สูงอายุในช่วงอายุ 70-79 ปี คิดเป็นร้อยละ 27 รองลงมาคือ ผู้สูงอายุในช่วงอายุ 90-99 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.3 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 67.6 ทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ ซึ่งหมายความว่าคิดเป็นร้อยละ 43.2 และจบการศึกษาระดับประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 54.1

ตอนที่ 2 ผลความคิดเห็นเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย

เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมการการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในช่วงวัย พบว่า

2.1 ค่าเฉลี่ยแบบทดสอบเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในช่วงอายุ 60-69 ปี หลังการทดลองมีคะแนนค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนทำการทดลองเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ค่าเฉลี่ยแบบทดสอบเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในช่วงอายุ 70-79 ปี หลังการทดลองมีคะแนนค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนทำการทดลองเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ค่าเฉลี่ยแบบทดสอบเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ ในช่วงอายุ 80-89 ปี หลังการทดลองมีคะแนนค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนทำการทดลองเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.4 ค่าเฉลี่ยแบบทดสอบเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ ในช่วงอายุ 90-99 ปี หลังการทดลองมีคะแนนค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนทำการทดลองเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 3 ผลการสังเกตพฤติกรรม

ผลการสังเกตพฤติกรรมของผู้สูงอายุขณะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย สามารถสรุปผลได้ดังนี้

ผู้สูงอายุในช่วงอายุ 60-69 ปี มีพฤติกรรมการเห็นคุณค่าในตนเองสูงสุดในกิจกรรมปั้นดิน มีความถี่สูงสุด (85 ครั้ง) เมื่อดูแยกเป็นรายด้านตามประเด็นด้านการเห็นคุณค่าในตนเองทั้ง 4 ด้าน พบว่า ด้านที่ 1 ด้านความสามารถ กิจกรรมปั้นดินมีความถี่สูงสุด (25 ครั้ง) รวมทั้งในพฤติกรรมคุ้นเคยกับสิ่งใหม่ๆ ได้ดี (8 ครั้ง) และ พฤติกรรมการพึ่งตนเองและช่วยเหลือเพื่อนร่วมกิจกรรม (5 ครั้ง) พฤติกรรมมั่นใจในผลงานของตนเอง นั้นกิจกรรมโมบายแสนสวยและกิจกรรมนิทรรศการศิลปะมีความถี่สูงสุด (10 ครั้ง) ด้านที่ 2 ด้านความสำคัญ กิจกรรมนิทรรศการศิลปะมีความถี่สูงสุด (37 ครั้ง) รวมทั้งในประเด็น พฤติกรรมชื่นชมผลงานของตนเอง (10 ครั้ง) พฤติกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างปฏิบัติ และพฤติกรรมตอบสนององค์วิจารณ์อย่างเหมาะสม (9 ครั้ง)

พฤติกรรมปฏิบัติกิจกรรมด้วยความสนุกสนานนั้น กิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรงจำ กิจกรรมปั้นฝัน และกิจกรรมโมบายแสนสวยมีความถี่สูงสุด (10 ครั้ง)

ด้านที่ 3 ด้านการมีอำนาจ มีความถี่สูงสุดเท่ากัน 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรงจำ กิจกรรมปั้นฝัน และกิจกรรมโมบายแสนสวย (10 ครั้ง) ด้านที่ 4 ด้านคุณความดี กิจกรรมนิทรรศการศิลปะมีความถี่สูงสุด (19 ครั้ง) รวมทั้งพฤติกรรมได้รับการชื่นชมผลงานจากเพื่อนร่วมกิจกรรม (10 ครั้ง) พฤติกรรมปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมนั้น กิจกรรมปั้นฝัน และกิจกรรมโมบายแสนสวย มีความถี่สูงสุด (10 ครั้ง)

ผู้สูงอายุในช่วงอายุ 70-79 ปี มีพฤติกรรมการเห็นคุณค่าในตนเองสูงสุดในกิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรงจำมีความถี่สูงสุด (92 ครั้ง) เมื่อดูแยกเป็นรายด้านตามประเด็นด้านการเห็นคุณค่าในตนเองทั้ง 4 ด้าน พบว่า ด้านที่ 1 ด้านความสามารถ กิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรงจำมีความถี่สูงสุด (29 ครั้ง) รวมทั้งในพฤติกรรมมั่นใจในผลงานของตนเอง (10 ครั้ง) และพฤติกรรมพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือเพื่อนร่วมกิจกรรม (8 ครั้ง) พฤติกรรมคุ้นเคยกับสิ่งใหม่ใหม่ได้ดึ้นนั้น มีความถี่สูงในกิจกรรมสมุดบันทึก กิจกรรมโมบายแสนสวย และกิจกรรมนิทรรศการศิลปะ (8 ครั้ง) ด้านที่ 2 ด้านความสำคัญ กิจกรรมนิทรรศการศิลปะมีความถี่สูงสุด (40 ครั้ง) รวมทั้งในพฤติกรรมชื่นชมผลงานของตนเอง พฤติกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างปฏิบัติ พฤติกรรม ตอบสนองคำวิจารณ์อย่างเหมาะสม และพฤติกรรมปฏิบัติกิจกรรมด้วยความสนุกสนาน (10 ครั้ง)

ด้านที่ 3 ด้านการมีอำนาจ มีความถี่สูงสุดเท่ากัน 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรงจำ และกิจกรรมโมบายแสนสวย (10 ครั้ง) ด้านที่ 4 ด้านคุณความดี กิจกรรมนิทรรศการศิลปะมีความถี่สูงสุด (20 ครั้ง) รวมทั้งในพฤติกรรมได้รับการชื่นชมผลงานจากเพื่อนร่วมกิจกรรม มีความถี่สูงในกิจกรรมนิทรรศการศิลปะ (10 ครั้ง) พฤติกรรมปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมนั้น มีความถี่สูงเท่ากัน 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมสมุดบันทึก กิจกรรมปั้นฝัน และกิจกรรมนิทรรศการศิลปะ (10 ครั้ง)

ผู้สูงอายุในช่วงอายุ 80-89 ปี มีพฤติกรรมการเห็นคุณค่าในตนเองสูงสุดในกิจกรรมปั้นฝัน มีความถี่สูงสุด (80 ครั้ง) เมื่อดูแยกเป็นรายด้านตามประเด็นด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง ทั้ง 4 ด้าน พบว่า ด้านที่ 1 ด้านความสามารถ กิจกรรมปั้นฝันมีความถี่สูงสุด (30 ครั้ง) รวมทั้งในพฤติกรรมมั่นใจในผลงานของตนเอง พฤติกรรมคุ้นเคยกับสิ่งใหม่ๆ ได้ดีและพฤติกรรมพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือเพื่อนร่วมกิจกรรม (8 ครั้ง) พฤติกรรมแก้ไขปัญหาได้ดึ้นนั้น มีความถี่สูงที่สุดในกิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรงจำ (7 ครั้ง) ด้านที่ 2 ด้านความสำคัญ กิจกรรมนิทรรศการศิลปะมีความถี่สูงสุด (31 ครั้ง) รวมทั้งในพฤติกรรมชื่นชมผลงานของตนเอง (8 ครั้ง)

พฤติกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างปฏิบัติกิจกรรม (8 ครั้ง) พฤติกรรมตอบสนององค์วิจารณ์อย่างเหมาะสม (8 ครั้ง) และพฤติกรรมปฏิบัติกิจกรรมด้วยความสนุกสนาน (9 ครั้ง) ด้านที่ 3 ด้านการมีอำนาจ มีความถี่สูงสุดเท่ากัน 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรงจำ และกิจกรรมปั้นฝัน ด้านที่ 4 ด้านคุณความดี กิจกรรมนิทรรศการศิลปะมีความถี่สูงสุด (16 ครั้ง) รวมทั้งในพฤติกรรม ได้รับการชื่นชมผลงานจากเพื่อนร่วมกิจกรรม และพฤติกรรมปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม (8 ครั้ง)

ผู้สูงอายุในช่วงอายุ 90-99 ปี มีพฤติกรรมการเห็นคุณค่าในตนเองสูงสุดที่สุดในกิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรงจำ (75 ครั้ง) เมื่อดูแยกเป็นรายด้านตามประเด็นด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง ทั้ง 4 ด้าน พบว่า ด้านที่ 1 ด้านความสามารถ กิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรงจำมีความถี่สูงสุด (22 ครั้ง) รวมทั้งในพฤติกรรมมั่นใจในผลงานของตนเอง (9 ครั้ง) พฤติกรรมคุ้นเคยกับสิ่งใหม่ๆ ได้ดี (6 ครั้ง) และพฤติกรรมพึ่งพาตนเอง (4 ครั้ง) พฤติกรรมแก้ไขปัญหาได้ดีนั้น มีความถี่สูงสุดในกิจกรรมโมบายแสนสวย (4 ครั้ง) ด้านที่ 2 ด้านความสำคัญ กิจกรรมนิทรรศการศิลปะมีความถี่สูงสุด (36 ครั้ง) รวมทั้งในพฤติกรรมชื่นชมผลงานของตนเอง พฤติกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างปฏิบัติ พฤติกรรมตอบสนององค์วิจารณ์อย่างเหมาะสม (9 ครั้ง) พฤติกรรมปฏิบัติกิจกรรมด้วยความสนุกสนานนั้น มีความถี่สูงสุดเท่ากัน 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรงจำ กิจกรรมปั้นฝัน และ กิจกรรมโมบายแสนสวย (10 ครั้ง) ด้านที่ 3 ด้านการมีอำนาจกิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรงจำมีความถี่สูงสุด (8 ครั้ง) ด้านที่ 4 ด้านคุณความดี กิจกรรมนิทรรศการศิลปะมีความถี่สูงสุด (17 ครั้ง) รวมทั้งพฤติกรรมได้รับการชื่นชมผลงานจากเพื่อนร่วมกิจกรรม (9 ครั้ง) พฤติกรรมปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม (8 ครั้ง)

ตอนที่ 4 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์ของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย ซึ่งจำแนกตามคำถาม 3 คำถามสามารถสรุปได้ดังนี้

4.1 ความรู้สึกในระยะแรกของผู้สูงอายุในการการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง พบว่า ผู้สูงอายุคิดว่าจะทำออกมาได้ไม่ดี กลัวทำไม่ได้ จำนวน 25 คน รองลงมาคืออยากรู้ว่าทำอะไร อยากทำเป็น จำนวน 17 คน เฉยๆ อยู่ว่างๆ ไม่มีอะไรทำเลยลองเข้าร่วมกิจกรรม 15 คนและรู้สึกดี ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ จำนวน 9 คน

4.2 ความรู้สึกในขณะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง พบว่าทั้งหมดของผู้สูงอายุ รู้สึกว่าชอบ สนุก เพลิดเพลินดี และดีใจมากกว่าที่เราทำไม่เป็นเลยเราสามารถทำได้ รองลงมาคือได้เจอเพื่อน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น จำนวน 19 คน บรรยากาศดี มีเพลงฟัง อากาศเย็นสบายจำนวน 16 คน อาจารย์คอยให้กำลังใจและให้คำแนะนำทำให้ไม่เครียด จำนวน 13 คน ได้ใช้ความคิดในการออกแบบผลงาน จำนวน 8 คน ได้ความรู้ในสิ่งที่ไม่รู้มาก่อน มีประโยชน์ดี จำนวน 7 คน และบางที่ก็รู้สึกว่ายากแต่ก็ตั้งใจทำจำนวน 6 คน

4.3 ความรู้สึกภายหลังการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง พบว่าผู้สูงอายุรู้สึกสนุกและมีความสุขที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 35 คน ดีใจ มีผลงานที่ทำเอง จำนวน 29 คน คิดว่าเราก็มีความสามารถเหมือนกันจำนวน 24 คน ภูมิใจได้แสดงผลงานของตนเอง จำนวน 19 คน และมีความสุขอยากให้มีกิจกรรมแบบนี้อีก จำนวน 18 คน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การออกแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมศิลปะสามารถส่งเสริมให้เพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในทุกช่วงวัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Aissen (1987) ที่ได้ศึกษาเรื่องการฝึกฝนผู้สูงอายุในกิจกรรมสร้างสรรค์ทางศิลปะ พบว่า เป็นการสร้างประสบการณ์ในด้านบวกให้กับผู้สูงอายุ เกิดการเรียนรู้วิธีการและเทคนิค เกิดความมั่นใจในตนเองมากขึ้น มีความมั่นคงทางอารมณ์ และพบว่าการใช้ศิลปะเป็นแนวทางการที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะซึมเศร้า ว่าเหว และแยกตัวเองจากสังคม ยังสอดคล้องกับ Leitner and Leitner (2004) ที่ได้กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุสามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดได้อย่างเต็มที่ เกิดความรู้สึกผ่อนคลาย และเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการสื่อสาร ในเรื่องที่มีความยากลำบากในการพูด รวมทั้งสร้างความภูมิใจให้กับผู้สร้างสรรคงาน เกิดการยอมรับและนับถือตนเอง

นอกจากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น กิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัยที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น พัฒนามาจากทฤษฎีกระบวนการทำงานศิลปะและแนวคิดการเห็นคุณค่าในตนเองประกอบกับสมรรถภาพทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย

โดยวัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรมได้ส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ลักษณะของกิจกรรมศิลปะ

1. กิจกรรมสมุดบันทึกวันวานยังหวานอยู่ มีวัตถุประสงค์ให้ผู้สูงอายุเกิดการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรับรู้ความสามารถ ความภูมิใจในผลงาน รวมถึงยอมรับว่ามนุษย์ทุกคนมีความแตกต่าง โดยให้ผู้สูงอายุได้หวนรำลึกถึงเรื่องราวในอดีต ยอมรับตนเองในเรื่องราวต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต โดยถ่ายทอดประสบการณ์ผ่านผลงานศิลปะ ทั้งนี้ยังทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดสร้างสรรค์สัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้สูงอายุในกลุ่มอีกด้วย ผู้วิจัยเห็นว่านอกจากผู้สูงอายุจะได้รับรู้ความสามารถของตนเองผ่านผลงานศิลปะแล้ว การที่ผู้สูงอายุยอมรับว่ามนุษย์ทุกคนมีความแตกต่างและยอมรับข้อบกพร่องของตนเอง อาจมีส่วนช่วยให้ผู้สูงอายุมองตนเองในด้านบวกและช่วยให้เกิดการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น

2. กิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรงจำ มีวัตถุประสงค์ให้ผู้สูงอายุเกิดการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรับรู้ความสามารถ ความภูมิใจในผลงาน ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดผ่านทางผลงานศิลปะ และเรียนรู้การสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น ซึ่งในกระบวนการสอนได้เชื่อมโยงถึงเรื่องราวของเวลา ให้ผู้สูงอายุรับรู้ว่าคุณค่าไม่ควรปล่อยทิ้งให้สูญเปล่าและการที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะในครั้งนี้ถือว่าการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์อย่างหนึ่ง เป็นการสร้างความรู้สึกด้านคุณความดี การทำตามศีลธรรมของสังคม

3. กิจกรรมปั้นฝัน (ปั้นดินญี่ปุ่นติดตู้เย็น) มีวัตถุประสงค์ให้ผู้สูงอายุเกิดการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรับรู้ความสามารถ ความภูมิใจในผลงาน ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดผ่านทางผลงานศิลปะ และเรียนรู้การสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น ซึ่งในกระบวนการสอนจะมีการสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุทำงานศิลปะจากความคิดของตนเองและแสดงออกส่วนตัวทางด้านความคิดความรู้สึกรวมถึงรวมถึงแนะนำช่วยเหลือให้ผู้สูงอายุทำผลงานศิลปะออกมาได้สำเร็จและยอมรับในความแตกต่างของผลงานของตนเองว่าผลงานแต่ละชิ้นมีคุณค่าในตัวของมัน ผลงานมีเพียงชิ้นเดียว ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุรับรู้ว่าคุณค่าสามารถสร้างผลงานออกมาได้ประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

4. กิจกรรมโมบายแสนสวย มีวัตถุประสงค์ให้ผู้สูงอายุเกิดการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรับรู้ความสามารถ ความภูมิใจในผลงาน ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดผ่านทาง

ผลงานศิลปะ และเรียนรู้การสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น ซึ่งในกระบวนการสอนนอกจากผู้สูงอายุจะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันแล้วยังได้แก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยกิจกรรมโอบายแสนสวยผู้สูงอายุ ต้องช่วยกันร้อยเชือกมีการผลัดเปลี่ยนกันระหว่างผู้สูงอายุในกลุ่มเป็นการสร้างความรู้สึกด้านการมีความสำคัญจากการได้รับการเอาใจใส่จากบุคคลรอบข้าง เนื่องจากกิจกรรมโอบายแสนสวย เป็นกิจกรรมสุดท้ายก่อนที่จะจัดกิจกรรมศิลปะร่วมกันในผู้สูงอายุแต่ละช่วงวัย จึงมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดนิทรรศการศิลปะร่วมกัน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการแสดงผลงานศิลปะที่ตนเองได้สร้างขึ้น

5. กิจกรรมนิทรรศการศิลปะ มีวัตถุประสงค์ให้ผู้สูงอายุเกิดการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดความภูมิใจในผลงาน เป็นการแสดงผลงานศิลปะร่วมกันของผู้สูงอายุ ให้บุคคลทั่วไปได้ชื่นชมได้รับรู้ถึงความสามารถของผู้สูงอายุ และเป็นเวทีแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างผู้สูงอายุกับผู้ชมผลงาน ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ Maslow (1970) การเห็นคุณค่าในตนเองประกอบด้วยสองส่วนคือ ความรู้สึกนับถือตนเอง มีความเคารพยอมรับนับถือตนเองว่ามีความสำคัญ และสามารถในการทำสิ่งต่างๆให้ประสบความสำเร็จ ความรู้สึกต่อคุณค่าที่บุคคลอื่นมีต่อตน ได้รับการยอมรับความเอาใจใส่ให้มีความสำคัญ มีศักดิ์ศรีและเป็นที่ยกย่องของสังคม

กิจกรรมศิลปะแต่ละกิจกรรมมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรับรู้ความสามารถ ความภูมิใจในผลงานถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดผ่านทางผลงานศิลปะและเรียนรู้การสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น ซึ่งกิจกรรมแต่ละกิจกรรมมีความแตกต่างกันในกระบวนการปฏิบัติกิจกรรมตามสมรรถภาพของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย ครอบคลุมถึงศิลปะด้านทัศนศิลป์ ทั้ง การวาดภาพ การปั้น การพิมพ์และศิลปะประดิษฐ์ เพราะกิจกรรมศิลปะก่อให้เกิดพัฒนาการทางด้านอารมณ์ ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถและเกิดการพัฒนาด้านสังคม สอดคล้องกับ Leitner and Leitner (2004) ที่กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุสามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดได้อย่างเต็มที่ เกิดความรู้สึก ผ่อนคลาย และเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการสื่อสารในเรื่องที่มีความยากลำบากในการพูดรวมทั้งสร้างความภูมิใจให้กับผู้สร้างสรรคงานเกิดการยอมรับและนับถือตนเอง วลัยพร นันตสุภาวัฒน์ (2535) การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้และพัฒนาให้เกิดขึ้นได้จากประสบการณ์ที่บุคคลได้รับ การจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศที่ผ่อนคลายโดยอาจใช้กิจกรรมคลายเครียด เพื่อให้เกิดความสดใสสงบ และเกิดความสมดุล ระหว่างร่างกาย จิตใจ หรือการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดโอกาสในการแก้ปัญหา

2. พฤติกรรมของผู้สูงอายุ

จากการศึกษาพฤติกรรมของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย ขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุแสดงออกถึงพฤติกรรมที่คาดหวัง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ผู้สูงอายุอายุ 60-69 ปี แสดงพฤติกรรมการเห็นคุณค่าในตนเองในกิจกรรมบั้นฝั้น มากที่สุด รองลงมา คือ กิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรงจำ กิจกรรมโอบายแสนสวย กิจกรรมนิทรรศการศิลปะ และ กิจกรรมสมุดบันทึกวันวานยังหวานอยู่ ตามลำดับ โดยแสดงพฤติกรรมปฏิบัติกิจกรรมด้วยความสนุกสนานมากที่สุด รองลงมาคือปฏิบัติกิจกรรมด้วยความเหมาะสมและชื่นชมผลงานของตนเอง ตามลำดับ

ผู้สูงอายุในช่วงอายุ 70-79 ปี แสดงพฤติกรรมการเห็นคุณค่าในตนเองในกิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรงจำมากที่สุด รองลงมา มี 2 กิจกรรมเท่ากัน คือ กิจกรรมโอบายแสนสวย กิจกรรมนิทรรศการศิลปะ กิจกรรมบั้นฝั้น และ กิจกรรมสมุดบันทึกวันวานยังหวานอยู่ ตามลำดับ โดยแสดงพฤติกรรมปฏิบัติกิจกรรมด้วยความเหมาะสมมากที่สุด รองลงมาคือปฏิบัติกิจกรรมด้วยความสนุกสนาน ชื่นชมผลงานของตนเองและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

ผู้สูงอายุในช่วงอายุ 80-89 ปี แสดงพฤติกรรมการเห็นคุณค่าในตนเองในกิจกรรมบั้นฝั้นมากที่สุด รองลงมาคือ กิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรงจำ กิจกรรมโอบายแสนสวย กิจกรรมนิทรรศการศิลปะ และ กิจกรรมสมุดบันทึกวันวานยังหวานอยู่ ตามลำดับ โดยแสดงพฤติกรรมปฏิบัติกิจกรรมด้วยความเหมาะสมและคุ้นเคยกับสิ่งใหม่ ๆ ได้ดีมากที่สุด รองลงมาคือปฏิบัติกิจกรรมด้วยความสนุกสนาน ชื่นชมผลงานของตนเองและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างปฏิบัติกิจกรรมตามลำดับ

ผู้สูงอายุในช่วงอายุ 90-99 ปี แสดงพฤติกรรมการเห็นคุณค่าในตนเองในกิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรงจำมากที่สุด รองลงมาคือ กิจกรรมโอบายแสนสวย กิจกรรมนิทรรศการศิลปะ กิจกรรมบั้นฝั้น และกิจกรรมสมุดบันทึกวันวานยังหวานอยู่ ตามลำดับ โดยแสดงพฤติกรรมปฏิบัติกิจกรรมด้วยความสนุกสนานมากที่สุด รองลงมาคือปฏิบัติกิจกรรมด้วยความเหมาะสมและตอบสนองคำวิจารณ์อย่างเหมาะสม ตามลำดับ

จากการศึกษาพฤติกรรมของผู้สูงอายุในแต่ละวัย พบว่าผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัยมีการแสดงพฤติกรรมการเห็นคุณค่าในตนเองที่แตกต่างกันไป ซึ่งทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากความชอบและประสบการณ์เดิมของผู้สูงอายุแต่ละคน ซึ่งการที่ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะแต่ละกิจกรรม

ทำให้แสดงพฤติกรรมเห็นคุณค่าในตนเอง ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะกิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมที่เปิดกว้าง ด้านความรู้สึกนึกคิด ได้แสดงความสามารถของตน กิจกรรมแต่ละกิจกรรมยังมีขั้นตอนการทำงานที่ไม่ซับซ้อนทำให้ผู้สูงอายุมีโอกาสประสบความสำเร็จในการสร้างผลงานได้ง่าย ไม่มีการนำผลงานมาเปรียบเทียบกัน แต่จะส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเรียนรู้ความเป็นอัตลักษณ์และยอมรับความแตกต่างในแต่ละบุคคล ให้ผู้สูงอายุได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ วิรุณ ตั้งเจริญ (2542) ที่กล่าวว่า ศิลปะสามารถพัฒนาทั้งด้านร่างกาย ทำให้เกิดการผ่อนคลายขณะปฏิบัติกิจกรรมรวมถึงการทำงานของร่างกายระหว่างการปฏิบัติกิจกรรม พัฒนาด้านจิตใจพัฒนาความคิดเข้าใจถึงความงาม ความประณีต พัฒนาด้านสังคมเข้าใจและยอมรับความแตกต่างของแต่ละบุคคลสร้างสัมพันธอันดีภายในสังคมนั้นยังสอดคล้องกับ สุรกุล เจนอบรม (2541) ที่กล่าวว่ากิจกรรมทางสังคมเป็นแก่นแท้ของชีวิตและจำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ การที่ผู้สูงอายุจะมีทัศนคติที่ดีเพียงใด เป็นผลมาจากการได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม แต่ไม่สามารถบอกได้ว่าผู้สูงอายุเหมาะสมกับกิจกรรมใดมากที่สุด ทั้งนี้เพราะผู้สูงอายุแต่ละคนมีความคิดเห็นและพฤติกรรมที่แตกต่างกันไป

3. ความรู้สึกของผู้สูงอายุที่มีต่อกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง

จากการศึกษาความรู้สึกของผู้สูงอายุที่มีต่อกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง พบว่า

3.1 ความรู้สึกในระยะแรก พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่คิดว่าจะทำผลงานออกมาไม่ดี กลัวทำไม่ได้ ซึ่งผู้สูงอายุได้แสดงทรรศนะเพิ่มเติมว่า ไม่เคยทำงานศิลปะมาก่อนจะทำได้หรือ กลัวว่าทำออกมาไม่สวย ดังนั้นในการสอนควรมีการสร้างแรงจูงใจและพูดคุยให้กำลังใจทั้งก่อนและระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ ซึ่งสอดคล้องกับ (John A. Michael, 1983) ที่กล่าวว่า การสร้างความรู้สึกรแรงจูงใจ เป็นพื้นฐานและเป็นจุดเริ่มต้นของการทำงานศิลปะ ผู้เรียนมีความไม่มั่นใจ ก่อนที่จะเริ่มลงมือปฏิบัติ และอาจจะยังไม่ชัดเจนว่าควรปฏิบัติอย่างไร แต่หากความคิดถูกกระตุ้นและรู้สึกได้ถึงสิ่งเหล่านั้น จากการใช้สื่อในสภาพแวดล้อมมั่นคงเป็นความจำเป็นที่ผู้สอนต้องกำหนดผู้เรียนในสถานการณ์หนึ่งที่จะทำให้เขาทั้งหลายมีความคิด และความรู้สึก เกี่ยวกับประสบการณ์ที่สามารถทำให้เขามีการจูงใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ใช่ขอบเขตผู้เรียนส่วนใหญ่มีการสั่งสมประสบการณ์ที่ผู้สอนสามารถดึงออกมาได้

3.2 ความรู้สึกในขณะปฏิบัติกิจกรรม พบว่า ทั้งหมดของผู้สูงอายุ รู้สึกว่าชอบ สนุกดี เพลินดี และดีใจมากที่ได้มาร่วมกิจกรรมจากที่เคยคิดว่าทำไม่ได้และทำไม่เป็นเลยเราสามารถทำได้ ซึ่งการที่ผู้สูงอายุจะรู้สึกแบบนี้ได้นั้น ผู้สอนต้องเป็นผู้ที่คอยดูแลช่วยเหลือรวมถึงให้กำลังใจผู้สูงอายุ ขณะปฏิบัติกิจกรรม นอกจากนี้ควรตั้งศักยภาพในตัวของผู้สูงอายุออกมาให้มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการสอนศิลปะปฏิบัติของ (John A. Michael, 1983) ที่กล่าวว่า การที่ผู้เรียนรู้สึกมั่นใจในการสร้างสรรค์งานศิลปะเป็นสิ่งจำเป็น การทำเช่นนั้นจะทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการทำงานศิลปะ สำหรับผู้เรียนที่ขาดความมั่นใจ ผู้สอนจะต้องสนับสนุนช่วยเหลือในขณะที่มีการริเริ่มประสบการณ์นั้น การชมเชยในการค้นหาความคิดของผู้เรียน ผู้เรียนแต่ละคนมีความมั่นใจในการแสดงออกทางศิลปะ ไม่เท่าเทียมกัน บางคนชอบวาดภาพแต่ไม่ชอบการปั้น ฉะนั้น ผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนมีการแสดงออกได้ในระดับที่สูงขึ้น

3.3 ความรู้สึกภายหลังปฏิบัติกิจกรรม พบว่า ผู้สูงอายุรู้สึกสนุกและมีความสุขมากที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันมีเพื่อนเพิ่มมากขึ้น รวมถึง ดีใจที่มีผลงานเป็นของตนเองละมีชิ้นเดียวในโลกรวมถึงมีความภาคภูมิใจในผลงานของตนเองอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ (Greenberg, 1987) ที่กล่าวว่าศิลปะศึกษาช่วยให้ผู้เรียนเกิดความภูมิใจ และมีความมั่นใจในตนเอง รวมทั้งช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีภายในกลุ่ม (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2545) ศิลปะเป็นเรื่องของความงาม ความรู้สึก และอารมณ์ดังนั้นในขณะที่ศิลปินสร้างสรรค์งานศิลปะ จิตใจของผู้สร้างก็จะได้รับการขัดเกลาให้มีจิตใจที่อ่อนโยน อ่อนไหวต่อความรู้สึกและอารมณ์

จากการสังเกตพฤติกรรมและการสัมภาษณ์ความรู้สึกการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ พบว่า กิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัยนั้นมีความแตกต่างกันในแต่ละช่วงอายุ ซึ่งกิจกรรมแต่ละกิจกรรมล้วนมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง แต่มีความแตกต่างกันในกระบวนการปฏิบัติกิจกรรม ในตัวกิจกรรมศิลปะแต่ละกิจกรรมทำให้ผู้สูงอายุได้รับรู้ความสามารถของตนเองในหลายๆ ด้าน รวมถึงในกระบวนการสอน มีการสอดแทรกเรื่องราวการเพิ่มคุณค่าในตนเอง การที่ผู้สูงอายุได้สร้างผลงานศิลปะโดยสามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดต่างๆ ผ่านผลงานศิลปะ รวมทั้งได้สื่อสารและทำงานร่วมกันกับสมาชิกภายในกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ได้ผ่อนคลาย เพลินเพลิน นอกจากนั้นแล้ว ในกิจกรรมนิทรรศการศิลปะ ผู้สูงอายุได้แสดงผลงานของตนเอง ให้ผู้อื่นได้รับรู้ความสามารถของตนเอง ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น และเกิดการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น

การที่ผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัยแสดงพฤติกรรมการเห็นคุณค่าในตนเองในกิจกรรมที่ต่างกักันนั้น ส่วนหนึ่งอาจขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมของผู้สูงอายุแต่ละบุคคลแต่ละช่วงวัย ในกระบวนการสอนได้มีการดึงเอาประสบการณ์เดิม รวมถึงเรื่องราวที่ผ่านมาในอดีตของแต่ละบุคคล ถ่ายทอดออกมาผ่านผลงาน ได้มีการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ (2520) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ทางศิลปะเป็นการเสริมสร้างลักษณะนิสัยให้ผู้เรียน มีพฤติกรรมอันดีงาม ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ จากการที่ผู้เรียนได้ทำกิจกรรม มีโอกาส สร้างสรรค์ แก้ปัญหา และได้สัมผัสกับสภาพความเป็นจริง สิ่งเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียน เกิดการพัฒนา ทางด้านอารมณ์ สังคมและสติปัญญา ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2545) ได้กล่าวถึง ศิลปะ มีประโยชน์ ต่อจิตใจของทั้งผู้สร้างสรรค์ งานศิลปะและผู้ชมงานศิลปะเป็นอย่างมาก เนื่องจากศิลปะเป็นเรื่อง ของความงามความรู้สึกอารมณ์ดังนั้นในขณะที่ศิลปินสร้างสรรค์งานศิลปะ จิตใจของผู้สร้างจะได้รับ การขัดเกลาให้มีจิตใจที่อ่อนโยน อ่อนไหวต่อความรู้สึกและอารมณ์

กิจกรรมศิลปะในแต่ละกิจกรรมมีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัยแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกระบวนการสอนและขั้นตอนในการสร้างผลงานให้มีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุ ในแต่ละกลุ่ม แต่ละช่วงวัย ทั้งนี้การจัดกิจกรรมต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการ และ ประสบการณ์ของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้เกิดการเรียนรู้โดยการมองเห็น ความสัมพันธ์ของโลกกับประสบการณ์ของตน มีเสรีภาพในสร้างสรรค์ผลงาน และควรหลีกเลี่ยง การใช้คำพูดในเชิงตำหนิ แต่ควรให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้สูงอายุอย่างให้เกียรติ มีการวางแผนที่ดีมี ขั้นตอนการทำงานที่ไม่ซับซ้อน จัดสภาพแวดล้อม ให้เอื้ออำนวยต่อการทำงาน มีห้องที่กว้างไม่มี เสียงรบกวนรวมถึง เปิดเพลงตามความสนใจของผู้สูงอายุ วัสดุอุปกรณ์ในการสอนเป็นสิ่งสำคัญอีก ประการหนึ่ง ควรเลือกใช้วัสดุที่เหมาะสมกับสมรรถภาพของผู้สูงอายุ จะทำให้ผู้สูงอายุมีโอกาสรู้จัก ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับ บรรลุ ศิริพานิช (2542) ที่ได้กล่าวว่าการดำเนิน กิจกรรมถือเป็นหัวใจสำคัญของผู้สูงอายุที่อยู่ในชมรมหรือกลุ่มผู้สูงอายุ เพราะกิจกรรมจะนำ ผู้สูงอายุไปสู่การพบปะสังสรรค์ ได้ประโยชน์ทั้งร่างกายจิตใจ กิจกรรมของผู้สูงอายุมีหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้สูงอายุแต่ละกลุ่ม และสุภาวดี พุฒิน้อย (2546) ได้กล่าวว่า ควรมี การจัดกิจกรรมที่เป็นไปในลักษณะที่ส่งเสริมศักยภาพและความสามารถของผู้สูงอายุในทุกๆ ด้าน เพื่อให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณค่าตนเองมีประโยชน์และมีคุณค่าต่อสังคม เพื่อให้กิจกรรมมีประโยชน์และมีคุณค่าอย่างแท้จริงควรเลือกกิจกรรมที่มีประโยชน์และสอดคล้องกับวัยผู้สูงอายุ

สรุปการอภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องการออกแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย ในผู้สูงอายุที่พักอาศัยอยู่ที่ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุบ้านบางแค ผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัยมีการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มมากขึ้นจากเดิม แสดงว่ากิจกรรมศิลปะสามารถเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย แต่ค่าเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัยมีความแตกต่างกันในแต่ละช่วงวัย ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน เพราะกิจกรรมแบบเดียวกันอาจใช้ไม่ได้ผลกับผู้สูงอายุในกลุ่มอื่น ผู้จัดกิจกรรมจึงควรดูพื้นฐานความสามารถเดิมของกลุ่มผู้สูงอายุรวมถึงด้านจิตใจและสมรรถภาพของผู้สูงอายุแต่ละบุคคลแต่ละกลุ่ม ผู้สูงอายุที่อายุมากบางคนอาจมีร่างกายที่แข็งแรงกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุน้อยกว่า เพื่อออกแบบกิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุในแต่ละกลุ่มและกระบวนการในการจัดกิจกรรมให้มีความสอดคล้องกับสภาพร่างกายจิตใจ รวมถึงควรเน้นการกระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมและตั้งศักยภาพในตัวผู้สูงอายุแต่ละบุคคลออกมาใช้ให้มากที่สุด เพื่อผู้สูงอายุจะรับรู้ความสามารถของตนเองและเกิดการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น

ข้อค้นพบที่ได้รับจากการวิจัย

ผลที่ได้จากงานวิจัยดังกล่าวได้นำแนวคิดทฤษฎีกระบวนการทำงานศิลปะของ John A. Michael (1983) ซึ่งประกอบด้วย 1) ความรู้สึก-แรงจูงใจ 2) กระบวนการทางศิลปะ 3) ผลงานศิลปะ ประกอบกับกระบวนการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุและพัฒนาการของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย มาใช้เป็นแนวทางพัฒนาสิ่งทดลอง (Treatment) คือ กิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางแค เลือกผู้สูงอายุที่มีความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม โดยแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุออกเป็น 4 ช่วงวัย ได้แก่ 1) ผู้สูงอายุ อายุ 60-69 ปี 2) ผู้สูงอายุ อายุ 70-79 ปี 3) ผู้สูงอายุ อายุ 80-89 ปี และ 4) ผู้สูงอายุ อายุ 90-99 ปี ซึ่งกำหนดให้มีสมาชิกกลุ่มช่วงวัยละ 10 คน โดยไม่จำแนกเพศ ให้ผู้สูงอายุทำแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ เป็นระยะเวลาทั้งหมด 5 สัปดาห์ โดยกิจกรรมศิลปะ 1 สัปดาห์จัด 1 กิจกรรม ครั้งละ 2 ชั่วโมง จำนวนทั้งหมด 17 ครั้งอย่างต่อเนื่อง แผนการจัดกิจกรรมศิลปะ ได้แก่ กิจกรรมสมุดบันทึกวันวานยังหวานอยู่ กิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรงจำ กิจกรรมปั้นฝัน (ปั้นดินญี่ปุ่นติดตู้เย็น) กิจกรรมโมบายแสนสวย

และกิจกรรมนิทรรศการศิลปะ ซึ่งการจัดกิจกรรมทั้งหมดมีผลต่อทั้งทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านอารมณ์ และด้านสังคมของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรม

การที่ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง ส่งผลให้เกิดการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป ได้แก่ การมองตนเองและความรู้สึกที่มีต่อบุคคลอื่น ซึ่งหากศึกษาถึงสาเหตุของการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับต่ำจะพบว่าผู้สูงอายุแต่ละคนมีสาเหตุที่แตกต่างกัน เช่น สภาพสังคมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วทำให้ผู้สูงอายุต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสังคม (Peplau and Perima, 1982) การลดบทบาททางสังคมส่งผลทางด้านจิตใจ เกิดความเหงา ว้าเหว และแยกตัวออกจากสังคมในที่สุดทำให้เกิดการเห็นคุณค่าในตนเองลดลง ดังนั้นเมื่อผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งสามารถสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ได้รับรู้ความสามารถของตนเองและเกิดความภาคภูมิใจในตนเองและมองตนเองมีคุณค่ามากขึ้นส่งผลให้ผู้สูงอายุเกิดการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น โดยเห็นได้จากค่าเฉลี่ยของแบบวัดการเห็นคุณค่า ในตนเองของผู้สูงอายุสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับ อรทัย อาจจำ (2553) ที่มีการสังเคราะห์คุณค่าผู้สูงอายุในด้านต่างๆ ทั้งประวัติศาสตร์ ศิลปะ-วัฒนธรรม คุณค่าทางจิตใจและคุณค่าทางสมอง พบว่าผู้สูงอายุที่สามารถทำกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตด้วยตนเองจะมีความรู้สึกภูมิใจและรู้สึกมีคุณค่าในตนเองกิจกรรมทางศิลปะช่วยส่งเสริมฟื้นฟูผู้สูงอายุในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม (Leitner and Leitner, 2004) โดยจากการสังเกตและสัมภาษณ์ในระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะพบว่า ในระยะแรกของการปฏิบัติกิจกรรมของผู้สูงอายุจะไม่กล้าพูดคุยแสดงความคิดเห็น กลัวว่าผลงานของตนจะออกมาไม่ดี กลัวทำไม่ได้ไม่ค่อยยิ้มแย้ม และพูดคุยกันน้อยมาก ในระยะต่อมาพบว่าผู้สูงอายุเริ่มพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้สอนและผู้สูงอายุคนอื่นๆ ภายในกลุ่มเพิ่มมากขึ้น มีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจกับผลงานศิลปะของตนเอง โดยยอมรับคำติชมในผลงานของตนเองและกล้าแสดงความคิดเห็นต่อผลงานของสมาชิกในกลุ่ม เกิดการยอมรับความจริงและยอมรับความแตกต่างในแต่ละบุคคล และช่วยเหลือสมาชิกภายในกลุ่มขณะปฏิบัติกิจกรรมรวมถึงรับผิดชอบช่วยเหลือเก็บวัสดุอุปกรณ์เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมในแต่ละครั้ง

ในการศึกษาครั้งนี้พบว่าผู้สูงอายุเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน ทั้งบรรยากาศและการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีภายในกลุ่ม โดยมีการช่วยเหลือกันระหว่างการปฏิบัติกิจกรรม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มบางท่านอาจไม่รู้จักรักกันถึงแม้ว่าจะอยู่

ในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางแค ดังนั้นการได้เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะ ได้ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน รวมถึงมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการสร้างผลงานศิลปะร่วมกันอีกด้วย กระบวนการจัดกิจกรรมศิลปะเริ่มด้วยการสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุอยากปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ ในขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมหรือสร้างผลงานศิลปะผู้สอนจะต้องดึงเอาประสบการณ์และศักยภาพในตัวของผู้สูงอายุแต่บุคคลออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุถ่ายทอดความรู้สึกผ่านทางผลงานศิลปะ ให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมออกแบบกิจกรรมศิลปะให้กับผู้สูงอายุกลุ่มอื่น ๆ รวมถึงสอดแทรกความรู้เรื่องการเห็นคุณค่าในตนเอง กระบวนการจัดกิจกรรมศิลปะให้กับผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัยจะมีความแตกต่างกันตามสมรรถภาพของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย จึงทำให้ผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัยสามารถสร้างผลงานออกมาภายใต้กิจกรรมเดียวกัน แต่มีกระบวนการในการสร้างผลงานแตกต่างกัน หลังจากที่ผู้สูงอายุได้สร้างผลงานศิลปะของตนเองสำเร็จแล้วมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานศิลปะของตนเอง เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับรู้ถึงคุณค่าในผลงานของตนเองและสมาชิกในกลุ่ม ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจในความสามารถของตนเอง เกิดความรู้สึกผ่อนคลาย และเพลิดเพลิน และเกิดการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Greenberg (1987) ที่ได้กล่าวว่าต้องมีการวางแผนกิจกรรมที่มีคุณภาพให้แก่ผู้สูงอายุ มิใช่แต่กิจกรรมยามว่างเท่านั้น แต่เสริมสร้างและสนองประสบการณ์ด้านสุนทรีย์ การสนทนาถกปัญหาวิจารณ์ผลงานศิลปะ รวมทั้งปฏิบัติงานศิลปะที่วางแผนอย่างให้ความนับถือผู้สูงอายุ และแนวคิดของ Thondike (1982) ที่กล่าวว่า ศิลปะศึกษาช่วยให้ผู้เรียน เกิดความภูมิใจ และมีความมั่นใจในตนเอง รวมทั้งช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มเดียวกันเนื่องจากอายุของบุคคลมิได้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ หลังจากจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง 16 กิจกรรม เสร็จแล้ว มีการจัดกิจกรรมนิทรรศการศิลปะเป็นกิจกรรมสุดท้ายโดยรวบรวมผลงานของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย มาจัดแสดงผลงานศิลปะพบว่า กิจกรรมนิทรรศการศิลปะเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้สูงอายุได้แสดงผลงานศิลปะของตนให้บุคคลอื่นๆ นอกเหนือ จากสมาชิกในกลุ่มของตนเอง โดยให้ผู้สูงอายุนำผลงานศิลปะของตนเองที่ได้สร้างขึ้นในแต่ละกิจกรรมมาจัดแสดง โดยให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการออกแบบนิทรรศการ ส่วนของการแสดงผลงาน พิธีการ การต้อนรับ และการจัดสถานที่ ทำให้ผู้สูงอายุเกิดการรับรู้คุณค่าของตนเองมากขึ้น จากการชื่นชมผลงานของตนเองได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ได้รับรู้ว่าตนเองมีความสามารถความสำคัญต่อบุคคลอื่นในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Maslow (1970) การเห็นคุณค่าในตนเองประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ความรู้สึกนับถือตนเอง (Self respect) มีความเคารพยอมรับนับถือตนเองว่ามีความสำคัญ และ

ความสามารถในการทำสิ่งต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จ และความรู้สึกต่อคุณค่าที่บุคคลอื่นมีต่อตน ได้รับการยอมรับความเอาใจใส่ให้มีความสำคัญมีศักดิ์ศรีและเป็นที่ยกย่องของสังคม

จากเหตุผลสนับสนุนที่อภิปรายมา จึงกล่าวได้ว่าการจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้าง การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นการเสริมสร้างให้ผู้สูงอายุเพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเองได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้สอน

ผู้สอนควรเข้าใจถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่า ในตนเองของผู้สูงอายุ รวมถึงวิธีการปฏิบัติตนกับผู้สูงอายุที่จะส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมศิลปะ การพัฒนาด้านความสามารถ เพื่อนำไปสู่การสร้างความสำเร็จและทำให้ผู้สูงอายุเกิดการเห็นคุณค่า ในตนเองเพิ่มขึ้น โดยควรอยู่บนพื้นฐานความต้องการของผู้สูงอายุ ดังต่อไปนี้

1.1 ความรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุแต่ละคนจะมีสมรรถภาพทางด้าน ร่างกายที่แตกต่างกัน ซึ่งมีผลต่อความสามารถของผู้สูงอายุที่แตกต่างกัน กิจกรรมบางกิจกรรม เหมาะกับผู้สูงอายุบางคนหรือบางกลุ่ม ซึ่งกิจกรรมที่ประสบความสำเร็จกับผู้สูงอายุกลุ่มหนึ่ง แต่หากจัดให้ผู้สูงอายุอีกกลุ่มหนึ่ง กิจกรรมนั้นอาจจะล้มเหลว ดังนั้นการเข้าใจถึงพัฒนาการ สมรรถภาพรวมถึงความสนใจของผู้สูงอายุแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่ม จะช่วยให้ผู้สอนสามารถเลือก กิจกรรมที่เหมาะสม สร้างความสนใจและเป็นการจูงใจให้ผู้สูงอายุอยากเข้าร่วมกิจกรรม และเป็น การเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองได้เป็นอย่างดี

1.2 ความแตกต่างกันของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นผลมาจากสมรรถภาพทางด้านร่างกายและ ประสบการณ์เดิมของผู้สูงอายุแต่ละคน ดังนั้นเมื่อให้ผู้สูงอายุทำกิจกรรมใดๆ ผู้สอนจึงไม่ควร เปรียบเทียบผลงานของผู้สูงอายุแต่ควรอธิบายทำความเข้าใจกับผู้สูงอายุว่าผลงานแต่ละชิ้น มีความเป็นเอกลักษณ์และมีความแตกต่างกัน เป็นผลงานที่มีชิ้นเดียวในโลก คุณค่าของผลงาน เกิดจากความตั้งใจในการสร้างผลงานของแต่ละคนและควรพัฒนาความสามารถให้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยไม่นำไปเปรียบเทียบกับผลงานของบุคคลอื่น

1.3 ความเหมาะสมของกิจกรรมศิลปะ ที่ผู้สูงอายุสามารถเลือกทำได้ด้วยความสมัครใจและมี อิสระในการปฏิบัติกิจกรรม ผู้สอนไม่ควรผลักดันให้ผู้สูงอายุทำกิจกรรมจนผู้สูงอายุรู้สึก ว่า ถูกบีบบังคับ แต่ควรให้กำลังใจรวมถึงให้ความช่วยเหลือขณะที่ผู้สูงอายุลงมือปฏิบัติกิจกรรม รวมถึง สามารถสร้างผลงานจนประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ควรตั้งศักยภาพในตัวของผู้สูงอายุแต่ละคน

ออกมาให้มากที่สุด ผู้สอนควรชื่นชมผลงานของผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจ
ในผลงานของตนเองมากยิ่งขึ้น

1.4 การให้ความเคารพนับถือผู้สูงอายุ ควรมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้สอนและผู้สูงอายุ ผู้สอนต้องยอมรับความคิดเห็นของผู้สูงอายุ นอกจากนั้นแล้วให้ผู้สูงอายุร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการคัดเลือกกิจกรรมที่ผู้สูงอายุสนใจ

1.5 การจัดห้องปฏิบัติการศิลปะและเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติการศิลปะโดยระมัดระวังในการเลือกวัสดุอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุแต่ละคนและการดูแลผู้สูงอายุขณะที่ทำกิจกรรมด้วย เช่น

1.5.1 การเลือกวัสดุอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับสมรรถภาพทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุ เช่น ผู้สูงอายุที่สายตาดีเลือกใช้เข็มที่มีขนาดปกติ แต่เพิ่มขนาดของเข็มให้ใหญ่ขึ้นในผู้สูงอายุที่สายตาไม่ค่อยดี

1.5.2 การจัดห้องเรียน ขนาดของห้องควรมีความเหมาะสมกับจำนวนของผู้เรียน ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก มีโต๊ะสำหรับวางอุปกรณ์ และมีเก้าอี้นั่ง บริเวณห้องเรียนมีการจัดวางผลงานศิลปะ จะทำให้ผู้สูงอายุได้มีความซาบซึ้งต่อความงามที่อยู่โดยรอบ

1.5.3 ขณะที่ทำกิจกรรมศิลปะ ผู้สอนสามารถเปิดเพลงเบาๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความเพลิดเพลินในการทำงานแต่ควรเปิดเพลงที่อยู่ในความสนใจของผู้สูงอายุ และควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุพูดคุยสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือประสบการณ์

1.6 การจัดนิทรรศการศิลปะ เป็นการนำผลงานศิลปะที่ผู้สูงอายุสร้างขึ้นมาจัดแสดง เพื่อเผยแพร่ให้ผู้ชมได้รับความรู้ความสามารถและสร้างความเข้าใจในผู้สูงอายุมากขึ้น เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีได้ใช้เป็นที่แห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน รวมถึงสร้างความภาคภูมิใจในผลงานของตนเองมากขึ้น

สรุปได้ว่า ในการปฏิบัติการศิลปะของผู้สูงอายุ ผู้สอนควรมีความเข้าใจถึงสมรรถภาพของผู้สูงอายุแต่ละคนว่ามีความแตกต่างกัน จึงควรจัดประสบการณ์ที่หลากหลายให้กับผู้สูงอายุ ควรเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ให้มีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุ รวมถึงการให้ผู้สูงอายุเลือกปฏิบัติการศิลปะด้วยความสมัครใจ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรู้จักการแก้ปัญหา สร้างผลงานจากความคิดของตนเอง และดึงศักยภาพในตัวของผู้สูงอายุแต่ละคนออกมาให้มากที่สุด นอกจากนี้ควรมีการจัดแสดงผลงานเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีได้ใช้เป็นที่แห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน รวมถึงสร้างความภาคภูมิใจในผลงานของตนเองและทำให้เกิดการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น

2. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

2.1 เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปัญหาทางด้านร่างกาย เช่น นั่งรถเข็น และความทรงจำ ดังนั้นควรมีการนัดหมายวันเวลาและสถานที่ในการจัดกิจกรรมให้กับพี่เลี้ยงผู้ดูแลผู้สูงอายุให้รับทราบและขอความร่วมมือในการเตือนความจำให้เข้าร่วมกิจกรรม หรือมาส่งผู้สูงอายุในรายที่มีปัญหาทางด้านร่างกาย

2.2 การจะจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองให้ได้ดีนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องมีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจในเรื่องของศิลปะ การเห็นคุณค่าในตนเอง รวมถึงสมรรถภาพของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย เพื่อให้สามารถสร้างกิจกรรมที่เหมาะสมสอดคล้องกับความสนใจของผู้สูงอายุ

2.3 การจัดนิทรรศการศิลปะเพื่อจัดแสดงผลงานศิลปะของผู้สูงอายุมีความสำคัญมาก เพราะเป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจ รู้สึกว่าตนเองยังมีคุณค่าและเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

2.4 บรรยากาศขณะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะควรมีความสนุกสนานและเป็นกันเอง ทั้งต่อผู้สอนกับผู้สูงอายุ หรือผู้สูงอายุภายในกลุ่มเอง เพราะจะทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกผ่อนคลายรวมถึงกล้าแสดงความคิดเห็นร่วมกัน

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการพัฒนากิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัยให้มีความต่อเนื่อง

3.2 ควรมีการวิจัยซ้ำเกี่ยวกับกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย โดยทำในกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่ขึ้น และเพิ่มกลุ่มควบคุม เพื่อจะได้เห็นผลของกิจกรรมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3.3 ควรมีการศึกษาการจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย ในกลุ่มผู้สูงอายุในศูนย์อื่นๆ หรือตามชุมชนต่างๆ

3.4 ควรมีการศึกษาการจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย ในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีปัญหาทางด้านร่างกาย เช่น ผู้สูงอายุที่เป็นโรคสมองเสื่อม ผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยเรื้อรัง

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

เกสร ธิตะจारी. 2543. **กิจกรรมศิลปะสำหรับเด็ก**. กรุงเทพมหานคร. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. 2543. **Self Esteem พลังแห่งความเชื่อมั่น**. พิมพ์ครั้งที่ 3.

กรุงเทพมหานคร : ที พี พีริ้น.

ขวัญฤทัย อิ่มสมโภช. 2549. **ผลของศิลปะเพื่อการบำบัดต่อการเพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางแค**.

วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาสุขภาพจิต คณะแพทยศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จารุพรรณ ทวีทรัพย์รุ่ง. 2539. **ผลของการสอนจิตกรรมที่มีต่อการรับรู้ทางศิลปศึกษาของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต,

สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จารุพรรณ ทวีทรัพย์รุ่ง. 2542. **จิตกรรมกับผู้สูงอายุ**. กรุงเทพมหานคร :

ศูนย์การพิมพ์สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.

จุฬาลักษณ์ สอนไชยา. 2546. **ผลของการจัดโปรแกรมนันทนาการที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้สูงอายุ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เจก ธนะศิริ. 2530. **ทำอย่างไรจะปราศจากโรคและชะลอความชรา**. กรุงเทพมหานคร :

แปลนพับลิชชิง.

ชะลูด นิมเสมอ. 2531. **องค์ประกอบของศิลปะ**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร :

ไทยวัฒนาพานิช.

ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. 2543. **การวิจัยทางศิลปะ**. กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการการพิมพ์.

ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. 2544. **ศิลป์ : ยิน ยล สัมผัส**. กรุงเทพมหานคร : ฟอร์แมท แอส โซซิเอทส์.

ญาดาร์ตัน บาลจ่าย. 2549. **ผลของการใช้โปรแกรมกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่มต่อความจำของผู้สูงอายุ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดนุ จีระเดชากุล. 2541. **นันทนาการสำหรับเด็ก**. กรุงเทพมหานคร. ไทยวัฒนาพานิช.

นภาพร ชัยวรรณ และจอห์น โนเดล. 2539. **รายงานการสำรวจสภาวะผู้สูงอายุในประเทศไทย.**

สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บรรลุ ศิริพานิช. 2542. **ผู้สูงอายุไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :

สภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย.

บรรลุ ศิริพานิช. 2553. **คู่มือผู้สูงอายุฉบับสมบูรณ์.** พิมพ์ครั้งที่ 24. กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์ หมอชาวบ้าน.

ปริญญา ไตมานะ. 2548. **วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย.** ความรู้ก็มีคุณค่าในตนเองของ

ผู้สูงอายุและปัจจัยเกี่ยวพันอื่นๆ.

ประสพ ลีเหลืองภัย. 2543. **ศิลปะนิยม.** โอ เอส พริ้นติ้งเฮ้าส์.

ผจญจิตต์ ช้างมงคล. 2553. **ผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยกิจกรรมพับกระดาษที่มีต่อ**

พฤติกรรมชอบสังคมของเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต,

สาขาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พรเทพ มนต์วีชรินทร์. 2547. **การสำรวจคุณภาพชีวิต และความต้องการด้านการศึกษาเพื่อ**

ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญา

มหาบัณฑิต, สาขาพัฒนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พีรพงศ์ กุลพิศาล. 2545. **สมองลูกพัฒนาได้ด้วยศิลปะ** กรุงเทพมหานคร : เคล็ดไทย.

พัฒนาสังคมและสวัสดิการ, กรม. 2553. **สรุปการดำเนินงาน ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการ**

สังคมผู้สูงอายุบ้านบางแค ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร :

เทพพิณวานิสย์.

พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กระทรวง. 2548. **พระราชบัญญัติผู้สูงอายุไทย พ.ศ.**

2546. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ เจ. เอส. การพิมพ์. สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ.

พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กระทรวง. **สถานสงเคราะห์.** [ออนไลน์]. 2554.

แหล่งที่มา. http://www.dsdw.go.th/department/t_songkrew.php.

[26 สิงหาคม 2554].

เพ็ญแข ประจันปัจฉิน. 2545. **สูงอายุวิทยาศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

- ระวี สัจจโสภณ. 2551. **การวิเคราะห์บทบาทการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์.** คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2530. **พจนานุกรมศัพท์ศิลปะ อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2541. **พจนานุกรมศัพท์ศิลปะอังกฤษ-ไทย.** กรุงเทพมหานคร. นานมีบุ๊คส์.
- วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2553. **สรุปการประชุมวิชาการเรื่องพัฒนางานผู้สูงอายุไทยอย่างก้าวหน้าและยั่งยืน.** พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- วลัยพร นันตสุวัฒน์. 2535. **วารสารพยาบาลศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.** จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์. 2520. **กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ศิลปศึกษาในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติ.** กรุงเทพมหานคร : สารมวลดชน.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. 2527. **ศิลปศึกษา.** กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์วิมวอลลาต.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. 2539. **ทัศนศิลปศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : ต้นอ่อน แกรมมี.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. 2542. **ทัศนศิลป์สมัยใหม่.** กรุงเทพมหานคร : ต้นอ่อน แกรมมี.
- วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา. 2538. **ผลของการฝึกอาสาสมัครและสมาชิกตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสต่อการเพิ่มความเห็นคุณค่าในตนเองของสตรี ในสถานสงเคราะห์หญิงบ้านเกร็ดตระการ.** วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษานอกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วุฒิ วัฒนสิน 2541. **ศิลปะระดับมัธยมศึกษา.** สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. 2544. **สวัสดิการผู้สูงอายุ.** กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. 2550. **ศูนย์อเนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุไทยในชุมชน.** กรุงเทพมหานคร : มิสเตอร์ก็อปปี (ประเทศไทย).
- ศรีเรือน แก้วกังวาน. 2549. **จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย.** พิมพ์ครั้งที่ 9 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศิริพันธ์ กิตติสุขสถิต. 2553. **คุณภาพชีวิต และระดับสุขภาพจิตของผู้สูงอายุไทย.**

ใน สุขาดา ทวีสิทธิ์ และ สวรรีย์ บุญยमानนท์ (บรรณาธิการ). ประชากรและสังคม 2553.

คุณค่าผู้สูงอายุในสายตาสังคมไทยเอกสารวิชาการสถาบันวิจัยประชากรและสังคม

มหาวิทยาลัยมหิดล หมายเลข 372. พิมพ์ครั้งที่ 1. นครปฐม :

สำนักพิมพ์ประชากรและสังคม.

ศิริพันธ์ สาสดี. 2551. **การพยาบาลผู้สูงอายุ : ปัญหาที่พบบ่อยและแนวทางในการดูแล.**

พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมพร เทพสิทธิ์. 2549. **แก่อ่างมีค่า ชราอย่างมีสุข.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร :

มูลนิธิสมพร เทพสิทธิ์ เพื่อศาสนาและพัฒนาสังคม.

สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์. 2551. **สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2550.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร :

ที่ควพี จำกัด.

สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์. 2553. **สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2552.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร :

ที่ควพี จำกัด.

สุพัตรา สุภาพ. 2540. **สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี.**

กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.

สุภาวดี พุฒิน้อย และคณะ. 2546. **ผู้สูงอายุกับกิจกรรมบำบัด.** ภาควิชากิจกรรมบำบัด

คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : ศูนย์การพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุวิมล ว่องวานิช. 2546. **แนวทางการให้คำปรึกษาวิทยานิพนธ์.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร :

ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรกุล เจนอบรม. 2541. **วิสัยทัศน์ผู้สูงอายุและการศึกษานอกระบบสำหรับผู้สูงอายุไทย.**

กรุงเทพมหานคร : นิชนเอดเวอร์ไทซิงกรุ๊ป.

เสาวณี เตชะพัฒนาวงษ์. 2553. **ผลของการใช้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีบุคคลเป็น**

ศูนย์กลางที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ. วิทยานิพนธ์ปริญญา

มหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรทรวโรฒ.

สงเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, สำนักงาน. 2550. **รายงานผลการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติ**

ผู้สูงอายุ พ.ศ.2546.

อรทัย อัจฉา. 2553. **แก่แล้วไม่มีคุณค่าจริงหรือ : บทสังเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับคุณค่าของผู้สูงอายุ.** ใน สุชาดา ทวีสิทธิ์ และ สวรัย บุญยमानนท์ (บรรณาธิการ). ประชากรและสังคม 2553. คุณค่าผู้สูงอายุในสายตาสังคมไทยเอกสารวิชาการสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล หมายเลข 372. พิมพ์ครั้งที่ 1. นครปฐม : สำนักพิมพ์ประชากรและสังคม.

อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ. 2552. **การศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการ และรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุของผู้ใหญ่วัยแรงงาน.** มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

อารี เกษมรติ. 2533. **ผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มและกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติกที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันและแบบรักทะนุถนอม.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

อุดม เพชรสังหาร. 2548. **วารสารหมอชาวบ้าน.** ศิลปะกับการพัฒนาสมองมนุษย์.

อนุรักษ์ บัณฑิตยชาติ. 2542. **การสำรวจสุขภาพจิตผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชราของรัฐในกรุงเทพมหานคร.** นนทบุรี : กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.

ภาษาอังกฤษ

Aissen, C. M. 1987. **Esthetic Training of the Elderly with Special Reference to the Therapeutic Effect of Pictorial Creative Activititive.** [Online]. Available from : [http://ncbi.nih.gov/entrez/query.Fcqi?cmd=retrieve7=pubmed&d\[6/8/2554\].](http://ncbi.nih.gov/entrez/query.Fcqi?cmd=retrieve7=pubmed&d[6/8/2554].)

Barrow G.M. and Smith, P.A. 1979. **Aging, Ageism and society.** St Paul, Minn : West.

Barry, P. D. 1989. **Psychosocial Nursing : Assessment and Intervention /care of the Physically Ill Person.** 2 rd ed. Philadelphia : J.B. Lippincott Company.

Bruno, Frand J. 1983. **Adjustment and Personal Growth.** 2nd ed. New York : Jhon Wiley and son. Articles; Reports – Descriptive : Teaching Artist Journal, v9 n2 p90-100.

Coopersmith, S. 1981. **The Self-esteem.** San Francisco : Consulting Psychologist Press.

- Coopersmith, S. 1984. **Self-esteem inventories**. San Francisco : Consulting Psychologist Press.
- De Guzman, Allan B and other. 2011. **Traditional Filipino Arts in Enhancing Older People's Self-Esteem in a Penal Institution**. Journal Articles; Reports – Research : Educational Gerontology, v36 n12 p1065-1085.
- Efland, A. 1978. **Art education**. Conceptions in teaching art education. 32 April : 21-33.
- Felker, D. W. 1974. **Building Positive Self Concept**. Minnesota : Burgess Publishing, co.
- Grenberg p. 1987. **Art Education**. Introduction. 40(4):6-7.
- Kaukou, V., and Sanderson, P. 2006. **Arts Therapies**. Great Britain : MPG Bppks Ltd.
- Lawrence, D. 1987. **Enhancing Self-Esteem in the Classroom**. USA: Pau; Chapman.
- Leitner, M. J., and Leitner, S F. 2004. **Leisure in Later Life**. 3RD ed. U.S.A: The Hawerth Press, Inc.
- Lindenfield, G. 2000. **Self Esteem**. Great Britain : Caledonian International Book Manufacturing Ltd. Glasgow.
- Maslow, A H. 1970. **Motivation and Personality**. 3rd ed. New York : Harper & Row.
- Meaney, David P. 1982. **Curriculum on Aging: An Intergenerational Program for Grades K-6. An ESEA Title IV-C Project..** Guides Classroom Learner; Guides Classroom Teacher.
- Michae, J. A. 1983. **Art and adolescent : Teaching art at the secondary level**. New York : Columbia University.
- Onishi, Joji, and other. 2006. **Archives of Gerontology and Geriatrics**. The Pleasurable Recreational Activity among Community-dwelling Older Adults. 2(43) : 147-145.
- Peplau, L. A., and Periman, D. 1982. **Loneliness; a sourcebook of current theory research, and therapy**. USA : Wiley-Interscience publication.
- Schmid, T. 2005. **Promoting Health Through Creativity For professionals in health, arts and education**. London : Whurr Publishers Ltd.
- Shryock Henry S. 2004. **The Methods and Materials of Demography**. New York, Academic Press Institute for Population and Social Research, Mahidol Population Gazette.

Thorndike E et al. 1982. **Adult Learning**. New York : Macmillan Publishing.

Taylor, C. L. 1987. **Art Education**. Art and the need of the older adult. 40(4) : 8-15.

Jones, J. E. 1980. **The Elderly Art Student: Research and the Participants Speak**.

Art Education, Vol. 33, No. 7 Nov.

Wikstrom, B. M. 2004. **Journal of Gerontological Nursing**. Older Adults and The Arts: The Importance of Aesthetic Forms of Expression in Later Life. 30 (9) : 30-36.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

1. อาจารย์ ดร. ปิยวรรณ วิเศษสุวรรณภูมิ

อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. อาจารย์ ดร. โสมฉาย บุญญานันต์

อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. นางอุมาภรณ์ ฝ่องจิตต์

ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุบ้านบางแค

4. นางสาววลัยรักษ์ อังคะมาตย์

พยาบาลชำนาญการด้านการดูแลผู้ดูแลผู้สูงอายุ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

บ้านบางแค

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย

ที่ ศธ 01512.6(2771)/55-0468

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10300

12 มกราคม 2555

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัยและทดลองใช้เครื่องมือ

เรียน อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวคานธีชา บุญยาว นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การออกแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.ปุณณรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลและทดลองใช้เครื่องมือ คือ แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และจัดกิจกรรมศิลปะ กับผู้สูงอายุที่พักอาศัยอยู่ในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางแค ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยและทดลองใช้เครื่องมือดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชัญญา รัตนอุบล)

รองคณบดี

ปฏิบัติกรแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2681-2 ต่อ 612

ที่ ศธ 01512.6(2771)/55-0469

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10300

12 มกราคม 2555

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัยและทดลองใช้เครื่องมือ

เรียน อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวคานธีชา บุญยาว นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การออกแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.ปุ่นรัตน์ พิชญไพบุลย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตจำเป็นต้องทดลองใช้ เครื่องมือ คือ แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และจัดกิจกรรมศิลปะ กับ ผู้สูงอายุที่พักอาศัยในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดปทุมธานี ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยและทดลองใช้เครื่องมือดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา วัฒนอุบล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2681-2 ต่อ 612

ภาคผนวก ค
การพัฒนากรอบแนวคิดการออกแบบกิจกรรมศิลปะ
เพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง

กรอบแนวคิดการวิจัย
การออกแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย

ผู้สูงอายุ	คุณค่าในตนเอง
<p>ผู้สูงอายุเป็นวัยที่หมดภาระหน้าที่ทางการทำงาน ทำให้ลดบทบาททางสังคม ส่งผลทางด้านจิตใจ เกิดความเหงา ว้าเหว่ และแยกตัวออกจากสังคมในที่สุดทำให้เกิดการเห็นคุณค่าในตนเองลดลง (บรรลุ ศิริพานิช, 2553 ; สุรกุล เจนอบรม, 2541 ; ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549 ; ศิริพันธ์ สาส์ดัย, 2551)</p> <p>ทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ผู้สูงอายุจะมีความสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งได้จากการมีกิจกรรมและเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขและตระหนักว่าตนเองเป็นประโยชน์ต่อสังคม (สุภาวดี พุฒิน้อยและคณะ, 2546)</p> <p>นักชราวิทยาจึงแบ่งช่วงสูงอายุออกเป็น 4 ช่วง โดยใช้เกณฑ์ลักษณะจิตสังคม ชีววิทยา (ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2549) ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้สูงอายุช่วงต้น อายุระหว่าง 60-69 ปี 2. ผู้สูงอายุช่วงกลาง อายุระหว่าง 70-79 ปี 3. ผู้สูงอายุช่วงปลาย อายุระหว่าง 80-90 ปี 4. ผู้สูงอายุช่วงสุดท้าย อายุระหว่าง 90-99 ปี (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549) 	<p>การเห็นคุณค่าในตนเองประกอบด้วยคุณค่าในด้านต่างๆ 4 ด้าน ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การมีความสำคัญ (significance) 2. การมีอำนาจ (power) 3. การมีความสามารถ (competence) 4. การมีคุณความดี (virtue) (coopersmith, 1981) <p>การเห็นคุณค่าในตนเองประกอบด้วย 2 ส่วน คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ความรู้สึกนับถือตนเอง (Self respect) มีความเคารพยอมรับนับถือตนเองว่ามีความสำคัญ และสามารถในการทำอะไรต่างๆให้ประสบความสำเร็จ 2. ความรู้สึกต่อคุณค่าที่บุคคลอื่นมีต่อตน (Esteem from others) ได้รับการยอมรับความเอาใจใส่ให้มีความสำคัญ มีศักดิ์ศรีและเป็นที่ยกย่องของสังคม (Maslow, 1970)

กิจกรรมศิลปะ

กิจกรรมศิลปะก่อให้เกิดการพัฒนาจินตนาการของมนุษย์ ก่อให้เกิดความอ่อนโยนด้านอารมณ์ เกิดสุนทรียภาพและความประทับใจ นอกจากนี้ยังทำให้วัยวาระส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมเกิดการเคลื่อนไหว (อุดม เพชรสังหาร, 2548) กิจกรรมศิลปะที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุสามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดได้อย่างเต็มที่ เกิดความรู้สึกผ่อนคลาย และเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการสื่อสารในเรื่องที่มีความยากลำบากในการพูด รวมทั้งสร้างความภูมิใจให้กับผู้สร้างสรรค์งาน เกิดการยอมรับและนับถือตนเอง (Leitner and Leitner, 2004)

โดยใช้ทฤษฎีกระบวนการทำงานศิลปะของ จอห์น เอ ไมเคิล ประกอบด้วย

- 1) ความรู้สึก-แรงจูงใจ (Sensitive motivation) 2) กระบวนการทางศิลปะ (art process)
- 3) ผลงานศิลปะ (Art product) (John A. Michael ,1983)

กิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ

การเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 13 สังเคราะห์สมรรถภาพของผู้สูงอายุเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานศิลปะ

ผู้สูงอายุ	การเห็นคุณค่าในตนเอง	ทฤษฎีการสอนศิลปะ	กิจกรรมศิลปะ
<p>ผู้สูงอายุ อายุ 60-69 ปี เป็นช่วงที่คนต้องประสบกับความเปลี่ยนแปลงของชีวิตที่เป็นภาวะวิกฤตหลายด้าน เช่น เกษียณอายุ การจากไปของมิตรสนิท คู่ครอง รายได้ลดลง การสูญเสียตำแหน่งทางสังคม ช่วงนี้บุคคลยังเป็นคนที่แข็งแรง แต่อาจต้องพึ่งพิงผู้อื่นบ้าง ช่วงนี้ยังเป็นช่วงที่มีสมรรถภาพด้านต่างๆ ใกล้เคียงกับคนหนุ่มสาวมาก การปรับตัวในช่วงนี้ควรเร่งเข้าร่วมกับกิจกรรมต่างๆ ทางสังคมได้</p>	<p>การเห็นคุณค่าในตนเองประกอบด้วยคุณค่าในด้านต่างๆ 4 ด้าน ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การมีความสำคัญ (significance) 2. การมีอำนาจ (power) 3. การมีความสามารถ (competence) 4. การมีคุณความดี (virtue) <p>(<i>coopersmith, 1981</i>)</p>	<p>กระบวนการทำงานศิลปะของผู้เรียนจะมีองค์ประกอบของการทำงานศิลปะดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ความรู้สึก - แรงจูงใจ (Sensitive Motivation) ซึ่งเป็นพื้นฐานและเป็นจุดเริ่มต้นของการทำงานศิลปะ โดยมีที่มาจากความเป็นตัวเอง ประสบการณ์สิ่งแวดล้อม และทักษะการใช้สื่อต่างๆ 2. กระบวนการทางศิลปะ (Art Process) เป็นการแสดงออกส่วนตัวทางด้านความคิดความรู้สึก และการรับรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดองค์ประกอบทางศิลปะ 3. ผลงานศิลปะ (Art Product) เป็นสิ่งที่ปรากฏขึ้นมาจากสุนทรียภาพส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์บางอย่างที่เราต้องการแสดงออก (<i>Michael 1983</i>) 	<p>- กิจกรรมภาพพิมพ์ เป็นการแสดงออกทางการใช้เส้น ลวดลาย สี แสง เงา รูปแบบการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด จากนั้นจึงถ่ายทอดแม่พิมพ์ไปสู่กระดาษ หรือพื้นรองรับอื่น ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมศิลปะที่ซับซ้อนพอสมควร ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นประสาทสัมผัส และพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก กระตุ้นการทำงานระหว่างสายตากับมือ (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2544)</p> <p>- กิจกรรมศิลปะประดิษฐ์ เป็นการแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์การสร้างผลงาน เป็นการกระตุ้นให้แสดงความสามารถในตนเองออกมาก่อให้เกิดเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นระหว่างกันในกลุ่ม และพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก กระตุ้นการทำงานประสานสายตากับมือ (สุภาวดี พุฒิน้อย, 2546)</p>
<p>ผู้สูงอายุ อายุ 70-79 ปี เป็นช่วงที่เริ่มเจ็บป่วย เพื่ออนและสมาชิกในครอบครัวที่อายุใกล้ๆ กันอาจเริ่มล้มหายตายจากมากขึ้น เข้าร่วมกิจกรรมของสังคมน้อยลง การปรับตัวในระยษนี้มักไม่ค่อยยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมของครอบครัวและสังคมมากนักอีกต่อไป</p>	<p>ความรู้สึกต่อคุณค่าที่บุคคลอื่นมีต่อตน (Esteem from others)</p> <p>ได้รับการยอมรับความเอาใจใส่ให้มีความสำคัญ มีศักดิ์ศรี และเป็นที่ยกย่องของสังคม</p> <p>ความรู้สึกนับถือตนเอง (Self respect)</p> <p>มีความเคารพยอมรับนับถือตนเองว่ามีคุณค่าและความสามารถในการทำสิ่งต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จ</p> <p>(<i>Maslow, 1970</i>)</p>	<p>2. กระบวนการทางศิลปะ (Art Process) เป็นการแสดงออกส่วนตัวทางด้านความคิดความรู้สึก และการรับรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดองค์ประกอบทางศิลปะ</p> <p>3. ผลงานศิลปะ (Art Product) เป็นสิ่งที่ปรากฏขึ้นมาจากสุนทรียภาพส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์บางอย่างที่เราต้องการแสดงออก (<i>Michael 1983</i>)</p>	<p>-กิจกรรมวาดภาพ มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนกระบวนการพัฒนาความสามารถทางความคิด ความต้องการและอารมณ์ออกมาในผลงานมากที่สุดและวิธีการในการทำกิจกรรมไม่มีความซับซ้อนและไม่เป็นอุปสรรคต่อร่างกายของผู้สูงอายุ (จารุพรรณ ทรัพย์ปฐง, 2542)</p>
<p>ผู้สูงอายุ อายุ 80-90 ปี ผู้มีอายุยืนถึงระดับนี้ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมยากขึ้น เพราะสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับคนอายุ ถึงขั้นนี้ต้องมีความเป็นส่วนตัวมากขึ้น ไม่วุ่นวาย แต่ก็ต้องอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ยังกระตุ้นความมีสมรรถภาพในแง่ต่างๆ ตามวัย ผู้สูงอายุนี้อาจต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่นมากกว่าวัยที่ผ่านมา เริ่มย้อนนึกถึงอดีตมากขึ้น</p>	<p>ได้รับการยอมรับความเอาใจใส่ให้มีความสำคัญ มีศักดิ์ศรี และเป็นที่ยกย่องของสังคม</p> <p>ความรู้สึกนับถือตนเอง (Self respect)</p> <p>มีความเคารพยอมรับนับถือตนเองว่ามีคุณค่าและความสามารถในการทำสิ่งต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จ</p> <p>(<i>Maslow, 1970</i>)</p>	<p>3. ผลงานศิลปะ (Art Product) เป็นสิ่งที่ปรากฏขึ้นมาจากสุนทรียภาพส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์บางอย่างที่เราต้องการแสดงออก (<i>Michael 1983</i>)</p>	<p>-กิจกรรมปั้น เป็นกิจกรรมแขนงประติมากรรม ถ่ายทอดออกมาเป็นลักษณะ3มิติ ทั้งกว้างยาวหนา การปั้นเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้กล้ามเนื้อตาและมือ เกิดการทำงานประสานกล้ามเนื้อใหญ่และประสาทกล้ามเนื้อย่อย (จารุพรรณ ทรัพย์ปฐง, 2542)</p>
<p>ผู้สูงอายุ อายุ 90-99 ปี เป็นระยะที่มีปัญหาทางด้านสุขภาพ ผู้สูงอายุในวัยนี้ควรทำกิจกรรมที่ไม่ต้องมีการแข่งขัน ไม่ต้องมีการบีบบังคับเรื่องเวลาที่ต้องทำให้เสร็จ ควรทำกิจกรรมที่พอออกพอใจและอยากทำในชีวิต สำหรับผู้สูงอายุกลุ่มนี้ที่ได้พบผ่านวิกฤตต่างๆ ของชีวิตมาแล้วด้วยดีมากมาย จะเป็นคาบระยะแห่งความสุขสงบพอใจในตนเอง</p>			

ตารางที่ 14 การสังเคราะห์แผนการจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ

แผนที่	กิจกรรม	แนวคิด	คุณค่าและความสำคัญของกิจกรรมศิลปะ						การเห็นคุณค่าในตนเอง				
			1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	
1	สมุดบันทึกวันวานยังหวานอยู่	การผสมผสานระหว่างการวาดภาพระบายสีและการพิมพ์ภาพรวมถึงการประดิษฐ์ตัวให้ออกมาเป็นรูปแบบของสมุดบันทึก		/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
2	นาฬิกาแห่งความทรงจำ	เทคนิคการประดิษฐ์นาฬิกาจากการประดิษฐ์กระดาษและวัสดุ	/	/	/		/	/	/	/	/	/	/
3	บันฝั้น (บันดินญี่ปุ่นติดตู้เย็น)	กิจกรรมบันฝั้น นอกจากจะเรียนรู้เรื่องพื้นผิววัสดุแล้วยังผสมผสานการระบายสีลงบนชิ้นงาน	/		/	/	/	/	/	/	/	/	/
4	โมบายแสนสวย	ประดิษฐ์โมบายจากกระดาษ โดยการตัด การพับ การประดิษฐ์กระดาษและร้อยลูกปัด		/	/		/	/	/	/	/	/	/
5	นิทรรศการศิลปะ	มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเจ้าของผลงานและผู้ชมงานทำให้เกิดความภาคภูมิใจและยอมรับนับถือจากบุคคลอื่น					/	/	/	/			/

ตารางที่ 14 การสังเคราะห์แผนการจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ (ต่อ)
คำชี้แจง การเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง

ลำดับ	คุณค่าและความสำคัญของกิจกรรมศิลปะ
1	การเลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์ ในการสร้างสรรค์ผลงาน รวมถึงสร้างทักษะ ความชำนาญในการเลือกใช้อุปกรณ์และการสร้างผลงาน
2	การลำดับความคิด การวางแผน การเตรียมงาน เปิดโอกาสให้ใช้จินตนาการในการสร้างสรรค์ผลงานอย่างอิสระ เกิดการพัฒนาทางความคิดสร้างสรรค์
3	การเคลื่อนไหวทางด้านร่างกาย ฝึกการทำงานระหว่างกล้ามเนื้อประสานกับสายตา เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีกการเคลื่อนไหวอย่างอิสระ
4	สร้างความเพลิดเพลิน ระบายความรู้สึกนึกคิดผ่านผลงานศิลปะ รวมถึงฝึกสมาธิในการทำงาน
5	เพื่อพัฒนาจิตใจความสำคัญของศิลปะในแง่ของการพัฒนานั้นเป็นส่วนหนึ่งของการที่ทำให้มนุษย์มีความคิดละเอียดลออ ในการรับรู้และเข้าใจถึงความงาม ความ ประณีต การทำงานศิลปะช่วยพัฒนากระบวนการคิดของมนุษย์ ทำให้เกิดความคิดยืดหยุ่นรอบด้าน รวมถึงยังรู้จักการยอมรับ เข้าใจในความแตกต่างของแต่ละบุคคล
6	แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างสัมพันธ์อันดีภายในกลุ่ม ทำให้เรียนรู้การปรับตัวเข้ากับสังคม

คำชี้แจง การเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง

ผู้สูงอายุ	การเห็นคุณค่าในตนเอง
1	มั่นใจในผลงานของตนเองและภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง
2	ปฏิบัติกิจกรรมด้วยความสนุกสนาน
3	สามารถสร้างผลงานได้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้
4	ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างปฏิบัติกิจกรรมตอบสนองคำวิจารณ์อย่างเหมาะสม

ภาคผนวก ง
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง

แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง

การออกแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในหรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. ชื่อ.....นามสกุล.....

2. อายุ.....ปี

2. เพศ ชาย

หญิง

3. ศาสนา

พุทธ

คริสต์

อิสลาม

อื่นๆ โปรดระบุ.....

4. สถานภาพสมรส

โสด

คู่

หม้าย

หย่าร้าง

แยกกันอยู่

อื่นๆ โปรดระบุ.....

5. ระดับการศึกษา

ไม่ได้รับการศึกษา

ระดับประถมศึกษา

ระดับมัธยมศึกษา

ระดับประกาศนียบัตร

ระดับปริญญาตรี

สูงกว่าปริญญาตรี โปรดระบุ.....

อื่นๆ โปรดระบุ.....

แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง

ส่วนที่ 2 แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้ต้องการให้ท่านประเมินลักษณะนิสัย ความคิด และความรู้สึกบางประการของตนเองในด้านต่างๆ ว่าโดยทั่วไปมีลักษณะแบบนั้นหรือไม่ แต่ละข้อไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิดเพราะแต่ละคนย่อมมีลักษณะหรือแนวทางในการประพฤติปฏิบัติไม่เหมือนกัน จึงขอให้พิจารณาข้อความต่อไปนี้แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคำตอบให้ตรงกับสภาพที่เป็นจริงของผู้ตอบมากที่สุด (กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ)

มากที่สุด หมายถึง ท่านเห็นว่าข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกมากที่สุด

มาก หมายถึง ท่านเห็นว่าข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกมาก

ปานกลาง หมายถึง ท่านเห็นว่าข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกปานกลาง

น้อย หมายถึง ท่านเห็นว่าข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกน้อย

น้อยที่สุด หมายถึง ท่านเห็นว่าข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกน้อยที่สุด

ตัวอย่าง

ลำดับ	ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ข้าพเจ้าเป็นคนขี้อาย			✓		

แบบสอบถาม

ลำดับ	ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ข้าพเจ้ามักใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการพักผ่อนกลางวัน					
2	ข้าพเจ้าค่อนข้างมั่นใจในตนเอง					
3	บ่อยครั้งที่ข้าพเจ้าอยากจะเป็นบุคคลอื่น					
4	ข้าพเจ้าเป็นที่ชื่นชอบของผู้อื่น					
5	ข้าพเจ้าและครอบครัวมีช่วงเวลาที่มีความสุขร่วมกัน					
6	ข้าพเจ้าไม่ค่อยมีความกังวลใจ					
7	ข้าพเจ้าคิดว่าเป็นการยากที่จะพูดต่อหน้ากลุ่มบุคคล					
8	ข้าพเจ้าอยากมีอายุน้อยกว่าที่เป็นอยู่					
9	ข้าพเจ้าอยากเปลี่ยนแปลงหลายสิ่งหลายอย่างในตัวข้าพเจ้าหากสามารถทำได้					
10	ข้าพเจ้าสามารถตัดสินใจได้โดยไม่เกิดปัญหามากนัก					

ลำดับ	ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
11	ข้าพเจ้าเป็นคนที่ใครอยู่ด้วยแล้วสนุกสนาน					
12	ข้าพเจ้ามักจะอารมณ์เสียง่ายขณะอยู่บ้าน					
13	ข้าพเจ้ามักจะทำสิ่งที่ถูกต้องเสมอ					
14	ข้าพเจ้าภูมิใจในผลงานของตัวเอง					
15	ข้าพเจ้าต้องมีคนอื่นบอกเสมอว่าข้าพเจ้าต้องทำอะไร					
16	ข้าพเจ้าใช้เวลานานมากในการคุ้นเคยกับสิ่งใหม่ๆ					
17	ข้าพเจ้ามักจะเสียใจในสิ่งที่ข้าพเจ้าทำบ่อยๆ					
18	ข้าพเจ้าเป็นที่นิยมในหมู่เพื่อนที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน					
19	ครอบครัวของข้าพเจ้ามักจะคำนึงถึงความรู้สึกของข้าพเจ้า					
20	ข้าพเจ้าไม่เคยมีความสุขเลย					
21	ข้าพเจ้ามักจะทำงานอย่างเต็มความสามารถ					
22	ข้าพเจ้ามักยอมแพ้อย่างง่ายดาย					
23	โดยปกติข้าพเจ้าสามารถดูแลตนเองได้					
24	ข้าพเจ้าค่อนข้างมีความสุข					
25	ข้าพเจ้าชอบทำงานกับบุคคลที่มีอายุน้อยกว่าข้าพเจ้า					
26	ครอบครัวของข้าพเจ้าคาดหวังในตัวฉันมากเกินไป					
27	ข้าพเจ้าชอบทุกคนที่ข้าพเจ้ารู้จัก					
28	ข้าพเจ้าชอบให้ผู้ร่วมงานเรียกให้ช่วยเสมอ					
29	ข้าพเจ้าเข้าใจตนเอง					
30	มันลำบากที่เป็นข้าพเจ้า					
31	สิ่งต่างๆในชีวิตของข้าพเจ้าค่อนข้างสับสนวุ่นวาย					
32	คนอื่นมักทำตามความคิดของข้าพเจ้า					
33	ไม่มีใครใส่ใจในตัวข้าพเจ้าขณะอยู่บ้าน					
34	ข้าพเจ้าไม่เคยถูกตำหนิหรือถูกว่ากล่าว					
35	ผลการทำงานของข้าพเจ้าไม่ดีเท่าที่ข้าพเจ้าอยากให้เป็น					
36	ข้าพเจ้าสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองและมั่นใจในการตัดสินใจนั้นได้					

ลำดับ	ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
37	ข้าพเจ้าไม่ชอบที่จะเป็นผู้หญิง/ผู้ชาย					
38	ข้าพเจ้าไม่ค่อยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวข้าพเจ้าเอง					
39	ข้าพเจ้าไม่ชอบอยู่กับคนอื่น					
40	บ่อยครั้งที่ข้าพเจ้าอยากหนีไปจากบ้าน					
41	ข้าพเจ้าไม่เคยรู้สึกเขินอาย					
42	ข้าพเจ้ามักจะรู้สึกอารมณ์เสียบ่อยๆ					
43	ข้าพเจ้ามักจะรู้สึกละลายใจตนเอง					
44	ข้าพเจ้ามักจะดูไม่ดีเหมือนคนส่วนใหญ่					
45	หากข้าพเจ้ารู้สึกอย่างไรข้าพเจ้ามักจะพูดอย่างนั้น					
46	บ่อยครั้งที่เพื่อนๆ มักกล่าวหาข้าพเจ้า					
47	ครอบครัวของข้าพเจ้าเข้าใจข้าพเจ้า					
48	ข้าพเจ้ามักจะพูดความจริงเสมอ					
49	นายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกว่าข้าพเจ้ายังไม่ดีพอ					
50	ข้าพเจ้าไม่สนใจว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับข้าพเจ้า					
51	ข้าพเจ้าเป็นคนล้มเหลว					
52	ข้าพเจ้าอารมณ์เสียง่ายเมื่อข้าพเจ้าถูกตำหนิ					
53	คนส่วนใหญ่มักดีกว่าข้าพเจ้า					
54	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าครอบครัวของข้าพเจ้าผลักดันข้าพเจ้าอยู่เสมอ					
55	ข้าพเจ้ามักจะรู้ว่าควรจะทำอะไรกับผู้อื่น					
56	ข้าพเจ้ามักรู้สึกท้อแท้หมดกำลังใจ					
57	ข้าพเจ้าไม่ใช่คนที่ไร้ค่า					
58	ข้าพเจ้าไม่สามารถเป็นที่พึ่งพาได้					

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก จ
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
แบบสังเกตพฤติกรรม

แบบสังเกตพฤติกรรม

เรื่อง การออกแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย

แบบสังเกตพฤติกรรม เป็นลักษณะแบบตรวจสอบรายการ ซึ่งผู้สังเกตผู้เรียนเป็นรายบุคคล ครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง Coopersmith (1981)

โดยมีคำอธิบายรายละเอียดของพฤติกรรมดังตาราง

คำชี้แจง ให้ผู้สังเกตพิจารณาพฤติกรรมของผู้สูงอายุ เมื่อผู้สูงอายุแสดงพฤติกรรมตามที่ระบุรายละเอียดไว้ ให้ทำเครื่องหมายค่าความถี่ 1 ชิด ต่อพฤติกรรมที่ปรากฏ 1 ครั้ง หากมีพฤติกรรมที่น่าสนใจแต่ไม่ตรงกับพฤติกรรมที่ระบุ ให้เขียนไว้ที่ช่องหมายเหตุ

ศิลปะเสริมสร้าง การเห็นคุณค่าในตนเอง	พฤติกรรมที่คาดหวัง	คำอธิบายพฤติกรรม
1. ศิลปะช่วยเสริมสร้างการเห็นคุณค่า ในตนเองด้านความสามารถ	มั่นใจในผลงานของตนเอง	เมื่อมีใครถามเกี่ยวกับผลงาน สามารถอธิบายด้วยความมั่นใจ ไม่ปิดบังหรือหลบหลีก
	คุ้นเคยกับสิ่งใหม่ๆ ได้ดี	สามารถปฏิบัติกิจกรรมและเรียนรู้วิธีการใช้อุปกรณ์ต่างๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว
	แก้ไขปัญหาได้ดี	เมื่อมีปัญหาระหว่างปฏิบัติกิจกรรมสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้
	พึ่งพาตนเองและช่วยเหลือเพื่อนร่วมกิจกรรม	สามารถปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเองและช่วยเหลือเพื่อนร่วมกิจกรรม
2. ศิลปะช่วยเสริมสร้างการเห็นคุณค่า ในตนเองด้านความสำคัญ	ชื่นชมผลงานของตนเอง	แสดงออกถึงความชื่นชอบชื่นชม เช่น ยิ้ม หรือสีหน้าที่แสดงถึงความพึงพอใจ
	แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างปฏิบัติกิจกรรม	มีการพูดคุยหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันระหว่างปฏิบัติกิจกรรม
	ตอบสนองคำวิจารณ์อย่างเหมาะสม	ไม่แสดงอาการหงุดหงิดหรือแสดงอารมณ์ทางด้านลบ เมื่อผู้อื่นแสดงความคิดเห็น
	ปฏิบัติกิจกรรมด้วยความสนุกสนาน	แสดงสีหน้าที่ทางที่แสดงถึงความสุข เช่น ยิ้ม หัวเราะ พูดคุยด้วยความสนุกสนาน
3. ศิลปะช่วยเสริมสร้างการเห็นคุณค่า ในตนเองด้านการมีอำนาจ	สร้างผลงานตามเป้าหมายที่ตั้งไว้	แสดงอาการพึงพอใจในผลงาน หรือนำเสนอผลงานของตนเองตามที่ตั้งเป้าหมายไว้
4. ศิลปะช่วยเสริมสร้างการเห็นคุณค่า ในตนเองด้านด้านคุณความดี	ได้รับการชื่นชมผลงานจากเพื่อนร่วมกิจกรรม	ได้รับการชื่นชมผลงานของตนเองในด้านบวก และแสดงถึงความประทับใจ และภูมิใจ ในการให้คุณค่าของบุคคลอื่นต่อผลงานของตนเอง
	ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม	ยิ้มแย้มแจ่มใส และให้ความร่วมมือกับกิจกรรมต่างๆ ด้วยความกระตือรือร้น

ภาคผนวก จ
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

การออกแบบกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้ใช้สำหรับสัมภาษณ์ความรู้สึกการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ

ชื่อ อายุ.....

วันเดือนปี ที่สัมภาษณ์.....เวลา.....สถานที่ให้สัมภาษณ์.....

1.ความรู้สึกในระยะแรกของการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ

.....

.....

.....

.....

.....

2.ความรู้สึกขณะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ

.....

.....

.....

.....

.....

3.ความรู้สึกภายหลังการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผู้สัมภาษณ์

ภาคผนวก ช
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
ตัวอย่าง แผนการจัดกิจกรรมศิลปะ
เพื่อเสริมสร้างเห็นคุณค่าในตนเอง

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะ
เพื่อเสริมสร้างเห็นคุณค่าในตนเอง
ผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 60-69 ปี

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะ

กิจกรรม : สมุดบันทึกวันวานยังหวานอยู่

กิจกรรม สมุดบันทึกวันวานยังหวานอยู่

ผู้สูงอายุ อายุ 60 – 69 ปี

ครั้งที่ 1 เวลาเรียน 2 ชั่วโมง

สถานที่ ห้องจัดกิจกรรมที่มีโต๊ะขนาดใหญ่สำหรับวางอุปกรณ์ และมีเก้าอี้นั่ง สภาพแวดล้อมเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมเป็นห้องที่เงียบไม่มีเสียงรบกวนผู้เรียนและผู้สอนสามารถพูดคุยกันได้

ผู้สอน นางสาว คานธีชา บุญยาว

แนวคิด กิจกรรมสมุดบันทึกวันวานยังหวานอยู่ เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้สูงอายุประดิษฐ์สมุดบันทึก โดยวิธีการวาดภาพ สร้างลวดลายบนสมุดบันทึกตามจินตนาการบนพื้นฐานประสบการณ์ของตนเอง เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ย้อนนึกถึงอดีต ยอมรับตนเองในเรื่องต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตและรับรู้ว่ามีมนุษย์ทุกคนมีความแตกต่าง ซึ่งทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างผู้สูงอายุในกลุ่มทำให้เกิดการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี ทั้งนี้ควรตั้งศักยภาพในตัวของผู้สูงอายุแต่ละคนออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นการจูงใจวิธีหนึ่งที่จะทำให้ผู้สูงอายุรับรู้ความสามารถของตน เกิดความภูมิใจในตนเอง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจในการสร้างผลงานและเกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง
 - ผู้สูงอายุได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดผ่านทางผลงานศิลปะ
 - ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและเรียนรู้การสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น
 - ผู้สูงอายุได้รับการกระตุ้นประสาทสัมผัสและพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก กระตุ้นการทำงาน

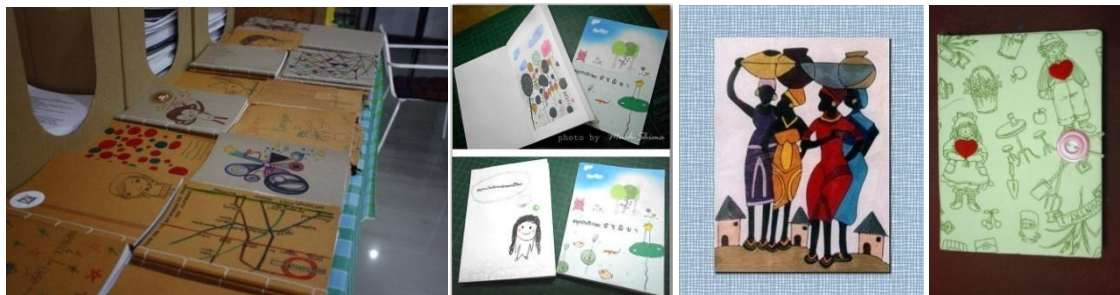
ประสานกันระหว่างสายตากับมือ

วัสดุอุปกรณ์

1. กระดาษร้อยปอนด์ขนาด A4
2. ชุดอุปกรณ์วาดภาพ สีอะคริลิก สีโปสเตอร์ จานสี พู่กัน เศษผ้า ถังน้ำ เป็นต้น
3. สเปรย์เคลือบเงา ชนิดใส
4. เครื่องเจาะรู / เครื่องเย็บกระดาษ

สื่อการสอน

1. ผลงานสมุดบันทึก / ภาพตัวอย่าง

กระบวนการจัดกิจกรรม

เนื่องจากการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นครั้งแรก ผู้สอนต้องเริ่มต้นด้วยการสร้างสัมพันธภาพ พูดคุยแนะนำตัวให้ทุกคนรู้สึกผ่อนคลาย แนะนำเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมศิลปะโดยรวมทั้งหมด

ขั้นนำ

1. ผู้สอนพูดคุยและซักถามเกี่ยวกับเรื่องราวในอดีตที่ผ่านมาให้เรียนhovenึกถึงเรื่องราวต่างๆ ทั้งเรื่องราวอันแสนสุขและเรื่องราวที่ทุกข์ใจในอดีตโดยให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น

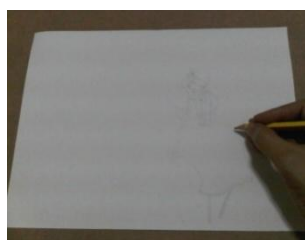
2. เชื่อมโยงอดีตทั้งที่มีความสุขและทุกข์ใจของผู้เรียนไปสู่กิจกรรมสมุดบันทึกวันวานยังหวานอยู่โดยอธิบายถึงคุณค่าของเรื่องราวในชีวิตของแต่ละคนว่าทุกชีวิตเกิดมามีคุณค่าทั้งต่อตนเองและผู้อื่นเราควรยอมรับตนเองว่าประสบการณ์ต่างๆที่ผ่านเข้ามาในชีวิตล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ดี ทำให้เกิดการเรียนรู้และหล่อหลอมให้เกิดเป็นเราในปัจจุบัน เช่น คุณตาคุณยายผ่านการใช้ชีวิตที่ทั้งสุขและทุกข์หลายรูปแบบ ทั้งนี้สามารถเก็บความทรงจำเหล่านั้นมาร้อยเรียงและถ่ายทอดลงในกิจกรรมสมุดบันทึกวันวานยังหวานอยู่

3. แนะนำกิจกรรม โดยใช้สื่อรูปภาพและผลงานศิลปะ สถิติและอธิบายกระบวนการทำกิจกรรมอย่างละเอียดให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง ผู้สอนสามารถดึงเอาประสบการณ์ที่ผู้สูงอายุมีและกระตุ้นการแสดงออกผ่านทางผลงานศิลปะ

ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

1) นำกระดาษร้อยปอนด์ขนาด A4

2) ร่างแบบทต้องการ

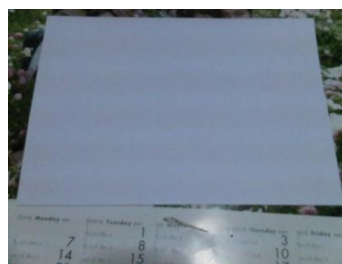
3) ลงสีให้สวยงาม

4) แต่งให้สวยงาม รอสีแห้งสนิท

5) พ่นสเปรย์ใส สำหรับเคลือบผิวมัน

6) นำกระดาษขนาด A4 10 แผ่นพับครึ่ง

7) สอดไว้ข้างในปก

ขั้นสรุป

1. เก็บรวบรวมผลงานที่เสร็จแล้ว ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนสนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรม และนำเสนอผลงานของตนในกลุ่มผู้เรียนด้วยกัน

2. สรุปการจัดกิจกรรม และอธิบายเกี่ยวกับผลงานของผู้เรียนและชี้แจงรายละเอียดการ จัดกิจกรรมศิลปะในครั้งต่อไป

การวัดและประเมินผล

วัดการเห็นคุณค่าในตนเองโดยการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมโดยวัดจากความถี่ของพฤติกรรม และการสัมภาษณ์ระหว่างการเรียนการสอนโดยไม่ให้ผู้เรียนรู้ตัวระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

8) เย็บสันปก (เสร็จสมบูรณ์)

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะ

กิจกรรม : นาฬิกาแห่งความทรงจำ

กิจกรรม นาฬิกาแห่งความทรงจำ

ผู้สูงอายุ อายุ 60 – 69 ปี

ครั้งที่ 2 เวลาเรียน 2 ชั่วโมง

สถานที่ ห้องจัดกิจกรรมที่มีโต๊ะขนาดใหญ่สำหรับวางอุปกรณ์ และมีเก้าอี้นั่ง สภาพแวดล้อมเหมาะสมกับการจัดกิจกรรม เป็นห้องที่เงียบไม่มีเสียงรบกวน ผู้เรียนและผู้สอนสามารถพูดคุยกันได้
ผู้สอน นางสาว คานธีชา บุญยาว

แนวคิด นาฬิกาแห่งความทรงจำ เป็นการประดิษฐ์นาฬิกาด้วยเทคนิคเดคูพาจ (Decoupage) และการปะติดเศษวัสดุ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ไม่มีความซับซ้อน ต้องใช้สมาธิในการ ทำให้เกิดการผ่อนคลายจิตใจ อารมณ์ และเกิดสมาธิอีกด้วยนอกจากนี้ยังช่วยสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้สูงอายุภายในกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้สูงอายุได้รับรู้ความสามารถของตนเองเกิดความภาคภูมิใจในตนเองและเสริมสร้างการเพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเอง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจในการสร้างผลงานและเกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง
 - ผู้สูงอายุได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดผ่านทางผลงานศิลปะ
 - ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและเรียนรู้การสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น
 - ผู้สูงอายุได้รับการกระตุ้นประสาทสัมผัสและพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก กระตุ้นการทำงาน

ประสานกันระหว่างสายตากับมือ

วัสดุอุปกรณ์

1. แผ่นไม้ัดขนาด 25X25 เซนติเมตร
2. กระดาษเดคูพาจ (Decoupage)
3. กาว/น้ำยาเคลือบเดคูพาจ (Decoupage)
4. ชุดเครื่องนาฬิกา
5. ลูกบิด เข็มนาฬิกา อุปกรณ์ตกแต่ง ตัวเลข
6. คัตเตอร์ / กรรไกร

สื่อการสอน

1. ตัวอย่างผลงาน / ภาพผลงาน

กระบวนการจัดกิจกรรม

ผู้สอนทักทายและซักถามเกี่ยวกับเรื่องราวทั่วไปเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับผู้เรียนมากขึ้นและสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายก่อนเริ่มการจัดกิจกรรม โดยพูดคุยและซักถามเกี่ยวกับเรื่องผลงานของสัปดาห์แรก กล่าวชื่นชมในผลงานของแต่ละคนว่ามีความสวยงามและภูมิใจมากที่ผู้เรียนสามารถสร้างผลงานได้สำเร็จ

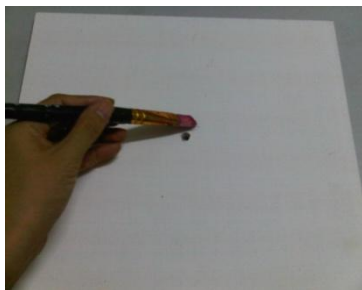
ขั้นนำ

1. พูดคุยซักถามเกี่ยวกับเวลา เช่น ปกติแล้วตื่นกี่โมง แต่ในวันทำกิจกรรมใดกันบ้างและทราบได้อย่างไรว่าถึงเวลาที่นัดหมายแล้ว ซักถามให้ผู้เรียนตอบว่าสามารถรู้เวลาได้จากการดูนาฬิกา (หากผู้เรียนตอบไม่ได้ให้เฉลยคำตอบ)

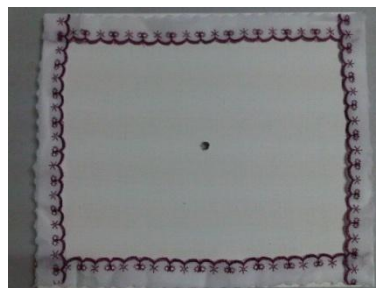
2. อธิบายถึงคุณค่าของเวลา เช่นทุกคนมีเวลาเท่ากันขึ้นอยู่กับว่าจะใช้เวลาทำอะไร เช่น วันนี้คุณตาคุณยายใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยการมาร่วมกลุ่มทำกิจกรรม สร้างผลงานซึ่งสามารถนำไปมอบให้ผู้อื่นหรือเก็บไว้ใช้สอยถือว่าใช้เวลาอย่างมีคุณค่ามาก จากนั้นเชื่อมโยงไปยังกิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรง

3. แนะนำกิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรงโดยใช้สื่อรูปภาพและผลงานจริง อธิบายขั้นตอนและสาธิตกระบวนการทำนาฬิกาแห่งความทรงจำอย่างละเอียด พร้อมทั้งพูดคุยและสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุเกิดความอยากปฏิบัติกิจกรรม ผู้สอนสามารถดึงเอาประสบการณ์ที่ผู้สูงอายุมีและกระตุ้นการแสดงออกผ่านทางผลงานศิลปะ

ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

1) ทากาวลงบนแผ่นไม้อัด

2) ตกแต่งกรอบนาฬิกา

3) ทำเครื่องหมายขีดบอกเวลา

4) ทากาวให้ทั่วแผ่น

5) ตกแต่งด้วยผ้าหรือวัสดุอื่นๆ

6) ตกแต่งเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ขึ้น

7) ดูความเรียบร้อย รวบรวมงานแห่ง

8) ติดชุดเข็มนาฬิกา (เสร็จสมบูรณ์)

การปฏิบัติกิจกรรมผู้สูงอายุในช่วง 60-69 ปี ผู้สอนควรให้ผู้สูงอายุตัดกระดาษตามลวดลายที่ผู้สูงอายุต้องการด้วยตนเอง โดยคอยสังเกตและให้ความช่วยเหลือในบางรายที่ไม่สามารถตัดกระดาษเองได้

ขณะที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมครูผู้สอนดูแลและให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดคอยช่วยเหลือในขั้นตอนที่ผู้เรียนไม่เข้าใจและมีการแลกเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรม โดยเป็นการสนทนาแบบเป็นกันเองรวมถึงให้กำลังใจไม่ให้ผู้เรียนรู้สึกกดดัน หรือเครียดระหว่างการทำกิจกรรม เพื่อผู้เรียนเกิดการผ่อนคลายและสนใจในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะในครั้งต่อไป

ขั้นสรุป

1. เก็บรวบรวมผลงานที่เสร็จแล้ว ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนสนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรม และนำเสนอผลงานของตนในกลุ่มผู้เรียนด้วยกัน

2. สรุปการจัดกิจกรรมและอภิปรายเกี่ยวกับผลงานของผู้เรียนโดยสอดแทรกเรื่องราวของคุณค่าในตนเอง และชี้แจงรายละเอียดการจัดกิจกรรมศิลปะในครั้งต่อไป

การวัดและประเมินผล

วัดการเห็นคุณค่าในตนเองโดยการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมโดยวัดจากความถี่ของพฤติกรรมและการสัมภาษณ์ระหว่างการเรียนการสอนโดยไม่ให้ผู้เรียนรู้ตัวระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะ

กิจกรรม : ปั้นฝัน (ปั้นดินญี่ปุ่นติดตู้เย็น)

ชื่อกิจกรรม ปั้นฝัน (ปั้นดินญี่ปุ่นติดตู้เย็น)

ผู้เรียน ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 – 69 ปี

ครั้งที่ 3 เวลา 2 ชั่วโมง

สถานที่ ห้องจัดกิจกรรมที่มีโต๊ะขนาดใหญ่สำหรับวางอุปกรณ์ และมีเก้าอี้นั่ง สภาพแวดล้อมเหมาะสมกับการจัดกิจกรรม เป็นห้องที่เงียบไม่มีเสียงรบกวน ผู้เรียนและผู้สอนสามารถพูดคุยกันได้
ผู้สอน นางสาวคานธีชา บุญยาว

แนวคิด ปั้นฝัน (ปั้นดินญี่ปุ่นติดตู้เย็น) โดยปั้นดินญี่ปุ่นเป็นดอกไม้ชนิดต่างๆ กิจกรรมปั้นเป็นกิจกรรมแขนงประติมากรรมถ่ายทอดออกมาเป็นลักษณะ 3 มิติ ทั้งกว้างยาวหนา การปั้นเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้กล้ามเนื้อตาและมือ เกิดการทำงานประสานกล้ามเนื้อใหญ่และประสาทกล้ามเนื้อย่อยอีกทั้งเป็นการกระตุ้นประสาทสัมผัสกับวัสดุที่อ่อนนุ่ม (จารุพรรณ ททรัพย์ปรุ่ง, 2542) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรับรู้ความสามารถ ความภูมิใจในผลงาน ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดผ่านทางผลงานศิลปะ และเรียนรู้การสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น ซึ่งในกระบวนการสอนจะมีการสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุทำงานศิลปะจากความคิดของตนเองและแสดงออกส่วนตัวทางด้านความคิดความรู้สึกและยอมรับในความแตกต่างของผลงานของตนเองว่าผลงานแต่ละชิ้นมีคุณค่าในตัวเอง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจในการสร้างผลงานและเกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง
 - ผู้สูงอายุได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดผ่านทางผลงานศิลปะ
 - ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและเรียนรู้การสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น
 - ผู้สูงอายุได้รับการกระตุ้นประสาทสัมผัสและพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก กระตุ้นการทำงานประสานกันระหว่างสายตากับมือ

วัสดุอุปกรณ์

1. ดินญี่ปุ่น
2. แผ่นแม่เหล็กสำหรับติดตู้เย็น
3. กาวลาเท็กซ์ / กาวร้อน
4. อุปกรณ์ปั้นเช่น แม่พิมพ์ ลูกกลิ้ง สำหรับใช้ตัดใช้ตัด

สื่อการสอน

1. ภาพผลงาน / ตัวอย่างผลงาน

กระบวนการปฏิบัติกิจกรรม

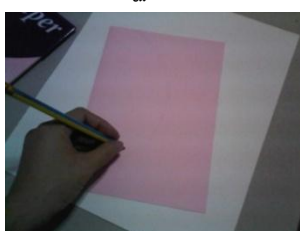
ขั้นนำ

1. พูดคุยซักถามเกี่ยวกับประสบการณ์ทำงานปั้น เช่น เคยปั้นกันบ้างไหม ถ้าเคยชอบปั้นอะไร ส่วนคนที่ไม่เคยปั้นแต่ก็จะเห็นงานปั้นอยู่ในชีวิตประจำวันทั้ง งาน ชาม แจกัน ฯลฯ ซึ่งผลงานปั้นแต่ละชิ้นนั้นมีความแตกต่างกันไป

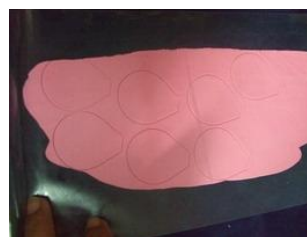
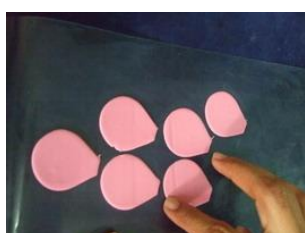
2. อธิบายถึงคุณค่าของความแตกต่าง คุณค่าของผลงานแต่ละชิ้นว่างานทุกชิ้นมีคุณค่าในตัวของมัน เชื่อมโยงกับคุณค่าของแต่ละบุคคล ผลงานแต่ละชิ้นมีความแตกต่าง บางคนมองว่าสวย บางคนมองว่าไม่สวย แต่ความสวยที่แท้จริงเกิดจากความตั้งใจและเรื่องราวที่เกิดขึ้นในขณะที่ปั้นมากกว่า ดังนั้นควรตั้งใจปั้นผลงานของตนเองให้ดีที่สุดและรับรู้ว่าคุณค่าในตัวเอง

3. พูดคุยและเล่าเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการปั้นแนะนำกิจกรรมปั้นฝัน อธิบายขั้นตอนการทำโดยใช้สื่อรูปภาพและสาธิตขั้นตอนการทำให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง ผู้สอนสามารถดึงเอาประสบการณ์ที่ผู้สูงอายุมีและกระตุ้นแสดงออกผ่านทางผลงานศิลปะ

ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

1. ร่างแบบหรือจินตนาการไว้เบื้องต้น

2. เริ่มปั้นด้วยการรีดดินให้เป็นแผ่น

3. กัดแม่พิมพ์ลงไปในดินญี่ปุ่นตามแบบ

5. ม้วนดินญี่ปุ่นรอบโฟมที่เตรียมไว้

7. เพิ่มกรีบดอกได้ตามความต้องการ

8. ติดแม่เหล็กตรงฐาน (เสร็จสมบูรณ์)

ขั้นสรุป

1. เก็บรวบรวมผลงานที่เสร็จแล้ว ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนสนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรม และนำเสนอผลงานของตนในกลุ่มผู้เรียนด้วยกัน

2. สรุปการจัดกิจกรรม และอภิปรายเกี่ยวกับผลงานของผู้เรียนและชี้แจงรายละเอียดการจัดกิจกรรมศิลปะในครั้งต่อไป รวมถึงฝากให้ผู้สูงอายุเตรียมตัวและวางแผนในเรื่องของการจัดนิทรรศการศิลปะว่าต้องการให้นิทรรศการออกมาในรูปแบบใด โดยจะนำมาแลกเปลี่ยนและสรุปผลในครั้งต่อไป

การวัดและประเมินผล

วัดการเห็นคุณค่าในตนเองโดยการสังเกตและการสัมภาษณ์ระหว่างการเรียนรู้การสอน โดยไม่ให้ผู้เรียนรู้ตัวระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

4. นำโฟมทรงดอกตูมทากาว

6. ได้รูปทรงดอกไม้ที่ต้องการ

8. ตกแต่งเพิ่มเติมให้สวยงาม

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะ

กิจกรรม : ระบายเส้นสวย

ชื่อกิจกรรม ระบายเส้นสวย

ผู้เรียน ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60-69 ปี

ครั้งที่ 4 **เวลา** 2 ชั่วโมง

สถานที่ ห้องจัดกิจกรรมที่มีโต๊ะขนาดใหญ่สำหรับวางอุปกรณ์ และมีเก้าอี้นั่ง สภาพแวดล้อม

เหมาะสมกับการจัดกิจกรรม เป็นห้องที่เงียบไม่มีเสียงรบกวน ผู้เรียนและผู้สอนสามารถพูดคุยกันได้

ผู้สอน นางสาวคานธีชา บุญยยาว

แนวคิด ระบายเป็นงานศิลปะอันเกิดจากการประดิษฐ์ด้วยวัสดุที่แตกต่าง ระบายเป็น

อุปกรณ์ตกแต่งภายในอย่างหนึ่งที่ทำให้บ้านเรามีบรรยากาศที่น่าอยู่มากขึ้น ดุมีชีวิตชีวา เราสามารถ

สร้างห้องภายในบ้านของเราให้มีบรรยากาศไปในแนวที่เราต้องการ ระบายสามารถทำได้จากวัสดุ

หลายชนิดแล้วแต่จะเลือกด้วยเทคนิคที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคลซึ่งทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน

ความคิดจินตนาการ เทคนิควิธีการในการสร้างผลงานเป็นการตัดกระดาษ พับกระดาษ โดยทั้งนี้ควร

เพิ่มทักษะใหม่ๆ ให้กับผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นการจูงใจวิธีหนึ่งที่จะทำให้ผู้สูงอายุรับรู้ความสามารถของตน

และเกิดความภูมิใจในตนเอง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจในการสร้างผลงานและเกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง

- ผู้สูงอายุได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดผ่านทางผลงานศิลปะ

- ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและเรียนรู้การสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น

- ผู้สูงอายุได้รับการกระตุ้นประสาทสัมผัสและพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก กระตุ้นการทำงาน

ประสานกันระหว่างสายตากับมือ

วัสดุอุปกรณ์

1. กระดาษนิตยสาร กระดาษสี ตัดเป็นรูปใบไม้ขนาด 1.5x2 นิ้ว

2. กระดาษตัดเป็นรูปวงกลม เส้นผ่านศูนย์กลาง 30 เซนติเมตร

3. ริบบิ้น ผ้าลูกไม้

4. กรรไกร เครื่องเย็บกระดาษ

สื่อการสอน

1. ตัวอย่างผลงาน /ภาพผลงาน

ขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรม

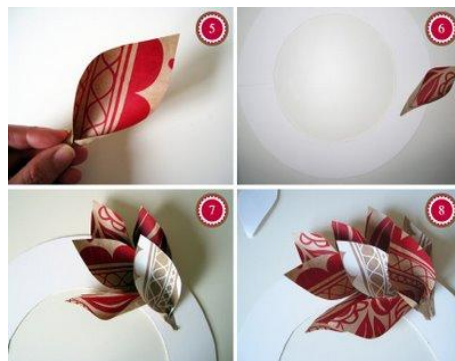
ขั้นนำ

1. พูดคุยซักถามเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะที่จัดขึ้น และบอกให้ผู้สูงอายุทราบล่วงหน้าว่ากิจกรรมครั้งนี้เป็นกิจกรรมครั้งสุดท้ายก่อนการจัดนิทรรศการศิลปะ
2. อธิบายถึงคุณค่าของการทำงานศิลปะ คุณค่าของการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน เช่น การทำงานศิลปะร่วมกันทำให้เห็นได้ชัดว่าคุณตาคุณยายมีความสามารถสร้างผลงานออกมาซึ่งผลงานแต่ละชิ้นมีความแตกต่างกัน แต่ทุกชิ้นมีคุณค่าในตัวเอง คุณตาคุณยายมีการช่วยเหลือกันในการปฏิบัติกิจกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันในแต่ละกิจกรรม การสนทนาแลกเปลี่ยนที่ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตนเองยังมีคุณค่าในตนเองและสังคม
3. เชื่อมโยงมาถึงกิจกรรมสุดท้ายกิจกรรมโมบายแสนสวย อธิบายถึงความเป็นมาของโมบาย เชื่อมโยงประสบการณ์ เช่น คุณตาคุณยายเคยทำโมบายหรือไม่ หรือ คุณตาคุณยายน่าจะเคยเห็นโมบายปลาตะเพียน ซึ่งจะใช้วิธีการสานต่อกัน วันนี้เราจะมาทำโมบายในรูปแบบใหม่ ซึ่งคุณตาคุณยายสามารถเลือกวัสดุได้ตามความชอบของแต่ละคน
4. เริ่มขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมโดยให้ดูผลงานจริงและสาธิตขั้นตอนการทำให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง ผู้สอนสามารถดึงเอาประสบการณ์ที่ผู้สูงอายุมีและกระตุ้นแสดงออกผ่านทางผลงานศิลปะ

ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

1. เตรียมกระดาษที่ตัดแล้วให้ลวดลายแตกต่างกัน

2. ใช้เครื่องเย็บกระดาษเย็บติดกับฐาน

3. ติดกระดาษโดยรอบ ผูกด้วยริบบิ้นให้สวยงาม

4. เสร็จสมบูรณ์

ขั้นสรุป

1. เก็บรวบรวมผลงานที่เสร็จแล้ว ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนสนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรม และนำเสนอผลงานของตนในกลุ่มผู้เรียนด้วยกัน

2. สรุปการจัดกิจกรรม และอภิปรายเกี่ยวกับผลงานของผู้สูงอายุ

3. เนื่องจากครั้งนี้เป็นครั้งสุดท้ายของการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ ก่อนการนำผลงานไปจัดแสดง ให้ผู้สูงอายุแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนิทรรศการศิลปะที่จะจัดขึ้น ว่าอยากให้ออกมาในรูปแบบใด นำข้อเสนอแนะมาพิจารณาร่วมกัน และนัดแนะ วัน เวลา สถานที่ ที่ใช้ในการจัดนิทรรศการ และให้ผู้สูงอายุเตรียมตัวในการต้อนรับแขกผู้มาชมผลงานศิลปะ รวมถึงช่วยจัดสถานที่ในการแสดงผลงาน ให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการจัดงานมากที่สุด

การวัดและประเมินผล

วัดการเห็นคุณค่าในตนเองโดยการสังเกตและการสัมภาษณ์ระหว่างการเรียนการสอน โดยไม่ให้ผู้เรียนรู้ตัวระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะ
เพื่อเสริมสร้างเห็นคุณค่าในตนเอง
ผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 70-79 ปี

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะ

กิจกรรม : สมุดบันทึกวันวานยังหวานอยู่

กิจกรรม สมุดบันทึกวันวานยังหวานอยู่

ผู้สูงอายุ อายุ 70 –79 ปี

ครั้งที่ 1 เวลาเรียน 2 ชั่วโมง

สถานที่ ห้องจัดกิจกรรมที่มีโต๊ะขนาดใหญ่สำหรับวางอุปกรณ์ และมีเก้าอี้นั่ง สภาพแวดล้อม

เหมาะสมกับการจัดกิจกรรม เป็นห้องที่เงียบไม่มีเสียงรบกวน ผู้เรียนและผู้สอนสามารถพูดคุยกันได้

ผู้สอน นางสาว คานธีชา บุญยาว

แนวคิด บันทึกวันวานยังหวานอยู่ เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้สูงอายุประดิษฐ์สมุดบันทึกโดยวิธีการวาดภาพ

สร้างลวดลายบนสมุดบันทึกตามจินตนาการบนพื้นฐานประสบการณ์ของตนเอง เปิดโอกาสให้

ผู้สูงอายุได้ย้อนนึกถึงอดีต ยอมรับตนเองในเรื่องต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตและรับรู้ว่ามีมนุษย์ทุกคน

มีความแตกต่าง ซึ่งทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างผู้สูงอายุในกลุ่มทำให้เกิดการสร้าง

สัมพันธภาพที่ดี ทั้งนี้ควรตั้งศักยภาพในตัวของผู้สูงอายุแต่ละคนออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็น

การจูงใจวิธีหนึ่งที่จะทำให้ผู้สูงอายุรับรู้ความสามารถของตน เกิดความภูมิใจในตนเอง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจในการสร้างผลงานและเกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง

- ผู้สูงอายุได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดผ่านทางผลงานศิลปะ

- ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและเรียนรู้การสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น

- ผู้สูงอายุได้รับการกระตุ้นประสาทสัมผัสและพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก กระตุ้นการทำงาน

ประสานกันระหว่างสายตากับมือ

วัสดุอุปกรณ์

1. ปกสมุดบันทึกห่อด้วยผ้าป่าน

2. เครื่องเจาะรู / กรรไกร คัตเตอร์

3. กาวลาเท็ก

4. กระดาษ A4

5. เชือก ปอ ลูกปัด เศษวัสดุ

6. ชุดอุปกรณ์วาดภาพ สีอะคริลิก สีโปรสเตอร์ จานสี พู่กัน เศษผ้า ถังน้ำ เป็นต้น

สื่อการสอน

1. ผลงานสมุดบันทึก / ภาพตัวอย่าง

กระบวนการจัดกิจกรรม

เนื่องจากการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นครั้งแรก ผู้สอนต้องเริ่มต้นด้วยการสร้างสัมพันธ์ภาพพูดคุยแนะนำตัวให้ทุกคนรู้สึกผ่อนคลาย แนะนำเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมศิลปะโดยรวมทั้งหมด

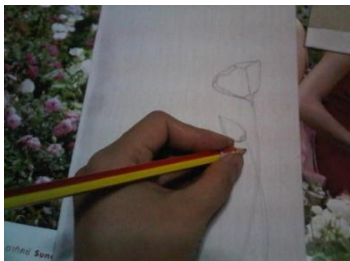
ขั้นนำ

1. ผู้สอนพูดคุยและซักถามเกี่ยวกับเรื่องราวในอดีตที่ผ่านมาให้เรียนhovenึกถึงเรื่องราวต่างๆ ทั้งเรื่องราวอันแสนสุขและเรื่องราวที่ทุกข์ใจในอดีตโดยให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น

2. เชื่อมโยงอดีตทั้งที่มีความสุขและทุกข์ใจของผู้เรียนไปสู่กิจกรรมสมุดบันทึกวันวานยังหวานอยู่โดยอธิบายถึงคุณค่าของเรื่องราวในชีวิตของแต่ละคนว่าทุกชีวิตเกิดมามีคุณค่าทั้งต่อตนเองและผู้อื่นเราควรยอมรับตนเองว่าประสบการณ์ต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ดี ทำให้เกิดการเรียนรู้และหล่อหลอมให้กลายเป็นเราในปัจจุบัน เช่น คุณตาคุณยายผ่านการใช้ชีวิตที่ทั้งสุขและทุกข์หลายรูปแบบ ทั้งนี้สามารถเก็บความทรงจำเหล่านั้นมาร้อยเรียงและถ่ายทอดลงในกิจกรรมสมุดบันทึกวันวานยังหวานอยู่

3. แนะนำกิจกรรม โดยใช้สื่อรูปภาพและผลงานศิลปะ สาธิตและอธิบายกระบวนการทำกิจกรรมอย่างละเอียดให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง ผู้สอนสามารถดึงเอาประสบการณ์ที่ผู้สูงอายุมีและกระตุ้นการแสดงออกผ่านทางผลงานศิลปะ

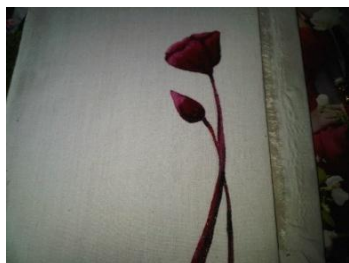
ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

1. วาดภาพลงปกที่เตรียมไว้

2. ลงสีให้สวยงาม

3. รอยเส้นแห่งสนิท เพิ่มเติมให้สวยงาม

4. นำกระดาษขนาด A4 10 แผ่นพับครึ่ง

5. สอดกระดาษ A4 ไว้ข้างในปก

6. ร้อยสันปกด้วยเชือก (เสร็จสมบูรณ์)

ขั้นสรุป

1. เก็บรวบรวมผลงานที่เสร็จแล้ว ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนสนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรม และนำเสนอผลงานของตนในกลุ่มผู้เรียนด้วยกัน

2. สรุปการจัดกิจกรรม และอภิปรายเกี่ยวกับผลงานของผู้เรียนและชี้แจงรายละเอียดการจดกิจกรรมศิลปะในครั้งต่อไป

การวัดและประเมินผล

วัดการเห็นคุณค่าในตนเองโดยการสังเกตและการสัมภาษณ์ระหว่างการเรียนรู้การสอนโดยไม่ให้ผู้เรียนรู้ตัวระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะ

กิจกรรม : นาฬิกาแห่งความทรงจำ

กิจกรรม นาฬิกาแห่งความทรงจำ

ผู้สูงอายุ อายุ 70 –79 ปี

ครั้งที่ 2 เวลาเรียน 2 ชั่วโมง

สถานที่ ห้องจัดกิจกรรมที่มีโต๊ะขนาดใหญ่สำหรับวางอุปกรณ์ และมีเก้าอี้นั่ง สภาพแวดล้อมเหมาะสมกับการจัดกิจกรรม เป็นห้องที่เงียบไม่มีเสียงรบกวน ผู้เรียนและผู้สอนสามารถพูดคุยกันได้
ผู้สอน นางสาว คานธีชา บุญยาว

แนวคิด นาฬิกาแห่งความทรงจำ เป็นการประดิษฐ์นาฬิกาด้วยเทคนิคเดคูพาจ (Decoupage) และการปะติดเศษวัสดุ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ไม่มีความซับซ้อน ต้องใช้สมาธิในการ ทำให้เกิดการผ่อนคลายจิตใจ อารมณ์ และเกิดสมาธิอีกด้วยนอกจากนี้ยังช่วยสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้สูงอายุภายในกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้สูงอายุได้รับรู้ความสามารถของตนเองเกิดความภาคภูมิใจในตนเองและเสริมสร้างการเพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเอง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจในการสร้างผลงานและเกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง
 - ผู้สูงอายุได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดผ่านทางผลงานศิลปะ
 - ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและเรียนรู้การสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น
 - ผู้สูงอายุได้รับการกระตุ้นประสาทสัมผัสและพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก กระตุ้นการทำงาน

ประสานกันระหว่างสายตากับมือ

วัสดุอุปกรณ์

1. แผ่นไม้ัดขนาด 25X25 เซนติเมตร
2. กระดาษเดคูพาจ (Decoupage)
3. กาว/น้ำยาเคลือบเดคูพาจ (Decoupage)
4. ชุดเครื่องนาฬิกา
5. ลูกบิด เข็มนาฬิกา อุปกรณ์ตกแต่ง ตัวเลข
6. คัตเตอร์ / กรรไกร
7. ฟองน้ำ

สื่อการสอน

1. ตัวอย่างผลงาน / ภาพผลงาน

กระบวนการจัดกิจกรรม

ผู้สอนทักทายและซักถามเกี่ยวกับเรื่องราวทั่วไปเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับผู้เรียนมากขึ้นและสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายก่อนเริ่มการจัดกิจกรรม โดยพูดคุยและซักถามเกี่ยวกับเรื่องผลงานของสัปดาห์แรก กล่าวชื่นชมในผลงานของแต่ละคนว่ามีความสวยงามและภูมิใจมากที่ผู้เรียนสามารถสร้างผลงานได้สำเร็จ

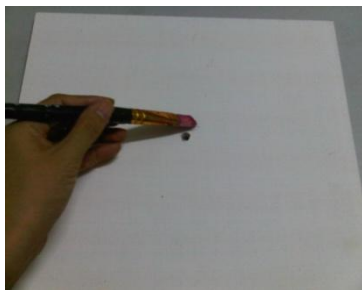
ขั้นนำ

1. พูดคุยซักถามเกี่ยวกับเวลา เช่น ปกติแล้วตื่นกี่โมง แต่ละวันทำกิจกรรมใดกันบ้างและทราบได้อย่างไรว่าถึงเวลาที่นัดหมายแล้ว ซักถามให้ผู้เรียนตอบว่าสามารถรู้เวลาได้จากการดูนาฬิกา (หากผู้เรียนตอบไม่ได้ให้เฉลยคำตอบ)

2. อธิบายถึงคุณค่าของเวลา เช่นทุกคนมีเวลาเท่ากันขึ้นอยู่กับว่าจะใช้เวลาในนั้นๆ ทำอะไร เช่น วันนี้คุณตาคุณยายใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยการมาร่วมกลุ่มทำกิจกรรม สร้างผลงานซึ่งสามารถนำไปมอบให้ผู้อื่นหรือเก็บไว้ใช้สอยถือว่าใช้เวลาอย่างมีคุณค่ามาก จากนั้นเชื่อมโยงไปยังกิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรง

3. แนะนำกิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรงโดยใช้สื่อรูปภาพและผลงานจริง อธิบายขั้นตอนและสาธิตกระบวนการทำนาฬิกาแห่งความทรงจำอย่างละเอียด พร้อมทั้งพูดคุยและสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุเกิดความอยากปฏิบัติกิจกรรม ผู้สอนสามารถดึงเอาประสบการณ์ที่ผู้สูงอายุมีและกระตุ้นการแสดงออกผ่านทางผลงานศิลปะ

ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

1) ทากาวลงบนแผ่นไม้อัด

2) นำกระดาษเดคูพาจวางตกแต่ง
ใช้ฟองน้ำชุบน้ำกดลงเบาๆ ให้กระดาษติด

3) เคลือบด้วยน้ำยาเคลือบ (รอให้แห้ง)

4) ทำเครื่องหมายสำหรับบอกเวลา

5) ตกแต่งด้วยผ้าหรือวัสดุอื่นๆ

6) ตกแต่งเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ขึ้น

7) ติดชุดเข็มนาฬิกา (เสร็จสมบูรณ์)

การปฏิบัติกิจกรรมผู้สูงอายุในช่วง 70-79 ปี ผู้สอนควรให้ผู้สูงอายุตัดกระดาษตามลวดลายที่ผู้สูงอายุต้องการด้วยตนเอง โดยคอยสังเกตและให้ความช่วยเหลือในบางรายที่ไม่สามารถตัดกระดาษเองได้

ขณะที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมครูผู้สอนดูแลและให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดคอยช่วยเหลือในขั้นตอนที่ผู้เรียนไม่เข้าใจและมีการแลกเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรม โดยเป็นการสนทนาแบบเป็นกันเองรวมถึงให้กำลังใจไม่ให้ผู้เรียนรู้สึกกดดัน หรือเครียดระหว่างการทำกิจกรรม เพื่อผู้เรียนเกิดการผ่อนคลายและสนใจในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะในครั้งต่อไป

ขั้นสรุป

1. เก็บรวบรวมผลงานที่เสร็จแล้ว ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนสนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรม และนำเสนอผลงานของตนในกลุ่มผู้เรียนด้วยกัน

2. สรุปการจัดกิจกรรมและอภิปรายเกี่ยวกับผลงานของผู้เรียนโดยสอดแทรกเรื่องราวของคุณค่าในตนเอง และชี้แจงรายละเอียดการจัดกิจกรรมศิลปะในครั้งต่อไป

การวัดและประเมินผล

วัดการเห็นคุณค่าในตนเองโดยการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมโดยวัดจากความถี่ของพฤติกรรมและการสัมภาษณ์ระหว่างการเรียนการสอนโดยไม่ให้ผู้เรียนรู้ตัวระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะ
กิจกรรม : ปั้นฝัน (ปั้นดินญี่ปุ่นติดตู้เย็น)

ชื่อกิจกรรม ปั้นฝัน (ปั้นดินญี่ปุ่นติดตู้เย็น)

ผู้เรียน ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 70 – 79 ปี

ครั้งที่ 3 เวลา 2 ชั่วโมง

สถานที่ ห้องจัดกิจกรรมที่มีโต๊ะขนาดใหญ่สำหรับวางอุปกรณ์ และมีเก้าอี้นั่ง สภาพแวดล้อมเหมาะสมกับการจัดกิจกรรม เป็นห้องที่เสียงไม่มีเสียงรบกวน ผู้เรียนและผู้สอนสามารถพูดคุยกันได้
ผู้สอน นางสาวคานธีชา บุญยาว

แนวคิด ปั้นฝัน (ปั้นดินญี่ปุ่นติดตู้เย็น) เป็นการปั้นรูปสัตว์ตามจินตนาการของผู้สูงอายุ กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมแขนงประติมากรรมถ่ายทอดออกมาเป็นลักษณะ 3 มิติ ทั้งกว้างยาวหนา การปั้นเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้กล้ามเนื้อตาและมือ เกิดการทำงานประสานกล้ามเนื้อใหญ่และประสาทกล้ามเนื้อย่อยอีกทั้งเป็นการกระตุ้นประสาทสัมผัสกับวัสดุที่อ่อนนุ่ม (จารุพรรณ ทวีทรัพย์ปรุง, 2542) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรับรู้ความสามารถ ความภูมิใจในผลงาน ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดผ่านทางผลงานศิลปะ และเรียนรู้การสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น ซึ่งในกระบวนการสอนจะมีการสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุทำงานศิลปะจากความคิดของตนเองและแสดงออกส่วนตัวทางด้านความคิดความรู้สึกและยอมรับในความแตกต่างของผลงานของตนเองว่าผลงานแต่ละชิ้นมีคุณค่าในตัวเอง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจในการสร้างผลงานและเกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง
 - ผู้สูงอายุได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดผ่านทางผลงานศิลปะ
 - ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและเรียนรู้การสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น
 - ผู้สูงอายุได้รับการกระตุ้นประสาทสัมผัสและพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก กระตุ้นการทำงาน

ประสานกันระหว่างสายตากับมือ

วัสดุอุปกรณ์

1. ดินญี่ปุ่น
2. แผ่นแม่เหล็กสำหรับติดตู้เย็น
3. กาวลาเท็กซ์ / กาวร้อน

4. อุปกรณ์ปั้นเช่น แม่พิมพ์ ลูกกลิ้ง สำหรับใช้ตัดใช้ตัด

สื่อการสอน

1. ภาพ / ตัวอย่างผลงาน

กระบวนการจัดกิจกรรม

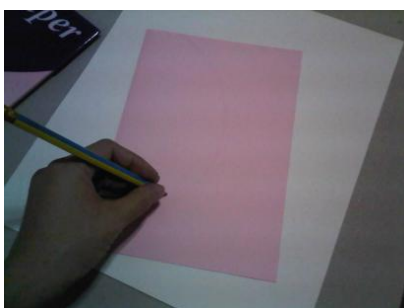
ขั้นนำ

1. พูดคุยซักถามเกี่ยวกับประสบการณ์ทำงานปั้น เช่น เคยปั้นกันบ้างไหม ถ้าเคยชอบปั้นอะไร ส่วนคนที่ไม่เคยปั้นแต่ก็จะเห็นงานปั้นอยู่ในชีวิตประจำวันทั้ง จาน ชาม แจกัน ฯลฯ ซึ่งผลงานปั้นแต่ละชิ้นนั้นมีความแตกต่างกันไป

2. อธิบายถึงคุณค่าของความแตกต่าง คุณค่าของผลงานแต่ละชิ้นว่างานทุกชิ้นมีคุณค่าในตัวของมัน เชื่อมโยงกับคุณค่าของแต่ละบุคคล ผลงานแต่ละชิ้นมีความแตกต่าง บางคนมองว่าสวย บางคนมองว่าไม่สวย แต่ความสวยที่แท้จริงเกิดจากความตั้งใจและเรื่องราวที่เกิดขึ้นในขณะที่ปั้นมากกว่า ดังนั้นควรตั้งใจปั้นผลงานของตนเองให้ดีที่สุดและรับรู้ว่าคุณค่าในผลงานแต่ละชิ้นมีคุณค่าในตัว

3. พูดคุยและเล่าเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการปั้นแนะนำกิจกรรมปั้นฝัน อธิบายขั้นตอนการทำโดยใช้สื่อรูปภาพและสาธิตขั้นตอนการทำให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง ผู้สอนสามารถตั้งเป้าประสบการณ์ที่ผู้สูงอายุมีและกระตุ้นแสดงออกผ่านทางผลงานศิลปะ

ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

1. ร่างแบบหรือจินตนาการไว้เบื้องต้น

2. เตรียมดินสำหรับปั้น

3. เริ่มจากปั้นเป็นทรงกลม

4. กดทับให้แบน ปั้นให้เป็นรูปทรง

5. ปั้นรูปทรงต่างๆ ตามต้องการ

6. นำดินที่ปั้นเสร็จแล้วมาติดกาว

7. ติดแม่เหล็กตรงฐาน

ขั้นสรุป

1. เก็บรวบรวมผลงานที่เสร็จแล้ว ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนสนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรม และนำเสนอผลงานของตนในกลุ่มผู้เรียนด้วยกัน

2. สรุปการจัดกิจกรรม และอภิปรายเกี่ยวกับผลงานของผู้เรียนและชี้แจงรายละเอียดการจัดกิจกรรมศิลปะในครั้งต่อไป รวมถึงฝากให้ผู้สูงอายุเตรียมตัวและวางแผนในเรื่องของการจัดนิทรรศการศิลปะว่าต้องการให้นิทรรศการออกมาในรูปแบบใด โดยจะนำมาแลกเปลี่ยนและสรุปผลในครั้งต่อไป

การวัดและประเมินผล

วัดการเห็นคุณค่าในตนเองโดยการสังเกตและการสัมภาษณ์ระหว่างการเรียนการสอนโดยไม่ให้ผู้เรียนรู้ตัวระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

8. เสร็จสมบูรณ์

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะ

กิจกรรม : ระบายแสนสวย

ชื่อกิจกรรม ระบายแสนสวย

ผู้เรียน ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 70 –79 ปี

ครั้งที่ 4 เวลา 2 ชั่วโมง

สถานที่ ห้องจัดกิจกรรมที่มีโต๊ะขนาดใหญ่สำหรับวางอุปกรณ์ และมีเก้าอี้นั่ง สภาพแวดล้อมเหมาะสมกับการจัดกิจกรรม เป็นห้องที่เงียบไม่มีเสียงรบกวน ผู้เรียนและผู้สอนสามารถพูดคุยกันได้

ผู้สอน นางสาวคานธีชา นุญยาว

แนวคิด ระบายเป็นงานศิลปะอันเกิดจากการประดิษฐ์ประดิษฐ์ด้วยวัสดุที่แตกต่าง ระบายเป็นอุปกรณ์ตกแต่งภายในอย่างหนึ่งที่ทำให้บ้านเรามีบรรยากาศที่น่าอยู่มากขึ้น ดูมีชีวิตชีวา เราสามารถสร้างห้องภายในบ้านของเราให้มีบรรยากาศไปในแนวที่เราต้องการ ระบายสามารถทำได้จากวัสดุหลายชนิดแล้วแต่จะเลือกด้วยเทคนิคที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคลซึ่งทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจินตนาการ เทคนิควิธีการในการสร้างผลงานเป็นการตัดกระดาษ พับกระดาษ โดยทั้งนี้ควรเพิ่มทักษะใหม่ๆ ให้กับผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นการจูงใจวิธีหนึ่งที่จะทำให้ผู้สูงอายุรับรู้ความสามารถของตนเอง และเกิดความภูมิใจในตนเอง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจในการสร้างผลงานและเกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง
 - ผู้สูงอายุได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดผ่านทางผลงานศิลปะ
 - ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและเรียนรู้การสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น
 - ผู้สูงอายุได้รับการกระตุ้นประสาทสัมผัสและพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก กระตุ้นการทำงาน

ประสานกันระหว่างสายตากับมือ

วัสดุอุปกรณ์

1. กระดาษนิตยสาร กระดาษสีต่างๆ
2. กรรไกร คัตเตอร์ เข็ม
3. กาวลาเท็ก
4. เข็มขนาดใหญ่ ด้าย เข็กล ปอ ลูกบิด เศษวัสดุ

สื่อการสอน

1. ตัวอย่างผลงาน / ภาพผลงาน / วิธีการพับลักษณะต่างๆ

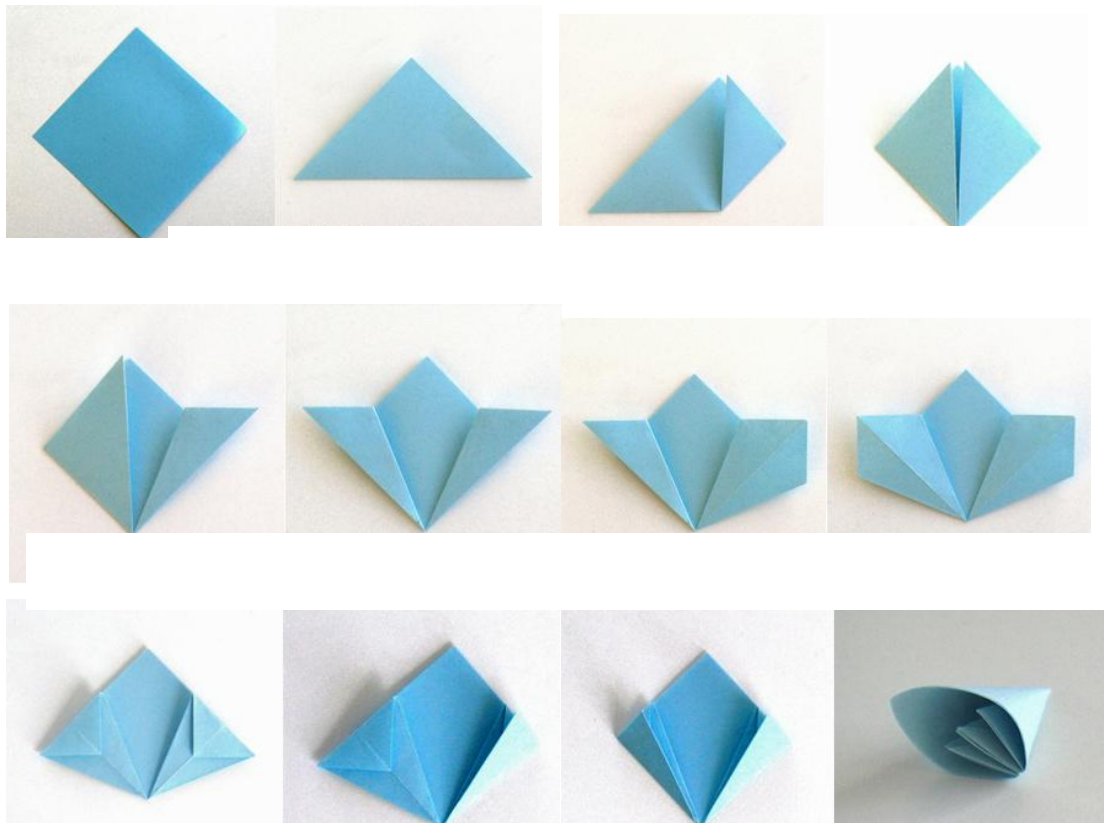

กระบวนการจัดกิจกรรม

ขั้นนำ

1. พุดคุยซักถามเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะที่จัดขึ้น และบอกให้ผู้สูงอายุทราบล่วงหน้าว่ากิจกรรมครั้งนี้เป็นกิจกรรมครั้งสุดท้ายก่อนการจัดนิทรรศการศิลปะ
2. อธิบายถึงคุณค่าของการทำงานศิลปะ คุณค่าของการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน เช่น การทำงานศิลปะร่วมกันทำให้เห็นได้ชัดเจนว่าคุณตาคุณยายมีความสามารถสร้างผลงานออกมาซึ่งผลงานแต่ละชิ้นมีความแตกต่างกัน แต่ทุกชิ้นมีคุณค่าในตัวเอง คุณตาคุณยายมีการช่วยเหลือกันในการปฏิบัติกิจกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันในแต่ละกิจกรรม การสนทนาแลกเปลี่ยนที่ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณตาคุณยายยังมีคุณค่าในตนเองและสังคม
3. เชื่อมโยงมาถึงกิจกรรมสุดท้ายกิจกรรมโมบายแสนสวย อธิบายถึงความเป็นมาของโมบายเชื่อมโยงประสบการณ์ เช่น คุณตาคุณยายเคยทำโมบายหรือไม่ หรือ คุณตาคุณยายน่าจะเคยเห็น โมบายปลาตะเพียน ซึ่งจะใช้วิธีการสานต่อกัน วันนี้เราจะมาทำโมบายในรูปแบบใหม่ ซึ่งคุณตาคุณยายสามารถเลือกวัสดุได้ตามความชอบของแต่ละคน
4. เริ่มขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมโดยให้ดูผลงานจริงและสาธิตขั้นตอนการทำให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง ผู้สอนสามารถดึงเอาประสบการณ์ที่ผู้สูงอายุมีและกระตุ้นแสดงออกผ่านทางผลงานศิลปะ

ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

1. พับกระดาษตามแบบวิธีพับกระดาษ โดยพับกระดาษทั้งหมด 5 ชั้น

2. นำทั้ง 5 ชั้นมาทากาวติดกัน

3. ร้อยเชือกและผูกปัดให้สวยงาม (เสร็จสมบูรณ์)

ขั้นสรุป

1. เก็บรวบรวมผลงานที่เสร็จแล้ว ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนสนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรม และนำเสนอผลงานของตนในกลุ่มผู้เรียนด้วยกัน
2. สรุปการจัดกิจกรรม และอภิปรายเกี่ยวกับผลงานของผู้เรียนและชี้แจงรายละเอียดการจัดกิจกรรมนิทรรศการศิลปะ
3. เนื่องจากครั้งนี้เป็นครั้งสุดท้ายของการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ ก่อนการนำผลงานไปจัดแสดง ให้ผู้สูงอายุแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนิทรรศการศิลปะที่จะจัดขึ้น ว่าอยากให้ออกมาในรูปแบบใด นำข้อเสนอแนะมาพิจารณาร่วมกัน และนัดแนะ วัน เวลา สถานที่ ที่ใช้ในการจัดนิทรรศการ และให้ผู้สูงอายุเตรียมตัวในการต้อนรับแขกผู้มาชมผลงานศิลปะ รวมถึงช่วยจัดสถานที่ในการแสดงผลงาน ให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการจัดงานมากที่สุด

การวัดและประเมินผล

วัดการเห็นคุณค่าในตนเองโดยการสังเกตและการสัมภาษณ์ระหว่างการเรียนการสอน โดยไม่ให้ผู้เรียนรู้ตัวระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะ
เพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง
ผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 80-89 ปี

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะ

กิจกรรม : สมุดบันทึกวันวานยังหวานอยู่

กิจกรรม สมุดบันทึกวันวานยังหวานอยู่

ผู้สูงอายุ อายุ 80-89 ปี

ครั้งที่ 1 เวลาเรียน 2 ชั่วโมง

สถานที่ ห้องจัดกิจกรรมที่มีโต๊ะขนาดใหญ่สำหรับวางอุปกรณ์ และมีเก้าอี้นั่ง สภาพแวดล้อม

เหมาะสมกับการจัดกิจกรรม เป็นห้องที่เงียบไม่มีเสียงรบกวน ผู้เรียนและผู้สอนสามารถพูดคุยกันได้

ผู้สอน นางสาว คานธีชา บุญยาว

แนวคิด บันทึกวันวานยังหวานอยู่ เป็นงานศิลปะอันเกิดจากการประดิษฐ์สมุดบันทึก ด้วยวิธีการปะติดและสร้างลวดลายบนสมุดบันทึกของตนเองตามจินตนาการบนพื้นฐานประสบการณ์ของตนเอง เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ย้อนนึกถึงอดีต ยอมรับตนเองในเรื่องต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตและรับรู้ว่ามีมนุษย์ทุกคนมีความแตกต่าง ซึ่งทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างผู้สูงอายุในกลุ่มทำให้เกิดการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี ทั้งนี้ควรดึงศักยภาพในตัวของผู้สูงอายุแต่ละคนออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นการจูงใจวิธีหนึ่งที่จะทำให้ผู้สูงอายุรับรู้ความสามารถของตน เกิดความภูมิใจในตนเอง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจในการสร้างผลงานและเกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง
 - ผู้สูงอายุได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดผ่านทางผลงานศิลปะ
 - ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและเรียนรู้การสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น
 - ผู้สูงอายุได้รับการกระตุ้นประสาทสัมผัสและพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก กระตุ้นการทำงาน

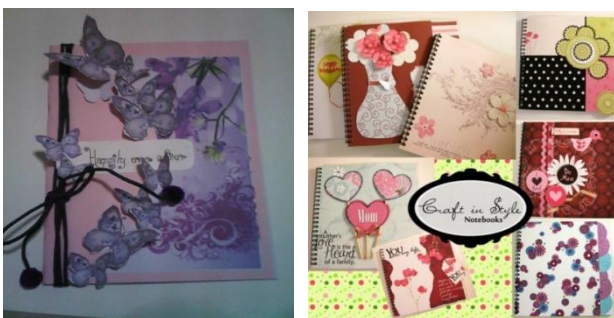
ประสานกันระหว่างสายตากับมือ

วัสดุอุปกรณ์

1. กระดาษร้อยปอนด์ขนาด A3
2. ชุดอุปกรณ์วาดภาพ สีอะคริลิก สีโปรสเตอร์ จานสี พู่กัน เศษผ้า ถังน้ำ เป็นต้น
3. สเปร์ยเคลือบเงา ชนิดใส
4. เครื่องเจาะรู / เครื่องเย็บกระดาษ
5. เชือกป่านขนาดต่างๆ

สื่อการสอน

1. ผลงานสมุดบันทึก / ภาพตัวอย่าง

กระบวนการจัดกิจกรรม

เนื่องจากการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นครั้งแรก ผู้สอนต้องเริ่มต้นด้วยการสร้างสัมพันธภาพ พูดคุยแนะนำตัวให้ทุกคนรู้สึกผ่อนคลาย แนะนำเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมศิลปะโดยรวมทั้งหมด

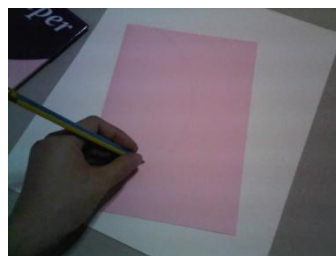
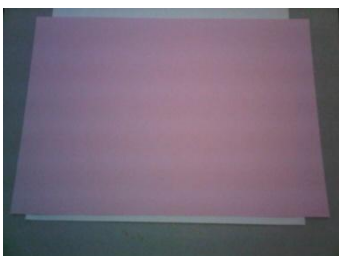
ขั้นนำ

1. ผู้สอนพูดคุยและซักถามเกี่ยวกับเรื่องราวในอดีตที่ผ่านมาให้เรียนhovenักถึงเรื่องราวต่างๆ ทั้งเรื่องราวอันแสนสุขและเรื่องราวที่ทุกซึใจในอดีตโดยให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น

2. เชื่อมโยงอดีตทั้งที่มีความสุขและทุกซึใจของผู้เรียนไปสู่กิจกรรมสมุดบันทึกวันวานยังหวานอยู่โดยอธิบายถึงคุณค่าของเรื่องราวในชีวิตของแต่ละคนว่าทุกชีวิตเกิดมามีคุณค่าทั้งต่อตนเองและผู้อื่นเราควรยอมรับตนเองว่าประสบการณ์ต่างๆที่ผ่านเข้ามาในชีวิตล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ดี ทำให้เกิดการเรียนรู้และหล่อหลอมให้เกิดเป็นเราในปัจจุบัน เช่น คุณตาคุณยายผ่านการใช้ชีวิตที่ทั้งสุขและทุกข์หลายรูปแบบ ทั้งนี้สามารถเก็บความทรงจำเหล่านั้นมาร้อยเรียงและถ่ายทอดลงในกิจกรรมสมุดบันทึกวันวานยังหวานอยู่

3. แนะนำกิจกรรม โดยใช้สื่อรูปภาพและผลงานศิลปะ สาดิตและอธิบายกระบวนการทำกิจกรรมอย่างละเอียดให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง ผู้สอนสามารถดึงเอาประสบการณ์ที่ผู้สูงอายุมีและกระตุ้นการแสดงออกผ่านทางผลงานศิลปะ

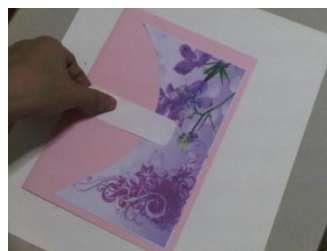
ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

1. นำกระดาษร้อยปอนด์ขนาด A4

2. ร่างแบบตามจินตนาการ

3. เริ่มตัดกระดาษมาติดตามแบบ

4. ตกแต่งเพิ่มเติมตามแบบที่ร่าง

5. ตกแต่งให้สวยงาม

6. นำกระดาษขนาด A4 10 แผ่นพับครึ่ง

7. สอดไว้ข้างในปกเย็บให้ติดสันปก

ขั้นสรุป

8. ตกแต่งให้สวยงาม (เสร็จสมบูรณ์)

1. เก็บรวบรวมผลงานที่เสร็จแล้ว ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนสนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรม และนำเสนอผลงานของตนในกลุ่มผู้เรียนด้วยกัน

2. สรุปการจัดกิจกรรม และอภิปรายเกี่ยวกับผลงานของผู้เรียนและชี้แจงรายละเอียดการจัดกิจกรรมศิลปะในครั้งต่อไป

การวัดและประเมินผล

วัดการเห็นคุณค่าในตนเองโดยการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมโดยวัดจากความถี่ของพฤติกรรม และการสัมภาษณ์ระหว่างการเรียนการสอนโดยไม่ให้ผู้เรียนรู้ตัวระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะ
กิจกรรม : นาฬิกาแห่งความทรงจำ

กิจกรรม นาฬิกาแห่งความทรงจำ

ผู้สูงอายุ อายุ 80-89 ปี

ครั้งที่ 2 เวลาเรียน 2 ชั่วโมง

สถานที่ ห้องจัดกิจกรรมที่มีโต๊ะขนาดใหญ่สำหรับวางอุปกรณ์ และมีเก้าอี้นั่ง สภาพแวดล้อม

เหมาะสมกับการจัดกิจกรรม เป็นห้องที่เงียบไม่มีเสียงรบกวน ผู้เรียนและผู้สอนสามารถพูดคุยกันได้

ผู้สอน นางสาว คานธีชา บุญยาว

แนวคิด นาฬิกาแห่งความทรงจำ เป็นการประดิษฐ์นาฬิกาด้วยเทคนิคเดคูพาจ (Decoupage) และการปะติดเศษวัสดุ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ไม่มีความซับซ้อน ต้องใช้สมาธิในการ ทำให้เกิดการผ่อนคลายจิตใจ อารมณ์ และเกิดสมาธิอีกด้วยนอกจากนั้นยังช่วยสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้สูงอายุภายในกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้สูงอายุได้รับรู้ความสามารถของตนเองเกิดความภาคภูมิใจในตนเองและเสริมสร้างการเพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเอง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจในการสร้างผลงานและเกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง
 - ผู้สูงอายุได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดผ่านทางผลงานศิลปะ
 - ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและเรียนรู้การสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น
 - ผู้สูงอายุได้รับการกระตุ้นประสาทสัมผัสและพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก กระตุ้นการทำงาน

ประสานกันระหว่างสายตากับมือ

วัสดุอุปกรณ์

1. แผ่นไม้ัดขนาด 25X25 เซนติเมตร
2. กระดาษเดคูพาจ (Decoupage)
3. กาว/น้ำยาเคลือบเดคูพาจ (Decoupage)
4. ชุดเครื่องนาฬิกา
5. ลูกบิด เข็มนาฬิกา อุปกรณ์ตกแต่ง ตัวเลข
6. คัตเตอร์ / กรรไกร

สื่อการสอน

1. ตัวอย่างผลงาน / ภาพผลงาน

กระบวนการจัดกิจกรรม

ผู้สอนทักทายและซักถามเกี่ยวกับเรื่องราวทั่วไปเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับผู้เรียนมากขึ้นและสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายก่อนเริ่มการจัดกิจกรรม โดยพูดคุยและซักถามเกี่ยวกับเรื่องผลงานของสัปดาห์แรก กล่าวชื่นชมในผลงานของแต่ละคนว่ามีความสวยงามและภูมิใจมากที่ผู้เรียนสามารถสร้างผลงานได้สำเร็จ

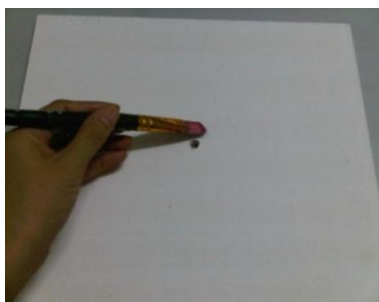
ขั้นนำ

1. พูดคุยซักถามเกี่ยวกับเวลา เช่น ปกติแล้วตื่นกี่โมง แต่ในวันทำกิจกรรมใดกันบ้างและทราบได้อย่างไรว่าถึงเวลาที่นัดหมายแล้ว ซักถามให้ผู้เรียนตอบว่าสามารถรู้เวลาได้จากการดูนาฬิกา (หากผู้เรียนตอบไม่ได้ให้เฉลยคำตอบ)

2. อธิบายถึงคุณค่าของเวลา เช่นทุกคนมีเวลาเท่ากันขึ้นอยู่กับว่าจะใช้เวลาทำอะไร เช่น วันนี้คุณตาคุณยายใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยการมาร่วมกลุ่มทำกิจกรรม สร้างผลงานซึ่งสามารถนำไปมอบให้ผู้อื่นหรือเก็บไว้ใช้สอยถือว่าใช้เวลาอย่างมีคุณค่ามาก จากนั้นเชื่อมโยงไปยังกิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรง

3. แนะนำกิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรงโดยใช้สื่อรูปภาพและผลงานจริง อธิบายขั้นตอนและสาธิตกระบวนการทำนาฬิกาแห่งความทรงจำอย่างละเอียด พร้อมทั้งพูดคุยและสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุเกิดความอยากปฏิบัติกิจกรรม ผู้สอนสามารถดึงเอาประสบการณ์ที่ผู้สูงอายุมีและกระตุ้นการแสดงออกผ่านทางผลงานศิลปะ

ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

1) ทากาวลงบนแผ่นไม้อัด

2) ตกแต่งโดยใช้กระดาษเดคูพาจ

3) นำฟองน้ำชุบน้ำกดให้กระดาษติด

4) ทาน้ำยาเคลือบเงา

5) ทำเครื่องหมายสำหรับติดบอกลวด

6) ติดชุดเข็มนาฬิกา (เสร็จสมบูรณ์)

การปฏิบัติกิจกรรมผู้สูงอายุในช่วง 80-89 ปี ผู้สอนควรตัดกระดาษลวดลายต่างๆ และให้ผู้สูงอายุเลือกด้วยตนเอง โดยคอยสังเกตและให้ความช่วยเหลือในขั้นตอนการติดเข็มนาฬิกาเพราะเป็นขั้นตอนที่ต้องใช้แรงในการติดเครื่องนาฬิกา

ขณะที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมครูผู้สอนดูแลและให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดคอยช่วยเหลือในขั้นตอนที่ผู้เรียนไม่เข้าใจและมีการแลกเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรม

โดยเป็นการสนทนาแบบเป็นกันเองรวมถึงให้กำลังใจไม่ให้ผู้เรียนรู้สึกกดดัน หรือเครียดระหว่างการทำกิจกรรม เพื่อผู้เรียนเกิดการผ่อนคลายและสนใจในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะในครั้งต่อไป

ขั้นสรุป

1. เก็บรวบรวมผลงานที่เสร็จแล้ว ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนสนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรม และนำเสนอผลงานของตนในกลุ่มผู้เรียนด้วยกัน

2. สรุปการจัดกิจกรรมและอภิปรายเกี่ยวกับผลงานของผู้เรียนโดยสอดแทรกเรื่องราวของคุณค่าในตนเอง และชี้แจงรายละเอียดการจัดกิจกรรมศิลปะในครั้งต่อไป

การวัดและประเมินผล

วัดการเห็นคุณค่าในตนเองโดยการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมโดยวัดจากความถี่ของพฤติกรรมและการสัมภาษณ์ระหว่างการเรียนการสอนโดยไม่ให้ผู้เรียนรู้ตัวระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

ชื่อกิจกรรม บั้นฝัน (บันดินญี่ปุ่นติดตุ้ยน)

ผู้เรียน ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 80-89 ปี

ครั้งที่ 3 เวลา 2 ชั่วโมง

สถานที่ ห้องจัดกิจกรรมที่มีโต๊ะขนาดใหญ่สำหรับวางอุปกรณ์ และมีเก้าอี้นั่ง สภาพแวดล้อม

เหมาะสมกับการจัดกิจกรรม เป็นห้องที่เงียบไม่มีเสียงรบกวน ผู้เรียนและผู้สอนสามารถพูดคุยกันได้

ผู้สอน นางสาวคานธีชา บุญยยาว

แนวคิด บั้นฝัน (บันดินญี่ปุ่นติดตุ้ยน) โดยบันดินญี่ปุ่นรูปทรงผลไม้ตามความชอบของผู้สูงอายุ สำหรับไว้ติดตุ้ยน กิจกรรมบั้นเป็นกิจกรรมแขนงประติมากรรมถ่ายทอดออกมาเป็นลักษณะ 3 มิติ ทั้งกว้างยาวหนา การบั้นเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้กล้ามเนื้อตาและมือ เกิดการทำงานประสาน กล้ามเนื้อใหญ่และประสาทกล้ามเนื้อย่อยอีกทั้งเป็นการกระตุ้นประสาทสัมผัสกับวัสดุที่อ่อนนุ่ม (จารุพรรณ ทรัพย์ปลุง, 2542) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรับรู้ความสามารถ ความภูมิใจในผลงาน ถ่ายทอด ความรู้สึกนึกคิดผ่านทางผลงานศิลปะ และเรียนรู้การสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น ซึ่งในกระบวนการ สอนจะมีการสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุทำงานศิลปะจากความคิดของตนเองและแสดงออกส่วนตัว ทางด้านความคิดความรู้สึกและยอมรับในความแตกต่างของผลงานของตนเองว่าผลงานแต่ละชิ้นมี คุณค่าในตัวเอง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจในการสร้างผลงานและเกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง
 - ผู้สูงอายุได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดผ่านทางผลงานศิลปะ
 - ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและเรียนรู้การสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น
 - ผู้สูงอายุได้รับการกระตุ้นประสาทสัมผัสและพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก กระตุ้นการทำงาน

ประสานกันระหว่างสายตากับมือ

วัสดุอุปกรณ์

1. ดินญี่ปุ่น
2. แผ่นแม่เหล็กสำหรับติดตุ้ยน

3. กาวลาแท็กซ์
4. อุปกรณ์ปั้นเช่น แม่พิมพ์ ลูกกลิ้ง สำหรับใช้ตัดใช้ตัด

สื่อการสอน

1. ภาพผลงาน / ตัวอย่างผลงาน

กระบวนการปฏิบัติกิจกรรม

ขั้นนำ

1. พูดคุยซักถามเกี่ยวกับประสบการณ์ทำงานปั้น เช่น เคยปั้นกันบ้างไหม ถ้าเคยชอบปั้นอะไร ส่วนคนที่ไม่เคยปั้นแต่ก็จะเห็นงานปั้นอยู่ในชีวิตประจำวันทั้ง จาน ชาม แจกัน ฯลฯ ซึ่งผลงานปั้นแต่ละชิ้นนั้นมีความแตกต่างกันไป

2. อธิบายถึงคุณค่าของความแตกต่าง คุณค่าของผลงานแต่ละชิ้นว่างานทุกชิ้นมีคุณค่าในตัวของมัน เชื่อมโยงกับคุณค่าของแต่ละบุคคล ผลงานแต่ละชิ้นมีความแตกต่าง บางคนมองว่าสวย บางคนมองว่าไม่สวย แต่ความสุขที่แท้จริงเกิดจากความตั้งใจและเรื่องราวที่เกิดขึ้นในขณะที่ปั้นมากกว่า ดังนั้นควรตั้งใจปั้นผลงานของตนเองให้ดีที่สุดและรับรู้ว่าคุณค่าในตัวของผลงานแต่ละชิ้นมีคุณค่าในตัว

3. พูดคุยและเล่าเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการปั้นแนะนำกิจกรรมปั้นฝั้นปั้น อธิบายขั้นตอนการทำโดยใช้สื่อรูปภาพและสาธิตขั้นตอนการทำให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง ผู้สอนสามารถตั้งเป้าประสบการณ์ที่ผู้สูงอายุมีและกระตุ้นแสดงออกผ่านทางผลงานศิลปะ

ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

1. ทากาวโฟมทรงดอกตูม

3. จะได้เป็นรูปสตอเบอร์รี่

2. รีดดินให้เป็นแผ่น ปั้นบนโฟม

4. ม้วนรีดดินให้เป็นแผ่น ใช้พิมพ์กด

5. ปั้นให้เป็นรูปใบไม้

6. ติดใบกับลูกสตอเบอร์รี่ให้สวยงาม

8. ติดแม่เหล็กตรงฐาน (เสร็จสมบูรณ์)

ขั้นสรุป

1. เก็บรวบรวมผลงานที่เสร็จแล้ว ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนสนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรม และนำเสนอผลงานของตนในกลุ่มผู้เรียนด้วยกัน

2. สรุปการจัดกิจกรรม และอภิปรายเกี่ยวกับผลงานของผู้เรียนและชี้แจงรายละเอียดการจัดกิจกรรมศิลปะในครั้งต่อไป รวมถึงฝากให้ผู้สูงอายุเตรียมตัวและวางแผนในเรื่องของการจัดนิทรรศการศิลปะว่าต้องการให้นิทรรศการออกมาในรูปแบบใด โดยจะนำมาแลกเปลี่ยนและสรุปผลในครั้งต่อไป

การวัดและประเมินผล

วัดการเห็นคุณค่าในตนเองโดยการสังเกตและการสัมภาษณ์ระหว่างการเรียนการสอนโดย
ไม่ให้ผู้เรียนรู้ตัวระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะ

กิจกรรม : โมบายแสนสวย

ชื่อกิจกรรม โมบายแสนสวย

ผู้เรียน ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 80-89 ปี

ครั้งที่ 4 เวลา 2 ชั่วโมง

สถานที่ ห้องจัดกิจกรรมที่มีโต๊ะขนาดใหญ่สำหรับวางอุปกรณ์ และมีเก้าอี้นั่ง สภาพแวดล้อม

เหมาะสมกับการจัดกิจกรรม เป็นห้องที่เงียบไม่มีเสียงรบกวน ผู้เรียนและผู้สอนสามารถพูดคุยกันได้

ผู้สอน นางสาวคานธีชา บุญยาว

แนวคิด โมบายแสนสวย เป็นงานศิลปะอันเกิดจากการปะติดกระดาษและร้อยลูกปัด ให้เป็นรูปนก

แขวนเป็นโมบายเป็นอุปกรณ์ตกแต่งภายในอย่างหนึ่งที่ทำให้บ้านเรามีบรรยากาศที่น่าอยู่มากขึ้น

ผู้มีชีวิตชีวา เราสามารถสร้างห้องภายในบ้านของเราให้มีบรรยากาศไปในแนวที่เราต้องการ โมบาย

สามารถเลือกวัสดุที่แตกต่างกันตามความชอบแต่ละบุคคลซึ่งทำให้เกิดจินตนาการในการสร้าง

ผลงาน ทั้งนี้ควรเพิ่มทักษะใหม่ๆ ให้กับผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นการจูงใจวิธีหนึ่งที่จะทำให้ผู้สูงอายุรับรู้

ความสามารถของตน และเกิดความภูมิใจในตนเอง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจในการสร้างผลงานและเกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง

- ผู้สูงอายุได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดผ่านทางผลงานศิลปะ

- ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและเรียนรู้การสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น

- ผู้สูงอายุได้รับการกระตุ้นประสาทสัมผัสและพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก กระตุ้นการทำงาน

ประสานกันระหว่างสายตากับมือ

วัสดุอุปกรณ์

1. กระดาษสี ตัดเป็นรูปนก แยกชิ้นส่วน ตัวนก ปีกนก ตานก

2. กระดาษตัดเป็นรูปวงกลม เส้นผ่านศูนย์กลาง 30 เซนติเมตร

3. ริบบิ้น เชือก ปอ ป่าน

4. ลูกปัด เลื่อม

5. กรรไกร เครื่องกระดาษ

สื่อการสอน

1. ตัวอย่างผลงาน /ภาพผลงาน

ขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรม

ขั้นนำ

1. พูดยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะที่จัดขึ้น และบอกให้ผู้สูงอายุทราบล่วงหน้าว่ากิจกรรมครั้งนี้เป็นกิจกรรมครั้งสุดท้ายก่อนการจัดนิทรรศการศิลปะ

2. อธิบายถึงคุณค่าของการทำงานศิลปะ คุณค่าของการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน เช่น การทำงานศิลปะร่วมกันทำให้เห็นได้ชัดเจนว่าคุณตาคุณยายมีความสามารถสร้างผลงานออกมาซึ่งผลงานแต่ละชิ้นมีความแตกต่างกัน แต่ทุกชิ้นมีคุณค่าในตัวเอง คุณตาคุณยายมีการช่วยเหลือกันในการปฏิบัติกิจกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันในแต่ละกิจกรรม การสนทนาแลกเปลี่ยนที่ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตนเองยังมีคุณค่าในตนเองและสังคม

3. เชื่อมโยงมาถึงกิจกรรมสุดท้ายกิจกรรมโมบายแสนสวย อธิบายถึงความเป็นมาของโมบาย เชื่อมโยงประสบการณ์ เช่น คุณตาคุณยายเคยทำโมบายหรือไม่ หรือ คุณตาคุณยายน่าจะเคยเห็นโมบายปลาตะเพียน ซึ่งจะใช้วิธีการสานต่อกัน วันนี้เราจะมาทำโมบายในรูปแบบใหม่ ซึ่งคุณตาคุณยายสามารถเลือกวัสดุได้ตามความชอบของแต่ละคน

4. เริ่มขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมโดยให้ผู้ดูผลงานจริงและสาธิตขั้นตอนการทำให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง ผู้สอนสามารถตั้งเป้าประสบการณ์ที่ผู้สูงอายุมีและกระตุ้นแสดงออกผ่านทางผลงานศิลปะ

ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

1. เลือกวัสดุตามในการทำโมบาย

2. ตัดทาวประกอบเป็นตัวนก

3. ทำแบบเดียวกันประมาณ 2-3 ตัว

4. จะได้นกแต่ละคู่

5. ร้อยลูกปัดกับตัวนกติดกัน

6. เสร็จสมบูรณ์ดังรูป

วัสดุในการประดิษฐ์โมบายควรมีความหลากหลาย มีสีสันทันที่แตกต่างกันออกไป รวมถึงการร้อยลูกปัดต้องใช้เข็มที่มีขนาดใหญ่และมีลูกปัดหลายๆ ขนาดให้ผู้สูงอายุเลือกเพราะจะทำให้ผู้สูงอายุได้ใช้จินตนาการและความคิดในการเลือกวัสดุเพื่อมาสร้างผลงาน ทำให้เกิดความเป็นเอกลักษณ์ของผลงานแต่ละชิ้น

ขั้นสรุป

1. เก็บรวบรวมผลงานที่เสร็จแล้ว ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนสนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรม และนำเสนอผลงานของตนในกลุ่มผู้เรียนด้วยกัน
2. สรุปการจัดกิจกรรม และอภิปรายเกี่ยวกับผลงานของผู้เรียนและชี้แจงรายละเอียดการจัดกิจกรรมนิทรรศการศิลปะ
3. เนื่องจากครั้งนี้เป็นครั้งสุดท้ายของการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ ก่อนการนำผลงานไปจัดแสดง ให้ผู้สูงอายุแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนิทรรศการศิลปะที่จะจัดขึ้น ว่าอยากให้ออกมาในรูปแบบใด นำข้อเสนอแนะมาพิจารณาร่วมกัน และนัดแนะ วัน เวลา สถานที่ ที่ใช้ในการจัดนิทรรศการ และให้ผู้สูงอายุเตรียมตัวในการต้อนรับแขกผู้มาชมผลงานศิลปะ รวมถึงช่วยจัดสถานที่ในการแสดงผลงาน ให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการจัดงานมากที่สุด

การวัดและประเมินผล

วัดการเห็นคุณค่าในตนเองโดยการสังเกตและการสัมภาษณ์ระหว่างการเรียนการสอน โดยไม่ให้ผู้เรียนรู้ตัวระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะ
เพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง
ผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 90-99 ปี

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะ

กิจกรรม : สมุดบันทึกวันวานยังหวานอยู่

กิจกรรม สมุดบันทึกวันวานยังหวานอยู่

ผู้สูงอายุ อายุ 90-99 ปี

ครั้งที่ 1 เวลาเรียน 2 ชั่วโมง

สถานที่ ห้องจัดกิจกรรมที่มีโต๊ะขนาดใหญ่สำหรับวางอุปกรณ์ และมีเก้าอี้นั่ง สภาพแวดล้อมเหมาะสมกับการจัดกิจกรรม เป็นห้องที่เงียบไม่มีเสียงรบกวน ผู้เรียนและผู้สอนสามารถพูดคุยกันได้

ผู้สอน นางสาว คานธีชา บุญยาว

แนวคิด บันทึกวันวานยังหวานอยู่ เป็นงานศิลปะอันเกิดจากการพิมพ์ลวดลายจากวัสดุธรรมชาติ เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ย้อนนึกถึงอดีต ยอมรับตนเองในเรื่องต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตและรับรู้ว่ามีมนุษย์ทุกคนมีความแตกต่าง ซึ่งทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างผู้สูงอายุในกลุ่มทำให้เกิดการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี ทั้งนี้ควรตั้งศักยภาพในตัวของผู้สูงอายุแต่ละคนออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นภารกิจวิธีหนึ่งที่จะทำให้ผู้สูงอายุรับรู้ความสามารถของตน เกิดความภูมิใจในตนเอง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจในการสร้างผลงานและเกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง
 - ผู้สูงอายุได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดผ่านทางผลงานศิลปะ
 - ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและเรียนรู้การสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น
 - ผู้สูงอายุได้รับการกระตุ้นประสาทสัมผัสและพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก กระตุ้นการทำงาน

ประสานกันระหว่างสายตากับมือ

วัสดุอุปกรณ์

1. กระดาษร้อยปอนด์ขนาด A3
2. ชุดอุปกรณ์วาดภาพ สีอะคริลิก สีโปรสเตอร์ จานสี พู่กัน เศษผ้า ถังน้ำ เป็นต้น
3. สเปรย์เคลือบเงา ชนิดใส
4. เครื่องเจาะรู / แม็กเย็บ
5. เชือกป่านขนาดต่างๆ

6. เศรษฐศุทธรมชาติ ไปไม้ ก้านกล้วย

สื่อการสอน

1. ผลงานสมุดบันทึก / ภาพตัวอย่าง

กระบวนการจัดกิจกรรม

เนื่องจากการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นครั้งแรก ผู้สอนต้องเริ่มต้นด้วยการสร้างสัมพันธ์ภาพ พูดคุยแนะนำตัวให้ทุกคนรู้สึกผ่อนคลาย แนะนำเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมศิลปะโดยรวมทั้งหมด

ขั้นนำ

1. ผู้สอนพูดคุยและซักถามเกี่ยวกับเรื่องราวในอดีตที่ผ่านมาให้เรียนhovenึกถึงเรื่องราวต่างๆ ทั้งเรื่องราวอันแสนสุขและเรื่องราวที่ทุกซึใจในอดีตโดยให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น

2. เชื่อมโยงอดีตทั้งที่มีความสุขและทุกซึใจของผู้เรียนไปสู่กิจกรรมสมุดบันทึกวันวานยังหวานอยู่โดยอธิบายถึงคุณค่าของเรื่องราวในชีวิตของแต่ละคนว่าทุกชีวิตเกิดมามีคุณค่าทั้งต่อตนเองและผู้อื่นเราควรยอมรับตนเองว่าประสบการณ์ต่างๆที่ผ่านเข้ามาในชีวิตล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ดี ทำให้เกิดการเรียนรู้และหล่อหลอมให้เกิดเป็นเราในปัจจุบัน เช่น คุณตาคุณยายผ่านการใช้ชีวิตที่ทั้งสุขและทุกข์หลายรูปแบบ ทั้งนี้สามารถเก็บความทรงจำเหล่านั้นมาร้อยเรียงและถ่ายทอดลงในกิจกรรมสมุดบันทึกวันวานยังหวานอยู่

3. แนะนำกิจกรรม โดยใช้สื่อรูปภาพและผลงานศิลปะ สาทิตและอธิบายกระบวนการทำกิจกรรมอย่างละเอียดให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง ผู้สอนสามารถดึงเอาประสบการณ์ที่ผู้สูงอายุมิและกระตุ้นการแสดงออกผ่านทางผลงานศิลปะ

ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

1. เตรียมเศษวัสดุธรรมชาติ

2. ร่างแบบตามจินตนาการ

3. เลือกวัสดุที่เหมาะสม

4. ลงสีที่ใบไม้ นำมากดทับบนกระดาษ

5. ได้ผลงานตามต้องการ

6. นำกระดาษ A4 พับครึ่งสอดไว้ข้างโนปก

7. นำกระดาษ A4 พับครึ่งสอดไว้ข้างโนปก

8. ตกแต่งให้สวยงาม (เสร็จสมบูรณ์)

ขั้นสรุป

1. เก็บรวบรวมผลงานที่เสร็จแล้ว ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนสนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรม และนำเสนอผลงานของตนในกลุ่มผู้เรียนด้วยกัน
2. สรุปการจัดกิจกรรม และอภิปรายเกี่ยวกับผลงานของผู้เรียนและชี้แจงรายละเอียดการจัดกิจกรรมศิลปะในครั้งต่อไป

การวัดและประเมินผล

วัดการเห็นคุณค่าในตนเองโดยการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมโดยวัดจากความถี่ของพฤติกรรม และการสัมภาษณ์ระหว่างการเรียนการสอนโดยไม่ให้ผู้เรียนรู้ตัวระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะ

กิจกรรม : นาฬิกาแห่งความทรงจำ

กิจกรรม นาฬิกาแห่งความทรงจำ

ผู้สูงอายุ อายุ 90-99 ปี

ครั้งที่ 2 เวลาเรียน 2 ชั่วโมง

สถานที่ ห้องจัดกิจกรรมที่มีโต๊ะขนาดใหญ่สำหรับวางอุปกรณ์ และมีเก้าอี้นั่ง สภาพแวดล้อม

เหมาะสมกับการจัดกิจกรรม เป็นห้องที่เงียบไม่มีเสียงรบกวน ผู้เรียนและผู้สอนสามารถพูดคุยกันได้

ผู้สอน นางสาว คานธีชา บุญยาว

แนวคิด นาฬิกาแห่งความทรงจำ เป็นการประดิษฐ์นาฬิกาด้วยเทคนิคเดคูพาจ (Decoupage) และ

การปะติดเศษวัสดุ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ไม่มีความซับซ้อน ต้องใช้สมาธิในการ ทำให้เกิดการผ่อนคลาย

จิตใจ อารมณ์ และเกิดสมาธิอีกด้วยนอกจากนั้นยังช่วยสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้สูงอายุภายใน

กลุ่มมีการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้สูงอายุได้รู้ความสามารถของตนเองเกิด

ความภาคภูมิใจในตนเองและเสริมสร้างการเพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเอง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจในการสร้างผลงานและเกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง

- ผู้สูงอายุได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดผ่านทางผลงานศิลปะ

- ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและเรียนรู้การสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น

- ผู้สูงอายุได้รับการกระตุ้นประสาทสัมผัสและพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก กระตุ้นการทำงาน

ประสานกันระหว่างสายตากับมือ

วัสดุอุปกรณ์

1. แผ่นไม้อัดขนาด 25X25 เซนติเมตร

2. กระดาษเดคูพาจ (Decoupage)

3. กาว/น้ำยาเคลือบเดคูพาจ (Decoupage)

4. ชุดเครื่องนาฬิกา

5. ลูกบิด เข็มนาฬิกา อุปกรณ์ตกแต่ง ตัวเลข

6. คัตเตอร์ / กรรไกร

สื่อการสอน

1. ตัวอย่างผลงาน / ภาพผลงาน

กระบวนการจัดกิจกรรม

ผู้สอนทักทายและซักถามเกี่ยวกับเรื่องราวทั่วไปเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับผู้เรียนมากขึ้นและสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายก่อนเริ่มการจัดกิจกรรม โดยพูดคุยและซักถามเกี่ยวกับเรื่องผลงานของสัปดาห์แรก กล่าวชื่นชมในผลงานของแต่ละคนว่ามีความสวยงามและภูมิใจมากที่ผู้เรียนสามารถสร้างผลงานได้สำเร็จ

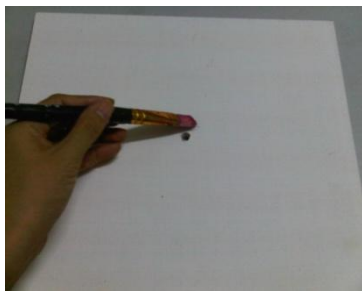
ขั้นนำ

1. พูดคุยซักถามเกี่ยวกับเวลา เช่น ปกติแล้วตื่นกี่โมง แต่ละวันทำกิจกรรมใดกันบ้างและทราบได้อย่างไรว่าถึงเวลาที่นัดหมายแล้ว ซักถามให้ผู้เรียนตอบว่าสามารถรู้เวลาได้จากการดูนาฬิกา (หากผู้เรียนตอบไม่ได้ให้เฉลยคำตอบ)

2. อธิบายถึงคุณค่าของเวลา เช่นทุกคนมีเวลาเท่ากันขึ้นอยู่กับว่าจะใช้เวลาทำอะไร เช่น วันนี้คุณตาคุณยายใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยการมารวมกลุ่มทำกิจกรรม สร้างผลงานซึ่งสามารถนำไปมอบให้ผู้อื่นหรือเก็บไว้ใช้สอยถือว่าใช้เวลาอย่างมีคุณค่ามาก จากนั้นเชื่อมโยงไปยังกิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรง

3. แนะนำกิจกรรมนาฬิกาแห่งความทรงโดยใช้สื่อรูปภาพและผลงานจริง อธิบายขั้นตอนและสาธิตกระบวนการทำนาฬิกาแห่งความทรงจำอย่างละเอียด พร้อมทั้งพูดคุยและสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุเกิดความอยากปฏิบัติกิจกรรม ผู้สอนสามารถตั้งเป้าประสงค์ที่ผู้สูงอายุมีและกระตุ้นการแสดงออกผ่านทางผลงานศิลปะ

ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

1) ทากาวลงบนแผ่นไม้อัด

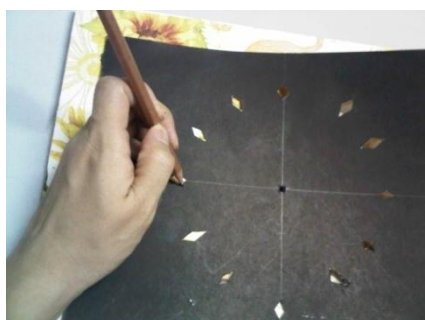
2) ทาบกระดาษลงบนแผ่นไม้อัด

3) นำฟองน้ำชุบน้ำกดกระดาษให้ติด

4) ทาเคลือบ รอให้แห้ง

5) ทำเครื่องหมายเพื่อติดเวลา

6) ตกแต่งเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ขึ้น

7) ติดชุดเข็มนาฬิกา (เสร็จสมบูรณ์)

การปฏิบัติกิจกรรมผู้สูงอายุในช่วง 90-99 ปี ผู้สอนควรตัดกระดาษให้ผู้สูงอายุและให้ผู้สูงอายุเลือกวาดลายด้วยตนเอง ควรเตรียมวาดลายที่หลากหลาย

ขณะที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมครูผู้สอนดูแลและให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดคอยช่วยเหลือในขั้นตอนที่ผู้เรียนไม่เข้าใจและมีการแลกเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรมโดยเป็นการสนทนาแบบเป็นกันเองรวมถึงให้กำลังใจไม่ให้ผู้เรียนรู้สึกกดดัน หรือเครียดระหว่างการทำกิจกรรมเพื่อผู้เรียนเกิดการผ่อนคลายและสนใจในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะในครั้งต่อไป

ขั้นสรุป

1. เก็บรวบรวมผลงานที่เสร็จแล้ว ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนสนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรม และนำเสนอผลงานของตนในกลุ่มผู้เรียนด้วยกัน

2. สรุปการจัดกิจกรรมและอภิปรายเกี่ยวกับผลงานของผู้เรียนโดยสอดแทรกเรื่องราวของคุณค่าในตนเอง และชี้แจงรายละเอียดการจัดกิจกรรมศิลปะในครั้งต่อไป

การวัดและประเมินผล

วัดการเห็นคุณค่าในตนเองโดยการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมโดยวัดจากความถี่ของพฤติกรรมและการสัมภาษณ์ระหว่างการเรียนการสอนโดยไม่ให้ผู้เรียนรู้ตัวระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะ

กิจกรรม : ปั้นฝัน (ปั้นดินญี่ปุ่นติดตู้เย็น)

ชื่อกิจกรรม ปั้นฝัน (ปั้นดินญี่ปุ่นติดตู้เย็น)

ผู้เรียน ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 90-99 ปี

ครั้งที่ 3 เวลา 2 ชั่วโมง

สถานที่ ห้องจัดกิจกรรมที่มีโต๊ะขนาดใหญ่สำหรับวางอุปกรณ์ และมีเก้าอี้นั่ง สภาพแวดล้อมเหมาะสมกับการจัดกิจกรรม เป็นห้องที่เงียบไม่มีเสียงรบกวน ผู้เรียนและผู้สอนสามารถพูดคุยกันได้
ผู้สอน นางสาวคานธีชา บุญยาว

แนวคิด ปั้นฝัน (ปั้นดินญี่ปุ่นติดตู้เย็น) โดยปั้นเป็นรูปขนมเค้ก ขนมไทย ตามจินตนาการของผู้สูงอายุ แต่ละบุคคล กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมแขนงประติมากรรมถ่ายทอดออกมาเป็นลักษณะ 3 มิติ ทั้งกว้างยาวหนา การปั้นเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้กล้ามเนื้อตาและมือ เกิดการทำงานประสานกล้ามเนื้อใหญ่และประสาทกล้ามเนื้อย่อยอีกทั้งเป็นการกระตุ้นประสาทสัมผัสกับวัสดุที่อ่อนนุ่ม (จารุพรรณ ทรัพย์ปลุง, 2542) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรับรู้ความสามารถ ความภูมิใจในผลงาน ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดผ่านทางผลงานศิลปะ และเรียนรู้การสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น ซึ่งในกระบวนการสอนจะมีการสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุทำงานศิลปะจากความคิดของตนเองและแสดงออกส่วนตัวทางด้านความคิดความรู้สึกและยอมรับในความแตกต่างของผลงานของตนเองว่าผลงานแต่ละชิ้นมีคุณค่าในตัวเอง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจในการสร้างผลงานและเกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง
 - ผู้สูงอายุได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดผ่านทางผลงานศิลปะ
 - ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและเรียนรู้การสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น
 - ผู้สูงอายุได้รับการกระตุ้นประสาทสัมผัสและพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก กระตุ้นการทำงาน

ประสานกันระหว่างสายตากับมือ

วัสดุอุปกรณ์

1. ดินญี่ปุ่น
2. แผ่นแม่เหล็กสำหรับติดตู้เย็น
3. กาวลาเท็กซ์

4. อุปกรณ์ปั้นเช่น แม่พิมพ์ ลูกกลิ้ง สำหรับใช้ตัดใช้ตัด

สื่อการสอน

1.ภาพตัวอย่าง / ตัวอย่างผลงาน

กระบวนการปฏิบัติกิจกรรม

ขั้นนำ

1. พูดคุยซักถามเกี่ยวกับประสบการณ์ทำงานปั้น เช่น เคยปั้นกันบ้างไหม ถ้าเคยชอบปั้นอะไร ส่วนคนที่ไม่เคยปั้นแต่ก็จะเห็นงานปั้นในชีวิตประจำวันทั้ง จาน ชาม แจกัน ฯลฯ ซึ่งผลงานปั้นแต่ละชิ้นนั้นมีความแตกต่างกันไป

2. อธิบายถึงคุณค่าของความแตกต่าง คุณค่าของผลงานแต่ละชิ้นว่างานทุกชิ้นมีคุณค่าในตัวของมัน เชื่อมโยงกับคุณค่าของแต่ละบุคคล ผลงานแต่ละชิ้นมีความแตกต่าง บางคนมองว่าสวย บางคนมองว่าไม่สวย แต่ความสวยที่แท้จริงเกิดจากความตั้งใจและเรื่องราวที่เกิดขึ้นในขณะที่ปั้นมากกว่า ดังนั้นควรตั้งใจปั้นผลงานของตนเองให้ดีที่สุดและรู้ว่าผลงานแต่ละชิ้นมีคุณค่าในตัว

3. พูดคุยและเล่าเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการปั้นแนะนำกิจกรรมปั้นผืนปั้น อธิบายขั้นตอนการทำโดยใช้สื่อรูปภาพและสาริตขั้นตอนการทำให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง ผู้สอนสามารถตั้งเป้าประสบการณ์ที่ผู้สูงอายุมีและกระตุ้นแสดงออกผ่านทางผลงานศิลปะ

ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

1. ปั้นดินญี่ปุ่นเป็นก้อนกลม

2. กดทับให้แบน

3. ปั้นหลายๆ สี

4. นำมาวางซ้อนกัน

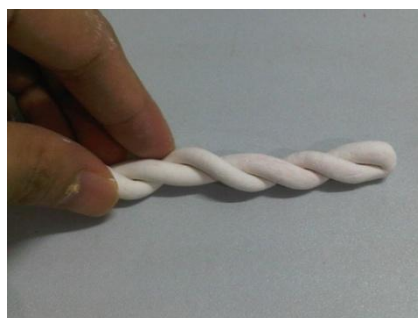
5. ตัดเป็นรูปชิ้นเค้ก

6. จะได้เป็นรูปทรงของเด็กหนึ่งชิ้น

7. ทำวุ้นครีม นวดให้กลม

8. นำ 2 เส้นม้วนเป็นเกลียว

9. ปั้นรูปทรงสี่ ทำผลไม้

10. ใช้ดินสอดจุดเพิ่มลาย

11. ปั้นให้ครบทุกชิ้น

12. นำดินที่ปั้นมาต่อกันโดยใช้กาวร้อน

13. ติดแม่เหล็กตรงฐาน (เสร็จสมบูรณ์)

ขั้นสรุป

1. เก็บรวบรวมผลงานที่เสร็จแล้ว ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนสนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรม และนำเสนอผลงานของตนในกลุ่มผู้เรียนด้วยกัน
2. สรุปการจัดกิจกรรม และอภิปรายเกี่ยวกับผลงานของผู้เรียนและชี้แจงรายละเอียดการจัดกิจกรรมศิลปะในครั้งต่อไป รวมถึงฝากให้ผู้สูงอายุเตรียมตัวและวางแผนในเรื่องของการจัดนิทรรศการศิลปะว่าต้องการให้นิทรรศการออกมาในรูปแบบใด โดยจะนำมาแลกเปลี่ยนและสรุปผลในครั้งต่อไป

การวัดและประเมินผล

วัดการเห็นคุณค่าในตนเองโดยการสังเกตและการสัมภาษณ์ระหว่างการเรียนรู้การสอนโดยไม่ให้ผู้เรียนรู้ตัวระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะ

กิจกรรม : ระบายเส้นสวย

ชื่อกิจกรรม ระบายเส้นสวย

ผู้เรียน ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 90-99 ปี

ครั้งที่ 4 เวลา 2 ชั่วโมง

สถานที่ ห้องจัดกิจกรรมที่มีโต๊ะขนาดใหญ่สำหรับวางอุปกรณ์ และมีเก้าอี้นั่ง สภาพแวดล้อมเหมาะสมกับการจัดกิจกรรม เป็นห้องที่เงียบไม่มีเสียงรบกวน ผู้เรียนและผู้สอนสามารถพูดคุยกันได้

ผู้สอน นางสาวคานธีชา นุญยาว

แนวคิด ระบายเส้นสวย เกิดจากการปะติดกระดาษกับโฟมทรงกรวยและร้อยด้วยเชือกผูกมัด กระดุม ระบายเป็นอุปกรณ์ตกแต่งภายในอย่างหนึ่งที่ทำให้บ้านเรามีบรรยากาศที่น่าอยู่มากขึ้น คุณมีชีวิตชีวา เราสามารถสร้างห้องภายในบ้านของเราให้มีบรรยากาศไปในแนวที่เราต้องการ ระบายสามารถทำได้จากวัสดุหลายชนิดโดยผู้สูงอายุของแต่ละบุคคลจะเป็นผู้เลือกวัสดุที่นำมาตกแต่งด้วยตนเอง ซึ่งทำให้เกิดการคิดจินตนาการและมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนระหว่างผู้สูงอายุด้วยกัน ซึ่งเป็นการจูงใจวิธีหนึ่งที่จะทำให้ผู้สูงอายุรับรู้ความสามารถของตน และเกิดความภูมิใจในตนเอง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจในการสร้างผลงานและเกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง
 - ผู้สูงอายุได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดผ่านทางผลงานศิลปะ
 - ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและเรียนรู้การสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น
 - ผู้สูงอายุได้รับการกระตุ้นประสาทสัมผัสและพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก กระตุ้นการทำงานประสานกันระหว่างสายตากับมือ

วัสดุอุปกรณ์

1. กระดาษนิตยสาร กระดาษสี ตัดเป็นรูปครึ่งวงกลมขนาด 1.5x2 นิ้ว
2. โฟมทรงกรวย หรือถ้วยโฟม
3. ริบบิ้น ผ้าลูกไม้
4. กรรไกร เครื่องเย็บกระดาษ

สื่อการสอน

1. ตัวอย่างผลงาน / ภาพผลงาน

ขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรม

ขั้นนำ

1. พุดคุยซักถามเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะที่จัดขึ้น และบอกให้ผู้สูงอายุทราบล่วงหน้าว่ากิจกรรมครั้งนี้เป็นกิจกรรมครั้งสุดท้ายก่อนการจัดนิทรรศการศิลปะ
2. อธิบายถึงคุณค่าของการทำงานศิลปะ คุณค่าของการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน เช่น การทำงานศิลปะร่วมกันทำให้เห็นได้ชัดเจนว่าคุณตาคุณยายมีความสามารถสร้างผลงานออกมาซึ่งผลงานแต่ละชิ้นมีความแตกต่างกัน แต่ทุกชิ้นมีคุณค่าในตัวเอง คุณตาคุณยายมีการช่วยเหลือกันในการปฏิบัติกิจกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันในแต่ละกิจกรรม การสนทนาแลกเปลี่ยนที่ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณตาคุณยายยังมีคุณค่าในตนเองและสังคม
3. เชื่อมโยงมาถึงกิจกรรมสุดท้ายกิจกรรมโมบายแสนสวย อธิบายถึงความเป็นมาของโมบาย เชื่อมโยงประสบการณ์ เช่น คุณตาคุณยายเคยทำโมบายหรือไม่ หรือ คุณตาคุณยายน่าจะเคยเห็นโมบายปลาตะเพียน ซึ่งจะใช้วิธีการสานต่อกัน วันนี้เราจะมาทำโมบายในรูปแบบใหม่ ซึ่งคุณตาคุณยายสามารถเลือกวัสดุได้ตามความชอบของแต่ละคน
4. เริ่มขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมโดยให้ผู้ผลงานจริงและสาธิตขั้นตอนการทำให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง ผู้สอนสามารถตั้งเป้าประสบการณ์ที่ผู้สูงอายุมีและกระตุ้นแสดงออกผ่านทางผลงานศิลปะ

ขั้นปฏิบัติกิจกรรม

1. ออกแบบและเตรียมวัสดุตามจินตนาการ

2. ทากาวให้ทั่วถ้วยโฟม

3. ติดกระดาษกับถ้วยโฟมให้สวยงาม

4. ติดเรียงเป็นชั้นให้สวยงาม

5. ติดกระดาษด้านหลังของถ้วยโฟม

6. ร้อยด้วยเชือกและลูกปัด

7. ร้อยเชือกกับตัวโมบาย (เสร็จสมบูรณ์)

เนื่องจากผู้สูงอายุ ในช่วงอายุ 90-99 ปี นั้นบางท่านไม่สามารถร้อยลูกปัดได้ จึงควรเตรียมเชือกที่ร้อยลูกปัดแล้ว หรือให้ใช้การผูกหรือการมัดแทนการร้อยเพราะผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีปัญหาด้านสายตาและกล้ามเนื้อมือ

ขั้นสรุป

1. เก็บรวบรวมผลงานที่เสร็จแล้ว ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนสนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรม และนำเสนอผลงานของตนในกลุ่มผู้เรียนด้วยกัน
2. สรุปการจัดกิจกรรม และอภิปรายเกี่ยวกับผลงานของผู้เรียนและชี้แจงรายละเอียดการจัดกิจกรรมนิทรรศการศิลปะ
3. เนื่องจากครั้งนี้เป็นครั้งสุดท้ายของการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ ก่อนการนำผลงานไปจัดแสดง ให้ผู้สูงอายุแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนิทรรศการศิลปะที่จะจัดขึ้น ว่าอยากให้ออกมาในรูปแบบใด นำข้อเสนอแนะมาพิจารณาร่วมกันและนัดแนะ วัน เวลา สถานที่ ที่ใช้ในการจัดนิทรรศการศิลปะและให้ผู้สูงอายุเตรียมตัวในการต้อนรับแขกผู้มาชมผลงานศิลปะ รวมถึงช่วยจัดสถานที่ในการแสดงผลงาน ให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการจัดงานมากที่สุด

การวัดและประเมินผล

วัดการเห็นคุณค่าในตนเองโดยการสังเกตและการสัมภาษณ์ระหว่างการเรียนรู้การสอน โดยไม่ให้ผู้เรียนรู้ตัวระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะ

กิจกรรม : นิทรรศการศิลปะ

ชื่อกิจกรรม นิทรรศการศิลปะ

ผู้เรียน ผู้สูงอายุทั้งหมดที่เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะ

ครั้งที่ 5 เวลา 2 ชั่วโมง

สถานที่ ห้องจัดนิทรรศการมีขนาดกว้างและโล่ง สามารถรองรับผู้เข้าชมนิทรรศการ สภาพแวดล้อมเหมาะสมกับการจัดกิจกรรม ระบายอากาศได้ดี ควรมีอุปกรณ์เครื่องเสียง เครื่องฉายวีดีโอภาพ และมีการเปิดเพลงบรรเลงระหว่างการจัดนิทรรศการ

ผู้สอน นางสาวคานธีชา บุญยาว

แนวคิด การจัดนิทรรศการศิลปะของผู้สูงอายุในครั้งนี้ เป็นการนำผลงานศิลปะที่ผู้สูงอายุได้สร้างขึ้นให้คนทั่วไปได้ชื่นชมได้รับรู้ถึงความสามารถของผู้สูงอายุ และเป็นเวทีแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างผู้สูงอายุกับผู้ชมผลงาน ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของสังคม รวมทั้งสร้างความภาคภูมิใจแก่ผู้สูงอายุเจ้าของผลงานเกิดการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจในผลงานศิลปะของตนเองและเกิดการเห็นคุณค่าในตนเอง
 - ผู้สูงอายุได้เผยแพร่ผลงานศิลปะ
 - ผู้สูงอายุได้เพิ่มพูนความรู้ ความประทับใจ ด้านศิลปะแก่ผู้ชมผลงาน
 - ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและเรียนรู้การสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น

ขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรม

ขั้นนำ

เนื่องจากเป็นการจัดนิทรรศการศิลปะเป็นการจัดนิทรรศการร่วมกันสำหรับผู้สูงอายุทุกช่วงวัยที่ได้ผ่านการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ ผู้สอนต้องมีการชี้แจงการจัดนิทรรศการโดยรวมทั้งหมดให้ผู้สูงอายุได้ทราบ รวมถึงชี้แจงบทบาทหน้าที่ในการจัดนิทรรศการในครั้งนี้

1. ชี้แจงการจัดนิทรรศการให้ผู้สูงอายุได้ทราบถึงวัตถุประสงค์การจัดนิทรรศการ และขั้นตอนการจัดนิทรรศการ ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม และผลที่คาดว่าจะได้รับ (เมื่อสิ้นสุดโครงการ)

2. การเตรียมผลงานศิลปะ หรือการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อเตรียมจัดแสดง รวมทั้งการติดการ์ด หรือใส่กรอบผลงาน

3. การประชาสัมพันธ์ เป็นการเชิญชวนผู้สูงอายุและประชาชนไปร่วมชมนิทรรศการทั้งในรูปแบบของการจัดทำแผ่นพับ

4. การเตรียมสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ เป็นการจัดเตรียมสถานที่ แสง เสียง บอร์ดแสดงผลงาน ไม้ประดับ โต๊ะ เก้าอี้ รั้วบันเปิดงาน สมุดเซ็นเยี่ยม และวัสดุอุปกรณ์ อื่นๆ

ขั้นจัดแสดงนิทรรศการ

1. การจัดงานและพิธีการ เป็นการกำหนดการพิธีการ และดำเนินการเปิดงานแสดงนิทรรศการ เช่น จัดทำ กำหนดการ คำกล่าวรายงาน คำกล่าวเปิดการนำชม การแสดงและการสาธิตผลงาน เป็นต้น

2. ผู้สูงอายุเข้าร่วมนิทรรศการชื่นชมผลงานของตนเองและมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับผู้สูงอายุกลุ่มอื่น รวมถึงมีการแลกเปลี่ยนความรู้แก่ผู้เข้าร่วมชมผลงาน

ขั้นสรุป

1. แจ้งวาระการสิ้นสุดกิจกรรมและอภิปรายเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะและการจัดนิทรรศการของผู้สูงอายุ สรุปกิจกรรมโดยมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แสดงความรู้สึกที่มีต่อการจัดกิจกรรม และสร้างแรงจูงใจส่งเสริมทำให้ผู้สูงอายุปรับตัวเข้าสู่สังคม มองเห็นคุณค่าของกิจกรรมทางสังคมคุณค่าในตนเองในด้านต่างๆ และสามารถนำประโยชน์ที่ได้รับไปสู่การปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

ในจัดนิทรรศการเป็นการจัดรวบรวมผลงานของผู้สูงอายุแต่ละกลุ่มได้แสดงผลงานร่วมกัน ควรสร้างบรรยากาศภายในนิทรรศการให้มีความราบรื่นและกระตุ้นให้ผู้สูงอายุแต่ละกลุ่มทำความรู้จักและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในผลงานศิลปะร่วมกัน มีการชี้แจงให้ผู้สูงอายุยอมรับในผลงานของตนเองและผู้อื่น โดยขั้นตอนการจัดเตรียมสถานที่ และการติดตั้งผลงานนั้นควรมีเจ้าหน้าที่สำหรับจัดสถานที่ต่างๆ เพราะผู้สูงอายุอาจมีปัญหาทางด้านร่างกายจัดเตรียมสถานที่ โดยให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็น ชี้แจงให้ผู้สูงอายุได้ทราบบทบาทของตนเองในการจัดนิทรรศการ

การวัดและประเมินผล

วัดการเห็นคุณค่าในตนเองโดยสรุปจากการสังเกตและการสัมภาษณ์ระหว่างการเรียนการสอนโดยไม่ให้ผู้เรียนรู้ตัวระหว่างปฏิบัติกิจกรรม และวัดผลครั้งสุดท้ายด้วยการทำแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง

ภาคผนวก ซ
ภาพการจัดกิจกรรมศิลปะ
เพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง
ของผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย

ผู้สูงอายุมีความตั้งใจและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน

ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือเพื่อนขณะปฏิบัติกิจกรรม

ผู้สูงอายุปฏิบัติกิจกรรมด้วยความสนุกสนาน

ผู้สูงอายุมั่นใจในผลงานของตนเอง

ผู้สูงอายุมีสมาธิในการทำงานทำให้เกิดการผ่อนคลาย เพลิดเพลิน

การจัดแสดงนิทรรศการศิลปะ ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจ

ภาคผนวก ฅ
ตัวอย่างผลงานของผู้สูงอายุ

กิจกรรม สมุดบันทึกวันวานยังหวานอยู่

กิจกรรม ปั้นดิน (ปั้นดินญี่ปุ่นติดตู้เย็น)

กิจกรรม นาฬิกาแห่งความทรงจำ

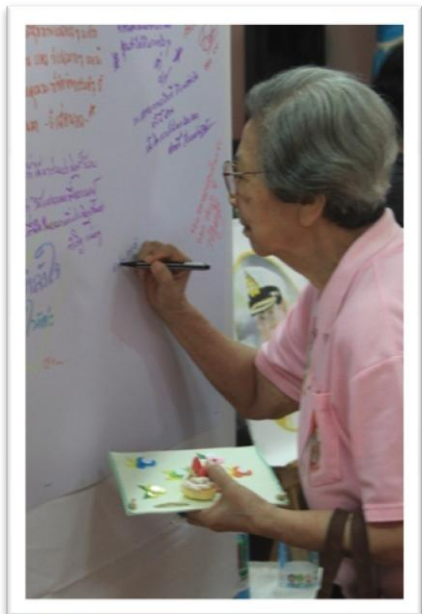
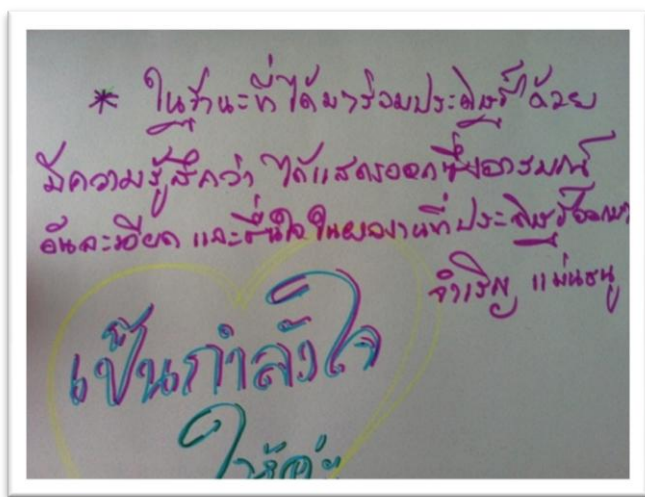
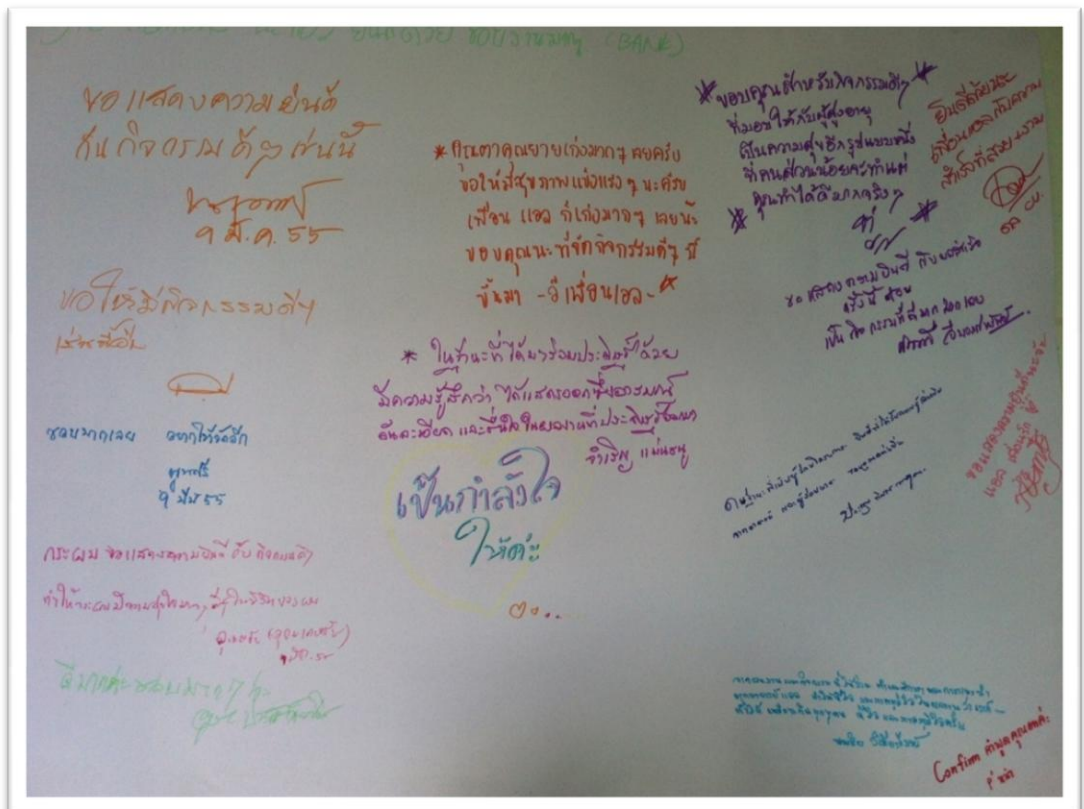

กิจกรรม โคมบายแสนสวย

กิจกรรม นิทรรศการศิลปะ

ภาคผนวก ญ
ภาพข้อความความรู้สึกของผู้สูงอายุต่อการเข้าร่วม
กิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวคานธีชา บุญยาว เกิดเมื่อวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2527 จังหวัดเชียงใหม่ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาอุตสาหกรรมศึกษา ภาควิชาอาชีพศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อปีการศึกษา 2549 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปีการศึกษา 2553